

Hazretü
Ali
ve Ailesi

HİLAL ve ABDULLAH
KARA



Hazretü
Ali
ve Ailesi

HİLAL ve ABDULLAH
KARA



Hz. Ali
ve
Ailesi

Hilal & Abdullah Kara



HZ. ALİ VE AİLESİ

Copyright © Işık Yayınları, 2014

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör

Mustafa ARSLAN

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Epub

Ahmet KAHRAMANOĞLU

Dijital ISBN

978-605-328-116-0

Yayın Numarası

272

Basım Yılı

Kasım 2014

Işık Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1

34696 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.isikyayinlari.com

facebook.com/kitapkaynagi

*Eserimizi Ehl-i Beyt'in
güzide evlatlarından hocamız
Seyyid İbrahim Güneş ile anne tarafından
dedemiz Seyyid Hacı Haşim Köseoğlu'na
ithaf ediyoruz.*

Hz. Ali ve Ailesi

Dünyayı Şerefliendiren Doğum

Gönüller sultanı Hz. Ali, etrafı sarp dağlarla çevrili Mekke’de doğup büyüdü. Şehir ot dahi bitmeyen kıraç topraklara sahipti. Halk kavurucu çöl sıcakları ile bunalır, güneş yükselmeye başladığında evlerinden dışarı çıkamazlardı. İnsanların ticaret, hayvancılık ve avcılıktan başka geçim kaynağı yoktu.

Halk kavurucu sıcaklara, sarp dağlara ve kıraç topraklara rağmen Mekke’yi çok severdi. Zira orası Hz. İbrâhîm ve İsmâîl’in insanları Allah’a çağırdukları, Kâbe ve Harem-i Şerif’in bulunduğu kutsal beldeydi. İnsanlar, her mevsimde dünyanın dört bir tarafından Mekke’yi ziyaret için yola çıkar, Kâbe’yi tavaf etmek için can atarlardı. Orası Allah’ın evi, dünyanın merkezi, peygamberler şehriydi.

Kutsal Belde’de dünyaya gelen gönüller sultanı, tıpkı Efendimiz gibi Hz. İsmâîl’in soyundan gelirdi. Dedesi Abdulmuttalib, Mekke lideri; babası Ebû Tâlib, halk tarafından sevilip sayılan, fazilet abidesi bir zattı. Şehrin önemli liderlerinden olan Ebû Tâlib, ataları gibi kendisini Kâbe ve onu ziyarete gelen hacıların hizmetine adanmıştı. Yalnızca malını değil tüm ömrünü bu yola vakfetmişti.

Ticaretle meşgul olan Ebû Tâlib, Mekke’yi çok severdi. Ondan ayrı kaldığı zamanlarda bunu daha iyi anlardı. Kalbi hüznle dolar, bir an bile olsa havasını teneffüs etmeden durmak istemezdi. Ne var ki ailesinin geçimini sağlamak, çocuklarının rızkını temin etmek gibi büyük bir yükümlülüğü vardı. Bunun tek yolu ise ticaret yapmak için aylar sürecek tehlikeli ve zorlu çöl yolcululuklarına katlanmak ve uzak diyarlara gitmekti.

İşte şimdi yine ayrılık vaktiydi. Üstelik bu kez yalnızca havasını teneffüs etmekle huzur bulduğu, avlusunda oturup sohbet ederken seyretmeye doyamadığı Kâbe’den ayrılmayacaktı. Doğumu yaklaşan sevgili eşini de yalnız bırakmak zorunda kalacaktı. Can yoldaşını bu zor ve bir o kadar mutlu anında tek başına bırakmak istemiyordu. Lakin yapacak bir şey de yoktu. Ailesinin rızkını temin etmek için sefere çıkmalıydı.

Tek tesellisi oğullarından daha çok sevdiği yeğeni Muhammed’in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekke’de olmasıydı. O anneciğim diye hitap ettiği eşini yalnız bırakmaz, doğacak yavrusu ile yakından ilgilenirdi. Yeğenin varlığını düşününce rahatladı, derin bir nefes aldı. Eşi Fatma, çocukları ve yakınları ile vedalaşıp huzur-u kalb ile yola koyuldu. Yeğeni Muhammed’e (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ayrıca bir şey demeye gerek duymadı bile. Zira onun, ailesini bir an bile ihmal etmeyeceğinden adı gibi emindi. Öyle de oldu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) amcasını yolcu ettikten sonra sık sık Fatma Hanım ve çocuklarının ziyaretlerine gitti. Özellikle son günlerde gözü ve kulağı hep amcasının evindeydi. Güzel bir haber, bir müjde bekliyordu. Bir gün beklediği haber geldi. Heyecanlanan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) müjdeyi getiren kişiyi memnun ettikten sonra evinden çıktı. Hızlı adımlarla yola koyuldu. Tatlı bir telaş içinde yıllarca yaşadığı amca evine gidiyordu.

Anneciği Fatma binti Esed o günleri şöyle anlatıyordu:

“Son oğlum doğduktan kısa bir süre sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) doğum yaptığımı haber alınca koşarcasına beni ve oğlumu görmeye evime gelmişti. Onu gören hanımlar çocuğu alıp yanına götürdüler. Heyecanla oğlumu kucağına aldı. Bir süre sevdikten sonra tükürüğünü ağzına sürdü. Ardından bir parça hurmayı ağzında ezdi, yavrumun ağzına koyup tahnik yaptı. Oğlum hurmadan çok hoşlanmıştı, ağzındaki hurma parçasını eme eme uyudu.

Oğlumun aslan gibi güçlü kuvvetli ve cesur olmasını istiyordum. Bunun için babamın ismi olan Esed / Haydar adını koydum. İhtiyaçlarımızla yakından ilgilenen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*)

ertesi gün de Haydar'ı görmeye geldi. Onu bir süre sevip okşadıktan sonra müsaade isteyerek ayrıldı. Dördüncü gün Haydar'ı sütanneye verecektik. Bütün çabalarımıza rağmen emeyeceği bir sütanne bulamadık. Çok zor bir durumda kalmıştım. Ne yapacağımı bilemiyordum. Son çare Muhammed'i yardıma çağırdım. Hemen geldi. Durumu anlatınca yine bir parça hurma aldı, Haydar'ın ağzına koydu. Haydar hurmayı emerek uyudu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocuğa sütanne bulununcaya kadar bir süre evimize gidip gelmeye devam etti...”

Ebû Tâlib seferden döndüğünde merak içinde koşarcasına evine yöneldi. Önemli bir haber beklediği her halinden belliydi. Merakı uzun sürmedi. Karşılaştığı ilk Mekkeli bir oğlunun olduğunu müjdeledi. Adımlarını hızlandırdı. Sevinçle eve girdi. Çocuğunu kucağına alıp doyusıya sevdi. Bir süre dinlendikten sonra annesinin ismini Haydar koyduğunu öğrenince pek hoşlanmadı, hanımının rızası ile Ali olarak değiştirdi.¹

Dünyalar güzeli Ali, Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vahiy gelmeden on yıl önce, Efendimiz'in sekiz yaşından sonra uzun yıllar yaşadığı evde dünyaya gözlerini açmıştı. Cennetle müjdelenen Zübeyr ibn-i Avvâm, Talha ibn-i Ubeydullah ve Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs gibi İslâm tarihinin önemli simaları da o yıllarda dünyaya geldi.

Ali altı kardeşin en küçüğü idi. Abisi Hz. Cafer ondan on, Âkil yirmi, Tâlib ise tam otuz yaş büyüktü. Ümmü Hânî ve Cümâne adında ablaları vardı.²

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) Evinde

Aradan yıllar geçti. Hz. Ali büyüüp beş yaşına gelmişti. O yıl Mekke'de şiddetli bir kıtlık baş gösterdi. İnsanlar büyük bir geçim sıkıntısı içine düştüler. Ebû Tâlib de sıkıntıdan nasibini aldı. Ailesi kalabalık, çocukları küçüktü. Babasının vefatından itibaren kendisini Kâbe ve hacıların hizmetine adadığından geliri iyiden iyiye azalmıştı. Çevresine karşı son derece duyarlı, akrabalık bağları güçlü olan Efendimiz, durumun farkına varınca amcasını incitmeden yardım etmenin yollarını aradı. O günün hayat şartları içinde çocuklarından birinin bakımını üstlenirse amcasının yükünü hafifletebileceğini düşünüyordu. Konuyu eşi Hz. Hatice'ye açtı. Desteğini alınca harekete geçti. Ticaret yaptığı için durumu gayet iyi olan amcası Hz. Abbas'a gitti.

– Kardeşin Ebû Tâlib'in çocukları çoğaldı. Gördüğün gibi şu sıralarda Mekke'de büyük bir kıtlık var. İnsanlar çok zor durumda. Sen de uygun görürsen amcamla görüşüp kendisine yardımcı olalım. Yükünü hafifletmek için, çocuklardan birini sen, birini de ben alayım, buyurarak düşüncesini dile getirdi. Tekliften memnun kalan Hz. Abbâs, yeğeni ile birlikte Ebû Tâlib'in evine gitti. Lisan-ı münasip ile:

– İnsanlar üzerindeki şu sıkıntı kalkıncaya kadar, ailenden birilerini yanımıza alıp, yükünü hafifletmek istiyoruz, dediler. Duygularan Ebû Tâlib'in, oğlu gibi sevdiği yeğeni ve kardeşinin samimiyetinden en küçük bir şüphesi yoktu. Kardeşi ve yeğeninın âlicenaplığı hoşuna gitti.

– Âkil' ile Tâlib'i bana bırakın, istediğinizi alın, dedi.

Bunun üzerine Hz. Abbas Cafer'i, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ise Hz. Ali'yi yanına aldı. İki kardeş de kendi ayakları üstünde duruncaya kadar yeni evlerinde kaldılar.³

Müstakbel Eşi Dünyamızı Teşrif Ediyor

Hz. Ali hayatının en mutlu günlerini yaşıyordu. O yıl müstakbel eşi dünyayı teşrif etti. O, Allah'ın, sevenlerini Cehennem'den koruduğu *Fâtıma* idi.

O, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) *Zehrâ'sı*, göz kamaştırın çiçeği idi.

O, mâsivadan yüz çevirip yalnızca Allah'a yönelen, kendini ibadete adayan *Betül*'ü, tüm kötülüklerden arınmış, *Tâhire*'siydi.

O, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok sevdiği kızı *Binti Ebihâ* / babasının kızıydı.

O, kendini babasına hizmete adayan, onu koruyup kollamak için çırpınan, *Ümmü Ebihâl* babasının annesi, Cennet hanımlarının hanımefendisi, kıyamete kadar gelecek olan seyyidlerin annesiydi...⁴

O günlerde Arap Yarımadası'nda kız çocuklarının dünyaya gelmesi babalar için tam bir kâbustu. Kızlarının olduğunu duydukları an dünyaları kararır, utançlarından köşe bucak kaçar, günlerce insan içine çıkamazlardı. Babaların bu hâlini tasvir eden Rabbimiz şöyle buyurur:

“Onlardan biri, *Rahman'a isnat ettiği kız çocuğuyla müjdelenince, hiddetlenerek yüzü simsiyah kesilir.*”⁵

O günlerde yaşayan babaların içersinde istisnalar da vardı. Bunların başında Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelirdi. “*Ben kız babasıyım!*” diye övünen Efendimiz, kızının doğum haberini aldığı anda, üzölmek bir yana çok sevindi. Haberi getireni güler yüzle karşılayıp hediye verdi. Sevinçle evine gitti. Dünyalar güzeli yavrusunu kucağına aldı, doyasıya sevdi. Efendimiz'in yüzünden yansıyan sevinç, eşi ve çevresindekilerin kalplerini neşe ile doldurdu.

Diğer kızları gibi Hz. Fâtıma'nın doğumundan yedi gün sonra da akıka kurbanı kesip fakirlere dağıttı. Bebeğın kâkülünden bir tutam kesip ağırlığınca gümüşü ihtiyaç sahiplerine verdi. Hz. Hatice diğer kızlarının aksine onu sütanneye vermedi. Sütten kesilinceye kadar kendisi emzirdi.⁶

Peygamberimiz'in Terbiyesi Altında

Baba evinden beş yaşında ayrılan Hz. Ali, o günden itibaren Peygamberimiz'in yanında, onu örnek olarak yetiştirdi. Efendimiz'in dizinin dibinde ve rahle-i tedrisinde terbiye oldu. Hanımefendilerin seyyidesi, asalet timsali Hz. Hatice'nin şefkat ve merhamet kanatları arasında büyüdü.

Yeni ailesinin yanında bambaşka bir hayat yaşıyordu. Yaşadığı evde Mekke'deki evlerde yapılan yanlışların hiçbirini yapılmıyordu. Ne putlara tapan biri vardı, ne de içki ve kumar gibi kötü alışkanlıklara yaklaşan kimse. Bu durum Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dikkatle takip eden Hz. Ali'nin gözünden kaçmadı. Onu örnek olarak, putlardan uzak durduğu gibi, içki ve kumar gibi kötülöklere asla yaklaşmadı.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) 37-38 yaşlarına geldiği sıralarda insanlığın üzerine vahyin gölgesi düştü. Vahyin ışığı Efendimiz'in hayatı üzerinde iyiden iyiye belli olmaya başlamış, ilgi alanları değişmiş, yalnızlığı sever olmuştu. Halktan uzaklaşarak tefekküre yönelmiş, hak ve hakikatin ardına düşmüş, tefekkür ve tedebbür yoluyla Rabb'ine ibadete yoğunlaşmıştı.

O sırada Hz. Ali sekiz, Hz. Fâtıma üç yaşlarındaydı. Vahyin gölgesinin düşmesinden itibaren o eşsiz manevi havayı kalplerinin derinliklerine kadar teneffüs ettiler. Hz. Ali yaşından dolayı müstakbel eşinden bir adım daha ilerdeydi. Vahyin havasını teneffüs etmekten öteye geçip şahit olduğu olayların çoğunu anlıyordu.

Efendimiz'i yakından izliyor, âdeta vahiy sürecini onunla birlikte yaşıyordu. Vahiyden iki yıl önce başlayan bu süreç gizli davetin yapıldığı yıllara kadar devam etti. Bu sürece işaret eden Hz. Ali onu:

“Ben bu ümmetten henüz hiçbir kişi Allah'a ibadet etmeden tam beş yıl önce Allah'a ibadet etmeye başladım.” sözleri ile dile getirirdi.⁷

Süreci adım adım takip eden Hz. Ali, vahyin kesildiği sırada şahit olduğu anları şöyle anlatır:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile Mekke'de yaşarken, bazen herhangi bir iş için şehirden uzaklaşırdık. Evler geride kaldığında Efendimiz bir taşın veya ağacın yanından geçtiği sırada birinin mutlaka:

– *Es-selamü aleyke ya Resûlallah!* ” dediğini duyardı. Sağına, soluna ve arkasına dönüp bakınır,

ancak taş ve ağaçlar dışında hiçbir şey göremezdi. Bu hâl Cebrâil (*aleyhisselâm*) vahiy getirinceye kadar uzun bir süre devam etti.”⁸

İslâm ile Şerefleniyor

İman ettikten hemen sonra eşi ile namaz kılmaya başlayan Hz. Hatice, hayatının en güzel anlarını yaşıyordu. Büyük bir duygu yoğunluğu içersinde kıldığı namaz bitince ertesi günü iple çekiyor, aynı duyguları yaşamak için sabırsızlanıyordu. Yine bir gün vakit geldiğinde çok önceden abdest almış hazır bekliyordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile insanların görmeyeceği bir yere gidip Rablerine yöneldiler. Onlar namaza başladıktan bir süre sonra Hz. Ali çıkageldi. Duraksadı. Böyle bir şeyi ilk kez görüyordu. Bir köşeye gizlendi. Ses çıkarmadan izlemeye başladı. Namaz bittikten sonra tedirgin bir şekilde Efendimiz’e yaklaştı. Merakla sordu:

– Yaptığınız bu şey nedir?

– Allah’ın seçtiği peygamberi ile gönderdiği dinin emridir. Sen de tek olan Allah’a inan, ona ibadet et! Lât ve Uzzâ’yı reddet, buyurdu. Şaşkın biraz da endişe ve tereddüt içinde şu sözler döküldü Hz. Ali’nin dilinden:

– Bu daha önce duymadığım bir din. Babam Ebû Tâlib ile konuşmalıyım.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) henüz hiç kimseye açıklamadığı sırrının duyulmasını istemiyordu. Bu yüzden Hz. Ali’nin sözlerinden rahatsız oldu.

– Ey Ali! Eğer Müslüman olmayacaksan konuşmamız aramızda sır olarak kalsın, buyurdu. Hz. Ali olur anlamında başı ile işaret ederek oradan ayrıldı. O andan itibaren akranları oyun ve eğlencede olan Hz. Ali’yi o küçücük yüreğiyle büyük bir düşünce aldı. Uykusu kaçtı. Bütün gece düşünüp durdu. Sonunda Allah (*celle celâluhü*) kalbini hak ve hakikate açtı. İslâm’ı ona sevdirdi. İşte o andan itibaren sabahı zor etti. Etraf aydınlanır aydınlanmaz doğruca Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti.

– Dün bana ne teklif etmişiniz diyerek konuyu açtı. Efendimiz:

– Eşi ve benzeri bulunmayan ve tek olan Allah’a inanmanı, Lât ve Uzzâ’yı reddederek kendileri ile şirk koşulan bütün tabulardan uzak durmanı... buyurdu. Hz. Ali:

– Tamam, söylediklerini kabul ediyorum, dedi. Efendimiz dün söylediği şeyleri hatırlattı ve:

– Bu konuda babanla konuştun mu diye sordu. Henüz çocuk denecek yaşta olmasına rağmen eşsiz bir şuura sahip olduğunu gösteren şu cevabı verdi Hz. Ali:

– *Allah (celle celâluhü) beni yaratırken babama mı sordu ki ben Müslüman olurken ona sorayım!*

Tarihe altın harflerle yazılacak bu sözlerin ardından şehadet getirerek İslâm ile şereflendi.⁹

Gizli Kılınan Namazlar

İslâm ile şerefledikten sonra Efendimiz ile birlikte gizli gizli namaz kılmaya başladı. İslâm’ın ilk günlerinde namaz günün başında ve sonunda olmak üzere iki vakitti. Namazlar da ikişer rekâtı.

Namaz vakti yaklaşıncı Hz. Ali’nin kalbini tedirginlikle karışık bir heyecan kaplardı. Aklını istila eden “Kimseye görünmeden gidebilecek miyiz?” sorusu ile Peygamberimiz’in yanına koşardı. Gizlice Mekke’den ayrılır, şehir dışına çıkarlardı. Rablerine yöneldikleri anda tüm korku ve endişeleri kaybolur. Huşu içinde namaz kılar, huzur içinde geri dönerlerdi. Namazdan sonra dönüp halkın içine karışırlar, hiçbir şey olmamış gibi işlerine devam ederlerdi. Akşama doğru yeni bir hesap başlardı. En uygun zaman ve ortamı gözler, gizlice şehirden çıkarlardı. Bir süre etrafi gözetler kimsenin olmadığından emin olmaya çalışırlardı. Çevrede kimsenin olmadığına kanaat getirince namaza yönelirlerdi. Namaz bittiğinde sessizce geri dönerlerdi. Aylarca bu şekilde namaz kıldılar.

Bir gün yine gizlice şehir dışına çıkmışlardı. Namaz kılarken yakınlarından geçen Ebû Tâlib onları

gördü. Yanlarına yaklaştı. Namazları bitince:

– Gördüğüm bu şey de ne? Ne yapıyorsunuz? Nasıl bir dine girdiniz diye sordu. Peygamberimiz:

– Bu Allah'ın, meleklerinin, peygamberlerinin ve Hz. İbrâhîm'in dinidir, dedi. Amcası:

– Ya öyle mi diye hayretle sordu. Peygamberimiz:

– Allah beni insanlara peygamber olarak gönderdi. Ey amca! Sen beni başkalarından daha fazla dinlersin. Seni doğruya ve güzele çağırıyorum. Sen İslâm'ı kabul etmeyi ve bana yardımcı olmayı başkalarından daha çok hak ediyorsun. Lütfen İslâm'ı kabul et, buyurdu. Amcası:

– Beni çok güzel bir dine davet ediyorsun. Ama atalarımın dininden ayrılamam. Fakat hayatta olduğum sürece seni korurum. Kimse sana dokunamaz, dedi. Sonra oğlu Hz. Ali'ye döndü:

– Sen burada ne yapıyorsun diye sordu. Hz. Ali o minicik yüreğiyle ama cesurca, kararlı ve başı dik, babasına:

– Babacığım! Ben Allah'a ve O'nun Resûlü'ne iman ettim. Getirdiği hakikatleri kabul ettim. Şimdi burada onunla birlikte Allah için namaz kılıyorum, cevabını verdi. Ebû Talib:

– O seni hayırdan başka şeye davet etmez, diyerek oradan ayrıldı. O anları hiç unutmayan Hz. Ali yıllar sonra o çocukluk günlerini hatırlayıp halka anlatırken güler:

– Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile Nahle mevkiinde gizlice namaz kılıyordum..., diye anlatmaya başlardı.¹⁰

¹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/301; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/382. (Bazı âlimler Ali ismini Allah Resûlü'nün (*s.a.s.*) verdiğini söylerler.)

² Hâkim, *Müstedrek*, 3/108; İbn Hişâm, *Sîre*, 1-2/246; İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1190, 1194.

³ Taberî, *Târih*, 314; Süheylî, *Ravdu'l-ünf*, 427; İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-eser*, 1/111; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/382.

⁴ Ahmed Sâyih el-Hüseynî, *el-Edvâ fî menâkibi ez-Zehrâ*, 13.

⁵ Zuhruf Sûresi, 17

⁶ Bazı âlimlere göre, Hz. Fâtıma da kardeşleri gibi Safiye bint-i Abdumuttalib'in cariyesi Selmâ hanım tarafından emzirildi. Abdü'l-Mün'im, *Hadîce Ümmü'l-Müminîn*, 71.

⁷ İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1095; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 3779; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/386.

⁸ Tirmizî, *Menâkıb*, 5/593; Hâkim, *Müstedrek*, 2/620; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/159.

⁹ İbn Hişâm, *Sîre*, 1-2/246; İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1095; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 3/4; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 3779; Süheylî, *Ravdu'l-ünf*, 1/426; Zerkânî, *Şerhu'l-mevâhib*, 1/449; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/383; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/182.

¹⁰ *Müsned*, 1/99; Süheylî, *Ravdu'l-ünf*, 1/427; İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-eser*, 1/112; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/385; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/304; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/184.

Amansız Mücadelenin Büyük Kahramanı Hz. Ali

“En yakın akrabalarını uyar!”¹¹ âyetinin inzali çetin bir mücadelenin başlayacağını ilan ediyordu. Efendimiz akrabalarının davete büyük bir tepki göstererek kendisine şiddetle karşı çıkacağını biliyordu. Bu durum onu üzüyor, kalb-i şeriflerini hüzün kaplıyordu. Çok sevdiği akrabalarını karşısına almak bir yana, onların, Rab’lerine açıkça isyan etmelerini görmeye dayanamazdı. Bir taraftan Rabb’inin emrini en güzel şekilde yerine getirebilme endişe ve kaygısı, diğer taraftan yakınlarının muhtemel tavırları! Çok sıkıntılı günler yaşıyordu.

Akrabalarının hidayet güneşi ile aydınlanmasını istiyordu. Bu yüzden nasıl anlatırsam, nasıl yaklaşsam, ne dersem iman ederler diye derin düşüncelere daldı. Bir ay boyunca evinden dışarı çıkmadı. Cebrâil’in (*aleyhisselâm*) zaman zaman teselli etmesi ve uyarmasına rağmen üzerindeki baskının etkisinden uzunca bir süre kurtulamadı. Hâlbuki insanlar arasında onu en iyi anlayacak kişiler akrabaları olmalıydı. Kırk yaşına kadar onların yanında yaşamış, ahlaki, karakteri ve davranışları ile onları kendisine hayran bırakmıştı. Her yönden güvenilir, doğru sözlü, dürüst ve örnek bir kişiydi. Buna rağmen kabul etmeyeceklerdi. Yüzyılların inanç ve alışkanlıklarını terk etmek elbette kolay değildi. Bunun farkındaydı, fakat Rabb’inin emriydi, yerine getirmeli akrabalarını uyarmalıydı...

Onu uzun süredir görmeyen halaları hasta olduğunu düşündüler. Hep birlikte yeğenlerini görmeye gittiler. Hasta olmadığını öğrendiklerinde merakları iyiden iyiye arttı.

– Seni uzun zamandır göremiyoruz, ne oldu, bir sıkıntın mı var diye sordular. Efendimiz:

– Allah (*celle celâluhi*) benden akrabalarımı İslâm’a davet etmemi ve uyarmamı istiyor. Bunun için onları eve çağırma düşünüyorum,... diye söze başladı. Sonra kaygı ve endişelerini dile getirdi. Halaları onu teselli etti, destekleyip cesaretlendirdiler. Ardından

– Onları çağır ama Ebû Leheb’i sakın çağırma! O senin sözlerini asla kabul etmez. Davetine engel olur, diye ikaz ettiler. Halalarından cesaret alan Efendimiz akrabalarını evine davet etmek için harekete geçti.

Akrabaları Yemeğe Davet

O günlerde Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında 10-13 yaşlarında bir çocuk olan Hz. Ali ile kölelikten azat ettiği Zeyd ibn-i Hârise dışında emirlerini yerine getirecek, kendine destek olacak hiç kimse yoktu. Zeyd ibn-i Hârise azatlı bir köle olduğu için o günün şartlarında fazla bir şey yapamazdı. Geriye Hz. Ali kalıyordu. Davet için ondan destek aldı. Bir gün yanına çağırıldı. Ona akrabalarını davet edeceğini söyleyip, bir koyun kestirerek eve götürmesini istedi. Hz. Hatice davet edilen konuklar için etten yemek yaptı ve bir kap süt hazırladı. Yemek hazırlanırken Hz. Ali, Efendimiz’in emri üzere akrabalarının evlerini tek tek dolaşıp yemeğe davet etti. Davet zamanı yaklaşınca konuklar bir bir gelmeye başladılar. Kırk-kırk beş kişiydiler. Hz. Ali, Peygamberimiz’le birlikte gelenleri karşılayıp içeri buyur etti. Misafirler yerleşince Hz. Ali’ye dönen Efendimiz:

– Ey Ali! Yemekleri getir, buyurdu. Yemekler ortaya gelince eti kendi elleri ile parçalayıp sofranın dört bir tarafına dağıttı. Akrabalarına:

– Buyurun! Allah’ın ismi ile yiyin, buyurdu. Konuklar afiyetle yiyip doydular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Ali! Misafirlere içecek ikram et, buyurdu.

Hız. Ali mutfağa koştu. Büyük bir kap içinde hazırlanan sütü alıp geldi. Misafirlere tek tek dağıttı. Hepsini kana kana içtiler.

Yemek bittikten sonra Peygamberimiz konuşmak için hazırlandı. Olanların farkında olan Ebû Leheb rahatsızdı. Onu konuşturmak istemiyor, toplantıyı dağıtmak için bahane arıyordu. Peygamberimiz tam söze başlayacakken ileri atıldı. Hedefine ulaşmak için bütün nezaket ve ahlakî değerleri hiçe sayarak;

– Doğrusu bu günkü gibi sihir görmedik! Adamınız sizi etki altında bırakıyor, diye söze başladı. Sonra Peygamberimiz'e döndü. Yeğenin iyiliğini düşünüyormuş gibi konuştu. Akriba sevgisini kullanarak davetten vazgeçmesini tavsiye etti.

– Bak şunlar senin amcaların ve amcaoğulları! Onlarla iyice konuş ve atalarının dinini terk etme fikrinden vazgeç! İyi bil ki kavmin senin için bütün Araplara karşı koymayı göze alamazlar. Gerçekte böyle bir güçleri de yoktur, dedi. Sonra akrabalarına döndü.

– Aslında onlar bütün Araplar üzerlerine gelmeden önce seni engellemeliler. Bunun için vakit kaybetmeden hemen şimdi seni tutup hapsedmeliler. Getirdiği şeyden dolayı senin kadar akrabalarını üzen, onları sıkıntıya sokan bir insan daha var mıdır diye çıkıştı.

Ebû Leheb sözlerini bitirir bitmez evi terk etti. Oyununu başarı ile oynamış, davete engel olmuştu. O gidince diğer konuklar da beklemeyip dağıldılar. Hız. Peygamber (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile Hız. Ali oracıkta kalakaldılar. Olanlara üzülen Peygamberimiz yılmadı. Ertesi gün Hız. Ali'yi tekrar yanına çağırdı.

– Ey Ali! Amcam benden önce davranıp konuşmamı engelledi. Bu yüzden istediklerimi konuşamadım. Haydi, eve git! Dünkü gibi yemek hazırlat buyurdu.

Büyük bir aşk ile vazife başına koşan Hız. Ali, akrabalarının evlerine giderek, kapılarını tek tek çaldı, yeniden yemeğe çağırdı. Davet edilen konuklar Hız. Muhammed'e duydukları sevgi ve saygıdan dolayı daveti reddetmediler. Bir önceki gün gibi, gelenleri Peygamberimiz ile Hız. Ali karşılayıp içeri buyur etti. Konuklar yerlerine oturunca Hız. Ali yemekleri dağıttı. Yemekten sonra ayağa kalkan Sevgili Peygamberimiz:

– Kişi ailesine karşı asla yalan söylemez. İyi bilin ki Allah'tan başka ilah yoktur. Ben onun gönderdiği peygamberim. Dünyada iyilik ederseniz karşılığını ahirette alırsınız. Bu, ebedi Cennet'tir. Kötülük yaptığımızda da cezalandırılırsınız. Bu da ebedi Cehennem'dir.

Ey Abdulmuttalib oğulları! Milletine benim size getirdiğim dinden daha faziletli bir şey ile gelen bir genç tanımıyorum. Ben size hem dünyanızı hem ahiretinizi mamur edecek bir davet ile geldim, buyurdu.

Akrabaları Sevgili Peygamberimiz'in sözlerini olumlu karşıladı. Güzel sözler söyleyerek fikirlerini beyan ettiler. Efendimiz'in konuşmasını engelleyemeyen Ebû Leheb yine söze karıştı. Günümüz İslâm düşmanları gibi o da kışkırtıcı sözler söyleyerek Efendimiz'i hedef gösterdi.

– Başkası harekete geçmeden onu hemen tutup hapsedin. Çünkü başkaları onu desteklerse sizi ezerler. Onunla savaşılırsa onu savunmak zorunda kalırsınız, diyerek akıllarını çelmeye çalıştı. Ancak bilmediği bir şey vardı Ebû Leheb'in. Efendimiz'in destekçisi kâinatın sahibi olan Allah'tı. O planını yapmış yoldaki engellere karşı kulunu desteklemişti. Ebû Leheb'e itiraz eden kız kardeşi Hız. Safiye söz aldı ve kardeşine:

– Ne demek istiyorsun? Yeğenimizi düşmanları ile baş başa mı bırakalım? *Şimdiye kadar pek çok bilge kişinin “Abdumuttalib’in soyundan bir peygamber çıkacak” dediğini duymadın mı* diye çıktı. Ebû Leheb ona itiraz etti. Ama bu kez işe yaramadı. Ebû Leheb’e kızan akrabaları konuşmasını engelleyip susturdular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sizden, söylemesi çok kolay ama değeri çok büyük olan iki kelimeyi söylemenizi istiyorum. Biri Allah’tan başka ilah olmadığına, diğeri ise benim onun peygamberi olduğuma iman etmenizdir, buyurdu. Sonra:

– Bana uymayacak mısınız? İnsanları davet ederken bana yardım etmeyecek misiniz? Kim bana uyar, kardeşim olursa ona Cennet vardır. Kim bana destek olursa Cennet’te benimle birlikte olacaktır, buyurdu.

Gönülleri ile Efendimiz’in yanında olan akrabaları, nefislerine yenik düşerek sustular. Daha o günden zor zamanların insanı olduğunu gösteren Hz. Ali, hiç kimseden ses çıkmayınca ileri atıldı:

– Yaşım küçük ama ben sana uyuyorum, dedi. Peygamberimiz:

– Sus, diye işaret etti. Sorusunu tekrarladı. Ancak yine kimseden ses çıkmadı. Hz. Ali:

– Ben sana uyar, yardımcım olurum ya Resûlallah, dedi. Hz. Ali’nin ileri çıkışına kızan akrabaları Ebû Tâlib’e döndü:

– Oğlunun yaptığını görmüyor musun? Ona bir şeyler söylesene, dediler. Oğlunu destekleyen Ebû Tâlib:

– Onu kendi hâline bırakın. Yeğenimden ona zarar gelmez, diye cevap verdi. Efendimiz:

– Sen benim kardeşim, yardımcım ve vezirimsin, buyurarak Hz. Ali’ye iltifat etti.¹²

Zor Zamanda Kâbe’de Namaz

İslâm davetinin ilk günleriydi. O sırada çok az kişi İslâm ile şereflenmişti. Onlar da kendilerini gizliyordu. Mekke’nin ileri gelenlerinin ve babayığitlerinin bile Efendimiz ile aynı karede olmaktan korktuğu sırada Hz. Ali hep onun yanı başındaydı. Yaşı küçüktü ama cesareti çok büyüktü. Yaşının küçüklüğüne aldırmandan büyük davanın hedefe ulaşması için Efendimiz’e destek oluyor, insanları İslâm’a davette kendisine düşen görevi eksiksiz yapmak için çarpınıyordu. Efendimiz Kâbe’de namaz kıldığında Hz. Ali yanı başında onunla birlikte saf tutmuştu.

O günleri Afif el-Kindî anlatıyor:

“Ben cahiliye döneminde ticaretle meşgul olan biriydim. Bir gün hac yapmak, aileme elbise ve koku satın almak için Mekke’ye gittim. Orada arkadaşım Abbâs’a konuk oldum. Güneşin yeni yeni yükselmeye başladığı sırada Kâbe’de oturmuş, sohbet ediyorduk. Oraya gelen bir adam dikkatimi çekti. Önce güneşe doğru baktı, sonra Kâbe’ye doğru ilerledi. Kâbe’ye yöneldi. Hemen ardından bir kadın gelip arkasında durdu. Sonra bir çocuk geldi onların sağında durdu. Hep birlikte namaz kılmaya başladılar. Adam rükû edince kadın ve çocuk rükû ediyor, adam secde edince onlar da secde ediyordu. Başlarını kaldırdıktan sonra tekrar secde ettiler. Merak ve şaşkınlık içersinde onları izliyordum. Abbâs ibn-i Abdumuttalib’e döndüm.

– Bu büyük bir iş, dedim.

– Evet, gerçekten de büyük bir iş.

– Ne yapıyorlar?

– Namaz kılıyorlar.

– Ey Abbas bunlar kim? Bu din de nedir?

– O, benim kardeşimin oğlu Muhammed ibn-i Abdullah'tır. Kendisinin Allah'ın Resûlü olduğunu söylüyor. Bana yer ve göklerin Rabbi'nin kendisine insanlara bu dini anlatmasını söylediğini bildirdi. O yakın bir gelecekte Kısra ve Kayser'in hazinelerinin kendisine sunulacağını iddia ediyor. Şu hanım, yeğenimin eşi Hatice binti Huveylid'dir. Ona iman etti. Şu ise amcasının oğlu Ali ibn-i Ebî Tâlib'dir. O da iman etti. Şu anda yeryüzünde o kadın ve çocuktan başka kendisine inanıp tâbi olan hiç kimse yoktur, dedi.

O gün Müslüman olmayan Afif el-Kindî ancak yıllar sonra İslâm ile şereflendi. O gün Müslüman olamadığı için üzülen sahabî:

– Eğer Allah o gün bana Müslüman olmayı nasip etseydi, Hz. Ali'nin yanında namaz kılan ikinci kişi olurum, der.¹³

Örnek Davetçi

Hız. Ali yaşı küçük olmasına rağmen son derece bilinçli ve tedbirli bir davetçi, basiretli bir mücadele adamıydı. Davet edilecek kişiyi tavır ve hareketlerinden tanıyacak kadar uyanık ve uzak görüşlüydü. Bir o kadar akıllı, temkinli, sabırlı, yerli yerince konuşan, güler yüzü ile etrafına sevgi saçan, duruşu ile güven veren nübüvvet üniversitesinin seçkin öğrencisiydi.

İslâm'a davetin başladığı günlerde yeniden baba ocağına dönmüştü. Ancak bu onun Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) destek olmasına engel olmadı. İslâm'a hizmet için her fırsatı değerlendirdi. Ebû Zer el-Gıfarî onlardan birini şöyle anlatır:

“Kardeşim Mekke'de Muhammed adında birinin insanları yeni bir dine davet ettiğini söyleyince heyecanlandım. Ona:

– Lütfen Mekke'ye gidip benim için o zat hakkında bilgi topla, dedim. Kardeşim Mekke'ye gitti. Bilgi toplayıp kısa sürede geri döndü. Anlattıklarından ikna olmayınca bizzat gidip görüşmeye karar verdim. Sonra hazırlanıp Mekke'ye doğru yola çıktım. Mekke'ye varınca doğruca Mescid-i Harâm'a gittim. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kim olduğuna dair bir işaret görebilmek için beklemeye başladım. Onu tanımıyor fakat kimseye de sormak istemiyordum. Bir süre sonra yiyeceğim de bitti. Bir şey yemeden yalnızca zezem içerek, günlerce Mescid-i Haram'da bekledim. Geceleri mescitte geçirerek uzun süre orada kaldım. Durumum Hz. Ali'nin dikkatini çekmişti. Yabancı olduğumu anlamış, yanıma gelerek beni evine davet etti. Teklifi çok hoşuma gitti. Hz. Ali'nin peşine takıldım. Yürümeye başladık. Yolda hiçbir şey konuşmadan öylece gidiyorduk. Eve varınca bana yemek ikram etti. O geceyi Hz. Ali'nin evinde geçirdim. İkimiz de endişeli olduğumuz için konuşmamayı sürdürdük. Sabah olunca, kırbamı ve çıkınımı yanıma alarak evden ayrılıp doğruca Mescid-i Harâm'a gittim. Gün boyunca orada durduğum hâlde yine Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) göremedim. Akşam olunca, geceyi geçirmek üzere geldiğim günden beri Mescid-i Harâm'a kaldığım yere gittim. Hz. Ali beni görünce:

– Hâlâ konuk olacağın bir ev bulamadın mı diyerek beni tekrar evine götürdü. Yol boyunca yine bir şey konuşmadık. Üçüncü gün de aynı şeyler oldu. Üç gün sonra Hz. Ali

– Benimle konuşmak istediğin bir şey var mı? Hâlâ seni buraya getiren şeyden bahsetmedin, dedi. Ben:

– Bana yol göstereceğine dair söz verir yemin edersen, Mekke'ye niçin geldiğimi söylerim,

dedim. Söz verince, kardeşimin bana Mekkeli birinin peygamber olduğundan bahsettiğini, onu görmek için Mekke'ye geldiğimi söyledim. Hz. Ali:

– Kardeşin doğru söylemiş. O gerçekten Allah'ın Resûlü'dür. Sabah olduğunda beni takip edersen seni ona götürürüm. Yolda herhangi bir tehlike gördüğümde, yakınımıdaki bir duvara doğru gider, su içmek istiyormuş gibi yaparım. O zaman tehlike olduğunu anlar, beni tanımıyormuşsun gibi yoluna devam edersin. Tehlike yoksa beni gideceğim yere kadar takip et dedi.

Sabah olunca birlikte evden çıktık. Hz. Ali önde, ben arkada yürüyorduk. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bulunduğu yere kadar herhangi bir tehlike ile karşılaşmadan yürüdük. Oraya gittiğimizde izin isteyip içeri girdik. O sırada yanında yalnızca Hz. Ebû Bekir vardı. O da kısa bir süre önce Müslüman olmuştu. Ben:

– Es-Selâmu aleyke ya Resûlallah, diyerek İslâm selâmı ile selam verdim. Efendimiz:

– Ve aleyke's-selam ve rahmetullâh. Kimsin diye sordu.

– Gıfar Kabilesi'nden Ebû Zer'im, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana uzun uzun baktı. Hırsızlık ve eşkıyalık ile meşhur olan kabilemizin durumunu düşünmüş olacak ki şaşkın bir şekilde beni onaylayarak:

– Allah dilediğine hidayet verir, buyurdu. Bir süre Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında kaldım. İslâm hakkında bilgi aldım. O güne kadar inen âyetleri öğrendim...”¹⁴

Mekke'de Kardeşlik

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekke döneminde iman edenlerin arasındaki sevgi ve ülfeti artırmak için onları birbirleri ile kardeş yaptı. Bir veya iki zayıf Müslüman'ı varlıklı güçlü bir Müslüman ile bir araya getirdi. Varlıklı ve sosyal statüsü güçlü olanlara, zayıfları himaye etmesini, ekonomik ve sosyal yönden desteklemesini, onları koruyup kollamalarını emretti.¹⁵ Böylece müminler sevgi, saygı ile kucaklaşıp, tek vücut olarak müşriklere karşı kenetlenip güçlendiler.

O gün Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer, Hz. Osman ile Abdurrahman ibn-i Avf, Zübeyr ibn-i Avvâm ile Abdullah ibn-i Mesûd, Ubeyde ibn-i Hârise ile Bilâl-i Habeşî, Mus'ab ibn-i Umeyr ile Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile de Hz. Ali kardeş oldular.¹⁶

¹¹ Şuarâ Süresi, 214

¹² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, 1/111; İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 1108, 1196; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/61; Belâzurî, *Ensâbu'l-eşraf*, 1/135; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/381; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/405; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/308; İbn Zeynî Dahlân, *es-Siretü'l-Nebeviyye*, 1/199; Mübârekfûrî, *Rahikü'l-mahtûm*, 89.

¹³ İbn Abdilberr, *İstîab*, 3/1096, 3/1243; İbn Hacer, *İsâbe*, 5590, 5591; Buhârî, *Târihü'l-kebir*, 7/341; Taberî, *Târih*, 313; Mizzî, *Tehzîbü'l-keimâl*, 20/184; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/305; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 1/386.

¹⁴ İbn Abdilberr, *İstîab*, 4/1652; İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/221; İbn Hacer, *İsâbe*, 9865; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ'*, 1394; Ebû Nuaym, *Hilyetu'l-evliyâ*, 1/158.

¹⁵ Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 2/216; Halebî, *İnsanu'l-uyûn*, 1/465.

¹⁶ Belâzurî, *Ensâbu'l-eşraf*, 1/280; Muhibbû't-Taberî, *Riyâdu'n-Nadre*, 1/196.

Amansız Mücadelenin Hanım Kahramanı: Hz. Fâtıma

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halkı İslâm'a davete başladığında Hz. Fâtıma sekiz yaşındaydı. O yaşının çok ötesinde bir zekâ, kavrayış ve ferasete sahipti. Yaşının küçük olmasına rağmen olayları çok iyi anlayıp tahlil edebiliyordu. Annesi onu ve ablalarını yanına çağırıp babalarının peygamber olarak gönderildiğini bildirdiğinde anlatılanları kavrayarak İslâm ile şereflendi.¹⁷

Şüphesiz ki bu eşsiz lütuf, çok büyük bir sorumluluğu da beraberinde getiriyordu. Efendimiz'in de buyurduğu gibi uyku vakti bitmişti. Etrafları İslâm'ı, İslâm Peygamberini ve ona tâbi olanları yok etmek için fırsat kollayanlarla çevrili iken nasıl gaflette olabiliyorlardı. Yüzyıllardır hak ve hakikatten koparılmış nesillere gerçekleri en güzel bir şekilde anlatmadan durabilirler miydi? Etraflarındaki insanların Cehennem çukuruna düşmek üzere olduklarını görüp dururken arkalarını dönüp gidebilirler miydi? Mânen imdat çığlıkları atan insanların feryatlarını duymamak için kulaklarına pamuk tıkayabilir sonra gidip rahat yataklarında uyuyabilirler miydi?

Şimdi gaflet, tembellik, uyku zamanı değildi. Günleri, saatleri anlamsız, boş şeylerle geçirme vakti değildi. Müslümanlar var olma mücadelesi verirken görmezden gelme, duyarsız kalma, üzerlerine düşen sorumlulukları yok sayma zamanı hiç değildi. Bunun bilincinde olan Hz. Ali, Hz. Fâtıma, kardeşleri ve iman eden sahabiler, öncelikle İslâm'ı öğrenmeye, Rab'lerinin mesajlarını anlamaya ve onun istediği şekilde bir hayat sürerek iyi birer Müslüman olmaya çalıştılar.

Allah, Habîb-i Zîşân'ına indirdiği ilk âyette, “*Seni yaratan Rabbinin adı ile oku! O insanı kan phtısından yarattı. Oku! Rabbin kerem sahibidir...*”¹⁸ buyuruyordu.

Lebbeck diyerek emre teslim oldular. Okumaya kendilerinden başladılar. Yaratılışlarını, zayıf ve güçlü yönlerini öğrenerek Rab'lerini tanımak için kendilerini okudular. Ardından tabiatı, insanlarla ilişkilerini, insanlığın içinde bulunduğu hâli sırf Allah için ve Allah'ın adıyla, Müslüman kimlikleri ve feraseti ile okudular.

Secdede Saldırı

Müşrikler saldırı ve işkencelerini her geçen gün daha da artırıyor, insanlıklarını her geçen gün biraz daha unutupyorlardı. İnsanların Müslüman olduğunu gördükçe akılları başlarından gidiyordu. Efendimiz'den kurtulmak istiyor, onu öldürmek için fırsat kolluyorlardı.

Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir grup sahabî ile birlikte Kâbe'ye gitmişti. Sabahîler bir kenara çekilip oturdu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ise uygun bir yere geçip namaz kılmaya başladı. Müşriklerden biri bir süre önce putları için Kâbe'de kurban kesmişti. Devenin işkembesi hâlen kanlı, pis bir şekilde Mescid-i Harâm'ın bir köşesinde duruyordu. Efendimiz namaz kılarken Ebû Cehil, Ukbe ibn-i Ebî Muayt ve bir grup müşrik Kâbe'nin avlusunda oturmuş, sohbet ediyorlardı.

Bir tarafta devenin işkembesini diğer tarafta Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) secdede olduğunu gören Ebû Cehil'in şeytanî zekâsı harekete geçti. Kalbini kin, nefret, haset ve fesat dışındaki duygulara kapatıp intikam ateşi ile yanıp tutuşan zalim, çevresindekilere döndü. Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kastederek:

- Şu mürâiye bakın yine namaz kılıyor, diye homurdandı. Ardından:
- İçinizden hanginiz şu devesinin işkembesini alır, secdeye vardığında Muhammed'in omuzları arasına koyabilir diye sordu. Vicdanının sesini kısıyan Ukbe ibn-i Ebî Muayt:
- Ben yaparım, diyerek hızla yerinden kalktı.

Kureyşliler, adamlarından birini gönderip işkembeyi yanlarına getirttiler. İşkembeyi alan Ukbe, Efendimiz'e doğru yürümeye başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) secdede iken işkembeyi sırtına koydu. Müslümanlar, olup bitenleri büyük bir üzüntü ve şaşkınlık içinde seyrediyorlardı. Yürekleri sızlıyor ama korkularından hiçbir şey yapamıyor, zalimlere müdahale etmeye cesaret edemiyorlardı. O sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hiçbir şey olmamış gibi secdesine devam ediyordu. Müşrikler, olanları büyük bir zevkle seyrederken neşe içinde katıla katıla gülüyor, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile alay ediyorlardı. Attıkları kahkahalar yeri göğü çınlatıyordu.

O sırada biri koşarak, Efendimiz'in evine gitti. Durumu Hz. Fâtıma'ya bildirerek, hemen koşup babasını kurtarmasını söyledi. Telaş içinde evden çıkan Hz. Fâtıma, hızla Kâbe'ye geldi. Gördüğü manzara karşısında dehşete düştü. Babası hâlâ secdede Rabb'ini tesbih ediyor, sırtındaki işkembe ise öylece duruyordu. Yanına koştu, babasının üzerindeki deve işkembesini kaldırıp attı. Üzerini güzelce temizledi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hâlen secdede, Rabb'ine en yakın olduğu ânı dolu dolu yaşıyor, huzurunu bozmadan ibadetine devam ediyordu.

O sırada Hz. Fâtıma on beş yaşlarındaydı. Babası namaza devam ederken o, babasına bunu yapanlardan hesap sormak için büyük bir cesaretle müşriklerin karşısına dikildi. Onları en ağır kelimelerle ayıplayarak, yaptıkları bu kötülükten dolayı kınadı. O anda Allah celle ve alâ bütün müşriklerin ağzını dilini bağlamıştı. Böyle bir tepki ile karşılaşacaklarını akıllarının ucundan bile geçirmeyen müşrikler, başlarını yere eğerek Hz. Fâtıma'yı sessizce dinlediler. Hiçbiri, başını kaldırıp tek bir kelime dahi söyleyemedi.

Sırf Rabb'ine ibadet ettiği için kendisine reva görülen bu zulme içerleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), namazını bitirince Rabb'ine yöneldi, ellerini semaya kaldırarak:

– Allah'ım! Ebû Cehil ibn-i Hişâm'ı sana havale ediyorum. Allah'ım! Ukbe ibn-i Ebî Muayt'ı sana havale ediyorum! Allah'ım! Ümeyye ibn-i Halef'i sana havale ediyorum!.. diye dua etti.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) duasını duyan müşriklerin kalplerine büyük bir korku düştü. Ne kadar yanlış bir şey yaptıklarının farkına vardılar fakat yine de zulümlerine devam ettiler. Elbette bütün zalimler gibi onlar da cezasız kalmadılar. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) duasında adı geçenlerin hepsi Bedir Savaşı'nda bir bir öldürüldüler.

Babacığım Seni Öldürecekler!

Müslümanlarla müşrikler arasındaki amansız mücadelenin hızla devam ettiği günlerin birinde Hz. Fâtıma'nın yolu Kâbe'den geçiyordu. Kâbe'de Hicr tarafında halka kurmuş oturan müşriklerin hararetli hararetli konuştuklarını gördü. Tavırları dikkatini çekti. Babasına kötülük için bir hazırlık içinde olabilirler endişesi ile sessizce yanlarına yaklaştı. Adamların Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve İslâm hakkında konuştuklarını fark edince bir köşeye gizlendi, görünmeden konuşmaları dinlemeye başladı. Söylenenleri tam olarak anlayamadı. Ama bir ara Lât ve Uzzâ üzerine yemin ederek:

– Muhammed buradan geçtiğinde hep beraber üzerine atılıp onu öldürelim, dediklerini duydu. Duydukları karşısında dehşete kapılan Hz. Fâtıma, korku ve endişe içinde eve koştu. Hüngür hüngür ağlıyordu. Babası onu sakinleştirmeye çalışırken, o bir taraftan ağlıyor bir taraftan da duyduklarını anlatıyordu. Kızını teselli eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), eşsiz bir iman ve teslimiyetle:

– Ağlama kızım! Allah bunu yapmalarına engel olur, dedi. Sonra Hz. Fâtıma'ya döndü:

– Kızım bana su getir, buyurdu.

Hz. Fâtıma kalktı, gözyaşlarını sile sile su testisinin yanına gitti. Kızının getirdiği su ile abdest alan Efendimiz dışarı çıktı. Hz. Fâtıma'nın kalp atışları arasında eşsiz bir cesaretle yürüyerek Kâbe'ye gitti. Müşriklerin yanına yaklaşınca yerden bir miktar toprak aldı, oturmuş sohbet eden adamlara döndü:

– *Yüzleri kara olsun* diye dua ederek toprağı üzerlerine doğru saçtı. Sonra kendisini öldürmeyi planlayan zalimlerin yanından korkusuzca geçerek her zaman namaz kıldığı yere giderek namaza başladı. Efendimiz'i öldürmek için sözleşen müşrikler, o an ya onu görmediler ya da bir şey yapmaya cesaret edemediler.¹⁹

Küfrün Yüzüne Çarpan Tokat

Bir gün, Hz. Fâtıma hiç istemediğı halde Ebû Cehil'in bulunduğu yerden geçmek durumunda kalmıştı. Hz. Fâtıma'nın yanından geçtiğini gören Ebû Cehil'in yüzü öfkeden simsiyah kesildi. Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan bütün hıncını ondan çıkarmak istercesine dik dik baktı. Ebû Cehil'in bakışları Hz. Fâtıma'yı çok rahatsız ettiyse de görmezden gelerek yoluna devam etti.

Hz. Fâtıma'nın tavrı Ebû Cehil'in hiç hoşuna gitmedi. Bir anda düşmana atılan ok gibi yerinden fırladı, Hz. Fâtıma'nın peşine takıldı. Ona yetiince, omzundan tutup çevirdi. Elini havaya kaldırıp olanca gücü ile yüzüne bir tokat attı. Hz. Fâtıma'nın yüzü kıpkırmızı olmuş, canı çok yanmış, gururu incinmişti. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu. İslâm düşmanının bahane aradığını fark edince hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaşıp tekrar evine yöneldi. Yolda Kureyşlilerin liderlerinden Ebû Süfyan ile karşılaştı. Ebû Süfyan Hz. Fâtıma'nın yüzündeki tokat izini görünce:

– Ne oldu diye sordu. Hz. Fâtıma Ebû Cehil'in bakışları ile kendisini nasıl rahatsız ettiğini, sonra da peşinden koşup olanca gücü ile yüzüne nasıl tokat attığını anlattı. O an hakperestliğı tutan Ebû Süfyan, Ebû Cehil'e çok kızdı. Hz. Fâtıma'yı yanına alarak büyük bir öfke ile Ebû Cehil'in bulunduğu yere gitti. Karşısına dikildi:

– Allah seni kahretsin! Şu küçük kıza mı tokat attın, diye çıkıştı. O an ağzına gelenleri sayıp döktü. Hz. Fâtıma'ya döndü, Ebû Cehil'e vurması için işaret etti.

Oldukça yürekli biri olan Hz. Fâtıma, Ebû Cehil gibi bir zalimden korkup çekinmeden üzerine doğru gitti. Büyük bir cesaretle elini kaldırdı, var gücünü toplayarak Ebû Cehil'e sert bir tokat attı. Bu durum karşısında gururu incinen Ebû Cehil, suspus oldu. Ses çıkarmadan utancından öylece yere bakıp kaldı.

Oradan ayrılan Hz. Fâtıma, hızlı adımlarla eve gitti. Babasına sarıldı, başına gelenleri heyecanla bir solukta anlattı. Olanlara üzülen Efendimiz, Ebû Süfyan'ın kızına yardım etmesine memnun oldu.

– *Allah'ım! Ebu Süfyan'ın yaptığı bu iyiliğı karşılıksız bırakma*, diyerek hidayete ermesi için ona dua etti.²⁰

Hz. Fâtıma'ya Saldırı

İslâm daveti yayıldıkça kin ve nefretlerini kusan müşrikler kadın erkek ayrımı yapmadan bütün Müslümanlara saldırmaya başladılar. Bunun için her fırsatı değerlendirdiler. Kimine sözlü, kimine fiilî saldırıda bulunup kimine ölümüne işkence ettiler. Bu baskı ve saldırılara maruz kalanlardan biri de Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ciğerparesi Hz. Fâtıma'ydı.

Bir gün bir işi için Abdümenafogulları mahallesinde yürüyordu. Muğireogullarından biri Hz. Fâtıma'yı görünce tıpkı Ebû Cehil gibi kin ve nefretten aklı başından gitti. Önce laf attı. Hz. Fâtıma'nın aldırmadan yoluna devam ettiğini görünce kızgınlıktan kan beynine sıçradı. Yanına koşarak vurmaya başladı. Adama karşı koymasının daha kötü sonuçlar doğuracağını anlayan Hz. Fâtıma:

– Ey Abdümenafogulları diye var gücü ile bağırıp çevresindeki insanlardan yardım istedi. Sesi duyan Abdümenafogulları evlerinden dışarı fırlayıp Hz. Fâtıma'nın bulunduğu yere doğru koşmaya başladılar. Ona saldıran zalime ulaşan ilk kişi Ebû Süfyan'dı. Adama kızıp bağırды. Kovarak yanından uzaklaştırdı. Hz. Fâtıma'nın yanına gitti. Onu teselli ettikten sonra kabileden birisi ile evine gönderdi.²¹

Hüzün Yılları

Üç yıl süren *abluka* kalkınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), akrabaları ve sahabiler büyük bir sevinç yaşadılar. Ancak bu sevinçleri kısa sürdü. Ablukadan hemen sonra peygamberliğin ilk gününden itibaren Efendimiz'e var gücüyle destek olan Ebû Tâlib hastalandı. Hastalığı gittikçe ağırlaşıyordu. Efendimiz amcasının ziyaretine giderek hâl ve hatırını soruyor, iman etmesi için teşvik ediyordu.

Hız. Ali babasının hastalığı ile yakından ilgilendi. Vefat ettiğinde çok üzüldü. Gözleri yaşla, kalbi hüznle doldu. Henüz çok genç olduğu için ne yapacağını bilemedi. Sormak için Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına koştu. Allah Resûlü'ne:

– Muhterem amcan vefat etti, dedi. Üzülen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Gidip üzerini ört! Sonra hiçbir şey konuşmadan doğruca yanıma gel! buyurdu.

Oradan ayrılan Hız. Ali babasının bulunduğu yere gitti. Üzerini güzelce örttü, hiç kimse ile konuşmadan tekrar Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Şimdi gidip yıka sonra kimse ile konuşmadan bana gel, buyurdu. Hız. Ali, Efendimiz'in buyurduğu şekilde yapıp babasını yıkadı. İş bitince yine kimse ile konuşmadan yanına geri döndüğünde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hız. Ali'ye çok güzel sözlerle dua buyurdu. Sevinen Hız. Ali:

– O dua benim için kırmızı ve siyah develerimin olmasından daha iyidir, derdi.²²

Ebû Tâlib vefat edince Kureyşliler hınçlarını çıkarırcasına Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) üzerine gittiler. Sokağa çıkamaz caddede gezemez hâle getirdiler. Liderlerden cesaret alan Mekkeli ayak takımı onu gördükleri yerde üzerine saldırmaya, yerden aldıkları toprakları, çakıl taşlarını üzerine başına saçmaya başladılar. Baş toz toprak içinde kalan Efendimiz, hemen evine giderdi. Babasının halini gören Hız. Fâtıma, feryat ederek yanına koşar, gözyaşları içinde başını yıkardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) her seferinde onu teselli eder,

– Ağlama ey kızım! Endişelenme! Allah babanı onlardan korur, yapmak istediklerine engel olur. Kureyşliler Ebû Tâlib hayatta iken hiçbir zaman bu kadar ileri gitmemişti, buyururdu.²³

Amcasının ölümüne çok üzülen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) birkaç ay sonra sevgili eşinin hastalığı ile üzüntüden âdeta iki büklüm oldu. Yıllar süren tehdit ve baskıların üzerine tuz biber olan *abluka*, Hız. Hatice'yi oldukça yıpratmıştı. *Abluka* bittikten sonra Ebû Tâlib'in ölümü onu daha çok üzmüştü. Kısa bir süre sonra o da ağır bir hastalığa yakalandı. Belli ki fâni dünyaya veda etme zamanı gelmişti. Ama akli ve kalbi Efendisi ile ona ve Rabb'ine emanet ettiği yetimlerindeydi. Yüzünde iyiden iyiye derinleşen hüznünde Efendiler Efendisi'ni yalnız bırakmanın endişesi gizliydi.

Rahmet Peygamberi ruhunu derinden yaralayan bu manzara karşısında hüznlendi. Büyük bir minnet duygusuyla eşine doğru eğildi. O an titreyen dudaklarından derin anlamlar yüklü şu kelimeler dökülüyordu:

– Benden dolayı çok acı çektiğini görüyorum. Bu acıyı hafifletmek için sana ne desem ey Hatice!

Hız. Hatice çok şey söylemek istiyor, ama kelimeler boğazında düğümleniyor, konuşacak takati kendinde bulamıyordu. Sözüne devam eden Efendimiz eşini teselli etmek için:

– Allah, her zorluğun ve sıkıntının arkasından büyük hayırlar yaratır, buyurdu. Ardından büyük bir müjde verdi:

– Biliyor musun? Allahu Teâlâ Cennet'te beni seninle evlendirecek. Cennet'te Meryem binti İmran,

Mûsâ'nın (aleyhisselâm) kızkardeşi Gülsüm ve Firavun'un eşi Âsiye ile birlikte olacaksın buyurdu. Annemiz son bir gayretle konuşmaya çalıştı. Ancak:

– Gerçekten öyle mi ya Resûlallah, diyebildi. Efendimiz:

– *Evet. Huzur içinde ve çocuklarla birlikte,* buyurdu Efendiler Efendisi sevgili eşine.²⁴

Hz. Hatice'nin yüzünde tatlı bir tebessüm belirdi. Belli ki artık, Cebrâil'in (aleyhisselâm) müjdelediği Cennet bahçelerinin kapıları açılmıştı. Belli ki şimdi o bahçeleri seyre dalmıştı...

Efendisinden ayrılmak zor olsa da malı ve canını davası uğruna feda ettiği Canlar Canı'nın kolları arasında, ebedî hayata gitme zamanı gelmişti. O ilklerin annesiydi. Dünyaya gözlerini erken açmış, Hakk'a erken uyanmış ve şimdi de erkenden gidiyordu. Vefat ettiği yıl, Hüzün Yılı olarak tarihe damgasını vuracaktı.

Medine'ye hicretten iki-üç yıl önce, 65 yaşlarında dünyanın bütün sıkıntılarına veda ederek içinde ne bir sıkıntı ne de bir yorgunluğun olmadığı, incilerle bezenmiş ebedî mekânına göç etti.

Ebû Tâlib'den sonra ikinci büyük dayanağını da kaybeden Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), eşini Mekke'deki Hacûn Kabristanı'ndaki mekânına bizzat kendi mübarek elleriyle yerleştirdi. Üzerini toprakla örterken gözyaşları sakalı şeriflerini ıslatıyordu. O gün henüz cenaze namazı farz kılınmadığı için cenaze namazı kılınmadı.²⁵

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ve Müslümanlar en büyük desteklerini kaybettikleri için bu yıla Hüzün Yılı dendi.

Annem Şimdi Nerede?

Annesi vefat ettiğinde on beş yaşında genç bir kız olan Hz. Fâtıma çok üzülmüş ve sarsılmıştı. Hz. Hatice yalnızca bir anne değil her yönü ile mükemmel bir hanımdı. Büyük bir davaya olağanüstü destek vermesi, çocukları ve eşi ile birlikte çektiği bunca çile onu kızının gözünde büyüttükçe büyütüyor, o büyüdükçe acıları katlanarak artıyordu. Hz. Fâtıma annesini aklından bir türlü çıkaramıyor, eşsiz mücadelesi ve uğradıkları zulümler bir film şeridi gibi gözünün önünden geçiyordu. O günlerde kalbini meşgul eden tek soru:

– Bu kadar büyük bir fedakârlığın karşılığı nedir? sorusuydu.

Düşüncelerini uzun süre içinde tutamadı. Annesini hatırlayıp üzüldüğü bir gündü. Kalbini meşgul eden sorular çoğalınca babasının yanına gitti.

– Yâ Resûlallah! Annem şimdi nerededir diye sordu. Efendimiz:

– *O şu an kamıştan bir köşk içinde duruyor,* buyurdu. Şaşırın biraz da üzülen Hz. Fâtıma:

– Şu bildiğimiz kamış mı diye sordu. Efendimiz:

– *Hayır! İnci, yakut ve mercanla süslenmiş olan kamıştan bir köşkte,* buyurdu.²⁶

Ümmü Ebîhâ / Babasının Annesi

Hz. Hatice'nin vefatı bütün aileyi ve Müslümanları derinden sarsmıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) yalnızca eşini, hayat arkadaşını değil kendisini dinleyen, teselli eden, cesaretlendiren, acılarını dindiren manevî desteğini ve bulunmaz bir dostunu da kaybetmişti. Onun bu boşluğunu yıllarca içeride Hz. Fâtıma, dışarıda Hz. Ebû Bekir doldurmaya çalıştı.

Hz. Ümmü Gülsüm daha çok ev işlerini düzenlemekle meşgul olurken, Hz. Fâtıma annesinin boşluğunu doldurmaya çalışıyordu. Kendisini babasına feda edercesine peşinden koşturmaya, ihtiyaçları ile yakından ilgilenmeye, dertlerini dinlemeye, teselli edip cesaretlendirmeye acılarını bir nebze olsun dindirmeye çalıştı. Babasına olan aşırı sevgi ve düşkünlüğü gören sahabiler, Hz. Fâtıma'ya *Ümmü Ebîhâ / Babasının Annesi* lakabını verdiler.²⁷

Hem fitrat bakımından, hem de babasına olan bu yaklaşmasından olsa gerek, Hz. Fâtıma'nın vücut yapısı gibi hâl ve hareketleri de Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok benziyordu. Benzerlik Hz. Fâtıma büyüdükçe, her geçen gün biraz daha arttı. Hanım olmasına rağmen, simasından yürüyüşüne, konuşmasından sözlerine, ahlakından yaşantısına kadar her açıdan babasına benzedi. Açıkça görülen bu benzerliği Hz. Âişe her vesile ile dile getirir, benzerliğinden gıpta ile bahsederdi.²⁸

Buna ilgi, alâka ve hizmet de eklenince mânâ merdivenlerini hızla çıkan Hz. Fâtıma büyük lütuflara mazhar oldu. Bundan böyle her yönden öne çıkmaya başlayan Hz. Fâtıma'nın, babasının yanında ve hayatında apayrı bir yeri oldu. Ona olan sevgisi evlat sevgisinden çok daha ötelere gitti.

¹⁷ Zehabî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467.

¹⁸ Alak Sûresi, 1-5

¹⁹ Hâkim, *Müstedrek*, 4742; Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ'*, 4/114, 12/107; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/209.

²⁰ Belâzürî, *Ensâbu'l-eşraf*, 5/14; A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 559.

²¹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 11/52.

²² *Ebü Dâvud*, Cihâd, 2602; *Tirmizî*, Daavât, 3446; *Nesâî*, Siyer, 130; *Müsned*, 1/97; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32752; Tayâlisî, *Müsned*, 20; Bezzâr, *Müsned*, 744; Ebû Ya'la, *Müsned*, 423, 586; Beyhakî, *Kübra*, 5/252; İbn ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesâni*, 358; İbn Hibbân, *Sahih*, 7046; Hâkim, *Müstedrek*, 3/120; Makdisî, *Ehâdisü'l-muhtare*, 656. (İsnadı sahihtir.)

²³ İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/416; İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-eser*, 1/151.

²⁴ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 6867.

²⁵ Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 72; Şâmi, *Sübülü'l-hudâ*, 2/571.

²⁶ Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/223.

²⁷ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 7175.

²⁸ H. A. Akk, *Uzamâ Havle'r-Resûl*, 3/1546.

Ölüm Uykusundan Hicrete

Ablukadan sonraki üç yıl Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashâbı açısından çok zor geçti. Müşriklerin saldırılarının yoğunlaştığı bu dönemde Hz. Fâtıma ve kardeşleri babaları için çok endişelendi. Kaygı, korku ve üzüntü ile geceler uykusuz geçti. Medineliler İslâm ile şereflenince hicret başladı. Sahabîlerin nerdeyse tamamı hicret etti.

Müşrikler Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) öldürmeye karar verdiği gün Cebrâil (*aleyhisselâm*) Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelerek hicret emrini tebliğ etti. Resûl'ün evinde hicret için hazırlık başladı. Bir süre sonra sıra zehirli kılıçlarla paramparça olmayı göze alacak babayığidi bulmaya gelmişti. Bu yiğit Efendimiz'in yatağına yatacak, onu öldürmeye gelenleri bekleyecekti. Bu yürek isteyen bir görevdi. Hz. Ali'yi çağıran Efendimiz görevi ona verdi. Hz. Ali emri hiç tereddüt etmeden, görevin zor ve tehlikeli olduğuna aldırmadan büyük bir teslimiyetle kabul etti.

Sevgili Peygamber'imizin geceleri yatarken üzerini örttüğü kırmızı Hadramî işi örtüsüne sarıldı, onun yatağına yattı. Ölüm yatağına yatan Hz. Ali sabah olunca Mekkelilerin Peygamber'imize emanet ettiği eşya ve paraları dağıtacak sonra o da Medine'ye hicret edecekti.

Karanlık basınca Mekke liderlerinin her kabileden teker teker seçtiği gençler kendilerine verilen görevi ifa etmek üzere sessizce eve doğru yürümeye başladılar. Evinin etrafını kuşatıp Allah'ın Habîbi'ni öldürmek için pusuya yattılar. Onlar beklerken yol hazırlığını bitiren Hz. Peygamber Medine'ye hicret etmek üzere evden dışarı çıktı. Yerden bir avuç toprak aldı, evin etrafını saran canilerin yüzüne doğru savurdu. Kalp gözleri gibi baş gözleri de görmez olmuştu. Hiçbiri onu görmedi. Yâsîn sûresini okuyarak aralarından geçip gitti. Olanları fark etmeyen zalimler beklemeye devam ettiler.

O zamanlar evlerin duvarları alçaktı. Üzerinde ise tavan da yoktu. Öldürmeye gelenler bir türlü sabredemiyordu. Sabahı bekleyemediler. Gece yarısı evin duvarından atlayarak içeri girmek istediler. Ancak içlerinden biri gecenin karanlığında yanlışlıkla başka bir evin duvarından içeri atlamaya kalkıştı. Evin hanımı adamı görünce çığlığı

bastı. Adam yakalanmaktan zor kurtuldu. Bunun üzerine insanlara rezil olmamak için sabahın ışıklarını beklemeye karar verdiler. Gece beklerken tanıdıkları biri yanlarına geldi.

– Burada ne bekliyorsunuz diye sordu. Onlar:

– Muhammed’in evden çıkmasını, dediler. Adam güldü, söyleyene değil söyletene bak sözünü doğrularcasına:

– Daha çok beklersiniz. Onu kaybettiniz. O sizin yüzünüze toprak saçıp yanınızdan çıkıp gitti, dedi. Katiller:

– Vallahi kimsenin geçtiğini görmedik, diye itiraz etseler de ayağa kalkınca başlarının toz toprak içinde kaldığını fark ettiler. Adamın haklı olabileceğini düşünüp dediğine inanır gibi oldular. Kalkıp evden içeri baktılar. Hz. Ali’nin kırmızı örtüye bürünmüş öylece Efendimiz’in yatağında yattığını gördüler. Onu Peygamberimiz sandılar. Adama:

– İşte orada yatıyor yanılmışsın, diye çıkışıp beklemeye devam ettiler.

Sabah erkenden Hz. Ali yataktan kalktı. Evi saran müşrikler içeriden gelen sesi duyunca hemen yerlerinden fırlayıp eve girdiler. Yatağa doğru yürüdüler. Hz. Ali’yi karşılarında görünce şaşkınlıktan dilleri tutuldu.

– Adam doğru söylemiş, diye söylendiler. Öfkeden deliye dönmüşlerdi. Hz. Ali’ye:

– Amcaoğlun nerede diye bağırmaya başladılar. Hz. Ali gayet sakindi:

– Ne bileyim. Ben onun gözcüsü müyüm? Hem siz ona “Aramızdan çık git!” demediniz mi? O da size darılıp çıkıp gitmiştir, dedi.

Hz. Ali’yi dövmeye başlayan zalimler, onu sıkıca bağlayıp Kâbe’ye götürdüler. Bir süre hapsedip konuşturmaya çalıştılar. Ancak çabaları boşa çıktı. Hz. Ali konuşmayınca bunun bir çözüm olmadığını anlayıp serbest bıraktılar. Müşriklerin ellerinden kurtulan Hz. Ali ikinci görevini halletmek için harekete geçti, emanetleri yanına alıp Ebtah’a gitti.

– Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) emanet verenler buraya gelip emanetlerini alsınlar, diye seslendi. İlan kulaktan kulağa herkese yayıldı. İlanı duyan emanet sahipleri Ebtah'a koşup mallarını teslim aldılar. Hemen yola çıkmayan Hz. Ali, birkaç gün daha Mekke'de kaldı. Etraf sakinleşince oradan gizlice ayrılıp Medine'ye hicret etti. Rebiü'l-evvel ayının ortalarında Kuba'da Efendimiz ile buluştu.²⁹

Bu yolculuğu anlatan Hz. Ali şöyle der:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hicret için yola çıkacağı zaman bana Mekke'de durmamı, kendisine verilen emanetleri sahiplerine dağıtmamı daha sonra yola çıkmamı emretti. Efendimiz'e işte bu hassasiyetinden dolayı “el-Emin” dendi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hicret ettikten sonra üç gün Mekke'de kaldım. Verilen emanetleri tek tek dağıttığımda müşrikler birbirlerine:

– Ali'yi göz hapsine alın. O bugün yarın kaçıp Muhammed ile buluşur, diyorlardı. Onları kuşkulandırmamak için üç gün boyunca bir yere kaybolmadım. Ortalarda onların gözleri önünde dolaştım. Hicret etmeyeceğimi düşündükleri bir gece, gizlice Mekke'den ayrılıp Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ardından hicret için Medine'ye yöneldim. Gece yürüyor, gündüz saklanıyordum. Büyük zorluklar içinde günlerce yürüdükten sonra kendimi Kubâ'ya zor attım. Ayaklarım param parça olmuş, kanlar akıyordu. Sahabîler beni hemen bir eve götürdüler. Geldiğimi duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– *Ali'yi bana çağırın*, buyurmuş. Sahabîler:

– Ya Resûlallah! Ali gelemez. O yürüyemeyecek bir halde, demişler. Sahabîleri duyunca kalkıp yanıma geldi. Ayaklarımı parçalanmış bir halde, kanlar içinde görünce çok üzüldü. Boynuma sarılıp ağladı. Sonra ellerini ayaklarıma sürdü. Bir an önce iyileşmesi için dua buyurdu. O andan itibaren ömür boyu ayaklarımdan şikâyetim olmadı.³⁰

Kuba: Kıyamet Ümmetine Verilen Eşsiz Ders

Hz. Ali Kuba'da Külsüm ibn-i Hidm'in evinde kalıyordu. Orada

kaldığı sırada birçok şeye şahit oldu. Bunlardan biri onu çok rahatsız etti. Biri hakkında olumsuz şüpheye kapılmıştı. Ama hakikati öğrenmeden sû-i zanna kapılamazdı. Dedikodu yapıp da hem onu hem kendini dünya ve ahirette rezil edemezdi. Sessizce araştırıp şüphesini giderme yoluna gitti. Bu yönüyle sanki yıllar sonrasına Hz. Muhammed'in ümmetine örnek oluyor, yol gösteriyordu Hz. Ali... Sû-i zan, dedikodu, iftira yerine şüphe karşısında alınması gereken tavır öğretecekti kıyamete kadar gelecek müminlere...

Hz. Ali o günleri ve o hâlini şöyle anlatacaktı yıllar sonra hicretini anlatırken:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hicret ettikten sonra üç gün Mekke'de kalıp emanetleri dağıttım. Sonra yola çıkıp yürümeye başladım. Günler sonra Kuba'ya varınca Külsüm ibn-i Hidm'e konuk oldum. Oradaki ikinci günümdü. Gece bir ses duydum. Eşi vefat eden bir hanımın kapısına vuruluyordu. Bu durumdan son derece rahatsız oldum. Ertesi gün yine bir adam gece yarısı hanımın kapısının önüne gitti. Kapıya vurdu. Kapı açıldı. Adam kadına bir şey verip gitti. Neler olduğunu merak ettim. Öğrenmek için doğruca hanım kardeşimin evine gittim.

– Ey kardeşim! Her gece kapını çalan kişi kim? Sana bilmediğim bir şey veriyor, alıp içeri giriyorsun. Hâlbuki sen eşi olmayan Müslüman bir hanımsın. Bu hâl nedir diye sordum. Hanım:

– Gelen kişi Sehl ibn-i Hanif'tir. Benim yalnız, fakir bir hanım olduğumu biliyor. Gece gizlice putları kırıyor. Putların odunlarını da yakmam için bana getiriyor, dedi.”³¹

İşte şüphe karşısında Hz. Ali'nin duruşu, örnek davranışı... Onu örnek alanlara ne mutlu!...

Hanımların Hicreti

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halkın çoğunluğunun hâlâ Müslüman olmadığı ve Yahudilerin yaşadığı bir şehre hicret etmişti. Henüz Müslüman olmayanların ve Yahudilerin nasıl tepki vereceğini bilmiyordu. Dengeler, henüz yerli yerine oturmamıştı. Güvenlik gerekçelerinden dolayı hanımların Mekke'de kalmasını uygun gören

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çevreyi tam olarak tanıyıp aklındaki sorulara cevap buluncaya kadar hanımların hicretini bir süre erteledi. Yoksa Medineliler, şehre geldiği ilk günden itibaren defalarca:

– Sana hemen kendi evlerimizden güzel bir ev yapalım, demişler,³² Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) her seferinde teşekkür ederek tekliflerini ertelemişti.

Zor da olsa sayılı günler nihayet gelip geçmişti. Bu arada Mescid-i Nebevî yapılmış, hemen yan tarafında Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kalacağı odalar inşa edilmişti. Zamanın geldiğini düşünen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ebû Bekir'den 500 dirhem borç istedi. Zeyd ibn-i Hârise ile Ebû Rafî'yi yanına çağırarak Mekke'ye gidip orada kalan ailesini getirmelerini emretti. Hz. Ebû Bekir'den aldığı parayı Mekke'ye gidecek sahabîlere teslim eden Efendimiz, bu parayla ihtiyaçlarını karşılamalarını söyledi.

Zeyd ibn-i Hârise ve Ebû Rafî'nin Mekke'ye gidip Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ailesini Medine'ye getireceklerini öğrenen Hz. Ebû Bekir, Abdullah ibn-i Uraykıt'a iki üç deve verip:

– Zeyd ibn-i Hârise ile Mekke'ye giderek ailemi buraya getir, dedi. Bir mektup yazarak onu oğlu Abdullah'a vermesini istedi. Mektupta oğluna ailesini alıp Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ailesi ile birlikte Medine'ye hicret etmesini bildiriyordu.

Sahabîler Mekke'ye varınca annelerimize hazırlanıp gizlice Mekke dışına çıkmaları haberini gönderdiler. Bu sırada Hz. Ebû Bekir'in damadı Talha ibn-i Ubeydullah, Hz. Ebû Bekir'in ev halkını Medine'ye götürmek için hazırlanıyordu. Hanımlar gizlice Mekke dışına çıkınca Zeyd ibn-i Hârise Hz. Fâtıma, Hz. Ümmü Gülsüm, Hz. Sevde, eşi Ümmü Eymen ve oğlu Üsâme'yi de yanına alarak yola koyuldu. Bir süre sonra hicret edecek diğer sahabîlerle buluştular. Kafile Kudeyd mevkiine gelince Zeyd ibn-i Hârise, üç deve satın alarak kutlu yolcuları onlara bindirdi. Yolun güvenli olduğu tespit edilince Medine'ye doğru yola çıktılar.³³

Kureyşliler, Müslümanları Mekke'den hicret etmek zorunda bırakmalarına rağmen, bazıları hâlâ onlara kötülük yapma

düşüncesinden kurtulamamışlardı. İbn İshâk'ın bildirdiğine göre, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ailesi hicret ederken, yolda Huveyris ibn-i Nukeyz adında bir Mekkeliye rastladılar. Müslümanlara kötülük yapmaktan zevk alan bu zalim, Hz. Fâtıma ve Hz. Ümmü Gülsüm'ün develerini ürküttü. Ürken deve üzerlerindeki yere atarak annelerimizin yere düşmesine neden oldu. Allah annelerimizi korudu, yaralanmadan kurtuldular. Ancak yere düşmenin etkisi ile uzun bir süre acı ve ağrı içinde kıvrandılar.³⁴

²⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, 1/348; Abdurrazzak, *Musannef*, 5/389; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/227; İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/483; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3779; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/443; Taberî, *Târîh*, 331; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 2/465; Süheylî, *Ravdu'l-ünf*, 2/309; Kastalanî, *Mevâhib*, 1/167; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 3/231; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/34, 72.

³⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/22; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 3779, *Târîh*, 2/106; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/318.

³¹ İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/493; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/452.

³² Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 3/271.

³³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/62; Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ'*, 1/69.

³⁴ A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 562.

Medine’de Hayat

Kendilerini İslâm’a adayan Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Medine’ye hicret ettikleri ilk günden itibaren İslâm davası için koşuşturdular. Tıpkı Mekke’de olduğu gibi ilim, irfan, hizmet ve ibadetten hiçbirini ihmal etmediler. Öğreniyor, öğrendiklerini tefekkür ediyor, yaşayarak içselleştiriyor, sonra çevrelerindeki insanlara öğretiyorlardı.

Hz. Ali, küçüklüğünden beri Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) özel öğrencisi gibiydi. Her zaman her ortamda Efendimiz’e sorular yöneltirdi. Öğrencilik hayatını özlemle anan Hz. Ali şöyle der:

“O günlerde gece gündüz Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gider, sürekli soru sorardım. Sözlerimi dikkatle dinleyen Efendimiz sorularımı asla cevapsız bırakmazdı. Soru sormayıp sustuğum zaman kendisi bir konu açıp anlatmaya başlardı. Efendimiz’in sözlerini aklımda tutar, inzal edilen âyetleri de hemen ezberlerdim. Ezberim bitince Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına giderdim. Âyetleri okuduktan sonra sorular sorarak âyetlerin tefsir ve tevilini öğrenirdim.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir gün öğrendiklerimi unutmamam için bana dua buyurdu. Elini göğsüme koydu.

– *Allah’ım! Ali’nin kalbini ilim, anlayış, hikmet ve nur ile doldur, diye dua buyurdu. Sonra tebessüm ederek baktı ve:*

– Rabbim bana duamı kabul ettiğini bildirdi, buyurdu. O duadan sonra öğrendiğim hiçbir helal ve haramı, emir ve nehyi, itaat ve isyanı unutmadım.[35](#)

Suskunluk zamanlarından birini anlatan Hz. Ali şöyle der:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana:

– Ey Ali! Sana güç durumda kaldığında veya başın belaya girdiğinde yapacağın bir dua öğreteyim mi, buyurdu. Ben:

– Canım uğruna feda olsun ya Resûlallah! Evet öğret! dedim.

– Güç durumda kaldığında ‘Bismillahirrahmanirrahim. Lâ havle velâ kuvvete illâ billahi’l-Âliyyi’l-Azîm.’ diye dua et! Bu şekilde yaparsan Allah dilediği kadar çok belayı üzerinden kaldırır, buyurdu.[36](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) fırsat buldukça Hz. Ali’ye tavsiyelerde bulunur, hayatı boyunca dikkat etmesi gereken hususları bildirirdi. Bir gün kendisine:

– *Ey Ali! Zor gelse bile abdest alırken azalarını tam yıka! Sadaka ve zekât yeme, yıldızlara bakanlarla falcılarla oturma, diye tavsiye buyurdu.[37](#)*

Onu, Kur’ân-ı Kerîm’i okuma ve ezberlemeye teşvik ederek:

“*Kim Kur’ân öğrenir, okur ve ezberlerse Allah onu Cennete koyar, Cehennem vacip olan aile fertlerinden on kişiye şefaet eder.*” buyurdu.[38](#)

Hz. Ali, ilim öğrenmesini kolaylaştıran sebeplerden birinin Efendimiz’e olan yakınlığı olduğuna işaret eder, bu yakınlığı şu sözlerle anlatırdı.

“Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaretine gittiğim zamanlar huzura girmek için izin isterdim. Müsaitse içeri girmem için izin verir, namaz kılıyorsa yüksek sesle tesbih getirerek namazda olduğunu işaret ederdi. Bu durumda namazı bitinceye kadar beklerdim. Yine bir seher vakti Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitmişim. Eve vardığımda namaz kılıyordu. Geldiğimi fark edince yüksek sesle “Sübhânallah” dedi. Namazda olduğunu anlayarak bekledim. Namazdan sonra beni içeri aldı. Bir süre sohbet ettik. Bir ara:

– Ey Ali! Bu geceyi namaz kılarak ve Rabbime dua ederek geçirdim. Allah’tan kendim için ne istedi isem senin için de aynısını istedim. Dilediğim her şeyi bana verdi. Bir farkla ki benden sonra peygamber yoktur, buyurarak hayatımın en büyük müjdesini verdi.³⁹

Yaşayarak Öğrenme

Çok soru soran sahabîlerden olan Hz. Ali, ilminin büyük bir kısmını Efendimiz’i gözlemleyerek ve bizzat olayların içinde yaşayarak elde etti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisiyle yakından ilgilenir, hatasını gördüğünde en güzel şekilde uyarırdı.

Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali’ye ipek bir kumaş hediye etti. Kumaşı alıp kendine güzel bir elbise diktirdi. Onu giydikten bir süre sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile karşılaştı. Elbiseyi gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Ali! Kendim için istemediğim bir şeyi senin için de istemem, buyurarak ipek elbise giymemesi gerektiğini söyledi. Hatasını anlayan Hz. Ali, elbiseyi çıkarıp Efendimiz’in tavsiyesi ile başörtüsü yapmaları için hanımlara verdi.⁴⁰

Mekkeli Müslümanlar ilk günlerde Medine’nin havasına ve sosyal yaşantısına alışamadılar. Birçoğu hummaya yakalandı. Günlerce acı içinde kıvrandı. Hz. Ali de bu hastalığa yakalandı. Günlerce ateşler içinde yandı, acılar içinde kıvrandı. Hastalığı genç yaşta ölümü isteyecek kadar ağırdı. Sık sık ziyaretine giden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu teselli ediyor, şifa bulması için dua ediyordu. Bir gün Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Enes ile birlikte Hz. Ali’nin evine teşrif ettiler. İçerde bulunanlar Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yer açtı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Ali’ye nasıl olduğunu sordu. Hz. Ali konuşacak hâlde değildi. Acı içinde kıvranıyordu. Hz. Ebû Bekir veya Hz. Ömer diğerine:

– Allah bilir ya, ölecek gibi, dedi. Onlara dönen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– O ilerde birileri tarafından öldürülecek, buyurdu.

Hz. Ali der ki:

– Hastalık sırasında bir ara çok bunaldım. Allah’ım! Eğer ecelim geldiyse beni ona çevir. Eğer ecelimi erteleyeceksen hastalığı benden kaldır. Eğer bu imtihansa bana sabır ver, diye dua ettim. Tam o sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanıma geldi. Bana:

– Nasıl dua ettin diye sordu.

Duamı tekrarlayınca, yattığım yerde ayağı ile hafifçe bana dokundu.

– Allah’ım! Bana afiyet ve şifa ver diye dua et, buyurdu. Bu şekilde dua edince rahatsızlığım geçti. Bir daha aynı hastalığa yakalanmadım.⁴¹

Hız. Ali anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana:

– Ey Hasan’ın babası! Ne dersin sana çobanı ile birlikte beş yüz koyun vermem mi senin için daha hayırlıdır yoksa öğreteceğim ve onlarla Rabb’ine dua edeceğin beş kelime mi diye sordu.

– Anam babam sana feda olsun. Dünyayı arzulayan kişi çobanı ile birlikte vereceğin beş yüz koyunu ister. Ahireti arzu eden ise beş kelimeyi ister, dedim.

– Sen hangisini istiyorsun diye sordu. Ben:

– Beş kelimeyi, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) o duayı bana öğretti...⁴²

Dünya ve Ahiret Kardeşliği

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Medine’ye hicret ettikten altı yedi ay sonra Mescid-i Nebevî yapılmaya başlandı. Tüm sahabîler yapımayı için koştular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dâhil herkes:

“Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur.

Allah’ım! Ensar ve muhacire merhamet et!” diye şiir okuyarak zevkle çalışıyordu. Kimi kerpiç taşıyor, kimi duvar örüyordu. Canla başla neşe içinde çalışanlardan biri de Hz. Ali’ydi. Bir taraftan kerpiç taşıyor bir taraftan da beyit söylüyordu.

Güler yüzlü ve şakacı bir kişiliğe sahip olan Hz. Ali, çalışırken etrafındaki sahabîlerle şakalaşmayı ihmal etmiyordu. Bir ara gözü oldukça zarif ve titiz olan Osman ibn-i Maz’un’a takıldı. Onun kerpici alıp yerine koyduğu her seferde elbisesine isabet eden tozları itina ile silkip temizlediğini görünce söylediği bir beyitle latife yaptı.

“Mescidleri yapanlar, elbette diğerleri ile bir olmaz.

Bir şey yapmadan ayakta ve oturarak etrafi seyredenlerle,

Toz ve toprağa bulanalar hiçbir olur mu?”⁴³

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) o günlerde muhacirle ensarı birbirleri ile ikişer ikişer kardeş yapmıştı. Hicretin beşinci ayı veya daha sonra Hz. Enes’lerin evinde veya Mescid-i Nebevî’de gerçekleştiği rivayet edilen kardeşlik 90-100 kişi arasında yapıldı. Sahabîleri Mescid-i Nebevî’ye toplayan Efendimiz:

– Falan ile falan neredeler, diye sesleniyor, sahabîler ne çıkınca onları kardeş yapıyordu. Toplanan sahabîlerin hepsi kardeş olmuş, geriye yalnızca Hz. Ali kalmıştı. Kiminle kardeş olacağını heyecanla bekleyen Hz. Ali, etrafta kimse kalmayınca meraklı gözlerle sağa-sola bakındı. Kimseyi göremeyince kaygılandı.

Acaba Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana kızıp darıldı mı? Farkına varmadan bir yanlış mı yaptım diye düşünüp üzüldü. Bu duygularla:

– Ya Resûlallah! Bütün müminleri kardeş yapıp beni bırakınca aklım başımdan gitti. Bana kızdığın için böyle yaptıysan lütfen beni bağışla, Sen iyilik ve kerem sahibisin, diyerek endişesini dile getirdi. Hz. Ali’nin elini tutan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Benim kardeşim olmaya razı olmaz mısın diye sordu. Hz. Ali sevinç ve heyecanla:

– Elbette razı olurum ya Resûlallah! dedi. Efendimiz:

– Beni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki seni kendim için geri bıraktım. Sen benim dünya ve ahirette kardeşimsin. Cennet köşkünde benimle olacaksın. Bana olan yakınlığından, yanımdaki değerinden dolayı kıyamet günü ümmetim içerisinde ilk olarak sen çağrılacaksın. Orada Livâu'l-Hamd'ı sana vereceğim. Peygamberler ve ümmetleri benim sancağım altına girip gölgelenecekler. Orada seni Cennet hulleleri içinde Hz. İbrâhîm ile benim aramda gören biri “ Ey Muhammed! Atan İbrâhîm ne güzel ata! Kardeşin Ali ne güzel kardeş!” diyecek.

Ey Ali! O gün ben çağrıldığımda sen de çağrılacak, bana selam verildiğinde sana da selam verilecek, bana Cennet elbiseleri giydirildiğinde sana da giydirilecek, buyurdu. Hicr sûresinin 47. âyetini okuduktan sonra:

– Birbirini sevenler Cennette böylece bakışacaklar. Bilmenizi isterim ki bu benim kardeşimdir, buyurdu. Kulaklarına inanamayan Hz. Ali o an sevinçten uçuyordu.⁴⁴

Hız. Fâtıma'nın Kardeşi

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ilerleyen zamanlarda bazı hanım sahabîleri de birbiri ile kardeş yaptı. Hız. Fâtıma ve Hız. Âişe gibi birçok hanım sahabî, ensar hanımları ile kardeş oldu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hız. Fâtıma ile Ümmü Süleym'i; Hız. Âişe ile komşusu Ümmü Eyyûb'u kardeş yaptı.⁴⁵

Bu kardeşlik vesilesi ile muhacir hanımlarıyla ensâr hanımları arasında eşsiz muhabbet köprüleri kuruldu. Birbirlerine daha da yakınlaşan sahabîler birbirlerini gerçek kardeş gibi sevdiler. Acı ve tatlı günlerini paylaşır, ilim irfan, iyilik ve güzellikte birbirlerine gönülden destek oldular.

³⁵ *Müsned*, 1/98; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/18.

³⁶ Nevevî, *Ez-kâr*, 327.

³⁷ *Müsned*, 1/78; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1242.

³⁸ *Müsned*, 1/149.

³⁹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/377.

⁴⁰ *Müslim*, *Libas*, 2070; *Ebü Dâvud*, 3697; *İbn Mâce*, *Libas*, 3596; *Müsned*, 1/119; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32750; *Ebü Ya'la*, *Müsned*, 319; Heyet, *Müsnedü'l-Câmi*, 13/300.

⁴¹ *Müslim*, 1066; *Tirmizî*, *Dua*, 111; *Müsned*, 1/83, 107; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, 73; Taberânî, *Dua*, 2025; İbn Hibban, *Sahih*, 6940; *Ebü Ya'la*, *Müsned*, 409; Hâkim, *Müstedrek*, 4590, 4673; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 362; el-Fesevî, *el-Ma'rifetü ve't-Tarih*, 3/391; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/378.

⁴² İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/14.

⁴³ İbn Hişam, *Sire*, 1-2/497; İbn Zeynî Dahlân, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, 1/332.

⁴⁴ *Tirmizî*, *Menâkib*, 31; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1019, 1086; İbn Hişam, *Sire*, 1-2/504; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/238; Süheylî, *Ravdu'l-unf*, 2/350; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 19/312; Muhibbüt-Taberî, *Riyâdu'n-nadre*, 1/200; İbn Seyyidî'n-Nâs, *Uyûnu'l-eser*, 1/230.

⁴⁵ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/140.

Cihada İzin Verilmesi

Müşrikler, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabına yıllarca baskı ve işkence yapmış, Mekke'yi onlara dar etmişlerdi. Zulüm tahammül sınırlarını zorlayınca vatanlarını, mal ve mülklerini, eş, dost ve akrabalarını, hatıralarını bırakarak başka diyarlara hicret etmek zorunda kalmışlardı. Ebû Cehil ve taifesi hâlâ pes etmemişti. Yaptıkları onca zulüm kalplerini yakan kin ve nefret ateşini söndürememişti. Müslümanların son ferdini yok edinceye kadar da sönmeyecek gibi görünüyordu. Hicretten sonra Medinelî müşrikler ve Yahudilere ulti-matom mektupları göndererek Müslümanları Medine'den çıkarmazlarsa kendileri ile savaşacaklarını söyleyerek tehdit ettiler. Bu yetmedi çevre kabileleri kızdırtılar. Efendimiz ve ashabı baskın korkusu ile aylarca silahları ile birlikte yatıp kalktılar. Bunun üzerine Allahu Teâlâ düşmanla savaşmaya izin veren âyetleri inzal etti. Cihada izin verilmesinden sonra İslâm Kahramanı Hz. Ali ilk günlerden itibaren ordunun ön saflarında yerini aldı.

Uşeyre veya Bedr-i Ūlâ Seferi

Davet mücadelesinin ilk gününden itibaren istihbarata önem veren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekkeli müşriklerin hareketlerini adım adım takip ediyordu. Hicretin on altıncı ayında büyük bir kervanın Şam'a gitmek üzere yola çıktığını haber aldı. Kadın erkek bütün Kureyşliler tüm birikimlerini bu kervana yatırmışlardı. Bin deve ve elli bin dinara sahip olan kervana Ebû Süfyan başkanlık ediyor, kervanı yirmi yedi veya otuz üç kişi koruyordu.

Haberi alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) 150-200 kişilik gönüllü bir birlik ile yola çıktı. Tamamı muhacirlerden oluşan askerlerden hiçbirini cihad için zorlamadı. Ebû Seleme'yi Medine'ye vekil bıraktı, beyaz sancağı da Hz. Hamza'ya verdi. Hz. Ali'nin de içinde bulunduğu ordu yola çıkıp hızla ilerledi.

Dinâroğulları'nın ikamet ettiği taraftan yola devam edilerek Feyfâu'l-Hubbâr'a gidildi. Konaklama emri veren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir ağaç altında gölgelendi. Namaz kılınıp yemek yenildi. Yola devam eden İslâm ordusu birkaç yerde konakladıktan sonra Uşeyre'ye vardı. Ancak geç kalınmıştı. Kervan birkaç gün önce oradan geçmişti. Her ânını en güzel şekilde değerlendiren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sefer sırasında Müdlic ve Damreoğulları ile anlaşma yaptı.⁴⁶

Hz. Ali çevresinde olup bitenlere karşı son derece duyarlı, öğrenme konusunda oldukça hassas biriydi. Konaklama sırasında boş durmak istemiyor çevreyi keşfetmek için bahane arıyordu. Sefere katılan Ammâr ibn-i Yâsir anlatıyor:

“Uşeyre’de konakladığımız sırada Ali ibn-i Ebû Tâlib bana:

– Benimle Müdlicoğullarının bulunduğu yere gelir misin? Yaşadıkları yerlere, hurma bahçelerinde neler yaptıklarına ve nasıl çalışıklarına bakarsız, dedi. Birlikte yola çıktık. Müdlicoğulları yurdunda gezip nasıl yaşadıklarını ve neler yaptıklarını öğrendik. Gezerken iyiden iyiye yorulmuştuk. Karargâha dönerken uyku bastırdı. Orada gördüğümüz küçük bir bahçenin duvarının gölgesine geçip yattık. Uyduğumuz yerde ince bir toprak vardı. Uzun süre uyumuşuz. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sesine uyandık. Sesî duyunca irkilip doğrulduk. Üzerimiz toz toprak içinde kalmıştı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali'ye döndü:

– Ey Ebû Turâb (Toprağın babası), diye söze başlayarak iltifat etti. Üzerimizdeki tozu toprağı silkeledikten sonra hep birlikte karargâha döndük.⁴⁷

Bedir Savaşı

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Mekkelilerin kervanını Şam dönüşü yakalamak istiyordu. Bunun için istihbarat faaliyetini artırdı. Kervandan haber alınca sefer hazırlıklarına başladı.

Ramazan'ın ortalarında Pazartesi günü İbn Ümmü Mektûm'u namaz kıldırmak üzere görevlendirerek 315 kişi ile yola çıktı. Sahabîlerden altmış dördü muhacir, kalanı ensardandı.

Ordunun Ukâb isimli bayrağı Hz. Ali'ye, diğer bayrağı ensardan birine, sancağı ise Mus'ab ibn-i Umeyr'e verildi. Orduda yetmiş deve vardı. Gruplara ayrılan sahabîler develere dönüşümlü olarak biniyorlardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Ali ve Mersed ibn-i Ebî Mersed bir grupta; Hz. Hamza, Zeyd ibn-i Hârise, Üneyse ve Ebû Kebşe bir grupta; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Abdurrahman ibn-i Avf bir gruptaydı.

Deveye binme sırası Hz. Ali ile arkadaşına gelince tedirgin oldular. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yürümesine gönülleri razı olmadı.

– Ya Resûlallah! Lütfen siz binmeye devam edin! Biz sizin yerinize yürürüz dediler. Ancak Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tekliflerini kabul etmedi.

– Siz yürüme konusunda benden daha güçlü değilsiniz. Ayrıca benim sevaba olan ihtiyacım sizden daha az değildir, buyurarak ümmetin liderlerine örnek oldu.⁴⁸

Hz. Ali Bedir'i Anlatıyor

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Kureyş kervanından haber alınca ordu ile yola çıktı. Biz, müşriklerden önce Bedir'e varmıştık. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), ben, Zübeyr ibn-i Avvâm ve Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs'ı istihbarat toplamak üzere görevlendirdi. Bedir kuyusu yakınına ulaştığımızda orada Mekkeli iki adam gördük. Biri Ukbe ibn-i Ebî Muayt'ın kölesi diğeri ise bir Mekkeli idi. Mekkeli olan adam bizi görünce kaçtı. Ukbe'nin kölesini yakalamayı başardık. Adamı bağlayıp karargâha götürdük. Gittiğimizde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) namaz kılıyordu. Vakit kaybetmeden sorguya başladık:

– Kimsin? Orada ne yapıyordunuz? gibi sorular sorduk. Bizi Ebû Süfyân'ın askeri sandı:

– Biz Kureyş ordusunun sucularıyız, su almak için Bedir kuyusuna gitmiştik, dedi. Adamın yalan söylediğini düşündük. Doğruyu söyletmek için vurmaya başlayınca korkan köle:

– Biz Ebû Süfyân'ın kervanının sucularıyız, diye yalan söyledi. Beklediğimiz cevap buydu. Adamın doğru söylediğini sanıp vurmaya bıraktık. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) namazı bitirince bize:

– Adam doğru söyleyince vuruyor, yalan söyleyince vurmaya bırakıyorsunuz, buyurarak onun Kureyş ordusunun sucusu olduğunu bildirdi. Sonra adama döndü:

– Kureyş ordusu şu an nerede diye sordu.

– Şu tepenin arkasındalar, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sayıları ne kadar diye sordu. Adam:

– Çok kalabalıklar, demekle yetindi. Sayı söylemekten kaçındı. Konuşmamakta diretince üstelemeyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bilgi almak için başka bir yol denedi.

– Yemek için her gün kaç deve kesiyorlar?

– Bir gün dokuz bir gün on deve.

– O zaman dokuz yüz ile bin kişi arasındalar.

– Halkın ileri gelenlerinden kimler var?

– Utbe, Şeybe diye başlayan adam, savaşa katılan reisleri tek tek saydı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabına döndü:

– Şu Mekke, ciğer parelerini sizin önünüze atmış, buyurdu.

Bedir gecesi rüzgâr çıktı. Ardından şiddetli bir yağmur yağdı. İnsanlar ağaçların altına sığınmak için etrafa dağıldılar.⁴⁹ O gece Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dışında hiç kimsenin namaz kıldığını görmedim. Efendimiz fecir doğuncaya kadar namaz kılmaya devam etti. Düşman saldırısına uğrar korkusu ile Efendimiz'in yanına koştum. Yakınında kalarak sürekli takip ettim. Ne zaman yanına varsam başı hep secdede:

– Ya Hayyu ya Kayyûm! Ya Hayyu ya Kayyûm, diye Rabbine yalvarırken gördüm. Namazdan sonra ellerini semaya kaldırdı:

– Allah'ım! Sen bu topluluğu helak edersen yeryüzünde sana ibadet eden kimse kalmayacak, diye gözyaşları içinde dua etti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir ara:

– Kim bizim için su getirebilir diye sordu. Sahabîlerin her biri:

– Ben getiririm ya Resûlallah diyerek öne atıldı. Bu bir hizmet yarıştı. Onlar konuşurken ben kırbamı kapattığım gibi su getirmek üzere yola koyuldum. Gideceğim yer uzak, hava karanlıktı. Bir süre yürüdüktan sonra kuyuya ulaştım. Mataramı doldurup geri döndüm. Suyu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) takdim ederek hayır duasını aldım...

Sabah namazı vakti gelince:

– Ey Allah'ın kulları! Namaza kalkın, diye seslendi. Sesi duyan sahabîler ağaçların altından çıkarak namaza koştular. Namaz kılındıktan sonra savaş hazırlıkları başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabîleri savaşa teşvik etti. Sonra:

– Kureyşiler şu an şurada savaş için hazırlanıyorlar. Muttaliboğulları savaşmak istemediği hâlde zorla getirildiler. Sizden kim onlara rastlarsa sakın onları öldürmesin, esir alsın buyurarak ashabını uyardı.

Müşriklerin ordusu yaklaşınca saflar hâlinde dizilerek savaş düzeni aldık. O sırada çok şiddetli bir rüzgâr esti. İkinci ve üçüncü kez tekrar tekrar esti. İlkinde Cebrâil (*aleyhisselâm*) bin melek ile ön tarafa, ikincide Mikâil (*aleyhisselâm*) bin melek ile sağ cenaha, üçüncüde İsrâfil (*aleyhisselâm*) bin melek ile sol cenaha indi. İsrâfil (*aleyhisselâm*) saflar arasına daldı. Görülmemiş bir şekilde savaştı. Beyaz sarık saran melekler sarığın ucunu sırtlarına doğru sarkıtmışlardı. Yalnızca Cebrâil'in (*aleyhisselâm*) sarığı sarıydı. Onlar yüzlerinden belli oluyordu.

Savaş başlarken müşrik liderlerinden Utbe, Şeybe ve Velid ortaya çıktı, Müslümanları mübareze (düelloya) çağırdılar. Sesi duyan Afra Hanım'ın üç oğlu yerlerinden sıçrayarak meydana doğru koştular. Ancak karşı taraf oldukça kibirliydi.

– Ey Muhammed! Karşımıza kendi içimizden, bize denk olan birilerini çıkar, diye seslendiler. Allah Resûlü:

– Ey Haşimoğulları, kalkın! Peygamberinizi gönderen Allah aşkına onun nurunu söndürmek isteyenlere karşı savaşın! Kalk ey Ubeyde ibn-i Hâris! Kalk ey Hamza! Kalk ey Ali, diye seslendi. Yerlerimizden sıçrayıp kalktık. Koşarcasına müşriklere doğru ilerledik. Hepimiz tanınmayacak bir şekilde zırhlıydık. Düşman askerleri biraz yaklaşınca Utbe:

– Kendinizi tanıtır! Eğer dengimiz iseniz savaşırız, dedi. Hz. Hamza:

– Ben Allah ve Resûlü'nün aslanı Hamza ibn-i Abdülmuttalib'im, dedi. Utbe:

– İyi bir denk. Ben de hemşerilerimin aslanıyım. Yanındakiler kim?

– Ali ve Ubeyde ibn-i Hâris.

– Onlar da şerefli insanlar, hepimiz dengimizsiniz. Kalk ey Velid şunlara hadlerini bildirelim!

Velid, benimle; Şeybe, Hz. Hamza ile Utbe ise Hz. Ubeyde ile savaşmaya başladı. Ben ve Hz. Hamza birkaç hamle ile hasmımızı kısa sürede öldürdük. Yaşlı olan Ubeyde ibn-i Hâris aslanlar gibi

savaşıyordu. Bir darbe ile Utbe'yi yaraladı. Utbe de bir kılıç darbesi ile Ubeyde'yi bacağından yaraladı. Yarası derindi, damarları kesilmişti. Durumunun ağır olduğunu görünce Hz. Hamza ile birlikte yardımına koştuk. Utbe'yi öldürdükten sonra Ubeyde ibn-i Hâris'i alıp İslâm ordusunun yanına taşıdık. Bacağından kanlar akıyordu. Efendimiz'in emri ile çadırına taşıdık. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabilere döndü:

– *Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki bugün kim düşman karşısında kaçmadan sabır ve sebat gösterir, sevabını Allah'tan umarak savaşırsa mutlaka Cennete girecektir. Kalkın! Yer ve göklerden geniş olan Cennete girin*, buyurdu.

Müslümanlar zafere koşarken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) çadırına girdi, yaralı sahabînin başını dizlerine koydu. Efendimiz'in dizinde yatmaktan büyük bir manevi haz duyan sahabînin aklı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) biraz önce orduya söylediği sözlerdeydi. Acaba o da şehit olup Rabbinin Cennetine girebilecek miydi? Akan kana aldırmayan sahabî bütün benliği ile şahadete odaklanmıştı.

– Yâ Resûlallah! Bu şekilde ölürsem şehit olmaz mıyım, diye endişe ile sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Elbette şehit olursun. Ben şahadet ederim ki sen şehitsin, buyurarak sahabîyi Cennete müjdeledi... [50](#)

O gün sahabiler Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) önüne dizildiler. “Hücum!” emri verilince kahramanca savaşip kısa sürede Mekkelileri bozguna uğrattılar. O gün yetmiş kişiyi öldürdük, yetmiş kişiyi esir aldık. O sırada ensardan kısa boylu biri Hz. Abbas'ı [51](#) esir alıp geldi. Esir:

– Ey Muhammed! Vallahi beni bu adam değil, uzun saçlı çok yakışıklı bir süvari esir etti. Şimdiye kadar Medineliler arasında öyle birini görmedim, dedi. Ensar:

– Hayır ya Resûlallah! Onu ben esir aldım, diye itiraz etti. Eliyle sus işareti yapan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Allah seni kerim bir melek ile desteklemiş, buyurdu.

Âkil ve Nevfel ibn-i Hâris de esirler arasındaydı. Bir ara etrafıma baktığımda kardeşim Âkil'in ellerinin bir ip ile boynundan bağlı olduğunu gördüm. Görmezden geldim. Yüzümü çevirip gitmeye başladım. Beni fark eden kardeşim:

– Ey annemin oğlu Ali! Benim nerede olduğumu gördüğün hâlde bile bile dönüp gidiyorsun öyle mi, diye seslendi. Çok üzuldüm ama yine de kardeşime cevap vermeyip yürümeye devam ettim. Doğruca Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına gittim.

– Ya Resûlallah! Ebû Yezîd'in (Âkil'in) bir ip ile boynundan bağlandığını biliyor musun, diye üzüntümü dile getirdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de benim gibi üzüldü.

– Haydi, yanına gidelim, buyurdu. Âkil'in yanına kadar yürüdük. Bizi gören Âkil'in ilk sorusu:

– Millet in ileri gelenlerinden kimler öldürüldü, oldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Ebû Cehil, buyurdu. Duyduklarına sevinen Âkil:

– İşte şimdi vadi kurtuldu. Onu öldürdüyseniz gerçek bir zafer kazanmışsınız demektir. O hayatta olsaydı halkı tekrar silahlandırıp savaş meydanına getirir, karşınıza dikerdi, dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem):

– Şüphesiz ki Allah onu öldürdü, buyurdu.” [52](#)

Hz. Ali Hastalanıyor

Bedir savaşından dönüldüğü günlerde Hz. Ali şiddetli bir karın ağrısına yakalandı. Ağrıdan

kıvranıyordu. Durumunu fark eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onunla bizzat ilgilendi.

Hiz. Ali anlatıyor:

“Şiddetli bir hastalığa yakalandım. Hastalandığımı haber alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaretime geldi. O teşrif ettiğinde ben sırt üstü uzanmış yatıyordum. Gelip yanı başıma oturdu. Üzerim açıldı. Ortalarda örtecek bir şey de yoktu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) üzerindeki cübbeyi çıkararak üzerime örttü. Bir süre yanımda oturdu. O sırada namaz vakti geldi. Benim kalkıp camiye gitmeye takatim olmadığını görünce tek başına gitti. O Mescid-i Nebevî’de ben de evde kaldım. Namazdan sonra geri döndü. Dua buyurduktan sonra üzerime örttüğü elbiseyi kaldırdı.

– Kalk ey Ali! Artık iyileştin, buyurdu. Ne olduğunu anlamamıştım. İtiraz etmeden dediğini yaptım. Hiçbir şeyim kalmamış iyileşmişim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Şimdiye kadar Rabb’imden ne istediysem onu mutlaka bana verdi. Ondan kendim için ne istediysem aynısını senin için de istedim, buyurdu.

Bu sırada sahabiler Allah Resûlü’nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir süredir ortalarda göremeyince merak edip endişelenmişlerdi. Karın ağrım geçince birlikte sahabilerin yanına döndük. Bizi gören sahabiler:

– Ya Resûlallah! Sizi çok merak ettik, neredeydiniz diye sordular.

– Ali’nin karnı ağrıyordu. Onunla ilgileniyordum, buyurdu. O sırada Bedir esirleri getirildi. Esirleri gözetmeleri maksadıyla ashâbı arasında dağıtan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Esirlere iyi davranın tavsiyesinde bulundu. [53](#)

Nifaka Geçit Yok!

Bedir zaferinden sonra korkuya kapılan pek çok Medineli, Müslüman oldu. Çoğu münafık olan bu kişiler ilk günden itibaren fitne çıkarmaya başladılar. Adamları ile birlikte sokakta dolaşan Abdullah ibn-i Übey, yolda giderken bir ara kendilerine doğru gelen bir grup sahabî ile karşılaştı. Arkadaşlarına döndü:

– Bakın şimdi bize doğru gelen şu budalaları başınızdan nasıl defedeceğim, dedi. Sahabiler yaklaşıncaya hemen koşup Hiz. Ebû Bekir’in elini tuttu.

– Merhaba ey Temimoğulları’nın ulusu! Şeyhü’l-İslâm, Allah Resûlü’nün mağara arkadaşı, malını ve canını Peygambere feda eden sıddık, diye riyakârlık yaptı. Sonra Hiz. Ömer’in yanına gidip elini tuttu:

– Merhaba ey Adıyoğulları’nın ulusu! Dinde tavizsiz olan kişi! Canını ve malını Allah yolunda feda eden ve hak ile bâtılı birbirinden ayıran zat, diyerek övgü dizdi. Ardından Hiz. Ali’nin yanına gitti.

– Ey Allah Resûlü’nün amcasının oğlu ve damadı! Haşimoğulları’nın seyyidi! dedi.

Cihadın yalnızca savaş meydanlarında olmadığını çok iyi bilen Hiz. Ali, o günden itibaren münafıklarla mücadele etmeye başladı. Abdullah ibn-i Übey’e çıkışarak:

– Allah’tan kork ey Abdullah! Nifak çıkarma! İyi bil ki münafıklar Allah’ın en şerli kullarıdır, dedi. Abdullah ibn-i Übey itiraz etti.

– Bir dakika ey Ali! Bunu bana mı söylüyorsun? Vallahi benim imanım ve tasdikim tıpkı seninki gibidir, dedi. Hiz. Ali’nin cevabını beklemeden hızla oradan uzaklaştı. Arkadaşlarının yanına dönünce:

– Gördünüz mü adamları nasıl aldattım? Siz de onlar ile karşılaşırsanız benim gibi yapın, diye böbürlenerek onları nifaka teşvik etti. Reisleri ile gurur duyan münafıklar, kendilerince

Müslümanları aldattıkları için gülerек eğlendiler.⁵⁴

⁴⁶ İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/599; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/9; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/17; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/175; İbn Hayyât, *Târih*, 31; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/357.

⁴⁷ Müsned, 4/263; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1172; Hâkim, *Müstedrek*, 4679; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 9/136; İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/599; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/474; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/12; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/175; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/86.

⁴⁸ İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/613; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/106; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/202-204.

⁴⁹ Enfâl Süresi 11. âyette sahabilerin yağmurla beraber tatlı bir uykuya daldıkları haber verilmektedir.

⁵⁰ *Ebü Dâvud*, 2665; *Müsned*, 1/117; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1049; Ebü Ya'la, *Müsned*, 280, 530; İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/625, 633; İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1101; Taberî, *Târih*, 354; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/125; Vâkidî, *Megâzi*, 1/68; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 485; İbn Hacer, *İsâbe*, 5377; Şâmî, *Sübül*, 4/35, 63; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/208, 219, 244.

⁵¹ Hz. Abbas ilk Müslümanlardandı. Allah Resûlü'nün emri ve stratejisi gereği Mekke'de yaşayıp Müslümanlığını gizliyordu. Medine'ye Mekke Fethinden hemen sonra hicret etmiştir.

⁵² İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/43; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/486; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/117, 320; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/63,71.

⁵³ İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1101; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/257; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/377.

⁵⁴ Beydâvî, *Tefsîr*, 1/39; Hâzin, *Tefsîr*, 1/61; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 1/350.

Örnek Aile

İnsan hayatında, birini örnek almak son derece önemlidir. İnsanlar çocukluk yıllarından itibaren doğal olarak etrafını gözler, çevresindeki insanları örnek alırlar. Kimi zaman bire bir taklit eder, bazen olayın özünü kavramaya çalışırlar. Kimi zaman gözlemlerini içinde buldukları şartlar ve kişisel özellikleri ile harmanlarlar. Kimi zaman yapılanlardan dersler çıkarır, bu doğrultuda hareket ederler. Örnek aldıkları kişilerin hareketlerini yanlış buldukları zaman doğru bildiklerini yaparlar.

Bunun için Rabbimiz, peygamberleri insanlara dinini tebliğ etmek kadar örnek olmaları için de göndermiştir. Âyet-i kerîmede de⁵⁵ işaret edildiği üzere Allah bir melek gönderebilir, melek insanlara Allah'ın âyetlerini anlatır, onları dine davet ederdi. Daha çok önemsenir, sözleri daha etkin olurdu. Ama örnek olamayacağı için peygamberlik görevini tamamlayamazdı.

“Allah Resûlü'nde (sallallahu aleyhi ve sellem) sizin için güzel örnekler vardır.”⁵⁶ buyuran Rabb'imiz, insanları onu örnek almaya yöneltmiş, “Şüphesiz ki sen güzel ahlak üzeresin.”⁵⁷ gibi âyetlerle Resûlü'nü onlara tanıtmıştır.

Ashâb-ı Kirâm'ı bizler için önemli kılan hususların başında onların örnek nesil olmaları gelir. Bunu açıkça dile getiren Efendimiz, “Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarırsanız doğru yolu bulursunuz.” buyurur.⁵⁸

Onlar yaşantıları, söz, hâl ve hareketleri ile bize örnek kılınmışlardır. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ashâbı yaşantıları ile dünya ve ahiret mutluluğunun yolunu en güzel şekilde göstermekle kalmamış, bunu söz ve hareketleri ile nesilden nesle aktarmışlardır.

Ehl-i Beyt'i önemli kılan yalnızca Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) olan yakınlıkları değildir. Onları değerli kılan en önemli özellik, söz ve yaşantıları ile kıyamete kadar gelecek olan nesillere örneklik etmeleri ve maneviyatları ile insanların gönül dünyalarını aydınlatmalarıdır. Bunun içindir ki Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) veda hutbesinde Ehl-i Beyt'e özel bir önem vermiş, onları Kur'an ve sünnet ile birlikte zikretmiştir.

– Size iki şey bırakıyorum. Benden sonra onlara sarılırsanız sapmazsınız. Onlardan her biri değerlidir. Biri gökten yeryüzüne uzatılan ip olan Allah'ın kitabı, diğeri neslimi devam ettiren Ehl-i Beyt'imdir. Dikkat edin! Bu ikisi benimle havzımda buluşuncaya kadar birbirlerinden ayrılmazlar.⁵⁹

Bediüzzaman bu hususta şu tespiti yapar:

“Nasıl ki millet-i İbrâhîmiyede ekseriyet-i mutlaka ile nuranî rehberler, Hz. İbrâhîm'in (aleyhisselâm) âlinden ve neslinden olan enbiya olduğu gibi; ümmet-i Muhammediyede de (sallallahu aleyhi ve sellem), vezâif-i azîme-i İslâmiyette ve ekser turuk ve mesâlikinde, enbiyâ-ı Benî İsrail gibi, aktâb-ı Âl-i Beyt-i Muhammediyeyi (sallallahu aleyhi ve sellem) görmüş. Onun için, “De ki, sizden yakınlarıma sevgiden başka bir karşılık istemiyorum.”⁶⁰ demesiyle emrolunarak, Âl-i Beyt'e karşı ümmetin meveddetini istemiş.”

Âl-i Beyt'ten, vazife-i risaletçe muradı, Sünnet-i Seniyyesi'dir. Sünnet-i Seniyyesi'ne ittibâi terk eden, hakikî Âl-i Beyt'ten olmadığı gibi, Âl-i Beyt'e hakikî dost olamaz.⁶¹

Gül'ün Goncası'na Evlilik Teklifleri

Bedir savaşından sonra Müslümanlar biraz olsun rahatlamışlardı. Az da olsa nefes alan sahabiler Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) kızları ile evlenme yarışına girdiler. Tek endişeleri istemeden Efendimiz'i üzme idi. Bir gün Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'in yanına gitti.

– Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) kızı Fâtıma ile evlenmekten seni alıkoyan nedir diye

sordu. Hz. Ebû Bekir:

– Hayır, demesinden korkuyorum, dedi. Hz. Ömer:

– Sana “evet” demeyecek de kime diyecek! O, içimizde en fazla sana değer verir. Hem sen ilk Müslümanlardan değil misin? dedi.

İkna olan Hz. Ebû Bekir, Hz. Fâtıma’ya talip oldu. Ancak olumsuz cevap aldı. Hz. Ömer de olumsuz cevap alınca Hz. Ali’nin yanına gittiler. Onunla konuşarak onu Hz. Fâtıma’ya talip olmaya teşvik ettiler. Hz. Ali:

– Evlenmek için durumum uygun değil. Benim, zırhımdan başka hiçbir şeyim yok, diyerek çekincelerini belirtti.

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer fakirliğin evliliğe engel olmayacağını, Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunu mesele etmeyeceğini söylediler. Israrla teşvik etmeye devam ettiler. Onlardan birkaç gün önce de cariyelerden biri Hz. Ali’ye:

– Sahabîlerin Fâtıma Hanımı istediklerinden haberin var mı diye sormuş Hz. Ali:

– Hayır, demişti. Cariye:

– Sen niçin gidip istemiyorsun? Bundan seni alıkoyan nedir, diyerek onu Hz. Fâtıma’ya talip olmaya teşvik etmişti. Hz. Ali ona da:

– Evlenmek için imkânım yok, demiş Cariye tıpkı Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer gibi:

– Olsun, Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gidersen o seni evlendirir, demişti.⁶²

Yalnızca Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve cariye değil, ensar ve muhacirler de Hz. Ali’nin Hz. Fâtıma ile evlenmesini istiyor, onu sürekli teşvik ediyorlardı. Bir gün teşviklere dayanamayıp Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) huzuruna çıktı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu görünce:

– Bir şey mi diyeceksin, bir ihtiyacın mı var ey Ali diye sordu. Yüzü kızaran Hz. Ali utana sıkıla zoraki:

– Fâtıma binti Resûlillah’ı istemeye gelmiştim, diyebildi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Merhaba, hoş geldin, buyurdu, sonra sustu. Efendimiz başka bir şey söylemediği için Hz. Ali daha fazla beklemeyip sessizce huzur-u saadetten ayrıldı. Dışarı çıkınca onu dört gözle bekleyen Müslümanlar ne olduğunu heyecanla sordular. Hz. Ali:

– Bilmiyorum, herhalde hayırlı bir durum oldu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana “Merhaba, hoş geldin!” dedi, diye başlayıp içerde konuşulanları anlattı. Duyduklarına sevinen Medineliler:

– Bu kadarı yeter. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını sana verecek gibi gözüküyor, yorumunu yaptılar.⁶³

Birkaç gün sonra sahabîler Hz. Ali’ye tekrar Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitmesini söylediler. Önce hayır diyen Hz. Ali sonra cesaretini toplayarak Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) huzuruna vardı. O ânı, bizzat kendisi şöyle anlatır:

“Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) huzuruna vardığımda, onu çok heybetli ve celalli gördüm. Hemen gidip önüne oturdum. Heyecandan konuşamayacağımı hissediyordum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana yeniden:

– Niçin geldin? Bir işin, bir ihtiyacın mı var diye sordu. Ben sustum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) benim niçin geldiğimi anlamıştı.

– Herhalde yine Fâtıma’yı istemeye geldin diye sordu. Ben sessiz bir şekilde:

- Evet, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):
- Fâtıma'ya mihr olarak verebilecek neyin var diye sordu.
- Ona atım ve devem dışında mihr olarak verebileceğim hiçbir şeyim yok, dedim.
- Sana hediye ettiğim Hutem işi zırhın nerede diye sordu.
- Bende duruyor, dedim. Efendimiz
- Onu getir! Atın sana kalsın deveni satıp onunla harcama yap, buyurdu. Ben edeple:
- Olur, dedim. Zırhı satıp mehir olarak verdim.⁶⁴

Hz. Ali düğün hazırlıkları yapmak için müsaade istedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ona neleri, nasıl alması gerektiği konusunda bilgi verip yapacaklarını emir buyurdu. Bilâl-i Habeşî ve Ümmü Eymen'den alış veriş için ona yardımcı olmalarını istedi. İş biten Hz. Ali, huzur-u saadetten ayrıldı.⁶⁵

Hz. Fâtıma'nın Cevabı

Allah'a vuslat ömür boyu devam eden bir arzudur. O'nun rızasını kazanıp kâmil mümin olmak için eğitim, öğretim ve terbiye süreci hiçbir zaman bitmez. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bile bu süreçten geçmiştir. Nitekim bizzat kendisi “*Beni Rabbim terbiye etti. Terbiyemi en güzel bir şekilde yaptı.*”⁶⁶ buyurur.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), soyunu devam ettirecek olan ciğer pasesi kızı Hz. Fâtıma'ya ayrı bir önem veriyor, onun kemâlât merdivenlerini daha hızlı ve sağlam adımlarla çıkıp insanlığa, özellikle ümmetin hanımlarına örnek olacak bir şekilde yetişmesine çalışıyordu.

İşte şimdi Hz. Fâtıma için hayatının en önemli dönüm noktalarından biri gelmişti. Evlilik kararı verecekti. Bu kararı verirken ölçüsü ne olmalıydı? Herkes gibi o da zengin ve itibarlı bir eşi olsun isterdi. Ama nedense babası Müslümanların ileri gelenleri istediği hâlde kendisini onlarla evlendirmemiş, en yakın dostlarına “hayır” demişti. Hz. Ali'nin talebinden sonra kızının yanına giden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Kızım! Amcanın oğlu Ali seninle evlenmek istiyor. Ne dersin diye sordu. Babasının sözlerini duyan Hz. Fâtıma muvakkat bir inkisar yaşadı. Yokluk içinde çetin bir hayat onu bekliyordu. Gözleri doldu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Kızım! Beni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah sizin evleneceğinizi sema halkına bildirmeden ben fikrimi açıklamadım. Cebrâil (*aleyhisselâm*) daha önce bana gelip Ali için seni istedi. Böyle bir ihsan kime verilmiş. Bu ihsan kıyamete kadar övgü olarak sana yeter.

Ey kızım! Vallahi, ben seni herkesten daha âlim, daha ahlaklı, daha faziletli ve ilk önce Müslüman olan biri ile evlendiriyorum, buyurdu. Bir süre sustu sonra:

– Allah'ın, yeryüzünde sana iki nimet vermesine razı değil misin? Onlardan biri baban, diğeri ise eşindir, buyurdu.

Mesajı alan Hz. Fâtıma:

– Allah ve Resûlü'nün razı olduğu kişiden ben de razı oldum, diyerek Hz. Ali ile evlenmeyi isteyerek kabul etti. Daha sonraları evlilik bahsi açılınca:

– Beni Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Cebrâil (*aleyhisselâm*) istedi, diyen Hz. Fâtıma evliliği ile gurur duyardı.⁶⁷

Kızının rızası, Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok sevindirdi. Çünkü Hz. Ali, yalnızca kendisine uzun yıllar annelik eden Fâtıma bint-i Esed'in oğlu değil, aynı zamanda kendisi ve Hz.

Hatice'nin terbiyesi altında büyüyen mümtaz bir gençti.

Arşta Kutlanan Evlilik

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını Hz. Ali gibi fakir bir genç ile evlendirmesi, yalnızca Hz. Fâtıma'yı değil başkalarını da üzmüştü. Hatta Kureyşlilerden bazıları Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) giderek:

– Fâtıma'yı çok az bir mihirle Ali ile evlendirdin, diyerek sitem ettiler.

Üzülenlerden biri de dadıları Ümmü Eymen'di. Evlilik yapıldıktan bir süre sonra ağlaya ağlaya Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Niçin ağlıyorsun? Allah gözlerini yaşartmasın buyurunca Ümmü Eymen:

– Biraz önce ensardan birinin yanına gitmişim. Kızını Medinelilerden biri ile evlendirmiş. Gelin evden çıkarken başından aşağı badem ve şeker saçtılar. Hâlbuki Ali, Fâtıma ile evlenirken Fâtıma'nın başına hiç böyle şey saçılmadı, diyerek duygularını anlattı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu teselli etti.

– Ağlama ey Ümmü Eymen! Lütfu ile beni gönderen Allah'a yemin ederim ki onları benden önce Allah (*celle ve alâ*) evlendirdi. Bana onları evlendirmem emredilince kararımı açıkladım.

Ey Ümmü Eymen! Allah Fâtıma ile Ali'yi evlendirince mukarreb meleklerden arşı kuşatmalarını, görevli meleklerden düğün hazırlıklarına başlamalarını istedi. Hurilere arşı süslemelerini emretti. Fâtıma'nın nikâhını, bizden önce arşta Allah kıydı. Melekler buna şahit oldular. Evliler üzerine beyaz inciler, kırmızı yakutlar, yeşil zebecetler ve mercanlar serpti. Huriler en güzel elbiselerini giyerek kıyamete kadar Cennetleri dolaşacaklar: 'Bunlar Muhammed'in kızı Fâtıma'nın çerezidir.' diyerek inci mercanı etrafa saçacaklar, buyurdu.⁶⁸

Düğün Hazırlıkları

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanından ayrılan Hz. Ali, düğün hazırlıkları için doğruca pazara gitti. Bundan sonra neler olduğunu anlatan Hz. Ali şöyle der:

“Bedir Savaşı ganimetlerinden benim payıma yaşlı bir deve düşmüştü. Ayrıca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana kendi payından yaşlı bir deve vermişti. Develeri Medineli birinin evine götürüp emanet olarak bırakmışım. Düğün hazırlıklarına başlamak için izin istedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana paranın üçte biri ile koku, üçte biri ile yiyecek, üçte biri ile giyecek ve ev eşyası almamı emretti. Bilâl-i Habeşî ve Ümmü Eymen'den, alışveriş yaparken bana yardımcı olmalarını istedi.

– Ey Bilâl! Ona paranın bir kısmı ile koku, bir kısmı ile ev eşyası, bir kısmı ile yiyecek alması için yardım et, buyurdu.⁶⁹

Çarşıya giden Hz. Ali başına geleceklerden habersiz sevinçle düğün alışverişi yapıyordu. Neler olduğunu öğrendiğinde çok üzülecekti. Ali anlatmaya devam ediyor:

“Önce koku satan Kaynukalı Yahudi bir tüccarın yanına gittim. Ona:

– Develerimi satmak, karşılığında evlilik için koku ve ihtiyacımız olan şeyleri satın almak istiyorum, dedim. Adam kokuları gösterdi. Ben çarşıda koku ve düğün için gereken diğer eşyalara bakarken develerimi emanet ettiğim Medinelinin evinde şenlik varmış. İçki henüz haram kılınmadığı sırada yapılan şenlikte sarhoş olan biri devemi bıçaklayarak öldürmüştü.⁷⁰

Hz. Ali çok zor durumda kalmıştı. Ne yapacağım diye düşünürken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sana verdiğim zırhlı gömleğin nerede diye sordu.

– Yanımda, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Onu satıp Fâtıma'ya mihr olarak ver, buyurdu.⁷¹

Derin bir nefes alan Hz. Ali hemen eve koştu. Zırhını alıp acele çarşıya gitti. Zırhı dört yüz seksen dirheme satıp doğruca koku ve eşyalarını satın aldığı tüccarların yanına gitti. Paralarını ödedi, eşyalarını alıp eve döndü.

Hz. Ali'nin başına gelenleri ve düğün harcamaları için zırhını satmak zorunda kaldığını duyan Hz. Osman:

– İslâm kahramanının zırhı asla satılmaz, diyerek hizmetlisini yanına çağırıp para verdi.

– Gidip o zırhı satın alan adamı bulup geri al, dedi. Hizmetli zırhı geri alarak Hz. Ali'ye teslim etti...⁷²

Hz. Ali, evlilik hazırlıklarını yapmak üzere alışveriş için çarşıya gittiği sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Enes ibn-i Mâlik'e:

– Git Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyir'i ve ensardan birkaç kişiyi buraya çağır, buyurarak nikâh merasimine davet etti.

Bir taraftan nikâh işleri için gereken organizeyi yapan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), diğer taraftan kızının nikâha hazırlanması ve çeyizinin düzenlenmesi için Esmâ bint-i Umeys'i yanına çağırıldı.

– Fâtıma'nın evini hazırlamasına yardımcı ol, buyurdu.

Esmâ Hz. Fâtıma'nın gelin olarak gideceği eve gidip düzenlemeye başladı. Hasırdan sergi yaptı. Ayrıca yeni alınan meşinler ile eski yamalı meşinlerin içlerine hurma lifi doldurarak üç tane minder ile bir yastık yaptı. Eldeki imkânlar doğrultusunda kısa sürede evi düğüne hazır hâle getirdi.

Yapılanları kontrol etmek ve herhangi bir eksik kalıp kalmadığını öğrenmek isteyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), yatsı namazını kıldıktan sonra eve gitti. Kapıyı Ümmü Eymen açtı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yapılanları görünce çok beğendi. Teşekkür ederek memnuniyetini bildirdi. Ümmü Eymen'e:

– Bütün bunları Esmâ binti Umeys mi yaptı diye sordu. Annemiz:

– Evet, deyince ona ve düğünde emeği geçen herkese hayır duada bulundu.⁷³

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) eşleri olan annelerimiz de Hz. Fâtıma'nın evine giderek evin ve gelinin hazırlanmasına yardım ettiler. Kızları ile düğüne kadar yakından ilgilendiler.

Hz. Âişe anlatıyor:

“Fâtıma evleneceği zaman Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bizden, Fâtıma'nın çeyizini hazırlamamızı ve evleninceye kadar ona yardımcı olmamızı istedi. Birkaç hanım Fâtıma'nın gelin gideceği eve gittik. Geniş bir yere yumuşak toprak serdik. İki kol boyu lifi bir beze doldurduk. Yerleşmesi için ellerimizle içeri doğru bastırdık. Düğün günü olunca kadınlar bir araya toplandı. Hep birlikte hurma, kuru üzüm yedik, tatlı içecekler içtik. Düğün bitince kalktık, Fâtıma'ya evin bir köşesinde giyinip hazırlanması ve çıkarken üzerine çerez atılması için yardımcı olduk. Fâtıma'nın düğününden daha güzel bir düğün görmedik.”⁷⁴

Hz. Fâtıma'nın Çeyizi ve Mihri

Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin çok mütevazı bir çeyizi vardı. İbn Sa'd, *Tabakât*'inde bunları tek tek belirtir. Onun verdiği bilgilere göre Annemizin çeyizinde şunlar vardı:

Üç minder, saçaklı bir halı, hurma lifi ile doldurulmuş bir yastık, iki el değirmeni, bir su tulumu,

topraktan yapılmış bir su testisi, meşinden mamul bir su bardağı, bir elek, bir havlu, geceleri üzerinde uydukları döşek olarak kullandıkları koç postu, Yemen dokuması alacalı bir kilim, hurma yaprağından örülmüş bir sedir, Yemen işi bir elbise, kadife bir yorgan.⁷⁵

Düğün ve evin düzenlenip eşyaların yerleştirilmesi sürerken ziyaretler eksik olmadı. Medineli hanımlar Hz. Fâtıma'nın evine gidip çeyizine baktı, ihtiyaç olarak tespit ettikleri eşyaları hediye olarak götürdüler.

Abdurrahman ibn-i Sa'lebe, Medineli teyzelerinden naklen anlatıyor:

“Medineli hanımlar, Hz. Ali ile evlenen Hz. Fâtıma'ya hediye hazırladı, birkaç kişilik gruplar halinde gelinin evine gittiler. Gidenler Hz. Fâtıma'ya biri gümüş işlemeli, iki elbise hediye ettiler. Elbiselere za'feran kokusu sürülmüştü. Hz. Ali'nin evine gittiklerinde evde, bir koç postu, içi hurma lifi ile doldurulmuş bir yastık, bir su tulumu, bir su bardağı, bir havlu, bir elek vardı.”⁷⁶

Hz. Ali daha sonra o günleri anarken şöyle der:

“Fâtıma ile evlenirken, ne benim ne de onun üzerinde uyuyacağımız bir koç postu dışında bir şeyimiz yoktu. Gündüzleri onu süpürerek üzerinde oturur, zaman zaman üzerinde öğlen uykusuna yatarlardık.”⁷⁷

Örnek Ailenin Nikâhı ve Düğün Yemeği

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Enes ibn-i Mâlik'i ashabını nikâh için çağırma görevinden biraz sonra hareketlilik başladı. Nikâh zamanı yaklaşınca sahabiler birer ikişer gelmeye başladılar. Davetliler gelince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye:

– Bir konuşma yap, buyurdu. Hz. Ali büyük bir edep ve hayâ ile ayağa kalktı:

– Allah'a hamd ederim! İyi bilin ki Allah'ın Resûlü olan Hz. Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni kızı Fâtıma ile evlendirdi. Mihri 480 dirhem olarak belirledi. Sizler de onu dinleyip şahit olun! dedi. Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dönen sahabiler:

– Siz ne diyorsunuz ya Resûlallah diye sordular.

– Şahit olun ki ben onları evlendirdim, buyurdu ve kızı Fâtıma'yı, 480-500 dirhem mihrle Hz. Ali'yle evlendirdiğini bildirdi. Çok mutlu olan Hz. Ali büyük bir sevinçle:

– Rızî oldum yâ Resûlallah, diye secdeye kapanıp Allah'a şükretti. Başını kaldırdığında Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tebessüm ediyordu.

– Allah evliliği ikiniz için hakkınızda mübarek kılsın. Allah mesut etsin. Size hayırlı nesiller versin. Sizden gelecek nesilleri tertemiz kılsın, buyurarak evlileri tebrik etti.

Daha sonra hizmet edenlere dönerek, misafirlere hurma dağıtmalarını istedi. Hurmalar yenirken yeni evliler tebrik edildi, mutlu olmaları için hayır dualar yapıldı.⁷⁸

Hadisi rivayet eden Enes ibn-i Mâlik “Allah, Peygamberinin duasını kabul etti ve sözünü yeminle pekiştirerek ‘Allah sizden çok ve tertemiz bir nesil yarattı.’ buyurdu.” der.

Olayı nakleden büyük âlim Zerkânî ise:

– Elhamdülillah, Resûlün duası ve Allah'ın teyidi ile onların soyundan pek çok seyyid, ulemâ ve evliyâ gelmiştir. Bu nesil nübüvvet neslidir, diyerek Ehl-i Beyt'in önemine dikkat çekmiştir.⁷⁹

Nikâh yapıp bitince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Ali'ye döndü. Tebessüm ederek:

– Ey Ali! Artık bir düğün yemeği vermen gerekiyor, buyurdu. Hz. Ali:

– Olur, diyerek oturduğu yerden kalktı. Gelenlere yemek ikram edileceğini bildiği için hazırlık yapmıştı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) emir buyurunca sahabilerin yardımı ile sofralar

kuruldu.

Sa'd ibn-i Muaz der ki:

“Benim bir koçum vardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali'ye düğün yemeği vermesini emredince, acele ile eve gittim. Koçu alıp getirdim. Yemek için onu kestik. Ensâr'dan bir grup sahabî yemek yapmak için darı getirdi. El birliği ile ocakları kurup yemekleri pişirdik. Yemekler hazırlanınca herkes bol bol yedi.”⁸⁰

Esmâ binti Umeys, Hz. Fâtıma'nın düğün yemeğini anlatırken şöyle der:

– Ali, Fâtıma ile evlendiğinde davetlilere düğün yemeği verildi. O yemekten daha bol ve güzelini yemedim.⁸¹

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) düğün hazırlıkları başladığı sırada bir ara eşlerinin yanına giderek:

– Bildiğiniz gibi kızım Fâtıma'yı amcamın oğlu Ali'ye nikâhladım. Kızıma ne kadar değer verdiğimi biliyorsunuz. Haydi, şimdi gidip onun hazırlanması için yardımcı olun. Onu giydirin. Kokular sürüp süsleyerek düğüne hazırlayın. Ayrıca gelen konuklarla ilgilenin, buyurdu.

Erkekler düğün yemeği yerken, kadınlar da başka bir mekânda toplanarak düğüne iştirak ettiler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) konuklar gelmeden önce kadınlarla ilgilenen Esmâ binti Umeys'e, ikram edilecek yiyecekleri vermiş, ondan hanımlara hizmet etmesini istemişti.

Esmâ binti Umeys anlatıyor:

“Düğün yemeği verileceği zaman Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanıma gelerek bana bir miktar hurma ve kuru üzüm verdi ve:

– Ensar hanımları yanına geldiğinde, onlara bu yiyeceklerden ikram et, buyurdu.”⁸²

Kadınlar geldikten sonra düğün başlayınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onların bulunduğu yere gidip durumu kontrol etti. Esmâ binti Umeys'ten bilgi aldı. Bir ara Bilâl-i Habeşî'yi yanına çağırdı. Ona çeşitli yiyecekler vererek hanımlara gönderdi. Ona:

– Ey Bilâl! Şu yiyecekleri alarak annelerinin yanına git. Onlara dağıtılan yiyeceklerden yemelerini ve gelen misafirlere ikram etmelerini söyle, buyurdu.⁸³

Baba Ocağından Ayrılış

Düğün günü, annelerimizin yardımı ile hazırlanan Hz. Fâtıma evden çıkarıldı. Katırla kapıya gelen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yere indikten sonra Hz. Fâtıma'ya:

– Katıra bin, buyurdu. Sahabîlerden birine de:

– Katırın yularından tutup onu evine götür, buyurdu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir süre onları takip etti. Hz. Fâtıma yeni evine gelin giderken yolda bir ses duyuldu. Cebrâil ve Mikâil (*aleyhisselâm*) yetmiş bin melek ile düğüne iştirak etmişlerdi. Onların indiğini gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Niçin indiniz diye sordu. Melekler:

– Fâtıma'yı yolcu etmek için dediler. Cebrâil (*aleyhisselâm*) tekbir getirdi. Mikail (*aleyhisselâm*) tekbir getirdi. Ardından diğer melekler tekbir getirdiler. Meleklerin tekbir sesleri Arştan duyuldu.⁸⁴

O günü Ümmü Eymen ile Esmâ binti Umeys anlatıyor:

“Düğün yemeği bitip gelinle damat evlerine gideceği zaman Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlara:

– Ben gelinceye kadar bekleyin, buyurdu. Gelinle damat eve gittikten bir süre sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi. Kapıda durarak selam verdi. İçeri girince:

– Kardeşim nerede diye sordu. Ben:

– Annem babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Kardeşin kim diye sordum.

– Ali ibn-i Ebî Tâlib, buyurdu. Ben:

– O nasıl senin kardeşin olur. Kızımı onun ile evlendirmedin mi diye sordum.

– O, hâlen benim kardeşimdir ey Ümmü Eymen, buyurdu. Biraz su istedi. Suyu getirince onunla ellerini yıkadı. Sonra Ali'yi çağırdı. Ali gelince ön tarafına oturttu. Elindeki sudan Ali'nin sırtına ve omuzlarının arasına serpti. Ardından Fâtıma'yı çağırdı. Fâtıma, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına büyük bir edep ve saygı ile geldi. Utancından ayakları sürçüyordu. Nerdeyse düşecekti. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına varınca aynı sudan ona da serpti. Sonra her ikisine:

– Allah'ım! Bu evliliği mübarek kıl! Onların nesillerini mübarek kıl diye hayır dualarda bulundu.

Onlar için Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs) sûrelerini okudu...⁸⁵

⁵⁵ Enâm Sûresi, 7-10

⁵⁶ Ahzâb Sûresi, 21

⁵⁷ Kalem Sûresi, 4

⁵⁸ Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 7/202; 'Aclûnî, *Keşü'l-hafâ*, 1/132; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/448.

⁵⁹ *Müsned*, 3/59; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 990, 1032; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 3/62; İbn Sa'd, *Tabakât*, 6/412.

⁶⁰ Şûrâ Sûresi, 23

⁶¹ Bediüzzaman Said Nursî, *Risale-i Nur Külliyyatı*, Lem'alar, 587-588.

⁶² Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/39.

⁶³ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 15/176.

⁶⁴ *Ebü Dâvud*, 2125, 2126; *Müsned*, 1/80; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1076; İbn Hibban, *Sahih*, 6944; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 4/283; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/20; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 7175; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 1/518; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/160-163; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/281.

⁶⁵ Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/40.

⁶⁶ Buhârî, *İlim*, 31; İbn Mâce, *Nikâh*, 43.

⁶⁷ Hâkim, *Müstedrek*, 4645; İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1099; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 7175; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/106, 17/337; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/281.

⁶⁸ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/337.

⁶⁹ İbn Hibban, *Sahih*, 6944; Ebü Ya'la, *Müsned*, 353.

⁷⁰ Buhârî, *Buyu'*, 28, *Megâzi* 12; *Müsned*, 1/42; Ebü Ya'la, *Müsned*, 547; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 1/518.

⁷¹ *Müsned*, 1/80; İbn Hibban, *Sahih*, 6945.

⁷² Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/281.

⁷³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/23.

⁷⁴ Nesâî, *Nikâh*, 24.

⁷⁵ *Müsned*, 1/83; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1194; İbn Hibban, *Sahih*, 6947; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/21-25.

⁷⁶ Muhammed Fuâd Abdu'l-Bâkî, *Menâkıb-ı Ali ve Hasaneyn*, 177.

⁷⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/20.

⁷⁸ A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 567.

⁷⁹ Zerkânî, *Şerhu'l-Mevâhibi'l-Ledüniyye*, 2/365.

⁸⁰ A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 568.

⁸¹ M. F. Abdu'l-Bâkî, *Menâkıb-ı Ali ve Hasaneyn*, 176.

⁸² Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/42.

⁸³ Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/42.

⁸⁴ İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1342; Hâkim, *Müstedrek*, 3/159; Abdurrezzak, *Musannef*, 5/485; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*,

9/209; Ibn Sa'd, *Tabakât*, 8/24; Ibn Manzûr, *Muhtasar*, 17/337.

[85](#) Ibn Sa'd, *Tabakât*, 8/21-24; Hâkim, *Müstedrek*, 4752.

Evliliğin İlk Yılları

Şakacı ve esprili mizaçları olan Hz. Ali de Hz. Fâtıma da güler yüzlü insanlardı. Yüzlerinden tebessüm eksik olmazdı. Birbirlerine güvenir, bunu dile getirmekten sakınmazlardı. Hz. Ali yeri geldiğinde: “Fâtıma asla yalan söylemez.” diyerek eşi hakkındaki düşüncesini açıkça söylerdi.⁸⁶ Efendimiz’in yönlendirmesi ile evliliğe adım atar atmaz, mutlu ve huzurlu bir yuvanın olmazsa olmaz şartlarını bir bir yerine getirdiler.

İş Bölümü

O günkü hayat şartları, zengin fakir ayrımı olmaksızın herkes için çok zordu. Şüphesiz bu zorluktan kadınlar da paylarına düşeni alıyorlardı. Rutin ev işlerinin dışında, su taşıma, hamur yapma, değirmende un öğütme gibi pek çok işe yetişmek zorundaydılar. Bütün bu işleri yapan Hz. Fâtıma, akşam olunca yorgun düşerdi. Lakin ne kadar yorulursa yorulsun davasını, ibadetlerini, eşini, babasını ve çevresini asla ihmal etmezdi.

Hz. Ali kendisine yardım etse de yeterli olmazdı. Allah yolunda mücadele sebebiyle haftalarca evden uzakta kalırdı. Medine’de olduğunda ailesinin geçimini sağlamak veya Efendimiz’e hizmet etmekle meşgul olurdu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) evliliğin ilk günlerinde Hz. Ali’ye:

– *Dışarı işlerini sen yap, içerdeki işleri Fâtıma yap*sın, diye tavsiye buyurmuştu. Hz. Ali eşi vefat edinceye kadar bu tavsiyeye uymak için gayret etti. Huzur-u saadetten ayrılp evine gidince Hz. Fâtıma ile anlaşp Efendimiz’in söylediği doğrultuda iş bölümü yaptı. Buna göre; evin dış işleri onun olacak, iç işlerini de Hz. Fâtıma yapacaktı. Hz. Fâtıma yardıma ihtiyacı olduğu zamanlarda kayıvalidesinden yardım isteyecekti. Konuyu annesi Fâtma bint-i Esed’e açan Hz. Ali:

– Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızına, dışarıdaki işlerinde ve su taşımada ben yardımcı olurum. Sen de ev içindeki işlerde, hamur yoğurma, ekmek pişirme ve buğday öğütmede yardımcı oluver, dedi.⁸⁷

Aile içersinde iş bölümü yapmak çok güzeldi. Herkes kendi işini ve sorumluluğunu biliyor, gereğini yapıyordu. Biri sıkıştığında diğeri yardıma koşuyor, birbirlerini sevip sayıyor, yeri geldiğinde fedakârlık yapmaktan kaçınıyordu.

Zorlukları Göğüsleme

Hayat hiç kimse için toz pembe değildir. Küçük-büyük zorluklar ve problemlerle çevrilidir. Zenginlik veya fakirlik, makam-mevki veya sıradanlık, başarı veya başarısızlıkla sınanan insan, sınavı kazanmak için çabalarken olgunlaşır. İyi bir insan olma yolunda ilerlerken hayal edemeyeceği kadar büyük mesafeler kat eder. Ya da gayret, özveri ve fedakârlık zor gelir. Kaçmayı, tembellik ve hazzı seçer. Sorumluluklarını görmezden gelerek miskin miskin oturur. Boş işlerle meşgul olmayı marifet sayar. Şeytan ve şeytanlaşmış insanların kulağına üflediği şeylerin peşine koşar. Nefsanî arzuları ve hazlarının kölesi olur.

Hz. Ali, sorumluluklarının üstesinden gelmeye gayret etmekle yükümlüydü. Yokluk bellerini büküyor ama o hiçbir zaman ümitsizliğe düşüp pes etmiyordu. Çocukluk yıllarından itibaren ilim-irfan ve hizmet için koşuşturan Hz. Ali, sermaye biriktirip ticaret yapamadığı için gündelik işlerde çalışıyor, iş bulamadığı zaman günlerce aç kalıyordu.

Hz. Ali anlatıyor:

“Medine’ye hicret ettikten sonra ydı. Bir gün çok fazla acıkmıştım. Kendime iş aramak ve ailemin geçimini temin etmek için evden çıkıp şehri dolaşmaya başladım. Gezerken bir kadına rastladım. Kadın kerpiçleri bir araya toplamış öylece bekliyordu. Kerpiçleri ıslatmak istediğini düşündüm.

Hemen yanına giderek, kendisi için kuyudan su çekebileceğimi söyledim. Yanılmamışım. Kadın “Olur.” dedi.

Her kovaya bir hurma karşılığında su çekmek üzere kadınla anlaştık. Vakit kaybetmeden işe koyulup kuyudan su çekmeye başladım. Suyu çekiyor, kerpiçlerin üzerine serpiyordum. On altı kova çektiğimde, ellerim kabarmaya başladı. İşi tamamladığımda iyice yorulmuştum. Kadının yanına gittim.

– Bu kadar yeter. İsteddiğini yaptım. Şu kadar kova su çektim, dedim. Kadın anlaşmamıza uyararak bana yaptığım iş karşılığında, on altı hurma verdi. Hurmaları alınca oradan ayrılıp doğruca Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. Durumu anlatarak hurmaları önüne koydum. Oturup birlikte afiyetle yedik.”⁸⁸

Evlilikten sonra da durumu değişmedi. Yokluk ve yoksulluk aynen devam etti. Sahabî o günlere ait bir anısını şöyle anlatır:

“Açlıktan kıvrandığımız soğuk bir gündü. Sabahleyin evden çıkıp Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaretine gittim. Bir süre sohbet ettikten sonra izin isteyip yanından ayrıldım. Elimde tabaklanmış bir deri vardı. Soğuktan korunmak için onu delip boynuma geçirdim. Belimi toplayarak, hurma yaprağı ile bağladım. Soğuk da olsa açlığımızı gidermek için çare bulmalıydım. Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) evinde de yiyecek hiçbir şey yoktu. Olsaydı mutlaka duyardım. Dışarı çıkıp yiyecek bir şeyler araştırmaya başladım. Soğuk olduğu için iş bulma ümidim yoktu.

Gezerken bir Yahudi’ye rastladım. Bostanında kuyudan kova ile su çekiyordu. Bir iş verir ümidi ile duvardaki açık yerden Yahudi’ye bakmaya başladım. Beni fark eden Yahudi:

– Ey Arabî! Ne istiyorsun? Her kova su çekme karşılığında bir hurma almaya razı mısın, dedi. Çok sevinmiştim.

– Evet, kapıyı aç da içeri gireyim, dedim.

Kapı açılınca içeri girip kuyudan su çekmeye başladım. Tam on yedi kova su çektim. Yaptığım işe karşılık Yahudi’den on yedi tane taze hurma kazandım. Bunun yeterli olduğunu düşünüyordum. Hurmaları alıp doğruca mescidde bulunan Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. Bir miktarını kendisine verdikten sonra kalanını alıp eve döndüm. Günlerdir aç olan eşime verdim.”⁸⁹

O günkü şartlarda ailenin geçimini sağlamak için erkeğe düşen çalışıp çabalamak, iş arayıp para kazanmaktı. Hanıma düşen ise ona destek olmak, en azından sabrederek, eşinin çabasını takdir ederek, yaşananları anlayışla karşılayıp eşini daha fazla üzmemektir. Hz. Fâtıma tam da bunu yapıyordu.

Hz. Ali anlatıyor:

“Bir defasında gün boyu yemek yemediğimiz gibi, o geceyi de aç geçirmiştik. Bir iş bulur, aileme karşı sorumluluğumu yerine getiririm ümidi ile sabahleyin erkenden evden çıktım. Medine sokaklarında gezerek bütün gün iş aradım. Var gücümle ve bütün gayretlerimle aramama rağmen bir iş bulamadan eli boş bir şekilde Fâtıma’nın yanına döndüm. Moralim bozulmuştu. Aileme karşı mahcuptum. Mahzun ve başım yere eğik bir şekilde içeri girdiğimde Fâtıma bir köşede oturuyordu. Üzgün olduğu her hâlden belliydi. Endişelendim. Yanına yaklaşıp:

– Neyin var? Niçin bu kadar üzgün görünüyorsun diye sordum. Bana sitem etmesinden ve bağırp çağırmasından korktum. Ancak o bunları değil Rabb’ine tevekkülü seçmişti. Sakin bir şekilde:

– Önemli bir şey yok. Dün bir şey yemediğimiz gibi nerdeyse akşam olduğu hâlde bugün de bir şey yemedik. Evde yiyecek hiçbir şey yok. Sanırım açlıktan üzerime hüznün çökmüş, dedi.

Onun bu hâli beni daha da üzdü. Üzüntü içinde evden çıktım. Ailemi doyurmak için yeniden iş

aramaya başladım. Sürekli dua ediyor, bir iş bulmak için Allah'a yalvarıyordum. Uzun çabalar sonunda nihayet çok az da olsa biraz yiyecek alacak kadar para kazandım. Hemen çarşıya koşup yiyecek aldım. Fâtıma onlarla güzel bir yemek pişirdi. O hâlde iken bile akli Efendimiz'de idi. Yemek hazır olunca bana döndü:

– Babamın yanına gidip yemeye çağırır mısın? Birlikte yemek yiyelim. Büyük ihtimalle o da şu anda bizim gibi açlıktan kıvranıyordur, dedi. Evden çıkıp Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. Tahmini doğrudu. Yanına vardığımda Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) açlıktan kıvrılıp yatmıştı. İyice yaklaştığımda şöyle dua ediyordu:

– *İnsanı böyle iki büklüm yapıp yatıran açlıktan Allah'a sığınırım!*

– Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Bizde yemek var, buyurun bize gidelim, dedim. Davetime sevinen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yerinden doğrulup ayağa kalktı. Açlıktan yürüyemez bir hâldeydi. Bana yaslandı. Birlikte eve gittik. İçeri girdiğimizde yemek fokur fokur kaynıyordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yemeği görünce aklına gelen ilk şey, eşinin açlığı oldu. Kızına:

– Bir tabak da Âişe'ye gönder, buyurdu.

Hiz. Fâtıma bir tabağa yemek koydu. Onu Âişe'ye götürdüm. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bir tabak da Sevde'ye gönder! buyurdu. Ona ve diğer bütün ev halkına birer tabak yemek götürdüm. Bundan sonra kızına dönen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Şimdi eşin ve baban için birer tabak yemek koy buyurdu.

Fâtıma bize yemek koyunca, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bir tabak da kendine koy! buyurdu. Tabaklarımızdaki yemeği bitirdiğimiz hâlde, yemek hiç eksilmeden öylece duruyordu. Ondan Allah'ın müsaade ettiği kadar yedik.”⁹⁰

Edep Timsali Hanım

Hiz. Fâtıma oldukça ince düşünceli, edep ve hayâ sahibi anlayışlı bir hanımdı. Yokluk ve yoksulluk içinde kıvrandığı günlerde kocasını suçlayıp onunla kavga etmek yerine yardımcı olmaya çalışırdı. Bunu eşini kırıp incitmeden nezaket ve edep dairesinde yapardı.

Hiz. Ali bir gün çok acıkmış, günlerdir bir şey yemediği için bitap düşmüştü. Çarşı-pazarı gezerek, sokak sokak dolaşarak iş aramış lakin bulamamıştı. Çaresizlik içinde kıvranıyordu. Durumu eşi ile paylaştı.

– Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gidip bizim için biraz yiyecek istesen olur mu, diyerek yardım istedi. Eşinin sıkıntısının farkında olan Hiz. Fâtıma, kalkıp örtüsünü aldı. Babasının evine giderek kapıyı çaldı. O sırada Ümmü Eymen ile sohbet eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kapı çalınca heyecanlandı:

– Bu Fâtıma'nın kapı vuruşu! Hayırdır inşallah! Her zaman geldiği vakitten farklı zamanda geldi, buyurdu. Yerinden sıçrayan Ümmü Eymen kapıyı açıp Hiz. Fâtıma'yı içeri buyur etti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını ayakta karşılayıp yanına oturttu. Hâl ve hatırını sordu. Ortamın uygun olmadığını gören Hiz. Fâtıma eşini küçük düşürmemek için isteğini doğrudan değil dolaylı olarak dile getirdi.

– Yâ Resûlallah! Meleklerin gıdası tekbir, tahlil, tahmid ve tesbihtir. Bizim ki nedir?

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının sıkıntısını anlamıştı. Ama onun bolluk içinde yaşamasını değil kendi gibi zühd hayatını tercih etmesini istiyordu. Dünyaya meyletmeyip yokluğa sabretmesini istiyor, manevî gıdanın her hâl ve şartta en az maddi gıda kadar ihtiyaç olduğunu unutmamasını arzu ediyordu. Bunun için:

– Beni hak peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, Muhammed’in evinde de otuz gündür ocak yanmadı. Şu ara bize birkaç keçi getirildi. İstersen onlardan beşinin sana verilmesini emrederim, alıp git. İstersen size Cebrâil’in (*aleyhisselâm*) bana öğrettiği beş kelimeyi öğreteyim, sabrederek o duayı okuyun, buyurdu. Mesajı alan Hz. Fâtıma, manevî gıdayı tercih etti.

– Lütfen bana Cebrâil’in (*aleyhisselâm*) öğrettiği beş kelimeyi öğret, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Fâtıma şöyle dua et: ‘*Evvel Sensin; Senden önce hiçbir şey yoktur. Âhir Sensin; Senden sonra da hiçbir şey olamaz! Ey kuvvet sahibi! Ey düşkünlere acıyan! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Bana ihsan et.*’

Duayı ezberleyen Hz. Fâtıma edeple babasının yanından ayrılıp evine geri döndü. Hz. Ali kendisini sabırsızlıkla bekliyordu. İçeri girince eşine:

– Ne yaptın diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Dünya için gittim, ahiret için döndüm, diye söze başlayarak olanları anlattı. Hz. Ali:

– Bugün senin için çok hayırlı bir gün oldu, diyerek hanımını tebrik etti.”⁹¹

Kızı İle Yakından İlgilenen Baba

Hz. Fâtıma’yı çok seven Efendimiz, ona çok değer verirdi. Ondandır her zaman övgü ile bahseden Hz. Âişe:

“Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) söz ve davranışları ile Fâtıma’dan daha çok benzeyen birini görmedim. Huzur-u saadete girdiğinde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ayağa kalkar, kızını karşılar. Elinden tutarak:

– Merhaba, hoş geldin! der, yanına oturturdu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Fâtıma’nın yanına gittiğinde Fâtıma da hemen ayağa kalkar, babasını karşıladı. Sarılıp elini öper, kendi oturduğu yere oturturdu.”⁹²

Evlendikten sonra da kızı ile ilgilenmeyi sürdüren Efendimiz, düğünden üç gün sonra bir sabah, kuşluk vaktinde evinden çıktı. Mezarlığın yakınında oturan kızı ve damadını ziyarete gitti. Kapıyı açtığı anda babasını karşısında görünce çok sevinen Hz. Fâtıma, babasını içeri buyur etti. Sarılarak hasret giderdi. Altına minder vererek evinin en mutena köşesine oturttu.

Aradan yalnızca dört gün geçmesine rağmen birbirlerini çok özlemişlerdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının hâl ve hatırını, eşi ile ilişkilerini sordu. Kızı ve damadı ile ayrı ayrı ilgilendi.”⁹³

Sohbet sırasında hayatları boyunca yollarını aydınlatacak tavsiyelerde bulundu.

– *Allah Refîk’tir, rıfkı sever. Kişi kaba saba ve sert davrandığında kendisine vermediği şeyleri yumuşak davrandığında verir*, buyurarak mutlu olmanın yolunun eşlerin birbirlerine karşı anlayışlı ve yumuşak olmasından geçtiğini anlattı.”⁹⁴

Bir başka ziyarette:

– *Ey Ali! Cömert ol! İyi bil ki Allah cömertliği sever. Cesaretli ol, Allah cesareti sever. Kıskanç ol, Allah kıskanmayı sever. Bir kimse senden ihtiyacı olan bir şeyi yapmanı istediğinde onu yapmaya gayret et! Onu yapmaya ehil değilsen bile Allah seni ehliyetli kılar*, buyururdu.

Ziyaretler ve öğütler yıllarca devam etti.

– *Ey Ali! İnsanlar hedeflerine çeşitli yollardan ulaşmaya çalışırlar. Aklını kullanarak hedefe ulaşmaya gayret et! Böyle yaparsan onları kat kat geçersin. Bu yolla dünyada insanlar, ahirette de Allah katında değerli olursun*, buyururdu.”⁹⁵

Kendinizi ve Ailenizi Ateşten Koruyun!

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), çocuklarının dünya ve ahiret saadetini kazanmalarına özel önem verirdi. Bu aslen Allah'ın (*celle ve alâ*) da emriydi.

“Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.”⁹⁶ buyuran Allah, insanın kendi gibi ailesini de Cehennemden korumasını emrediyordu. Bir başka âyette ise bunun yollarından birini açıklayarak:

“Ailene namazı emret! Kendin de ona sabırla devam et. Biz senden rızık istemiyoruz. (aksine) Biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, ancak takva iledir.”⁹⁷ buyuruyordu. Âyet nâzil olunca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Rabb'inin emrini yerine getirmek için altı ay boyunca ailesini namaza çağırırdı. Her gün sabah namazını kılmak için evden çıktığında, Hz. Fâtıma'nın evine uğrar:

– Ey Muhammed'in ev halkı! Allah size rahmet etsin! Kalkın namaz vakti geldi, diye seslenerek namaza çağırırdı.⁹⁸

Yeni evli çiftleri önceleri sabah namazına çağırın Efendimiz, bir süre sonra teheccüd namazına çağırmaya başladı. Bir gece Hz. Ali ile Fâtıma'nın kapısına vardı.

– Kalkıp namaz kılın, diye seslendi. Mescid-i Nebvî'ye giderek teheccüd namazına devam etti. Aradan uzun bir süre geçtiği hâlde bir hareket göremeyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), tekrar evlerinin önüne gitti. Yeniden namaza çağırırdı. Sesi duyunca uyanan Hz. Ali, yataktan fırladı. İlk seferde namaza kalkamadığı için özür dileyen Hz. Ali:

– Yâ Resûlallah! Nefislerimiz Allah'ın kudretindedir. Eğer, O dileseydi namaz için daha önce kalkmış olurduk, diyerek espri yapmak istedi.

Hz. Ali'nin sözlerini duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*): “Tartışmaya en düşkün varlık insandır.”⁹⁹ âyetini okudu.¹⁰⁰

Yatağa Düşüren Açlık

Hz. Fâtıma hayat şartlarının zorluğundan birkaç kez hastalandı. Kızının hastalandığını haber alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hemen ziyaretine gidip yanı başına oturdu.

– Nasılsın kızım, kendini nasıl hissediyorsun diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Çok rahatsızım. Bu günlerde evde yiyecek bir şey yok. Aç olmam rahatsızlığımı daha da artırıyor, dedi. Üzülen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını teselli etti. Sonra:

– Kızım! Dünyadaki hanımların hanımefendisi olmak istemez misin? buyurdu. Kur'ân'a vâkıf olan Hz. Fâtıma Allah'ın Hz. Meryem'den ne kadar sitayişle bahsettiğini biliyordu.

– Peki, Meryem ne olacak diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– O kendi zamanındaki kadınların hanımefendisi, sen de kendi zamanındaki kadınların hanımefendisi olacaksın, buyurdu. Kızının çektiği zorluklardan dolayı eşine karşı kalbinde kırgınlık olmasını istemeyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bilmeni isterim ki eşin de çok faziletli biridir. Ben seni dünya ve ahiret efendisi ile evlendirdim, buyurdu.¹⁰¹

Aile İçi Küçük Tartışmalar

Evlilikle birlikte insanlar kendilerini daha iyi tanırlar. Hoşgörü sınırlarını, kırmızı çizgilerini, özveri ve fedakârlık ölçülerini öğrenirler. Eşler kendileri ve eşlerini tanımaya çalıştığı ilk günlerde küçük büyük tartışmalar, kırgınlıklar yaşarlar. Kimi bunlardan ders çıkararak aile bağlarını güçlendirirken kimi onlara takılarak hayatı kendine ve eşine zindan eder.

Hız. Fâtıma ve Hız. Ali'nin de de tartıştığı, birbirlerine kırdığı oldu. Ancak tatsızlıkları büyümeden kısa sürede halloldu. Tartışmaları bağlarını güçlendirdi, tecrübe ve hatıra olarak kaldı. Bu dönemi Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yardımıyla çabuk ve kalıcı hasarlar yaşamadan atlattılar. Bundan sonra hayatlarının sonuna kadar bütün insanlığa örnek olacak mutluluğu yakaladılar. Hız. Fâtıma ve eşinin evliliklerinin ilk yıllarında yaşadıkları bir olay, Hız. Ali'ye Ebû Turâb (Toprağın babası) lakabını kazandıran tatlı bir hatıra oldu. Hız. Ali, kendisine Efendimiz ile yaşadıklarını hatırlattığı için bu lakabını çok severdi.

Bir gün Hız. Ali eve gittiğinde Hız. Fâtıma ile aralarında bir konuda tartışma çıktı. Tartışmanın Efendimiz'in gongcasını incitmesinden korkan Hız. Ali, kızgın bir şekilde evden çıkıp Mescid-i Nebevî'ye gitti. Öfkesinin geçmesi için bir köşede uzanarak kaylûle uykusuna yattı. O gittikten bir süre sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hız. Fâtıma'nın yanına uğradı. Hız. Ali'yi evde göremeyince:

– Amcamın oğlu nerede diye sordu. Hız. Fâtıma:

– Aramızda bir tartışma oldu. Bana kızdı, kaylule uykusuna yatmadan çıkıp gitti. Nereye gittiğini bilmiyorum, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı ile tartıştığı için damadına kızıp hesap sormaya kalkışmadı. Aksine işi tatlıya bağlamak için harekete geçti. Sahabilerden birini yanına çağırıp:

– Bak bakalım Ali nerede, buyurdu. Etrafa bakınan sahabî, Hız. Ali'nin yerini öğrenip geri döndü.

– Ya Resûlallah! Ali mescitte uyuyor, dedi.

Damadının yerini öğrenen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) makam ve mevki sahibi insanların çoğunun yaptığı gibi “Onu hemen buraya çağır.” demedi. Kendisi kalkıp damadının yanına gitti. Mescid-i Nebevî'ye vardığında Hız. Ali'nin sırtındaki ridası düşmüş, üstü başi toz toprak içinde kalmış bir halde, bir kenarda uyuyordu. Yanına yaklaştı. Bundan sonra sözleri ile değil hâl, hareket ve davranışları ile konuştu. Eğilip üzerindeki toz toprakları hafifçe silkmeye başladı. Bir taraftan bunu yaparken bir taraftan uykudan uyandırmaya çalıştı. Damadı gözlerini açtığında Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sevgi dolu bakışları ve sesini duydu. Efendimiz:

– Kalk ey Ebû Turâb! Kalk ey Ebû Turâb! buyurarak kendisine iltifat etmekteydi. Kayınpederinin hâl ve hareketleri her şeyi anlatmaya yetmişti. Kızgınlığı kaybolan Hız. Ali, yerinden fırlayarak kalktı. Eşi ile barışarak olanları unuttu.¹⁰²

Birinci olay üzerinden günler belki haftalar geçmişti ki, Hız. Ali ile Hız. Fâtıma başka bir meselede yine ters düştüler. Aralarında yeni bir tartışma oldu. Tartışma yapıldığı günün akşamı Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını ziyaret etmek için evlerine uğradı. Hız. Fâtıma ve Hız. Ali hiçbir şey olmamış gibi Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kapıda karşıldılar. Rahat etmesi için yere döşek yayarak evlerinin en mutena köşesine oturttular.

Kırgınlıklarını bir tarafa bırakan çiftler, Efendimiz'e bir şey belli etmemek için özel çaba gösterdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yere konan döşeğe hafifçe uzandı. O sırada duygu yüklü olan Hız. Fâtıma gayr-i ihtiyarî babasının yanına gitti, sığınırçasına yanına sokuldu. Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) baba ve kardeş gibi seven Hız. Ali eşinin yaptıklarını görünce dayanamadı. O da Efendimiz'e sessizce yaklaşıp diğer tarafına sokuldu. Bir süre bu şekilde bir şey konuşmadan kaldılar.

Hareketleri kendilerini ele veriyordu. Eşler arasında bir kırgınlık olduğunu anlayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) canından birer parça olan gönül sultanlarının kalplerini kaplayan kırgınlık bulutlarını dağıtmak için ellerini buluşturdu. Önce Hız. Ali'nin elini tutup göğsünün üzerine koydu. Ardından Hız. Fâtıma'nın elini tutup yavaşça göğsünün üzerine koydu. Her ikisinin ellerini göğsünün üzerinde birleştirdi. Eşlerin gönüllerindeki kırgınlık ve öfke eriyip yerini sevgi ve

muhabbete terk etti. Efendimiz eşler arasındaki kırgınlık izlerini de silinceye kadar öylece kaldı.

Eşlerin birbirlerine sevgi ile baktıklarını görünce barıştıklarını anladı. Bundan son derece memnun kaldı ve gülerек evden ayrıldı. Neşeli bir şekilde sahabîlerin yanına gitmesi onların dikkatini çekti. Sahabîler sevincinin nedenini sorunca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Niçin sevinmeyeyim ki, biraz önce en sevdiğim iki kişiyi barıştırdım, buyurdu. [103](#)

Bir seferinde Hz. Ali eşi Hz. Fâtıma'ya kızmış ona karşı biraz sert davranmıştı. Bu tavrı Hz. Fâtıma'yı çok kırdı. Hâlini arz edip fikrini almak için dert ortağı olan Efendimiz'in yanına gitti. Eşinin babasının yanına gittiğini gören Hz. Ali de “Ya Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu yüzden bana kırılırsa!” endişesiyle peşinden gitti. Hz. Fâtıma izin isteyerek huzur-u saadete girdi. Efendimiz kızını ayakta karşıladı. Hasretle sarılıp öptü. İyice duygulanan Hz. Fâtıma, Efendimiz'in yanına oturur oturmaz çözüldü. Ağlamaklı bir ses tonu ile Hz. Ali'nin kendisine nasıl sert davrandığını anlatarak şikâyet etti. Kızını sonuna kadar dinleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu teselli etti. Gönünü alıcı sözler söyledi. Sonra çeşitli tavsiyelerde bulunarak huzurunun bozulmaması için yol gösterdi:

– *Kızım eşinle sakin bir şekilde konuş. Ona sıkıntını anlat, onun da seninle konuşmasına kendini ifade etmesine izin ver. Onu güzelce dinle! Akıllı ol! Bir kadın eşinin makul isteklerini yapmazsa, kendini büyük bir sıkıntı içine sokmuş olur*, buyurdu.

Devamla, eşinin iyi bir insan olduğunu, onunla iyi geçinmesini, isteklerini elinden geldiğince yerine getirmesini söyledi. Ona güzel sözler söyleyerek sakinleştirdi.

O sırada eve varmış olan Hz. Ali cesaret edip içeri girememişti ama Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) neler söylediğini duymuş nasihatlerden payına düşeni almıştı. Anlatılanları dinlerken kendi kendine:

– Bundan böyle eşimi kızdıracak ve kıracak hiçbir şey yapmayacağım, diye söz verdi. Bu olaydan sonra Hz. Fâtıma vefat edinceye kadar onu bir daha asla incitmedi. [104](#)

Yeni Ev

Hz. Fâtıma'yı çok seven Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), onu sık sık ziyarete giderdi. Evi uzak olduğu için gidip gelmekte zaman zaman zorluk çeker, özellikle sıcak ve yağmurlu havalarda problem yaşardı. Hz. Fâtıma bir ara sıkça rahatsızlanmaya başlamıştı. Kızının rahatsız olduğunu haber alınca evin uzak olduğuna aldırmayan Efendimiz, devamlı ziyaretine gitti.

Câbir ibn-i Semûre anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanımıza gelerek bizimle oturdu. Üzgün olduğu her hâlden belliydi. Konuşurken bir ara:

– Fâtıma hastalanmış, buyurdu. Onun gibi biz de çok üzüldük. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını ziyaret etmek isteyeceğini düşündük.

– Yâ Resûlallah! İstiyorsanız birlikte ziyaretine gidelim, dedik. Teklifimizden memnun kalan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Olur gidelim, buyurdu. Ayağa kalkıp yürümeye başladık. Fâtıma'nın evine vardığımızda kapı kapalıydı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Fâtıma'ya:

– Örtünü üzerine al! Sahabîler seni ziyaret etmek için geldiler, diye seslendi. Hz. Fâtıma:

– Yâ Resûlallah! Evde üzerimdeki elbiseden başka örtünebileceğim hiçbir örtü yok, deyince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) üzerinden cübbesini çıkarıp kapının arasından içeri attı:

– Şu cübbeyi al, başının üzerine ört! buyurdu. Hz. Fâtıma cübbe ile başını örttüktan sonra önce Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ardından biz içeri girdik. Fâtıma'nın hâl ve hatırını sorduk. Bir

süre yanında oturduktan sonra kalktık. Sahabiler, Hz. Fâtıma'nın durumuna çok üzölmüşlerdi. Birbirlerine:

– Baksanıza Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı ne hâlde, hiçbirimizin haberi yok, diye kendi kendilerine sitem ettiler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları duyunca:

– *O kıyamet günü kadınların hanımefendisi olacaktır*, buyurarak kızının yaşadıkları sıkıntılara karşı büyük mükâfatlara nail olacağını müjdeledi.”¹⁰⁵

Kızının sıkça hasta olması Efendimiz'in onu görme isteğini daha da artırmıştı. Ama evin uzak olması buna engel oluyordu. O günkü şartlarda en iyi çözüm kızının evinin yakınlarına taşınması gibi görünüyordu. Bunun için kızına:

– Seni yakınımnda bir eve taşımak istiyorum, buyurarak arzusunu dile getiriyordu.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gidip gelirken zorluk çekmesi Hz. Fâtıma'yı da çok üzüyordu. Çözüm yolu düşünürken aklına Hârîse ibn-i Numân geldi. Bu sahabînin Medine'de birbirinden güzel pek çok evi vardı. Üstelik evleri Mescid-i Nebevî'nin hemen yanındaydı.

Çok cömert biri olan sahabî, Efendimiz'e yardımcı olmak için âdeta bahane arardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Âişe ile evlenirken bunu fırsat bilen Hârîse ibn-i Numân oturduğu evi boşaltarak anahtarını Efendimiz'e vermiş, Efendimiz de kendi evi yapılmıca kadar bir süre onun evinde oturmuştu. Bunu bilen Hz. Fâtıma babasına:

– Hârîse ibn-i Numân ile konuşsan da, evlerinden birinde oturmamız için bize müsaade etse olmaz mı, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok istediği hâlde kızının teklifini kabul etmedi.

– Ben ona böyle bir şey söylemekten hayâ ederim. O bana daha önce bir ev verdi. Şimdi ondan tekrar böyle bir şey isteyemem, buyurdu. Konuşmadan haberdar olan Hârîse ibn-i Numân, Efendimiz'e yardımcı olma fırsatı yakaladığı için sevinçten bulutlar üzerinde uçuyor gibiydi. Vakit kaybetmeden Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına koştu.

– Yâ Resûlallah! Fâtıma'nın sana yakın bir yerde oturmasını istediğini duydum. Benim şu evim, Neccârîgullarının sana en yakın olanı ve en güzeli. Yâ Resûlallah! Ben de malım da Allah ve Resûlü'ne aidiz. Vallahi, evimi kabul etmen, beni onu reddetmeden daha fazla sevindirir, dedi. Yalvarırcasına Hz. Fâtıma'nın evinde oturmasını kabul etmesini istedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Doğru söylüyorsun. Allah hayrını mübarek kılsın, buyurarak isteğini kabul etti ve Hz. Fâtıma'yı sahabînin tahsis ettiği eve taşıttı.¹⁰⁶

Hz. Fâtıma orada oturduğu sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mescid-i Nebevî'nin yanındaki evin bitişiğine bir ev daha yaptırdı. Ev, diğer hanımlarınki gibi bir oda ve önünde bir avludan ibaretti. 35 metre kare olan evin kapısından biri Mescid-i Nebevî'ye açılıyordu. Ev tamamlanınca Efendimiz onu kızı Hz. Fâtıma'ya verdi. Vefat edinceye kadar bu evde yaşadılar.

Hz. Fâtıma ile Hz. Âişe annemizin evleri yan yanaydı. Hatta aralarında bir pencere vardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının durumunu öğrenmek istediğinde bazen bu pencerenin yanına gider, oradan seslenerek hâl ve hatırını sorardı. Hz. Âişe ile Hz. Fâtıma zaman zaman bu pencereden birbirleri ile sohbet ederlerdi.

Örnek Aile Ehl-i Beyt'in Mutluluk Tabloları

Evliliğin ilk günlerinde yaşanan kırgınlıkları geride bırakan eşler, birbirlerini tanıdıkça mutlulukları arttı. Yoksulluğu ve tüm problemleri birlikte omuzlayıp, birbirlerini suçlamak yerine birlikte mücadele ve sabretmenin yolunu tuttular. Olumsuzluklara takılmayı bir kenara bırakarak güzellikleri öne çıkardılar.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir sohbet sırasında Hz. Ali'ye:

– Kadınlar için en hayırlı şey nedir diye sordu.

Duraksayan Hz. Ali, soruyu hemen cevaplayamadı. Uygun bir cevap bulamadığı için sustu. Eve gidince Efendimiz ile aralarında geçen konuşmayı anlatarak Hz. Fâtıma'ya cevabının ne olabileceğini sordu. Hz. Fâtıma:

– Kadınlar için en hayırlı şey, mümkün olduğunca erkeklere görünmemek; erkekler için en hayırlı olan da onlara bakmamaktır, deseydin ya, dedi. Sorunun cevabını öğrenen Hz. Ali sevinçle yanımıza geri döndü. Hz. Fâtıma'nın verdiği cevabı söyleyerek soruyu cevapladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bunu sana kim söyledi diye sorduğunda

– Fâtıma, dedi. Mutluluğu yüzüne yansıyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– *Fâtıma benden bir parçadır*, buyurarak kızını takdir etti.”¹⁰⁷

İkisi de güler yüzlü, şakacı hoş sohbetlerdi. Tatlı tatlı sohbet eder, çeşitli konularda mütalaa ederek fikir alışverişi yaparlardı. Zaman zaman birbirlerinden farklı düşünür, konuşmaları tartışmaya kayardı. Bu tür durumlarda birbirlerini kırmamak için dikkat eder, sözlerini özenle seçerlerdi. Nefislerini ön plana çıkarmazlar, fikirlerini yarıştırmak yerine hakikatin ortaya çıkmasına gayret ederlerdi. Düşüncelerini kabul ettirmek adına karşı tarafı kıracak kadar ısrar etmezler yeri geldiğinde susmasını bilirlerdi.

Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'nın yanına gitti. Evden içeri girdiğinde neşe içinde gülüyorlardı. Babalarını görünce toparlanıp edeben sustular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gülüşüklerini görmüş, bundan son derece memnun olmuştu:

– Biraz önce niye gülüyordunuz? Beni görünce niçin sustunuz diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Yâ Resûlallah! Ali, bana “Allah Resûlü beni senden daha çok seviyor.” dedi. Ben de: “Hayır, beni daha çok seviyor” dedim. Bu konuda tartışıyorduk, deyince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tebessüm etti:

– Kızım! Seni evlat sevgisinden dolayı daha çok seviyorum. Ama Ali'nin benim yanımdaki değeri, senden daha fazladır, buyurdu.”¹⁰⁸

⁸⁶ Hâkim, *Müstedrek*, 4756.

⁸⁷ İbn Abdilberr, *İstiab*, 4/ 1894; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467.

⁸⁸ *Müsned*, 1/135; İbn Hanbel, *Fedâil*, 1229; Ebû Ya'la, *Müsned*, 502; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 4/97; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/71; Suyûtî, *ed-Dürri'l-mensür*, 7/624; Suyûtî, *ed-Dürri'l-mensür*, 7/14; M. F. Abdu'l-Bâki, *Menâkıbı Ali*, 82. İsnadı munkatıdır.

⁸⁹ *Tirmizî*, Sıfatü'l-Kıyâme, 34; İbn Mâce, *Riuh*, 6.

⁹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/186.

⁹¹ el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, 1/302.

⁹² *Tirmizî*, *Menâkıb*, 61; Hâkim, *Müstedrek*, 4732, 4753.

⁹³ Diyâr-ı Bekrî, *Târihü'l-hamis*, 1/463.

⁹⁴ *Müsned*, 1/112; Bezzâr, *Müsned*, 1960; Ebû Ya'la, *Müsned*, 490; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 8/18.

⁹⁵ Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/298.

⁹⁶ Tahrîm Süresi, 6

⁹⁷ Tâhâ Süresi, 132

⁹⁸ İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1050, 1184; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7175; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/342-343.

⁹⁹ Kehf Süresi, 54

¹⁰⁰ Buhârî, *Teheccüd*, 5; *Müsned*, 1/77; Hâkim, *Müstedrek*, 4748; Ebû Ya'la, *Müsned*, 366; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 8/275.

¹⁰¹ İbn Hibban, *Sahih*, 6927; İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1118; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467.

[102](#) Buhâri, *Fedâili'l-Ashâb*, 9, İsti'zân, 40; Müslim, *Fedâili's-Sahâbe*, 38; İbn Hibban, *Sahih*, 6925; Ebû Ya'la, *Müsned*, 528; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 5879; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/121; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/40; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/201.

[103](#) *Müsned*, 1/144; İbn Hibban, *Sahih*, 6921; Hâkim, *Müstedrek*, 4744; İbn Hacer, *İsâbe*, 11579; M. F. Abdu'l-Bâkî, *Menâkıb-ı Ali*, 178.

[104](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/26.

[105](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 2/42.

[106](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/166.

[107](#) Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 4/255; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 2/41.

[108](#) A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 576.

Uhud Savaşında Hz. Ali

Bedir’de büyük bir yenilgiye uğrayan Mekkeli müşrikler, intikam hırsı ile doluydular. Yahudilerin destek ve kışkırtmaları ile 3000 kişilik bir ordu ile Uhud’a doğru yola çıktılar. Olanları haber alan Efendimiz de 1000 kûsur kişilik bir ordu ile Uhud’a doğru yola çıktı. Münafıkların reisi Abdullah ibn-i Übey kendisine bağlı olan 300 kişiyi savaştan vazgeçirerek geri dönünce 700 kûsur kişi kaldılar.

İki ordu karşı karşıya geldikten bir süre sonra düşman safları arasında bir hareketlilik oldu. Biri safları yarararak öne çıktı. Bu müşriklerin sancaktarı Talha idi.

– İçinizde benimle savaşmaya cesaret edecek bir babayiğit var mı, diye meydan okudu. Nedendir bilinmez sahabîler bir an duraksadılar. Ses çıkmayınca Müslümanların korktuğunu sanan Talha:

– Ey Muhammed’in ashabı! Hani sizler bizi öldürdüğünüzde bizler Cehenneme gidecektik. Sizler ölünce Cennete gidecektiniz. İçinizde beni Cehenneme gönderecek kadar cesur biri yok mu? Lât ve Uzzâ’ya yemin ederim ki hepiniz yalancısınız. Sözlerinizde samimi olsaydınız veya doğru söylediğinizden emin olsaydınız bu şekilde sessiz kalmazdınız. İçinizden birileri karşıma çıkar, benimle savaşırdı, diye bağırdı.

Talha gururla meydanda dolaşırken İslâm ordusunun safları arasında bir hareketlilik oldu. Arkadaşlarını geçen bir yiğit meydana atıldı. Bu büyük İslâm kahramanı Hz. Ali idi. Çalımla yürüyerek Talha’nın karşısına dikildi. Sözlerinin bedelini ödetmek istercesine yanına varır varmaz hamle yaptı. Havada kavis çizen kılıç, düşman ne olduğunu anlamadan üzerine indi. Allah’ın aslanı ilk darbe ile Talha’nın ayaklarını koparmıştı. Gökleri yırtarcasına feryat eden Talha yere yuvarlandı. Düşünce avrat mahalli açıldı. Biraz önce kahramanlık naraları atan Talha şimdi,

– Ey amcaoğlu! Allah aşkına beni öldürme, diye yalvarıyordu. Savaş kurallarına göre Hz. Ali’nin bir darbe ile onu öldürüp kılıç, kalkan ve zırhını ganimet olarak alması gerekiyordu. Ama yapmadı. Yokluk yoksulluk içinde kıvrınmasına rağmen Talha’yı öylece bıraktı.

Arkasına bakmadan geri dönüp gitti.[109](#)

Düşman üzerine hücumla geçen İslâm ordusu, eşsiz kahramanlıklar gösterdiler. Kendilerinden beş misli fazla olan müşrikler, sahabîler karşısında tutunamayıp dağıldılar. Müslümanlar büyük bir zafer kazanmak üzereyken olanlar oldu. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tepeye yerleştirdiği okçular Müslümanlar zafer kazandı diye yerlerinden ayrılınca pusuda bekleyen Hâlid ibn-i Velîd saldırıya geçti. Neye uğradığını şaşırarak Müslümanlar telaştan sağa sola koşturmaya başladılar.

Müslümanları bir araya toplamaya çalışan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) düşman safları arasına daldı. O sırada ayağı kayıp Ebû Âmir'in kazdirdığı çukurlardan birinin içine düştü. İlk sarsıntıyı atlatan sahabîlerden bir kısmının yegâne düşüncesi Efendimiz'di.

– Allah Resûlü nerede? O ne durumda, diye etrafa bakındılar. Efendimiz ortada yoktu. Çok geçmeden şehit olduğu haberi dolaşmaya başladı. Duyduğu sözler Hz. Ali'yi üzüntüden kahretti.

– Allah Resûlü'nün olmadığı bir dünyada yaşamının ne anlamı var, dedi ve kılıcının kınını kırıp attı. Düşman safları arasına daldı. Var gücü ile savaşmaya başladı.[110](#)

Düşman safları arasında ilerlerken Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) fark etti. O sırada birkaç sahabî de Efendimiz'i görmüştü. Hep birlikte yanına koştular. Hz. Ali, İbn Kamia'nın vurduğu darbe ile yaralanan Efendimiz'in elinden tutarak düştüğü yerden çıkardı.

İnsanlar can havli ile bir taraflara kaçtığı sırada Hz. Ali ile orada bulunan bir avuç kahraman Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) korumak için canlarını ortaya koydular. Aralarında Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Abdurrahman ibn-i Avf gibi sahabîlerin bulunduğu kahramanlar yalnızca otuz kişiydiler. Her biri:

– Başım başına, canım canına feda olsun ya Resûlallah diyerek ölmek üzere yemin etti.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir tarafında Hz. Ali, bir tarafında Ebû Dücâne, diğer tarafında ise Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs kahramanlık destanları yazıyordu. İkrime ibn-i Ebî Cehil

komutasındaki birliğin üzerlerine geldiğini gören Hz. Ali, tereddüt etmeden öne atıldı. Ölümüne meydan okurcasına üzerlerine saldırdı. Kılıcı ile havada sürekli kavisler çizerek düşmanın ortasına daldı. Savaşa savaşa gurubun diğer tarafına kadar gitti. Geri döndü. Toparlanmaya çalışan grup arasına yeniden daldı. Her birini bir tarafa dağıtıp Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına ulaştı.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatta olduğu fark edilince yeniden düşmanın hedefi oldu. Müşrikler kendisini öldürmek üzere grup grup saldırıya geçtiler. Gurubun geldiğini gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye:

– Üzerine saldır, buyuruyordu. Gelen Mahzûmoğulları'ndan Hâşim ibn-i Ümeyye ve adamlarıydı. Gurubun içine dalan Hz. Ali sert bir darbe ile Hâşim'i öldürdü. Üst üste yaptığı hamlelerle gelenleri geri püskürttü. Adamların etrafa dağıldığını gören Hz. Ali, Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) korumak için yanına koştu. Kısa süre sonra ikinci grup saldırıya geçti. Kureyşlilerin üzerine geldiğini gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Ali! Şu taraftan üzerimize gelenlere saldır, buyurdu. Yeniden düşman safları arasına dalan Hz. Ali, onları dağıtmakla kalmayıp Cemuhogulları kabilesinden birini öldürdü. Henüz yeni Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına dönmüştü ki Efendimiz kahramanlar kahramanına üçüncü bir grubu gösterdi.

– Ey Ali! Şu gelenler üzerine hamle yap, emrini verdi. Yorulmak nedir bilmeyen Hz. Ali gelenler üzerine doğru saldırıya geçti. Rüzgâr gibi eserek her birini bir tarafa savurdu. Bu kez Âmir ibn-i Lüeyoğulları'ndan birini öldürdü. O sırada Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanı başında olan Cebrâîl (*aleyhisselâm*):

– Bu çok büyük bir kahramanlık, diyerek Allah'ın aslanını takdir etti. Damadı ile iftihar eden Efendimiz:

– Ali benden, ben Ali'denim, buyurdu. Cebrâîl (*aleyhisselâm*) durur mu?

– Ben de sizdenim, diyerek sevgi sultanlarının arasına katıldı. [111](#)

Hız. Fâtıma Uhad Meydanında

İslâm ordusu dağıldığı sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hakkında çıkan söylenti sahabîleri çok sarsmıştı. Ümidini yitirip hızla Medine'ye dönenler bile vardı. Endişe ve panik içinde, ne yapacaklarını şaşırılmışlar “Müşrikler bütün Müslümanları öldürüyor, onları tek tek doğruyorlar, Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de şehit ettiler.” diye feryat ediyorlardı. Onları duyan Müslüman kadınların elleri yanlarına düştü. Cesur olanlar ilk şoku kısa sürede atlatınca:

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şehit olduğu yerde siz niçin şehit olmadınız? Onun uğrunda can verdiği dava için kendinizi feda edemediniz mi? Hangi yüzle buraya geldiniz, diyerek dönenlere çıkıştılar.

Gözünü budaktan sakınmayan cesur hanımların tek endişesi Efendimiz'di. Hz. Fâtıma'nın da aralarında bulunduğu on dört kahraman hanım ne olursa olsun Uhud'a gitmeye, Efendimiz'in durumunu öğrenmeye kararlıydılar. Yanlarına su, yiyecek ve yaralıları saracak malzeme olarak vakit kaybetmeden Uhud'a doğru yola çıktılar. Hanımlardan bazıları, şehitleri taşımak için yanlarına deve bile almıştı.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) biricik kızı Fâtimatü'z-Zehrâ'sı Uhud'a koşan hanımların en önünde bulunuyordu. Durup dinlenmeden yürüdü, kısa bir sürede uzun bir yol kat etti. İçinde kimi zaman ümit meltemleri eserek gönlünü bahara çeviriyor, kimi zaman içini karamsarlık bulutları kaplıyor, kâbus gibi kalbine çökerek acı içinde kıvrandırıp gözyaşlarına boğuyordu. Sonunda Uhud'a vardı. Saflar arasını yararak ilerledi. Bir taraftan yürüyor, bir taraftan:

– Resûlullah sağ mı, Resûlullah nerede diye feryat ediyordu.

Acı feryatları duyan sahabîlerin kalpleri parçalandı.

– Rahat ol! Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sağ, diye müjde verdiler. Müjdeyi alınca kışı bahara döndü. Lakin onu gözleri ile görmeden kalbi rahat etmezdi. Sahabîlerin yardımı ile babasının yanına ulaştı. Efendimiz'i görünce, feryat ederek boynuna sarıldı. Ağlıyordu, hem sevinçten hem acıdan. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sağ olduğu için seviniyor, Rabbine sonsuz şükürler ediyordu.

Yaralarını ve mübarek yanaklarından akan kanları görünce, kalbi sızlıyor, acılar içinde kıvranıyor, kendini tutamayıp ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlar yanaklarından aşağı süzülerek örtüsünü ıslatıyordu. Toparlanınca babasının yaralarını tedaviye başladı. Hz. Ali'ye acele su getirmesini söyledi. Kuyuya koşan Hz. Ali kalkanı ile Hz. Fâtıma'ya su taşıdı. Çok susamış olan Efendimiz sudan içmek istedi. Suyun koktuğunu fark edince içmekten vazgeçti.

Hz. Fâtıma gelen su ile Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yaralarını ve mübarek yüzünü yıkadı, kanını sildi. Suyun kanının daha fazla akmasına neden olduğunu görünce yıkamayı bıraktı. Hemen bir hasır parçası bulup yaktı. Hasır kül haline gelince, külünü alıp Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kanayan yaralarına bastı. Bu iyi geldi, kan hemen durdu.[112](#)

Mekke ordusu Uhud'u terk edince Hz. Ali'yi yanına çağırarak Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Mekke ordusunu gizlice takip et! Ne yapmak istediklerini öğrenmeye çalış! Eğer atlarını yanlarına alırsan, develerine binersen Mekke'ye gidecekler demektir. Atlarına biner develerini yanlarına alırlarsa Medine'ye gidecekler demektir. Nefsim yedi kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki Medine'ye yönelirlerse oraya gider, karşılıklarını dikilerek onlarla savaşırım, buyurdu.

Yola çıkan Hz. Ali, gizlice ilerledi. Mekke ordusunu adım adım takip etti. Biraz ilerde konaklayan müşrikler tartışmaya başlamışlardı. Kimi:

– Fırsat yakalamışken Medine'ye gidip hepsini öldürelim, derken Saffân ibn-i Ümeyye gibiler:

– Sakın böyle bir şey yapmayın! Medine'ye gittiğinizde ne ile karşılaşacağımızı bilmiyoruz. Zaferinizi hezimete çevirmeyin, diyerek itiraz ettiler. Mekke'ye dönmek isteyenlerin görüşü galip gelince atlarını yanlarına alıp develerine binerek Mekke'ye doğru yola koyuldular. Durumu tespit eden Hz. Ali, hemen geri döndü. Gördüklerini ve duyduklarını Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olduğu gibi rapor etti.[113](#)

İslâm ordusu geri döndüğü gece Hz. Fâtıma da diğer hanım sahabîler

de uyumadılar. Sabaha kadar, yaralanan eşlerini, baba ve kardeşlerini tedavi etmeye çalışıp şehitler için gözyaşı döktüler. Hz. Fâtıma, Hz. Âişe ve diğer hanımlar gece geç saatlere kadar Hz. Hamza için ağladılar. Hz. Fâtıma, amcası ve diğer Uhud şehitlerini hiçbir zaman unutmadı. Ömrünün sonuna kadar belli aralıklarla sürekli Uhud'a giderek, Hz. Hamza ve diğer Uhud şehitlerinin kabri şeriflerini ziyaret etti. Gözyaşı dökerek dua etti.¹¹⁴

¹⁰⁹ İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/73; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/152; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/303; Kastalanî, *Mevâhib*, 1/242; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/194.

¹¹⁰ Ebû Ya'la, *Müsned*, 546; Nevevî, *Şerhu Müslim*, 12/148; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 6/112; Makdisî, *Ehâdisü'l-muhtare*, 675. (Hadisin isnadı hasendir.)

¹¹¹ İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/82; İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/23; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/154; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/321; Kastalanî, *Mevâhib*, 1/247; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/197, 203.

¹¹² Buhârî, *Cihâd ve Sîyer*, 85, *Megâzi*, 24; Müslim, *Cihâd ve Sîyer*, 101; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/48; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 535; İbn Hacer, *Fethü'l-bârî*, 2/1805; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/283; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/210.

¹¹³ İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/83, 94; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/536; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/333.

¹¹⁴ Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/108; Vâkidî, *Megâzi*, 1/313.

Tatlı Telaşlar

Hayat acısıyla tatlısıyla Medine’de devam ediyordu. Sevgili kızı Hz. Fâtıma’nın hamile olduğunu öğrenen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok sevindi. Doğumuna kadar gözünü kızının üzerinden ayırmadı. Doğum günleri yaklaştıkça ilgisi daha da arttı. Sık sık kızını ziyaretine gitti. Hâl hatırını sorup dua buyurdu.

Hicretin üçüncü yılı Ramazan ayının on beşinci günü güneş sanki daha bir parlaktı. Hanım sahabîler arasında tatlı bir telaş vardı. Hz. Fâtıma’nın sancılarının sıklaşmaya başladığını duyan ensar hanımları yardım için evine koştular. Durumu haber alan Efendimiz sevinçle harekete geçti.

Sevde bint-i Misrah anlatıyor:

“Hz. Fâtıma’nın doğumu yaklaştığında onun yanındaydım. Sancıları başladığı sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının evine gelmişti. Kapıya vurulduğunu duyunca açtım. Kapıdaki Efendimiz idi. Beni görünce:

– Canım feda olan kızım nasıl diye sordu. Ben:

– Doğumu yaklaştı, sancısı artıyor dedim. Heyecanlıydı.

– Fâtıma doğum yapar yapmaz bana haber verin! Sakın ben gelmeden önce çocuk için bir şey yapmayın diye sıkı sıkı tembihte bulundum. Bir süre sonra Hz. Fâtıma doğum yaptı. Çocuğu alıp göbeğini kestim. Doğumlarda hep yaptığımız gibi bir beze sardım. Sardığım bez sarıydı. Kızının doğumunu haber alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vakit kaybetmeden yanımıza geldi. Kapıyı çalınca yine ben çıktım. Bu kez daha heyecanlıydı.

– Canım feda olan kızım ne yapıyor, durumu nasıl diye sordu. Ben:

– Şu an çok iyi, sağlıklı bir doğum yaptı. Çocuğun göbeğini keserek sarı bir beze sardım, dedim. Cevap verirken doğum telaşından Efendimiz’in tembihini unuttuğumun farkına vardım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şaka ile karışık tembihini hatırlattı.

– Sözümlü dinlemedin, bana karşı geldin, buyurdu. Üzgün ve mahcuptum.

– Allah ve Resûlü’ne karşı gelmekten Allah’a sığınırım. Yalnızca göbeğini kestim, başka da bir şey yapmadım yâ Resûlallah diyerek kendimi affettirmeye çalıştım. Efendimiz:

– Onu bana getir! buyurdu. Hemen Hz. Fâtıma’nın yanına gidip çocuğu aldım. Kucaklayıp Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) götürdüm. Çocuğu kucağına alan Efendimiz sarı bezi çıkardı. Beyaz bir bez alarak, çocuğu o beze sardı. Sonra ilk gıdası olması için tükürüğünü ağzına sürdü.¹¹⁵

Peygamber Efendimiz çocukların duyduğu ilk sözün Allah’ın adı, kelime-i şahadet ve İslâm’ın şiarı olan ezan olmasını ister: “Ezan okunduğunda şeytan onu duymamak için sırtını dönüp kaçar...” buyururdu.¹¹⁶ Torununu bu güzel sünnetten mahrum etmeyen Efendimiz, onu kucağına aldı ve kulağına ezan okudu.¹¹⁷

Hz. Ali ve Hz. Fâtıma’nın ilk çocukları olmuş, yuvaları şenlenmişti. Çok mutluydular. Doğumu duyan sahabîler onları tebrik ediyor, hayırlı bir evlat olması için dua ediyorlardı. Efendimiz’in eşleri Hz. Âişe, Hz. Sevde ve Hz. Hafsa ile komşuları bir bir Hz. Fâtıma’nın evine gidiyor, o ve çocuğu ile yakından ilgileniyor, işlerine yardımcı oluyorlardı.

Hz. Fâtıma’nın gözü hep çocuğundaydı. Acıktığında hemen emziriyor, ağladığında ilgileniyordu. Eve geldiğinde çocuğunu kucağından indirmeyen Hz. Ali, onun kendisi gibi kahraman biri olmasını istiyordu. Yedinci günü olmadan oğluna “Harp” ismini verdi.

O günlerde doğumlarının yedinci günleri çocuklar için çok özeldi. Yedinci günde çocuklara isim verilir, akîka kurbanı kesilir, onlar için fakirlere sadaka dağıtılırdı. Torununu hiç ihmal etmeyen

Efendimiz, yedinci günü onu özel olarak ziyaret etti. Eve gerince:

– Torunumu bana getirin, buyurdu. Çocuk getirildiğinde kucağına aldı. Bir süre öptü, sevip okşadı. Sonra Hz. Ali'ye döndü:

– Torunumun adını ne koydunuz diye sordu. Hz. Ali:

– Ona “Harp” ismini verdim, dedi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) isme çok önem verirdi. Hoşa gitmeyecek, üzerinde olumsuz etki bırakacak isimleri değiştirir, güzel isimler koyardı. Harb isminden hoşlanmadı. Onun savaşı değil barışçı, korkutan değil müjdeleyen, iyiyeye ve güzele çağıran biri olmasını arzu ediyordu. Bunun için:

– Onun ismi Hasan olsun. Ben ona Harun Peygamber'in oğluna verdiği Beşir ismini veriyorum, buyurdu.¹¹⁸ Söze karışan Hz. Fâtıma, babasına:

– Hasan için “akîka kurbanı” kesmek istiyorum, dedi. Onu bizzat kendi kestirmek isteyen Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunun için kızına:

– Ey Fâtıma! Sen çocuğun başını tıraş et, sonra saçının ağırlığınca gümüşü fakirlere sadaka olarak dağıt! Akîka kurbanını ben kestiririm, buyurdu.

Hasan'ın saçından bir tutam kesen Hz. Fâtıma, bir dirhem gümüşü kendi elleri ile fakirlere dağıttı.¹¹⁹

Bir ara evden ayrılan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), torunu için iki koç satın aldı. Akîka kurbanı olarak kesti. Etini komşulara ve fakirlere dağıttı.¹²⁰

Aynı gün sünnet hazırlıkları da yapılmıştı. Kurban kesildikten sonra sünnetçi çağrıldı. Hz. Hasan dualar eşliğinde sünnet edildi.¹²¹ Yedi gün annesi tarafından emzirildikten sonra âdet olduğu üzere sütanneye verildi. Hasan'ın sütannesini, Hz. Hatice'den sonra İslâm'la şereflenen Hz. Abbâs'ın hanımı Ümmü Fadl'di. Ehl-i Beyt'e sütanne olacağı daha Hz. Hasan doğmadan önce belli olmuştu.

Ümmü Fadl anlatıyor:

“Bir sabah korku ile uykudan uyandım. Gördüğüm rüya beni çok etkilemişti. Endişe içinde Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına koştum.

– Yâ Resûlallah! Bugün bir rüya gördüm, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Hayır olsun! Ne gördün diye sordu.

– Rüyamda senden bir parçanın koparılıp benim evime konulduğunu gördüm, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) rüyamı hayra yordu.

– Hayır görmüşsün. İnşallah Fâtıma'nın bir çocuğu olacak, bir süre ona sen bakacak, torunumu oğlum Kusem'in sütü ile emzireceksin, buyurdu.

Aradan birkaç ay geçtikten sonra Efendimiz'in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurduğu gibi Hasan doğunca, ona sütannelik yaptım. Hasan'ı oğlum Kusem'in sütü ile emzirdim. Efendimiz torununu çok seviyor, onu sık sık görmek istiyordu. Bunu bildiğim için sık sık Hasan'ı alır dedesine götürürdüm. Yine öyle bir gündü. Hasan'ı hazırlayıp dedesine götürdüm. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu kucağına aldı. Sevip okşadı. Neşelendirmek için omzuna çıkardı. Hasan, omzunda iken küçük tuvaletini yaptı. Bir an şaşırıp kaldım. Elbiseyi temizlemek için sıçrayıp yerimden kalktım. Âni bir hareketle kalktığımı gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yavaş ol! Oğlum korkutacaksın, buyurdu. Ben biraz endişelenerek, biraz da utanarak:

– Gömleğinizi bana verin, hemen şuracıta yıkayayım, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Erkek çocuğun idrarından dolayı yıkamak gerekmez, bevlettiği yere su dökmek yeterli olur, buyurdu.[122](#)

Torununu çok seven Efendimiz, onu her gördüğü yerde sever, onunla oynar, omzuna alıp bir süre gezdirirdi. Çocuk henüz çok küçük olduğu için ağzının salyaları Efendimiz'in üzerine akardı. Üzerini silen Efendimiz hiçbir şey olmamış gibi sevmeye devam ederdi.[123](#)

Bu oyunlardan birine şahit olan Câbir ibn-i Abdullah (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. İçeri girdiğimde Efendimiz Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sırtına almış elleri ve dizleri yerde öylece gezdiriyordu. Onları bu hâlde görünce çok hoşuma gitti. Çocuklara döndüm:

– Deveniz ne güzel diye şakalaştım. Efendimiz:

– Onlar da çok güzel binici, buyurarak şakama karşılık vererek torunlarına olan sevgisini ifade etti.[124](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torununu severken kendisine her zaman dua ederdi. Torununa bakar:

– *Allah'im! Onu ve onun soyundan gelenleri koru*, diye dua ederdi. Torununu severken onu öperdi. Bunun için Hz. Hasan anıldığında sahabiler:

– Allah; peygamberinin öptüğü birinin vücudunu cehennemde yakmaz, derlerdi.[125](#)

Aradan yaklaşık bir yıl geçmişti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yeniden dede oluyor, Hz. Hasan'a kardeş geliyordu. Bu haberi duyduktan sonra kızının evine daha sık gidip gelmeye başladı. Her fırsatta kızının yanına uğruyor,

– Canım feda olan kızım nasıl, diye hâl ve hatırını soruyordu. Ziyaretler Hz. Fâtıma'yı çok memnun ediyordu. Kapıyı açtığında sevgili babasını karşısında görünce hemen içeri buyur ediyor, boynuna sarılıyor, doyusıya öperek hasret gideriyordu. Hasret dediysek ya iki ya da üç günlük bir hasretti, yıllar süren hasrete bedel.

Hız. Fatıma'nın doğum günleri yaklaştıkça Efendimiz'in telaşı iyiden iyiye artmıştı. Kızı aklına geldikçe hanımlarına:

– Gidip canım feda olan kızım Fâtıma'nın durumuna bakın, onunla ilgilenin, buyuruyordu.

Aradan birkaç ay geçti. Hz. Fâtıma'nın doğumu yaklaşıp sancılarının arttığını öğrenen Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tıpkı Hz. Hasan'ın doğumu yaklaştığında yaptığı gibi eşlerine:

– *Haydi, kalkıp Fâtıma'nın yanına gidin! Ona Âyetü'l-Kürsî ve A'râf Süresi'nin 54. âyetini okuyun! Birde Felâk ve Nâs sûrelerini okuyup kızım için Allah'a sığının!* buyurdu.[126](#)

Hicretin dördüncü yılıydı. Şaban ayının beşinci gününün sabahı, güneşin insanlara gülerek merhaba dediği güzel bir gündü. Hz. Fâtıma'nın evi yine hareketliydi. Komşuların biri giriyor diğeri çıkıyordu. Doğum sancıları başladığında Hz. Peygamberin hanımları ve dadısı Ümmü Eymen yanı başındaydı. Doğumun başladığını haber alan Efendimiz, hemen can parçasının evine koştu. Doğumla ilgilenen hanımlara:

– Canım feda olan kızım nasıl diye sordu. Hanımlar:

– Her şey yolunda, doğumu yaklaştı, sancılar başladı, deyince biraz olsun rahatladı. Ama kalp atışları hâlâ hızlıydı. Hanımlara:

– Fâtıma doğum yapar yapmaz bana bildirin! Sakın ha ben gelmeden çocuk için bir şey yapmayın, buyurarak oradan ayrıldı. Akli kızında, kulağı gelecek haberdeydi. Heyecan içinde bekleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir taraftan da kızının hayırlısı ile sağlıklı bir evlat dünyaya getirmesi

için dua ediyordu.

Nihayet beklediği haber gelmişti. Hanım sahabîlerden biri koşarak yanına gitmiş, dünyalar güzeli bir torununun olduğunu müjdelemişti. Rabbine şükreden Efendimiz, müjdeyi getiren sahabîye teşekkür etmiş, güzel hediyelerle ödüllendirmişti.¹²⁷ Hz. Hüseyin'i kucağına aldı. Kulağına ezanı okudu.¹²⁸

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sevgili torununun duyduğu ilk söz Allah'ın güzel isimleri, kelime-i şهادet ve İslâm'ın şîârî ezan olsun istiyordu. Bunun için ona güzel sözler söylemeden önce kulağına ezan okumuştur.¹²⁹

O anlara şahit olan Beşir ibn-i Abdullah anlatıyor:

“Bir gün Ebû Hüreyre ile birlikte yürüyordum. Yolda Hz. Hüseyin ile karşılaştık. Onu gördüğü için çok sevindi. Selamlaştıktan sonra:

– Ey Ebû Abdullah! Biliyor musun doğduğun gün seni hemen Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kucağına getirdiler. Seni görünce çok sevindi. Yanındakilerden temiz bir bez istedi. Seni ona sardı. Sevip okşadı ve öptü. Bunları yaparken sana şu an bilmediğim güzel sözler söyledi. Sen kucağında iken (şehit olacağına işaret olarak) elleri kan içinde kaldı, dedi.”¹³⁰

Dünyalar tatlısı çocuğun doğumunun yedinci günüydü. Anne-babası tatlı bir telaş içinde hazırlık yapıyordu. Biraz sonra kapı çalındı. Gelen Hz. Peygamber idi. Torununu kucağına alıp sevdi sonra Hz. Fâtıma'ya döndü:

– Ey Fâtıma! Bebeğin saçını kes! Saçının ağırlığına fakirlere sadaka ver, buyurdu.

Hz. Fâtıma, oğlunun saçından bir tutam kesti. Saçı tam bir dirhem ağırlığındaydı. Kestiği saçın ağırlığına gümüşü fakirlere dağıttı.¹³¹

Bu sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) pazardan iki koç satın aldı. Akıka kurbanı için aldığı koçların kesileceği zaman Efendimiz çevresindekilere:

– Kurbanı keserken “*Bismillahi Allahu Ekber: Allah'ım! Falan için kestiğim bu kurban Sen'dendir, onu Senin için kesiyorum*, deyin, buyurdu.

Kurbanın akan kanının bulunduğu yerin üzerine toprak atılmasını emreden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurban etlerinin bebeğin ebesine, komşulara ve fakirlere verilmesini istedi.¹³² Efendimiz ismini Hüseyin koydu.¹³³ Tatlı bir heyecan içinde sünnet yapıldı.¹³⁴

Bitmeyen Gece

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında gece evde lamba yanması lükstü. Yalnızca birkaç zengin yağ lambası yakarak evlerini aydınlatırdı. Fakirler, Hz. Âişe'nin dediği gibi yağ bulduklarında yerlerdi. Işık onların evinde ancak olağanüstü bir durum yaşandığı zaman yanardı.

O olağan dışı gecelerden biri yaşanıyor Hz. Fâtıma'nın evinde. Hz. Fâtıma ile Hz. Âişe'nin evleri yan yanaydı. Aralarında yalnızca bir pencere vardı. Bir akşam Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin rahatsızlandılar. Evin içi karanlık olduğu için Hz. Fâtıma çocukları ile yeterince ilgilenmiyordu. Endişelendi. Hz. Ali'nin yatsı namazını kılıp gelmesini sabırsızlıkla beklemeye başladı. İçeri girince:

– Çocuklar rahatsızlandılar. Biraz yağ bulsan iyi olur. Lambayı yakmalıyız, dedi. Telaşlanan Hz. Ali, çocuklara baktıktan sonra evden çıktı. Bir miktar yağ alarak hızla geri döndü. Hz. Fâtıma gelen yağı lambaya koyarak yaktı. Gece boyunca çocuklarla ilgilendi, onları rahat ettirmek için çırpındı durdu.

Hz. Âişe gece Hz. Fâtıma'nın lambasının yandığını görünce “Acaba bir hastalık, bir sıkıntı mı var

diye düşünerek endişelendi. Ne olduğunu öğrenmek ümidi ile pencereye doğru gitti. İyice yaklaşıncı Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'nin seslerini duydu. Ne dedikleri anlaşılıyordu. Konuşmalardan sadece çocukların hastalandığını anlayabildi. Belli ki çok önemli bir şeyleri yoktu. “Önemli bir şey olsa Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) haber verirler.” diye düşündü.

Sabah olunca ilk işi Hz. Fâtıma'nın kapısını çalmak oldu. Çocukların durumunu sordu. Onlarla ilgilendi. Çocukların durumunu sormasından memnun kalan Hz. Fâtıma, bu vesileyle seslerin Hz. Âişe'nin evinden duyulduğunu anladı. Annesi de olsa *aile özelinin* başkaları tarafından duyulmasından rahatsız oldu. Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) evindeki pencerenin kapatılmasını rica etti. Efendimiz kızının isteğini yerinde görerek pencereyi kapattı. [135](#)

Örnek Ailenin Sıkıntıları

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin çocukluklarının ilk yıllarından itibaren yokluk ve yoksullukla tanıştılar. Bir gün Hz. Ali eve geldiğinde Hasan ve Hüseyin ağlıyordu. Çocukların ağlamasına dayanamayan Hz. Ali onları kucağına alıp susturmaya çalıştı. Hz. Fâtıma'ya:

– Çocuklar niçin ağlıyorlar diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Açlıktan ağlıyorlar. Evde hiç yiyecek kalmadı. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) evinde de yiyecek yokmuş, dedi.

Çocuklarını kucağına alıp sakinleştiren Hz. Ali, yiyecek bir şeyler bulmak için evden çıktı. Ya çalışarak kazancı ile bir miktar yiyecek satın alacak veya birinden borç isteyecekti. Borç bulmak için bir eşyasını rehin vermesi gerekecekti. Çocuklar ise açlıktan ağladığı için iş bulmak, çalışıp kazanmak ve parası ile yiyecek alacak kadar zamanı yoktu. Çaresiz kalbini Rabb'ine açarak çarşıya doğru yürümeye başladı. Bir süre yürüdükten sonra yolda bir parıltı gördü. Bu dinardı. Eğilip yerden aldı. “Sahibi kimdir?” diye etrafına bakındı. Fakat yakınlarda hiç kimsecikler yoktu. Eve dönüp durumu eşine anlattı. Onunla istişare ettikten sonra buldukları dinarı rehin vererek yiyecek bir şeyler satın almaya karar verdiler. Hz. Fâtıma:

– Falan Yahudi'ye giderek bizim için bir miktar un al, dedi. Eşinin dediğini yapan Hz. Ali, Yahudi'ye giderek bir miktar un satın aldı. Bulduğu dinarı satıcıya rehin olarak vermek istedi. Yahudi:

– Sen, peygamber olduğunu iddia eden şu adamın damadı değil misin diye sordu. Hz. Ali:

– Evet, dedi. Yahudi:

– Dinarını al. O sende kalsın. Un da benim hediyem olsun, dedi. Sevinen Hz. Ali, Yahudi'nin yanından ayrılarak eve döndü. Unu eşine vererek Yahudi ile aralarında geçenleri anlattı. Hz. Fâtıma:

– O zaman falan kasaba gidip bir dirhemlik et al, dedi.

Hz. Ali kasaba giderek bir dirhemlik et aldı ve bulduğu dinarı kasaba rehin olarak verdi. Et gelinceye kadar hamur yoğurup ekmek yapan Hz. Fâtıma, et gelince yemek pişirdi. Sofrayı kurmaya başlayacağı sırada eşini göndererek Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yemeğe çağırdı. Lakin kalbi mutmain değildi. Buldukları dinarı rehin olarak vermekle yanlış bir şey yapmış olmaktan korkuyordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelince ilk işi:

– Yâ Resûlallah! Yemeğin yapılışı ile ilgili olayı sana anlattıktan sonra yemeğe başlayalım. Eğer yemeğin helal olduğunu söylersen hep beraber yeriz. Yoksa nasıl emir buyurursan onu yaparız, dedi. Ardından o gün başlarından geçen olayı etraflıca anlattı. Kızını dinleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yemenizde mahzur yoktur, Allah'ın ismiyle yiğün buyurdu.

Rahatlayan Hz. Fâtıma yemeği getirince hep beraber yediler. Yemek henüz bitmeden bir kölenin yüksek sesle bağırdığını duyular. Köle Allah ve İslâm adına yemin verdirerek, çarşıda kaybettiği

dınarı arıyor,

– Dınarı kim bulduysa bana getirsin, diyor. Sesi duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye:

– Adamı bana çağır, buyurdu. Kôle gelince kaybettiği şey hakkında sorular sordu. Kôle bir dinar kaybettiğini söyledikten sonra:

– Onu çarşıda düşürdüm, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye:

– Ey Ali kasaba git. Ona “Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) senden dinarı geri vermeni istiyor” de. Benden bir dinar alacağı olsun, buyurdu. Kasaba giden Hz. Ali, dinarı alıp Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) götürdü. Dınarı alan Efendimiz, kôle teslim etti.¹³⁶

Hz. Fâtıma'nın evliliğinin üçüncü yılıydı. Eşi ve iki çocuğu ile son derece mutlu bir hayat süren annemizin hayat şartları biraz daha zorlaşmıştı. Kayınvalidesi vefat etmiş, bütün işler ona kalmıştı. Bir taraftan ağır ev işlerine koşarken bir taraftan da çocuklara bakmaya çalışıyordu. O anlardan birine şahit olan Bilâl-i Habeşî yaşanan bir olayı şöyle anlatır:

“Bir gün Hz. Fâtıma'nın evinin önünden geçiyordum. El değirmeni ile un öğütüyordu. O sırada oğlu Hüseyin bir tarafta ağlıyordu. Çocuğun ağlamasına üzüldüğü her hâlden belli olan Hz. Fâtıma, acıkan yavruları için ekmek yapmak zorundaydı.

Namaz vaktiydi. Evden çıkmış Mescid-i Nebevî'ye doğru gidiyordum. Hz. Hüseyin'in ağlaması ve Hz. Fâtıma'nın zor durumda olması beni duygulandırdı. Hiçbir şey olmamış gibi yola devam etmeye gönlüm elvermedi. Yolumu değiştirip Hz. Fâtıma'nın yanına gittim:

– Yardım ister misin? İstersen ben unu öğüteyim sen çocuğa bak, istersen sen unu öğütünceye kadar ben çocuğa bakayım, dedim. Sözlerimden memnun kalan Hz. Fâtıma:

– Ben çocuğa bakayım sen unu öğüt, dedi.

– Olur, deyip unu öğütmeye başladım. Kalan unu öğütüp bitirdikten sonra Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. İyice gecikmiştim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana:

– Nerede kaldın Bilâl diye sordu.

– Fâtıma'ya uğradım. Yardıma ihtiyacı vardı. Un öğütmesine yardım ettim, dedim. Sözlerim Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sevindirdi. Bana:

– Ona merhamet ettiğın için Allah da sana merhamet etsin, diye dua buyurdu.”¹³⁷

Üçüncü çocuğa hamile kalan Hz. Fâtıma'nın işleri iyiden iyiye zorlaşmıştı. O haliyle her gün erkenden kalkıp işe koyuluyor, akşam geç saatlere kadar koşuşturuyordu. Koşuşturma sırasında tehlikeli kazalar atlattığı bile oluyordu. Hz. Ali eşine yardım etmek için çırpınıyor lakin çoğu zaman Allah yolunda mücadele için şehir dışına çıkmak zorunda kalıyordu. Evde kaldığında mutlaka eşine yardımcı olan Hz. Ali, bunun yeterli olmadığını görünce üzülyordu.

Hz. Ali anlatıyor:

“Fâtıma'nın hamile olduğu günlerden biriydi. Çok yorgundu. Ben çocuklarla ilgilenirken o hamur hazırlayıp ekmek pişirmeye başladı. Ekmek pişirdiği sırada karnı tandırın keskin tarafına değdi.

– Ah diye bağırınca yanına koştum. Hafifçe yaralanmıştı. Bir şey olur mu diye çok korktuk. Kendisine yardım edecek bir hizmetli alamadığım için çok üzüldüm. Lakin hâlâ imkânım yoktu. Fâtıma'ya:

– Bari Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gidip ondan bir hizmetçi iste, dedim.”¹³⁸

Eşinden olumlu cevap alamayan Hz. Ali ısrar etmedi. Ama kalbi rahat değildi. Eşine daha fazla yardım etmek istiyordu. Fakat çocuk sayısı arttığı için daha çok çalışmak zorundaydı. Bu yüzden

eve çoğu zaman geç saatlerde ve yorgun argın geliyordu. Bütün bunları düşününce konuyu yeniden gündeme getirmeye karar verdi. O aralar Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) savaş esirleri gelince düşüncesini dillendirdi.

Hiz. Ali anlatıyor:

“Fâtıma'nın çok yıpranmasına gönlüm bir türlü razı olmuyordu. Benim de durumum iyi değildi. Kuyulardan sürekli su çekmekten göğsüm ağrıyordu. Biraz olsun rahatlamaya ihtiyacımız vardı. Bir gün Fâtıma'yı hizmetli istemesi için Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gönderdim. Fâtıma Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gittiğinde babasının birileri ile konuştuğunu görünce bir şey söyleyemeden geri dönmüştü. Ertesi gün tekrar gitti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ona:

– Bir şey mi diyeceksin, bir ihtiyacın mı var, diye sormuş, Fâtıma utandığandan:

– Bir ihtiyacım yok. Yalnızca selam vermek için geldim, demiş. Hizmetçi isteyemeden geri dönmüş. (Bu sırada Hiz. Âişe'ye rastlayınca babasına iletmesi için durumunu ona anlatmış.) Durumu öğrenince onu da yanıma alarak Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) huzuruna gittim:

– Yâ Resûlallah! Su çekmekten göğsüm ağrıdı, dedim. Fâtıma benden cesaret aldı:

– Benim de un öğütmeden ellerim kabardı. Bir hamur yapmaya koşuyorum, bir ekmek yapmaya. Allah'tan (savaş esiri olarak) sana birçok esir geldi. Onlar arasından birini hizmet için bana verir misin, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Vallahi aklıktan iki büklüm olan Suffe Ashâbı'nı ihmal edip de size hizmetçi veremem. Bugün onlara verecek hiçbir şey bulamadım. Bu esirleri satıp parasını onlara vereceğim, buyurdu. Devamla:

– Size, Cebrâil'in bana öğrettiği bazı kelimeleri öğreteyim. Her namazdan sonra, on defa Sübhânallah, on defa Elhamdülillah, on defa da Allahu Ekber, deyin. Yataklarınıza girdiğinizde ise 33 kere Subhânallah, 33 kere Elhamdülillah, 34 kere ise Allahu ekber deyin, buyurdu. Vallahi o günden beri bu tesbihleri hiç terk etmedim.”¹³⁹

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu tavrı, Hiz. Fâtıma için birçok mesaj yüklüydü. Belli ki Efendimiz, kendi terbiyesi altında kemâlat derecelerini kat eden Hiz. Fâtıma'ya *sabır*, *Müslüman kardeşlerini kendine tercih etmeyi* ve *zühdü seçmeyi* işaret ediyordu. Sevgili kızının isteğini geri çevirmekle onu zühde yönlendiriyordu. Mesajı alan Hiz. Fâtıma, Efendimiz'in sözlerini gönül rızası ile kabul etti. Sabır ve sebatla yeniden kemâlat denizine daldı. Birbirinden güzel inci mercan parçaları çıkarıp onlarla ruh dünyasını bezedi.

Evlat Acısı

Hiz. Fâtıma sancılanınca Medine sokaklarında yine tatlı bir telaş başladı. Hanımlar koşuşturdu. Efendimiz kaygı ile karışık bir sevinç içinde kızının doğumunu bekledi. Müjde alınca sevindi. Acele ile kızının evine gitti. Onu tebrik ederken torununu sevdi. Kulağına ezan okudu. Tahnik¹⁴⁰ yaptı. Babasının verdiği ismi değiştirerek adını Muhsin koydu.

Onun içinde akıka kurbanı kesildi, fakirlere sadakalar dağıtıldı. Dünyalar güzeli bir çocuktü. Lakin ömrü çok kısaydı. Koşup oynayamadan hastalandı. Torunun hastalığına üzülen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sık sık ziyaretine gitti. Hastalığı gittikçe artıyordu. Bir gün fenalaştı. Hiz. Fâtıma babasına haber göndererek evine çağırıldı. Efendimiz o an yanında bulunan Muaz ibn-i Cebel, Ubey ibn-i Ka'b ve Ubâde ibn-i Sâmî ile birlikte Hiz. Fâtıma'nın evine gitti. Çok üzgündü. Eve varınca kızına sarıldı.

– Allah'ın verdiği ve aldığı her şey Allah'a aittir. Her canlının bir ömrü vardır. Sabret! Ve ecrini Allah'tan bekle, buyurarak teselli etti.

Orada bulunan hanımlardan birine torununu kendisine getirmesini söyledi. Çocuk gelince onu

kucağına aldı. Hastalığın şiddetinden titreyen Muhsin'in kalbi çarpıyordu. Onun bu hâline üzülen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gözyaşlarına hâkim olamadı. Akan yaşlar yanaklarından süzülerek sakalını ıslattı. Sahabîler üzüntü ve şaşkınlık içinde Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) izliyordu. Sa'd ibn-i Ubâde şaşkınlıkla gayri ihtiyarî:

– *Siz de ağlar mısınız yâ Resulallah*, deyiverdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– *Elbette. Allahu Teâlâ ancak merhametli kullarına acır*, buyurdu.”¹⁴¹

Muhsin o sırada Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kolları arasında ruhunu teslim ederek Cennete gitti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ağlıyordu, Hz. Fâtıma, Hz. Ali, sahabîler ağlıyordu. Gözyaşları içinde yıkanan Muhsin kefenlendi. Cenaze namazı kılınarak Baki' Kabristanı'na defnedildi.

Ordu Komutanı Hz. Ali

Anlaşmayı bozarak Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) suikast düzenlemeye kalkan Yahudiler, Efendimiz'in şehri terk etme tekliflerini reddetmişlerdi. Savaşmakta kararlı olduklarını gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir ordu hazırlanmasını emir buyurdu. Yatsı vakti Hz. Ali'yi yanına çağırdı. İslâm ordusunun komutasını kendisine vererek Nadiroğulları'nın kalesini kuşatmasını emretti.

Yola çıkan ordu kısa süre sonra menzile vardı. Kaleyi kuşatan İslâm askerleri sabaha kadar tekbir getirerek Yahudilerin kalplerine korku saldı. Bilâl-i Habeşî sabah ezanını okuduktan sonra hareket eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), yanındakiler ile birlikte Nadiroğulları'nı kuşatma altına alan ordunun bulunduğu yere gitti. Burada sahabîlere sabah namazını kıldırdı. Namazdan sonra bir çadır kuruldu. Çadırda duran Efendimiz savaşı bu çadırdan yönetti.¹⁴²

Muhasara sürerken burçlara konuşlanan Yahudiler, Müslümanları ok yağmuruna tutuyor, kaleye yaklaştırmıyorlardı. Gazvel adında bir Yahudi çok mahir bir okçuydu. Okları diğerlerinden farklı olarak çok ötelere kadar gidiyordu. Hatta attıkları oklar Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çadırına ulaştığı için sahabîler çadırın yerini değiştirmek zorunda kaldı.

Okları ile Müslümanları taciz eden Gazvel kimseye aman vermiyor, mücahitler için büyük tehlike arz ediyordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'yi yanına çağırarak Gazvel'i etkisiz hale getirmesini emretti. Akşam olunca Hz. Ali bir anda ortadan kayboldu. Müslümanlar onu yatsı namazında da göremeyince kaygılandılar.

– Ya Resûlallah! Ali'yi göremiyoruz. Akşamdan beri ortada yok, diyerek endişelerini dile getirdiler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Onu aramayı bırakın. Ona bir görev verdim, buyurdu.

Ebû Dücâne ve Sehl ibn-i Huneyf gibi İslâm kahramanının da aralarında bulunduğu on kişilik bir grupla harekete geçen Hz. Ali gizlice kaleye sızıp Gazvel'i öldürmeyi planlamıştı. Karanlık çökünce sessizce kaleye doğru yürümeye başladılar. Büyük bir gizlilik içinde ilerliyorlardı. Kaleye yaklaştıklarında ummadıkları bir tablo ile karşılaştılar. Seçkin bir grup Yahudi askeri ile kaleden inen Gazvel karanlıktan istifade ederek İslâm ordusuna sızmaya çalışıyordu. İki grup karşı karşıya gelince savaşımaya başladılar. Bir süre direnen Yahudiler daha fazla tutunamayıp kaçmaya başladılar. İslâm kahramanları takip ettiler. Gazvel ve adamlarını tek tek yakalayıp öldürdüler. Görevi başarı ile tamamlayan Hz. Ali geri dönerek durumu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) rapor etti.

Kahramanlarının ölümü ile moralleri bozulan Yahudilerin dirençleri zayıfladı. İslâm ordusunun kuşatmasına ancak 15-20 gün direnebildiler. Sonunda pes edip teslim olarak yurtlarından ayrılmak zorunda kaldılar.¹⁴³

Eşi ve babasını uğurlayan Hz. Fâtıma onlardan gelecek hayırlı haberi bekliyor, muzaffer olarak dönmeleri için gözyaşları içinde dua ediyordu. Duaları kabul olmuş, ordu büyük bir zafer kazanmıştı.

- [115](#) Taberânî, *el-Mucemü'l-kebir*, 3/9; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/175; Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, 1248; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/7.
- [116](#) Buhârî, *Ezan*, 4.
- [117](#) Ebû Dâvud, 5/51; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1596.
- [118](#) *Müsned*, 1/98-117; Taberânî, *el-Mucemü'l-kebir*, 3/96; Hâkim, *Müstedrek*, 3/165; Makdisî, *Ehâdisü'l-muhtare*, 783. (İsnadî hasendir.)
- [119](#) Tirmizî, *Edâhî*, 19; *Müsned*, 6/392; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/55.
- [120](#) Tirmizî, *Edâhî*, 16; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1596.
- [121](#) Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 8/184.
- [122](#) Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 6/469; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/64.
- [123](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/17.
- [124](#) Tirmizî, *Menâkıb*, 3784; Hâkim, *Müstedrek*, 4794; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1596; Haysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 15078; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/15.
- [125](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/19; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1596.
- [126](#) Nevevî, *Ezkâr*, 727.
- [127](#) Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1730; Zübeyrî, *Neseb-i Kureyş*, 40.
- [128](#) Ebû Dâvud, *Edeb*, 106; Tirmizî, *Edhâ*, 16; Nevevî, *Ezkâr*, 728.
- [129](#) Hâkim, *Müstedrek*, 1827.
- [130](#) İbn Hibban, *Sahih*, 15102.
- [131](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4/237; Beyhakî, *Sünen*, 9/304.
- [132](#) Beyhakî, *Sünen*, 9/302; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 9/93.
- [133](#) *Müsned*, 1/98; Buhârî, *Edebü'l-müfred*, 213; İbn Hibban, *Sahih*, 15/154; Hâkim, *Müstedrek*, 3/165; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1730; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/116.
- [134](#) el-Hindî, *Kenzü'l-ummal*, 5/108; Diyar-ı Bekrî, *Hamis*, 1/170.
- [135](#) A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 569.
- [136](#) Ebû Dâvud, *Lukatâ*, 14.
- [137](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/263.
- [138](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 2/41.
- [139](#) Ebû Dâvud, 5065; Tirmizî, 3408; Nesâî, *Amelü'l-Leyl*, 816; *Müsned*, 1/107; 109; *Dârimi*, 2688; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, 63; Ebû Ya'la, *Müsned*, 551, 578; İbn Hibban, *Sahih*, 6922; Hâkim, *Müstedrek*, 4741; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/69.
- [140](#) Yeni doğan bebeğin ağzına ağızda yumuşatılmış hurmayı sürüp bir miktar emmesini sağlamak
- [141](#) Buhârî, *Tevhid*, 25.
- [142](#) İbn Hişam, *Sire*, 3-4/199; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/57; Vâkidî, *Megâzi*, 1/364; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 3/75; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 3/354; İbn Seyyidî'n-Nâs, *Uyûnu'l-eser*, 2/48; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/318.
- [143](#) Halebî, *İnsâmü'l-uyûn*, 2/359; el-Kastallânî, *el-Mevâhibü'l-ledümmye*, 1/267.

Hendek Savaşında

Müşrikler Uhud'da kendilerince zafer kazandıklarını düşünerek iki yıl sonra Medine'yi kuşatıp Müslümanları yok etmeyi planladılar. Medine'yi kuşatmaya geldiklerinde şehrin girişindeki hendeki görünce şaşkınlara uğradılar. Hendekğin önünde karargâh kurduktan bir süre sonra saldırıya geçtiler. Gece gündüz demeden günlerce hendeki aşmaya çalışıp durdular. Bir grup hücum ederken diğerk gruplar sırasını bekliyordu. Bazen birkaç grup birden saldırıya geçiyordu.

Hendeki geçmeye çalışan müşriklerin meşhur süvarilerinden Nevfel ibn-i Abdullah atı ile atlarken başaramayıp hendeki düşmüştü. Yaralanan Nevfel atını kaldırıp hendekten çıkmaya çalışıyordu. O sırada karşıya geçenlerle savaşmak için hendekğin diğerk tarafında bekleyen Hz. Ali, olanları görünce hendekğin içine atladı. Sert bir darbe ile Nevfel'i öldürerek geri döndü.

Karşıya geçmek isteyen ilk süvarilerden birinin bu şekilde ölmesi ve cesedinin hendekte kalması müşriklerin morallerini alt üst etmeye yetti. Cesedinin açıkta kalmasına gönülleri razı olmadı. Onu bir an önce alıp defnetmek istiyorlardı. Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) haber gönderdiler.

– Nevfel'in cesedini bize teslim edersen, sana diyeti kadar para öderiz, dediler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Onun diyetine ihtiyacımız yoktur. Cesedi alabilirsiniz. Bunu yaparken size müdahale etmeyiz, buyurarak ölümlerini almalarına izin verdi. [144](#)

Akınlık hız kesmeden devam ediyordu. Bu kez gelenler meşhur müşrik süvarileri İkrime ibn-i Ebî Cehil, Hz. Ali'nin eniştesi Hubeyrâ ibn-i Ebî Vehb, Dırâr ibn-i Hattâb ve Amr ibn-i Abdivüd idi. Harekete geçmeden önce çadırları dolaştılar:

– Savaşa hazırlanın ey Kinâne oğulları! Bugün süvarilerin neler başardığını göreceksiniz, diyerek kendileriyle övünerek yanlarından ayrıılıp ilerlediler. Hendekğin genişliğini görünce şaşkınlara uğradılar. Savaşmak için önce onu geçmek gerekecekti. Bunu deneyenlerden ilki Amr oldu.

Amr, yaşlı olmasına rağmen oldukça dinçti. Savaş tecrübesi çok fazla olduğu için karşısına çıkanın işi çok zor, hayatta kalma şansı yok denecek kadar azdı. Hendeki kolayca geçti. İslâm ordusuna döndü:

– Karşıma çıkacak bir babayiğit var mı diye bağırdı. Hz. Ali ileri atıldı.

– İzin verirsiniz ben çıkayım ya Resûlallah, dedi. Efendimiz onun karşısına savaş tecrübesi çok fazla olan birinin çıkmasını istiyordu:

– Sen otur. Karşıdaki Amr ibn-i Abdivüd'dür, buyurdu. Hz. Ali oturduktan hemen sonra bir ses daha işitildi.

– İddia ettiğiniz Cennetiniz nerede? Hani sizden öldürülenler Cennete bizden öldürülenler Cehenneme gidecekti? Aranızda benim karşıma çıkacak bir babayiğit yok mu diye bağırdı. Hz. Ali yeniden kalktı.

– İzin verirsiniz ben çıkayım ya Resûlallah dedi. Efendimiz yine:

– Sen otur. Karşıdaki Amr ibn-i Abdivüd'dür, buyurdu. Üçüncü kez Müslümanlara seslenen Amr söylediği şiirle onları kışkırtmaya çalıştı. Hz. Ali tekrar ileri atıldı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) benzer sözler söyledi. Hz. Ali:

– Amr ibn-i Abdivüd olursa olsun. İzin ver çıkayım ya Resûlallah, diye ısrar edince engel olmadı. Giderken kendisine Zülfikâr adındaki meşhur kılıcı verdi. Amr'a şiirle cevap veren Hz. Ali, aslanlar gibi meydana çıkarken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ellerini semaya kaldırmış dua ediyor,

– Allah'im! Bedir'de benden amcamın oğlu Ubeyde'yi, Uhud'da Hamza'yı aldım. Bu benim

kardeşim ve amcamın oğlu Ali'dir. Onu koru, diye yalvarıyordu.

Hız. Ali savaş için meydana çıktığında zırhlıydı. Başında miğferi olduğu için tanınmıyordu. Amr:

– Kimsin?

– Ali ibn-i Ebî Talib.

– Güzel! Haydi, benden istekte bulun!

Amr her karşılaşmada hasmına “Kureyşlilerden biri benden üç şey istese onlardan birini mutlaka kabul ederim, derdi. Bunu bilen Hız. Ali:

– Ey Amr! Seni Allah ve Resûlü'ne iman etmeye davet ediyorum.

– Benim böyle bir şeye ihtiyacım yoktur.

– Öyle ise memleketine geri dön. Eğer Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) doğru söylüyorsa, insanların en mesudu olursun. Eğer yalan söylüyorsa düşmanları tarafından öldürülür. Böylece sen de istediğini elde etmiş olursun.

– Bunu yaparsam “Muhammed öldürülmeden başıma koku sürmeyeceğim.” diyen Kureyşli kadınların diline düşerim. Onu geç! Üçüncü isteğini söyle! dedi. Hız. Ali:

– Öyle ise seni savaşa davet ediyorum, dedi. Kahkaha ile gülen Amr:

– Şu ana kadar birinin benim karşıma çıkmaya cesaret edeceğini sanmıyordum. Tebrik ederim sen buna cesaret ettin. Ama baban benim arkadaşımды. Bu yüzden seni öldürmek, kanını akıtmak istemiyorum, dedi. Hız. Ali:

– Vallahi ben seni öldürmek istiyorum, diyerek adamı tahrik etti. Amr kızıp ileri atıldı. Hız. Ali:

– Kendine güveniyorsan atından in, eşit şartlarda savaşalım, dedi. Kendinden son derece emin olan Amr, atından inip kılıcını çekti. Kılıcı ateş gibi parlıyordu. Bir darbesi ile atını etkisiz hale getirdi. Ardından Hız. Ali'ye yönelip ilk hamlesini yaptı. Hız. Ali darbesini kalkanı ile karşıladı. Kalkanı kesen kılıç darbesi hafif de olsa Hız. Ali'nin başını yaraladı. Sıra Hız. Ali'de idi. Âni bir hareketle hamle yaparak Amr'ın boynuna şiddetli bir kılıç darbesi indirdi. Boynu kopan Amr, büyük bir gürültü ile yere devrildi. Hız. Ali ve sahabiler sevinçten tekbir getirdiler. Tekbiri duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Amr'ın öldüğünü anlayarak Allah'a hamd etti.

Hız. Ali'nin Amr'ı öldürdüğünü gören arkadaşlarının moralleri alt üst oldu. Hendeği atlamaya cesaret edemeden geri dönüp gittiler... [145](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) savaştan dönünce her zaman yaptığı gibi önce Mescid-i Nebevî'ye gitti. Namaz kıldıktan sonra kızı Hız. Fâtıma'nın evine yöneldi. Babasının geldiğini anlayan Hız. Fâtıma büyük bir heyecanla kapıya koştu. Babasını kapıda karşılayıp içeri buyur etti ve ağlayarak babasına sarıldı. Büyük bir duygu yoğunluğu yaşıyordu. Yüzünü, gözünü öpüyor sevgisini ifade eden sözler söyleyerek hıçkırma hıçkırma ağlıyordu. Duygulanan Efendimiz:

– Niçin ağlıyorsun ey Fâtıma!

– Yâ Resûlallah! Zayıflamışsın! Rengin solmuş, yorgun ve bitkin bir haldesin. Elbiselerin yıpranmış, toz toprak içinde kalmışsın.

– Ağlama kızım, ağlama! Allah senin babana ulvî bir görev verdi. İnsanlar istese de istemese de İslâm gün ve gecenin ulaştığı bütün yeryüzüne yayılacaktır. Benim görevim bunun için çalışmaktır.

Su hazırlayan Hız. Fâtıma Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını yıkadı. Bir süre dinlenen Efendimiz oradan ayrılarak Hız. Âişe'nin evine gitti. [146](#)

Kureyzaoğulları Kuşatmasında

Hendek savaşında Müslümanlara ihanet etmekle kalmayan Kureyza Yahudileri, kadın ve çocukların bulunduğu yere defalarca saldırı düzenlemişlerdi. İhanetlerini affetmeyen Allah (*celle ve alâ*) cezalarının bir an önce verilmesini bildirmesi için Cebrâil'i (*aleyhisselâm*) görevlendirdi. Efendimiz'i ziyaret eden Cebrâil (*aleyhisselâm*):

– Siz silahı bıraktınız mı? Vallahi biz silahı bırakmadık. Onların üzerine git, diyerek Allah'ın emrini tebliğ etti. Efendimiz:

– Nereye, kimlerin üzerine gideyim diye sordu. Cebrâil (*aleyhisselâm*):

– Şuraya diyerek Kureyzaoğulları yurdunun bulunduğu tarafı işaret etti. Emri alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dinlenmeden yeni bir sefere çıktı. Hedef Kureyzaoğulları idi. İslâm ordusunun sancağını Hz. Ali'ye vererek öncü birliği komutanı olarak Kureyzaoğulları'nın yaşadığı kaleye gönderdi. Ashabına seslenerek:

– Sizden hiçbiriniz ikinci namazını Kureyzaoğulları yurdundan başka bir yerde kılmamasın buyurdu.

Vakit kaybetmeden yola çıkan Hz. Ali kale yakınına kadar ilerledi. Yolda ikinci vakti girdi. Sahabîlerden bir kısmı Efendimiz'in emrine uyararak:

– Vakit geçse de Kureyzaoğulları yurduna varmadan namaz kılmayız, dedi. Namazlarını orada kıldılar. Diğerleri ise:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) namazı kılmamamızı değil hızlı gitmemizi murad etti diyerek namazlarını kıldılar. Hiçbiri diğerine müdahale etmedi.

Ordu akşamleyin güneş guruba girerken kaleye vardı. Hz. Ali kaleye yaklaştığı sırada Yahudiler Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hakaret ediyor, ağza alınmayacak sözler söylüyorlardı. Efendimiz'in o sözleri duymasına gönlü razı olmadı. Sancağı Ebû Katâde'ye verip hızla geri döndü. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) komuta ettiği ana orduyu yolda karşıladı. Efendimiz'den:

– Ya Resûlallah! Lütfen şu habis insanların kalesine yaklaşmayın, diye rica etti. Olanları tahmin eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Niçin gitmemi istemiyorsun, Sanırım benim hakkımda kötü sözler söylüyorlar, buyurdu. Başını öne eğen Hz. Ali:

– Evet ya Resûlallah! dedi. Kızan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Üzülme beni görünce o tür sözler söyleyemezler, buyurdu. Kaleye yaklaşınca:

– Ey maymunların kardeşleri! Allah sizi zelil edecek ve elim azabını tattıracak, buyurdu. Endişelenen Yahudiler, başlarına geleceklerden korktu:

– Sen cahil biri değilsin, diyerek kaçarcasına kaleye girdiler.

Onlara kalsa fazla direnmeden teslim olacaklardı. Fakat fitne ve fesatçıların tuzağına düştüler. Münafıkların kışkırtmalarına kanınca kuşatma biraz daha uzadı. Hz. Ali ve Zübeyr ibn-i Avvâm'ın komuta ettiği birlikler kuşatmayı sürdürerek Yahudileri teslim olmaya zorladılar. Daha fazla dayanamayacaklarını anlayan Yahudiler:

– Sa'd ibn-i Muâz'ın hükmüne razıyız, diyerek teslim oldular...[147](#)

Emeklemeye Başlayan Torunların Dede Ziyareti

Medine'ye saldırılara, ihanetlere, savaşlara rağmen, hayat kendi mecrasında akıp gidiyordu. Acı ve sıkıntılı günlerin yanında Allah'ın onlara sunduğu rahmet ve güzellikler Medine'yi bahara çevirmeye yetiyordu. Kardeşlikler pekişiyor, gönüller kaynaşiyor, doğan büyüyor, etrafa neşeler saçıyor. Hz. Hasan'ın emeklediği, hatta birkaç adım atınca düşse de yürümeye başladığı dönemlerdi. Dedesi onu çok seviyor, gördüğü yerde kucağına alıp okşuyor, onunla arkadaşymışçasına oynuyordu.

Hız. Hasan her çocuk gibi bir gün evde sıkılmış, belki de dedesinin sevip okşamasını, kokusunu özlemişti. Onu görme arzusu artıkça Peygamber Reyhanı dedesini ziyaret etmeye karar verdi o minicik gönlüyle. Annesinin işe dalmasından istifade ederek kapıya yöneldi. Emekleye emekleye ilerlemeye başladı. Evden çıkınca bir an önce dedesine ulaşmak için yürümeyi denedi. Kâh emekleyerek, kâh düşe kalka yürüyerek yoluna devam etti. Dedesini bulabileceği yerleri bir bir dolaşmaya başladı. Sonunda bir kapının önüne geldi.

– Galiba dedemin yerini buldum diye içinden geçirdi belki de. Doğru tahmin etmişti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kapının öbür tarafında Hız. Âişe ile sohbet ediyordu. Bundan sonra olanları Hız. Âişe anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte evde otururken kapı açıldı. Dönüp baktığımızda Hasan’ın emekleyerek bize doğru geldiğini gördük. Biz sevgiyle ona bakarken emekleye emekleye yanımıza geldi. Torununu o halde görünce tebessüm eden Efendimiz, yerinden kalktı, torununu tutup kucağına aldı. Çok duygulanmıştı.

– Allah’ım! Şu oğlum çok seviyorum. Sen de onu sev! Onu sevenleri de sev, diye dua etti. [148](#)

Hız. Hasan dedesini sık sık ziyarete giderdi. Yürümeye başlayınca ziyaretleri daha da sıklaştı. Bir keresinde dedesini ziyarete gittiğinde Ebû Hüreyre yanında oturuyordu. Hız. Hasan’ın geldiğini görünce ikisi de çok sevindiler. Yürüyerek dedesinin yanına gitti. Kucağına oturup kendisini seven dedesi ile oynamaya başladı. Ebû Hüreyre o anları sık sık hatırlayıp şöyle anlattı:

“Hasan’ı Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile oynarken gördüğüm andan itibaren çok sevmeye başladım. Sevdim vefat edinceye kadar devam etti. Bir gün Efendimiz’in evine gittim. Hız. Hasan içeri gelip Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kucağında oturdu. Parmaklarını dedesinin sakalının arasına daldırıp oynamaya başladı. Efendimiz dilini çıkarıp onun ağzına götürüyor, torunu sevinerek dili ile oynuyordu. Bir süre torunu ile oynayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*)

– Allah’ım! Ben onu seviyorum, Sen de sev diye dua buyurdu. [149](#)

Yine bir gün Hız. Hasan kapıdan çıkıp Mescid-i Nebvî’ye yöneldi. Mescid çok kalabalıktı. Sahabiler onu görünce dedesini aradığını anladılar. Yol açıp işini kolaylaştırdılar. Hız. Hasan sahabilerin sevgi dolu bakışları arasında yürümeye devam etti. Yanlarından geçerek dedesine ulaştı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tebessüm ederek onu kucağına aldı. Namaz vaktiydi. Biraz sonra kamet getirilince namaz başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torununu alıp yan tarafına oturttu. Her zaman dedesi ile oynayan Hız. Hasan yerinde duramadı. Namaz başladıktan hemen sonra ayağa kalktı. Belli ki oda namaz kılmak istiyordu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) secdede iken yanına gitti sırtına çıktı. Efendimiz ayağa kalkarken düşmemesi için torununu tuttu, onunla birlikte kalktı. Rükûa giderken düşmemesi için yavaşça yere bıraktı. Hasan yerinde durmadı. Dedesinin bacakları arasından geçmek istedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torununun isteğini fark edince bacaklarını açtı. Hasan bacaklarının bir tarafından girip öbür tarafından çıkmaya başladı. [150](#)

Yalnızca çocuklar Allah Resûlü’nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaret etmez, o da sık sık onları ziyarete giderdi. Bazen torunları ile bir arada kalmaya doyamaz, geceyi yanlarında geçirir, onları doyasıya severdi.

Hız. Ali (*radiyallahu anh*) anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bize geldi. Evine dönmeyip geceyi bizde geçirdi. Âdeti olduğu üzere gece olunca uyanan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir süre ibadet etmişti. O sırada ben de çocuklar da uyuyorduk. Hasan uyanıp su istemiş. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hemen kalkmış, dışarı çıkıp, koyunumuzun yanına gitmiş. Hasan için bir miktar süt sağlamış. Sese uyanan Hüseyin sütü görünce dedesinin yanına koşarak Hasan’dan önce içmek istemiş. İkisi de:

– Ben içeyim, ben içeyim diyerek çekişmeye başlamışlar. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hüseyin'e:

– Önce kardeşin için, sonra sen iç, buyurarak çekişmeyi durdurmuş. Çocukların çekişmesine uyanan Fâtıma bir süre ses çıkarmadan olanları izledikten sonra babasının yanına giderek:

– Ya Resûlallah! Herhâlde Hasan'ı daha fazla seviyorsun, diye sorunca,

– Hayır. Hasan sütü daha önce istedi. Bunun için sütü önce ona içirdim, buyurarak niçin bu şekilde davrandığını bildirmiş. Sonra da:

– Sen, bu iki çocuk ve şurada yatan kişi, kıyamet günü hep birlikte olacağız, müjdesini vermişti.”[151](#)

Yarıda Kesilen Hutbe

Tüm çocuklar gibi Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin de her gün yeni bir şeyler öğreniyordu. Emeklemeyi öğrendiklerinde yerlerinde duramaz oldular. Başka dünyaları keşfetme arzuları inanılmaz derecede arttı. Hz. Hasan yürüyor, Hz. Hüseyin emekleyerek onu takip ediyordu. Ağabeyinin ardına düşerek evden dışarı çıkıyor, birlikte etrafi gezip dolaşıyorlar ve kendilerince büyük keşifler yapıyorlardı. Dedeleri onları onlar da dedelerini çok seviyordu. Böyle bir dede nasıl sevilmezdi ki... Dedelerini özlediklerinde evine gidiyor, onu aramak için tek tek bütün odaları dolaşıyorlardı. Bulamazlarsa Mescid-i Nebevî'ye gidiyorlardı. Bu onlar için dünya turuna çıkmaktan bin kat zevkli olacak ki her gün bıkmadan usanmadan aynı şeyleri tekrarlıyorlardı.

Bir gün, Cuma hutbesini okuyan Efendimiz'in sesini duyan iki kardeş hemen harekete geçti. Bir an önce dedelerine koşmak, onunla oynamak, sevgisini doya doya yaşamak istiyorlardı. Hz. Hasan önde Hz. Hüseyin arkada yola çıktılar. O sırada Hz. Hasan yürüyor, Hz. Hüseyin ise peş peşe ancak birkaç adım atabiliyordu. Birkaç adım attıktan sonra yere düşüyor, bir süre emekliyor, sonra kalkıp yeniden yürümeyi deniyordu. Bu şekilde ilerleyerek sonunda Mescid-i Nebevî'ye ulaştılar.

Bundan sonrasını o anlara şahit olan Zeyd ibn-i Erkam şöyle anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Cuma hutbesini okurken Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin camiye girdiler. Üzerlerinde kırmızı bir gömlek vardı. Bazen yürüyor, bazen ayakları kayıp düşüyor, sonra kalkıp tekrar yürümeye devam ediyorlardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunlarının bu hâlini görünce dayanamadı. Hutbesine ara verdi, çocukları almak üzere minberden indi. Durumu fark eden sahabiler hızla yerlerinden kalktılar, çocukları kucaklayıp Efendimiz'in yanına götürdüler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) birini bir kucağına diğerini diğer kucağına alarak yeniden minbere çıktı. Ashabına döndü:

– Allah elbette doğru söyleyendir, buyurdu. Sonra: “*Mallarımız ve çocuklarınız sizin için birer imtihan vesilesidir.*”[152](#) âyetini okudu. Âyet bitince:

– Çocuklara baktım, yürürken sürekli düşüyorlardı. Sabredemedim, sözümü kestim, minberden inerek onları kucağıma aldım, buyurdu.[153](#)

Resûlün Reyhanlarının o güzel hâllerini Ebû Eyyûb el-Ensârî anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gittim. Hasan ile Hüseyin huzur-u saadette oynuyorlardı. Bazen onun sırtına çıkıyor, bazen kucağına gidiyorlardı. Efendimiz sessizce onlara bakıyor, tebessüm ederek çocukların oyunlarını izliyordu. Onların bu hâli beni çok duygulandırdı:

– Onları çok mu seviyorsun ya Resûlallah diye sordum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Nasıl sevmem! Onlar benim dünyada kokladığım reyhanlarımdır, buyurdu.”[154](#)

Zor Zamanlarda Doğru Duruş

Çıkardıkları fitneler her seferinde aleyhlerine dönen münafıklar, köşeye sıkışınca etrafa saldırıyor, Müslümanlara saldırmak için bahane arıyorlardı. Medine yine o zor günleri yaşıyordu. Ashâb-ı Kirâm imtihandan imtihana tâbi tutulacaktı. Münafıklar, Hz. Âişe'nin Müstalikoğulları seferinden dönerken kaybettiği gerdanlığını ararken kervandan geri kaldığını haber alınca sevinçten yerlerinde duramadılar. Aradıkları fırsatı bulmuşlardı. Hemen büyük bir iftira kampanyası başlattılar. Medine'de Hz. Âişe'yi orduya getiren Muattal isimindeki sahabî ile zina ettiği haberini yaydılar. Haber dalga dalga yayılarak Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ulaştı.

Geceyi çöl ortasında tek başına geçiren Hz. Âişe, korku, endişe ve soğuktan ciddi şekilde hastalanmış seferden döner dönmez yatağa düşmüş günlerce evden çıkmamıştı. Dedikodu, hastalığından sonra yayıldığı için söylentilerden de haberi olmamıştı. Eşsiz bir merhamete sahip olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalığının daha fazla artmaması için olayı haftalarca eşinden gizledi.

Bütün sahabîler büyük bir imtihandan geçiyordu. Bir iki kişi hariç hiç kimse münafıkların estirdiği iftira kasırgasına kapılmadı. Ya hiç konuşmadılar ya da Hz. Âişe'nin atılan iftiradan uzak olduğunu yüksek sesle söylediler. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aile işlerine karışmamaya özen gösteren Hz. Fâtıma ise bu hususta ne bir kelime konuştu, ne de birinin konuşmasına izin verdi. On yıl boyunca üvey anneleri ile kapı komşu olan Hz. Fâtıma onlarla bir kere olsun tartışmadı, hiçbir problem yaşamadı. Sıradan zamanlarda olduğu gibi İfk hadisesi gibi olağanüstü kriz durumlarında da duruşu ile örnek oldu.

Allah Resûlü'de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabı gibi eşinin iftiraya uğradığını biliyor, aksi duruma asla ihtimal bile vermiyordu. Buna rağmen sürekli konuşan münafıkları susturmak için soruşturma yapmayı uygun gördü. Hz. Ali'ye sorunca:

– Ya Resûlallah! Ben de Âişe'nin iftiradan uzak olduğuna inanıyorum. Bir gün sizin arkanızda namaz kılıyordum. Siz namazı ayağınızdaki terliklerle kılıyordunuz. Namazda terliklerden birini çıkardınız. Namazdan sonra:

– Bu şekilde yapmak sünnet mi, diye size sorduk. Siz:

– Hayır. Namaz kılarken Cebrâil (*aleyhisselâm*) geldi. Bana terliğime necaset bulaştığını söyledi. Onun için çıkardım, dediniz. Terliğinize bile pislik bulaşmasına izin vermeyen Allah, ailenize leke gelmesine asla müsaade etmez, dedi. Aldığı cevaplar Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok sevindirdi. [155](#)

Sahabîlerin Hz. Âişe hakkında olumlu şeyler söylemesine rağmen münafıklar susmak bilmiyor, Efendimiz araştırmaya devam ediyordu. Efendimiz'in, Hz. Âişe'nin hizmetçisi Berîre Hanım'a sorular sorduğu sırada yanında olan Hz. Ali, kalbinin mutmain olması için araya girdi:

– Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) doğru söyle diye çıkıştı. Hz. Ali'nin tavrından rahatsız olan Berîre Hanım:

– Subhânallâh! Vallahi o, saf altın gibi pâk ve tertemizdir. Vallahi ben onunla ilgili başka bir şey bilmiyorum. Vallahi ya Resûlallah! Eğer onun hakkında bundan başka bir şey olsaydı, Allah onu sana bildirirdi, dedi.

Söylenenleri değerlendiren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), ashabının tamamı aynı doğrultuda konuşunca iftirayı atan münafıklardan hesap sormak için harekete geçti. Mescid-i Nebevî'ye giderek ashabını topladı... [156](#)

Farkında olsak da olmasak da, nifak da imtihan da devam ediyor. Belki de kıyamete kadar da devam edecek. O gün Hz. Âişe'ye iftira atanların yolunu takip edenler tarih boyunca susmadılar. Hz. Âişe hakkında âyet indiği hâlde onun hakkında ileri geri konuşmaya devam ettiler. Hz. Ali'nin yerli yerince söylediği sözlere başka sözler ekleyip insanlara aktardılar. Hz. Âişe'yi de bu

sözlerinden dolayı Hz. Ali'ye kızıp kin duyan, amansız düşman gibi göstermeye çalıştılar. Hz. Ali'yi sevme zırhının arkasına gizlenerek Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sevgili eşine hakaret etmeye cüret edecek kadar ileri gittiler. Hâlbuki Ehl-i Beyt ile ilgili hadisler dikkatle incelendiğinde Hz. Fâtıma, Hz. Ali ve ailenin diğer fertleri hakkında en fazla övgü ile bahseden kişinin Hz. Âişe olduğu görülür.

Hz. Âişe, Hz. Ali bir tarafa bizzat işin içine giren ve münafıklara âlet olarak kendisine iftira atan Mistah'ı ve Hassan ibn-i Sâbit gibilerini bile affetmişti...

Yetime Şefkat

Hz. Fâtıma fakirlere ve yetimlere sahip çıkar, onlara şefkat elini uzatmaktan geri durmazdı. Çocuklara iyi davranır onlarla yakından ilgilenirdi. Davete icabet eder, insanları evine davet ederdi. Çevresindekilerin sevinç ve acısını paylaşır, onlarla güler onlarla ağlardı.

Bir gün Hz. Fâtıma, Üsâme ibn-i Zeyd'in yüzünün kirlendiğini gördü. Hemen bir havlu alıp yüzünü sildi. Çocukları çok seven Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını Üsâme'nin yüzünü silerken görünce sevindi. Çocuklar konusunda hassas olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ikinci kez silerken sert silerek yüzünü acıttığını sandı. Hemen Hz. Fâtıma'ya müdahale etti. Elini çekerek silmesini engelledi.

– Çocuğu incitme, buyurarak ikaz etti. Hz. Fâtıma:

– Babacığım ben onu asla incitmem. Endişelenmeyin yüzünü incitmeden siliyordum, dedi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) müsaade buyurunca, Üsâme'nin yüzünü güzelce silip yüzündeki kirleri temizledi. [157](#)

Misafirperverlik

Güler yüzlü, şakacı ve hoş sohbet olan Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'nın komşuluk ilişkileri oldukça iyiydi. Komşularını ziyaret eder, onları evlerine davet ederlerdi. Hz. Ali bir gün arkadaşlarından biri ile sohbet ediyordu. Arkadaşı sohbet sırasında Hz. Ali'ye:

– Müsaiteniz size yemeğe gelebilir miyiz diye sordu. Hz. Ali:

– Olur, memnuniyetle buyurun gelin, diyerek davet etti. Arkadaşından ayrıldıktan sonra eve giderek Hz. Fâtıma'ya arkadaşının yemeğe geleceğini haber verdi. Hz. Fâtıma:

– Buyursun gelsin, diyerek yemek hazırladı. Sahabî kararlaştırılan zamanda evlerine geldi. Hz. Ali arkadaşını karşılayarak içeri buyur etti. Sofrayı hazırlamaya başlayan Hz. Fâtıma'nın aklına gelen ilk şey babası oldu. Yanındakilere:

– Keşke Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de çağırıydık. O da bizimle yemek yerdi, dedi. Hz. Ali de gelen misafirler de:

– Çok iyi olur, dediler. Bunun üzerine birini gönderip Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yemeğe çağırdılar. Davete icabet eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının ince düşünceli oluşunu takdir ederek sevindi. [158](#)

Taziye

Halk ile iç içe olan Hz. Fâtıma onlarla sohbet eder, babasından aldığı ilim, irfanı hanımlara aktarırdı. Sözleri ile İslâm hakkında bilgi verir, hâl ve hareketleri ile örnek olurdu. Medineli Müslümanlardan bir hanımın vefat ettiğini duyan Hz. Fâtıma, hemen cenaze evine gitti. Cenaze ve cenaze yakınları ile ilgilenerek onları teselli etti.

Amr ibn-i As anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte, bir cenazeye katıldık. Namazını kıldıktan sonra

Bakî' Kabristanı'na götürüp defnettik. Defin işleri bitince, geri dönüp cenaze evine gittik. Kapının önüne vardığımızda, Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir hanım karşıladı. Onu tanıyordum. Yaklaştığımda Hz. Fâtıma olduğunu anladım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı ile ilgilenerek,

– Buraya niçin geldin diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Cenaze ve ev halkını teselli etmek ve onlara taziyelerimi sunmak istedim, dedi.”[159](#)

İlim İrfana Adanan Ömür

Hz. Fâtıma Nübüvvet okulunun en gözde öğrencisi, hanım sahabîlerin önde gelen öğretmenlerindendi. Eteğinin boyuna varıncaya kadar Efendimiz'e sorup öğrenir, zamanı geldiğinde hanımlara anlatırdı. Nitekim bir gün Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*), eteğinin boyunun ne kadar olması gerektiğini sorunca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Eteğinin boyu bir zira’[160](#) olsun, buyurdu.[161](#)

Hz. Ali gibi ilmin kapısı olan bir zatın eşi; Hz. Hatice, Hz. Âişe, Hz. Ümmü Seleme gibi ilim otoritelerinin kızıydı. Onlardan her birinin hem öğrencisi hem öğretmeniydi. Hem öğrenir hem öğretirdi.

Ümmü Süleyman'dan rivayet edilir:

“Bir gün Hz. Âişe'nin yanına gidip kurban eti hakkında soru sordum. Hz. Âişe:

– Önceleri Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurban etini saklayıp sonra yemeyi yasaklamıştı. Ancak daha sonra izin verdi, dedi. Ardından Hz. Fâtıma'dan öğrendiği şu hadisi nakletti:

“Bir gün Hz. Ali, bir sefere gitmişti. Seferden döndüğünde Hz. Fâtıma ona yemesi için bir miktar kurban eti getirdi. Hz. Ali:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu etlerden yememizi yasaklamadı mı diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Evet. Ancak daha sonra buna izin verdi, dedi. Eşinin sözlerini teyit etmek ve yanlış anlamayı önlemek için Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına giden Hz. Ali:

– Yâ Resûlallah! Hâlâ kurban etlerinden yiyebilir miyiz diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Zilhicce ayından diğer Zilhicce ayına kadar yiyebilirsiniz, buyurdu.”[162](#)

Markizî ve İmam Ebû Muhammed Ali ibn-i Hazm, Hz. Fâtıma'dan bahsederken onu fetva veren çok az sayıdaki sahabîler arasında sayarlar.[163](#)

Edebî yönü de güçlü olan Hz. Fâtıma, Hz. Hamza, Hz. Câ'fer ve Efendimiz'in vefatlarında olduğu gibi yeri geldiğinde mersiyeler söyleyerek, üzüntüsünü dile getirirdi. Her biri genç yaşta vefat eden Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızlarından yalnızca Hz. Fâtıma hadis rivayet etmiştir.[164](#) Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatta iken vefat eden büyük sahabîlerden çoğunun ya hiç veya birkaç hadis rivayet ettiği hatırlanırsa bu hâlin onların bilgisizliğinden değil şartlardan kaynaklandığı anlaşılır. İbn Kesrevî onun 18 hadis rivayet ettiğini, bu rivayetlerin elli farklı tarikete nakledildiğini söyler ve bu tarikeleri tek tek aktarır.[165](#)

Ondan Hz. Ali, Enes ibn-i Mâlik, Hz. Âişe ve Hz. Ümmü Seleme, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Ümmü Râfi, torunu Fâtıma bint-i Hüseyin ve daha başkaları hadis rivayet etmişlerdir.[166](#)

Allah Aşkı İçin Yapılan Fedakârlık

Allah aşkı ile dopdolu olan Hz. Fâtıma ve Hz. Ali'nin bu aşkları, haklarında âyet incek kadar

büyüktü. Bu sayede dünya durdukça anlatılacak örnek davranışlar sergiliyorlardı.

Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin hastalanmışlardı. Torunlarının hastalandığını haber alan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aralarında Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’inde bulunduğu bir grup sahabî ile birlikte torunlarının ziyarete gitti. Ziyaret sırasında sahabîlerden biri Hz. Ali’ye:

– Ey Hasan’ın babası! Çocuklarının iyileşmesi için bir şey adasan iyi olur, diye söyleyince Hz. Ali, Hz. Fâtıma ve yardımcısı Fidde¹⁶⁷:

– Çocuklar iyileşirse, Rabbimize şükretmek için üç gün oruç tutacağız, diye nezrettiler.

Duaları kabul olmuş, çocukların ikisi de kısa sürede iyileşmişti. Çok sevinen aile Rab’lerine şükrederken ona verdikleri sözü hatırladılar. Nezirlerini yerine getirmek için oruç tutmaya niyet ettiler. Lakin akşam yaklaştığı hâlde evde iftarlarını açacak kadar bile yiyecek yoktu. Durumdan haberdar olan Hz. Ali, ücretini daha sonra ödemek üzere üç sa’ arpa satın alıp eve götürdü. Hz. Fâtıma bir sa’ arpa ile hane halkının her biri için birer çörek pişirdi. Oruçlarını o çöreklerle açacaklardı.

Hz. Ali, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile akşam namazını kıldıktan sonra iftar etmek üzere evine geldi. Eşinin geldiğini gören Hz. Fâtıma sofrayı kurdu. Sofrada pişirilen çörekler biraz hububat ve biraz da tuz vardı. Tam yemeğe başlayacaklardı ki bir ses duyuldu. Bu kapıya gelen bir fakirin sesiydi.

– Selamun aleyküm ey Ehl-i Beyt! Ben ümmeti Muhammed’in miskinlerinden biriyim. Açlıktan bitap düştüm. Lütfen karnımı doyuracak bir şeyler verin? Beni burada doyururun ki Allah da sizi vaad ettiği Cennette doyursun!

Hz. Ali adamın sesini duyunca eşine şiirle seslendi:

*Fazilet ve yakîn sahibi Fâtıma!
Ey insanlığın hayırlısının kızı!
Şu ihtiyaç sahibi miskini gördün mü?
Kapımıza gelmiş, açlıktan kıvranyor.
Hâlini Allah’a arz ederek, miskinlikten kurtulmak istiyor.
Bize açlıktan kıvrandığını söylüyor...*

Hz. Fâtıma da eşine aynı şekilde cevap verdi:

*Emrin başım üzerine ey amcaoğlu!
Bunun için seni ne kınar, ne ilgimi keserim.
İstersen yaptığım çörekleri ona veririm...*

diyerek eşi ve kendi payına düşeni miskine verdi. Onlardan etkilenen hizmetli de payına düşen çöreği kapıya gelene verdi. O gün iftarlarını yalnızca su ile açtılar. Ertesi gün için oruca niyet ettiler. Akşam olunca Hz. Ali namaz için Mescid-i Nebevî’ye gitti. Hz. Fâtıma yine bir sa’ arpadan çörek yapmıştı. Hz. Ali gelince, iftar sofrasını hazırladı. Yemeğe başlayacakları sırada bu kez kapıya bir yetim geldi. İçeridekilere seslenerek:

– Ey Muhammed’in ev halkı! Ben muhacir çocuğuyum. Babam şehit oldu. Beni doyurun ki Allah da vadettiği Cennette sizi doyursun.

Yetimin sesini duyan Hz. Ali eşine döndü şiirle tavrını ifade etti:

*Kerim Efendinin kızı Fâtıma!
Kötülüğü olmayan Nebi’nin kızı!
Allah bize yetim birini gönderdi.
Yetime merhamet eden, merhamet görür.
Ve selametle Cennete gider.*

Ayıplanan ebedi saadetten mahrum kalır...

Hız. Fâtıma söylediği bir Őiirle eŐinin sŧzlerini destekledi. Kendi ve eŐinin ŧreklerini gelen yetime verince o gŧn de su ile iftar ettiler. Ūncŧ gŧn a bİ ilaç oruç tuttular. Hız. Ali akŐam namazından gelince yine sofru kuruldu. Bu kez kapıya Medine’de bulunan esirlerden biri geldi. A olduğunu sŧyleyerek yiyecek istedi. Sofradan ŧrekleri alan Hız. Ali, kendi ve eŐinin payını esire verdi. Ū gŧndŧr hiçbir Őey yemeden yalnızca su ile iftarını açan Hız. Ali, adağının zamanı dolunca dŧrdŧncŧ gŧn, sađ eli ile Hız. Hasan’ın sol eli ile Hŧseyin’in elinden tutarak Allah Resŧlŧ’nŧn (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti. Açlıktan rengi solmuŐ, bitkin dŧŐmŧŐtŧ. Allah Resŧlŧ (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yŧzŧne bakınca a olduğunu fark etti.

– Ey Hasan’ın babası, bu ne hâl diye sordu. Kızının da benzer durumda olduğunu tahmin etmiş olmalı ki:

– Haydi, kızım Fâtıma’nın yanına gidelim, buyurarak kızını gŧrmek istedi.

Eve gittiklerinde Hız. Fâtıma’nın da açlıktan bitkin dŧŐtŧđŧnŧ, karnının sırtına yapıŐtıđını gŧrdŧ. Hız. Fâtıma’nın açlığın Şiddetinden gŧzleri kararıyordu. Allah Resŧlŧ (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ocuklarının açlıktan bu hâle geldiğini ŧđrenince gŧzyaŐlarını tutamadı. Ellerini açarak Rabbinden yardım istedi:

– Rabbim! Muhammed’in Ehl-i Beyt’i açlıktan ŧlŧyor, diyerek yalvardı. O sırada Cebrâil (*aleyhisselâm*) gelerek:

– Allah size selam gŧnderdi ey Muhammed! Ehl-i Beyt’ini kutla! Onlara:

“... O kullar, Őiddeti her yere yayılmıŐ olan bir gŧnden korkarak verdikleri sŧzŧ yerine getirirler. Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirdiler. ‘Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teŐekkŧr bekliyoruz.’ (derler).”¹⁶⁸
âyetlerini oku buyurdu, dedi.¹⁶⁹

Hız. Fâtıma’nın Kerâmeti

Hız. Fâtıma akıllı, âlim, âbid ve zâhid biri olduğu gibi, aynı zamanda kerâmet sahibi bir hanımefendiydi. O, bu yŧnŧnŧ gŧstermek istemez saklardı. Kerametini ortaya koyduğu ender zamanlardan birini anlatan Câbir ibn-i Abdillâh Őŧyle der:

“Allah Resŧlŧ (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gŧnlerdir açtı. Açlıktan bitap dŧŐtŧđŧ hâlde sabredip durumunu kimseye bildirmiyordu. Açlığı dayanılmaz bir hâle gelince, hanımlarının yanına gitti. Ancak onların yanında da yiyecek bir Şey yoktu. Oradan ayrılarak kızı Hız. Fâtıma’nın yanına gitti.

– Kızım yiyecek bir Şey var mı? Karnım çok a diye sordu. Hız. Fâtıma bŧyŧk bir ŧzŧntŧyle:

– Hayır, ya Resŧlallah! Yiyecek hiçbir Şey yok, dedi.

Babasının durumu onu çok ŧzmŧŐtŧ. O ayrıldıktan bir sŧre sonra komŐularından biri Hız. Fâtıma’ya iki ŧrek ve biraz et gŧnderdi. Onları gŧrŧnce hiç olmadığı kadar sevindi. Ancak gelen yiyecek bir iki kişiye yetecek kadar azdı. Onları bir kabın içine koydu.

– Vallahi Resŧlullah’ı kendime ve aileme tercih ederim, dedi. Oğlu Hasan’dan dedesini çağırmasını istedi. Hız. Hasan Mescid-i Nebevî’ye giderek Allah Resŧlŧ’nŧ (*sallallahu aleyhi ve sellem*) eve davet etti. Allah Resŧlŧ (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kalkıp kızının evine gidince babasını içeri buyur eden Hız. Fâtıma:

– KomŐulardan biri biraz yiyecek gŧndermiŐti. Onu sizin için sakladım, diyerek yemek kabını Allah Resŧlŧ’nŧn (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gŧtŧrmek için kapağını açınca iinin tamamen yemekle dolu olduğunu gŧrdŧ. Hayretler içinde kaldı. Yemeğin Allah (*celle ve alâ*) tarafından bereketlendirildiğini anladı. Hiçbir Şey sŧylemeden alıp babasına uzattı. Resŧlullah yemeği gŧrŧnce,

tıpkı Zekeriya Peygamberin Hz. Meryem'e dediği gibi:

– Bu sana nereden geldi ey Fâtıma diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Allah tarafından gönderildi, deyip ardından “*Muhakkak ki Allah dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır.*”¹⁷⁰ âyetini okudu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızına ihsan ettiği lütuftan dolayı Allah'a hamd etti. Onu Meryem annemize benzeterek:

– Seni İsrailoğulları kadınlarının hanımefendisinin durumuna getiren Allah'a hamdolsun! O da kendisine rızık verildiğinde “*Bu Allah'tandır.*” derdi, buyurdu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hemen yemekten yemedi. Kızına Hz. Ali'yi çağırmasını birlikte yemelerini emir buyurdu. Hz. Ali gelince, oturup hep beraber yemek yediler. Yemek hiç eksilmemiş gibiydi. Hz. Fâtıma kalan yemeği Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bütün eşlerine gönderdi. Yine de yemekten hiçbir şey eksilmemiş gibi hâlâ aynı şekilde duruyordu. Kalan yemek bütün komşulara dağıtıldı. Allah'ın (*celle alâ*) inanılmaz derecede bereketlendirdiği yemek herkese yetmişti.”¹⁷¹

Ehl-i Beyt'in Bayramları

Ehl-i Beyt'in Hz. Peygamber ile geçirdikleri en güzel zamanlardan biri şüphesiz bayram sabahlarıydı. Bayram yaklaştığında çocukların heyecanı doruğa çıkardı. Bu nedenle günlerin hızla geçmesini, bayramın bir an önce gelmesini arzu ederlerdi.

Bayram sabahı olunca erkenden kalkan Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e banyo yaptırır, en güzel elbiselerini giydirir, kokular sürüp hazırlardı. O sırada Hz. Ali de hazırlanmış olurdu. İşleri bitince bir köşeye oturur, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) seslenmesini beklerlerdi. Efendimiz'in sesini duyun çocuklar koşarak yanına giderler, el ele tutuşarak hep birlikte yola koyulurlardı. Yolda Hz. Abbâs'ın evine uğrar, Fadl ve Abdullah ibn-i Abbâs'ı alırlar. Ardından Hz. Zeyd'in evine uğrar, Üsâme, kardeşi Eymen ve babaları Zeyd'i çağırırlardı. Gidecek kişiler tamamlanınca hep birlikte bayram namazını kılacakları yerin yolunu tutarlardı. Sevinçle yürürler, yol boyunca “Allahu Ekber Allahu Ekber Lâ ilâhe illallahu vallâhu ekber” diyerek yüksek sesle tekbir getirirlerdi.¹⁷²

Kadın erkek bütün sahabiler akın akın bayram namazı kılınacak yere giderdi. İnsanlar toplanınca büyük bir kalabalık olur, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) namazı kıldırır, hutbe îrad ederdi.

Kurban bayramları bir başka olurdu. Bayram gelince birbirinden güzel koçlar alınır. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin kurbanlık koçları görünce hemen yanlarına koşar, severek onlarla oynardı. Zamanı gelince babası ve sevgili dedesi koçları alır, Allah rızası için kurban ederlerdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), ailesinin de kurban kesildiğinde yanında olmasını isterdi.

İmrân ibn-i Husayn anlatıyor:

“Bir kurban bayramıydı. Hazırlıklar tamamlanınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızına:

– Gelip kurbanının yanında bulun! Kesilmesine şahit ol! Allah onun akan kanının ilk damlası ile yapmış olduğun bütün günahlarını affeder. Kıyamet gününde kurbanın eti ve kanı yetmiş misli büyür, getirilip terazinin sevap kefesine konur. Kurban kesildiği sırada:

“*Benim namazım da, her türlü ibadetlerim de, hayatım da ölümüm de hep Rabbülâlemin olan Allah'a aittir. Eşi ortağı yoktur O'nun. Bana verilen emir budur. O'na ilk teslim olan da benim.*”¹⁷³ âyetini oku buyurdu. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sözlerini duyan Ebû Said el-Hudrî:

– Yâ Resûlallah! Bu dua size ve ailenize mi özel yoksa hem siz hem bütün Müslümanlar için midir diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Özelde Ehl-i Beyt genelde bütün Müslümanlar içindir, buyurdu.”[174](#)

Efendimiz kendi kurbanlarını kestikten sonra Hz. Fâtıma için hazırladığı iki koçu alıp kibleye yönelirdi. Hep birlikte tekbir getirir.

“Ben hanif olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratan Allah’a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.” âyetini okurlardı. Sonra:

– Bismillahi Allahu ekber, diyen Efendimiz koçu keserdi. Kurbanları kestikten sonra:

– “Allah’ım! O sendendir, onları senin için kurban ettim. Allah’ım! Onu kabul et!” diye dua ederdi.[175](#)

O günleri anlatan Hz. Ali şöyle der:

“Kurbanlar kesilip bittikten sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni yanına çağırır. Kurbanların et, deri, kemik ve ayaklarını alıp Müslümanlara dağıtmamı emrederdi.[176](#)

Bir keresinde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurbanları kasaba kestirmişti. Beni kurbanı kesen kasabın yanına gönderdi. Kurbanın et, deri, kemik ve ayaklarını alıp insanlara dağıtmamı emretti. Giderken kasap ücretini etlerden vermememi tembih edip “Ücreti et olarak değil, ayrıca vereceğiz.” diye bildirirdi.”[177](#)

Her yıl kurban kesen Hz. Ali bunu Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından sonra da devam ettirdi. Sünnete uymaya özen gösteren gönüller sultanı, bu titizliğini kurban hususunda da sürdürürdü.

Ali ibn-i Rebîa anlatıyor:

“Bir kurban bayramı günüydü. Hz. Ali getirdiği kurbanı yere yatırdı. Ayakları ile kurbanın omuzlarına bastırdı.

– Bismillah, dedikten sonra başını kaldırdı.

– Elhamdülillah, dedi ardından “Bunu bizim hizmetimize vereni tesbih ve tasdik ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Bizler şüphesiz Rabbimize döndürüleceğiz.”[178](#) âyetini okudu. Sonra üç kez tekbir getirdi. Gülerek “Rabbim doğrusu kendime zulmettim. Beni bağışla! Senden başka günahları bağışlayacak yoktur.” diye dua etti. Kurbanı kesme işi bittikten sonra:

– Niçin güldünüz diye sordum. Hz. Ali:

– Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tıpkı benim gibi dua okuyarak kurban kesti. Benim gibi tebessüm etti. “Niçin tebessüm ettiniz ya Resûlallah diye sorduğumda: “Kul dua ettiğinde Allah kulunun “Rabbim doğrusu kendime zulmettim. Beni bağışla! Senden başka günahları bağışlayacak yoktur.” diye dua etmesinden hoşlanır. “Kulum günahları affeden bir Rabbinin olduğunu biliyor.” buyurarak hoşnutluğunu bildirir, buyurdu.[179](#)

Hz. Ali der ki:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana kendisi için iki koç kesmemi vasiyet etti. Ömrümün her anında dünyada en çok sevip istediğim şey Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu vasiyetini yerine getirmek oldu. Hayatta olduğum sürece Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vasiyetini yerine getirip kurban kesmeye devam edeceğim.”[180](#)

Ehl-i Beyt’in Orucu

Ehl-i Beyt’in Ramazan ve Aşure günleri de bayramlar gibi çok özel olurdu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Ramazan’ı bekler onu en güzel şekilde karşılardı. Çoğu iftar ve sahurda

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile bir araya gelir, dualarla oruçlarını açar, geceleri ibadetle geçirirlerdi. Özellikle son on gününü. Hz. Ali bu hususta:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ramazan’ın son on gününde başka zamanlarda olmadığı kadar çok ibadet ederdi.¹⁸¹ Ramazan’ın son on günü girdiğinde, geceleri elbiselerini çıkarmadan geçirir, (yatakları kaldırırdı.) Gece ailesini ibadet etmesi için uyandırır, derdi.”¹⁸²

Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hizmetlisi Rüzeyne anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Aşure günü oruç tutardı. Ailesine ve diğer sahabîlere o gün oruç tutmalarını söylerdi. Hatta o gün Hz. Fâtıma ve diğer emzikli hanımlar iftara kadar çocuklarını emzirmezlerdi. Çocuklar süt emmek istedikleri zaman onları başka şeylerle oyalarlardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızına ve diğer hanımlara:

– Akşama kadar emzirmeyin. Ağzlarındaki tükürük onlara yeter, buyururdu.¹⁸³

Hız. Fâtıma Yardımçıya Kavuşuyor

Hız. Fâtıma’nın birer yaş ara ile beş çocuğu olunca işlere yetişemez oldu. Çocukları veya işleri ihmal edecek bir duruma geldi. Kızının hâlini gören Efendimiz, ona bir yardımcı verdi. Hız. Ali efendimiz anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı Fâtıma’ya, ona hizmet etmesi için Fidge en-Nevbiyye isimli bir cariye gönderdi. Cariye çok becerikli bir hanımdı. Cariyeyi yanına çağırın Efendimiz, görevini anlattıktan sonra sıkıştığı ve zorda kaldığı zaman okuması için bir dua öğretti.

Cariye, evimize geldiğinde, onu güzel bir şekilde karşılayan Fâtıma, kendisiyle iş bölümü yapmayı teklif etti:

– Hamur yapmak mı istersin, yoksa ekmeğ pişirmek mi diye sordu. Cariye:

– Sizce uygunsa hamur yapmayı tercih ederim, efendim, dedi. Kimin ne yapacağı belli olunca her biri kendi işini yapmaya başladı.

Fidge sabah kalkınca ilk iş olarak odun toplamaya gider, eve gelince onları güzelce ocağa yerleştirir. Ardından ocağı yakarak yemek pişirirdi. Yine bir sabah odun toplamaya çıkmış, onları toplayıp bir araya getirmişti. İş bitince odun demetini alıp götürmek istemiş ancak kaldırmaya gücü yetmemişti. Birkaç denemenin tamamı sonuçsuz kalınca Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisine öğrettiği duayı hatırlayan Fidge, ellerini semaya kaldırmış:

“Ey eşi ve benzeri olmayan, tek olan Allah’ım! Bütün canlıları yaratan da öldüren de Sensin. Sen arşında teksin. Ne uyur ne de uyuklarsın” diyerek dua etmiş.

Duadan hemen sonra Yemenlilere benzeyen bedevî bir Arabın kendine doğru geldiğini görmüş. Yemenli yanına yaklaşınca isterse odunları taşımak için kendisine yardım edebileceğini söylemiş ve odunları sırtlayarak Fidge’nin istediği yere kadar götürmüş. Sevinen Fidge, adama teşekkür ve dua etmiş.”¹⁸⁴

Komutan Eş

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatta iken Hız. Ali dört sefere komutanlık yapmıştı. İlk olarak Fedek seferini komuta etti. Fedek halkının Müslümanlara karşı savaş hazırlığı yapan Hayberlilere yardım için bir araya geldiğini haber alan Efendimiz, bunu engellemek için harekete geçti. Hicretin altıncı yılı Şaban ayında Hız. Ali’yi yanına çağırıldı. Yüz kişilik bir askeri birlikle Fedek’te yaşayan Sa’d ibn-i Bekiroğulları üzerine gönderdi. Hayber tarafında olan Fedek, Medine’ye 150 km mesafedeydi.

Yola çıkan ordu, Hayber ile Fedek arasında bulunan Gamic’e varıncaya kadar gece yol alıp

gündüz gizlendi. Gamic'de iken Benî Sa'd'ların casusu olan bir adamla karşılaştılar. Hz. Ali adama:

- Kimsin diye sordu. Adam:
- Kaçak köleyim, dedi.
- Sa'd ibn-i Bekiroğulları'nın toplandığı yeri biliyor musun?
- Hayır bilmiyorum.

Adamın doğruyu söylemediği her hâlden belliydi. Sıkıştırılınca:

– Evet biliyorum. Son gördüğümde kabile reisleri bir casuslarını Hayber'e gönderdi. Casus Hayber'e varınca onlara: “Bize de diğerleri gibi Hayber hurması verirsiniz size yardım ederiz diye bildirecekti, dedi. Hz. Ali:

- Onlar şu an neredeler?
- Yanlarından ayrıldığımda Vebr ibn-i Uleym komutası altında 200 kişi toplanmıştı. Sonra neler olduğunu bilmiyorum.

– Derhal bizi onların bulunduğu yere götür.

– Bana eman verirsiniz götürürüm.

– Bizi onlara götürürsen veya yerlerini tam olarak bildirirsen sana eman veririz.

Adam İslâm ordusuna rehberlik ederek yüksek yerlerden ve dar yamaçlardan Yahudilerin hayvanlarının yayıldığı bir ovaya götürdü. Ordu baskın yapıp tüm hayvanları ele geçirdi. Çobanlar karşı koymayıp kaçtılar. Adam:

– Beni bırakın! Hâlâ ne diye esir tutuyorsunuz diye söylendi. Hz. Ali:

– Askerlerin karargâhını göstermeden bırakmayız, dedi. Canının derdine düşen adam sahabileri karargâhlarına götürdü. Ancak karargâhta kimse kalmamıştı. İslâm ordusunun geldiğini haber alan Fedekliler korkudan kaçmışlardı. Sahabiler düşmanın bırakıp kaçtığı malları bir araya topladılar. Görevleri bitince 500 deve, 2000 koyunu yanlarına alarak Medine'ye yöneldiler. [185](#)

Allah Resûlü'nü (s.a.s.) Göz Yaşlarına Boğan Yemek

Hz. Ali Fedek'te aldığı ganimetlerle ekonomik olarak rahatlayınca aklına gelen ilk şey yıllarca sıkıntı içinde yaşayan sevgili eşi Hz. Fâtıma oldu. Ona güzel bir kolye, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'e ise birer bilezik alıp hediye etti. Ganimetten payına düşen koyunlardan birini kesip hanımına götürerek güzel bir yemek pişirip mükellef bir sofraya hazırlamasını istedi. Yemek pişince Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) davet etti.

Bundan sonra neler olduğunu Hz. Ali şöyle anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve kendimiz için etli yemek yaptık. O sırada Ümmü Eymen bize bir kap süt ve bir tabak hurma getirmişti. Onları da sofraya koyduktan sonra oturup hep birlikte yemeğe başladık. Yemekten sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) abdest aldı, sonra kibleye dönerek uzun uzun dua etti. Daha sonra başını yere eğdi. O sırada gözlerinden akan yaşlar yeri ıslatıyordu. Dedesinin kendisi ile ilgilenmesini isteyen Hüseyin, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gidip sırtına çıkınca Efendimiz'in ağlaması daha da arttı. Hıçkırıkla hıçkırıkla ağlıyordu. O an evde bulunanların tamamı ağlamaya başladı. Dayanamadım.

– Annem babam sana feda olsun! Niçin ağlıyorsun yâ Resulallah diye sordum. Hz. Fâtıma gözyaşları içinde babasına sarıldı.

– Ey Babacığım! Şimdiye kadar yapmadığın bir şeyi yaptığını görüyorum. Ne oldu diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Evlatlarım, bugün sizi görünce hâl hareket ve huzurunuzla bakarak daha önce olmadığım kadar çok mutlu oldum. Tam o esnada dostum Cebrâil (*aleyhisselâm*) bana geldi. Torunumun öldürüleceğini haber verdi. Haberi alınca, üzüldüm hüzünlendim. Rabbime yönelerek sizin için hayır duada bulundum, buyurdu.”¹⁸⁶

Torun Sevgisi

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunları ile yakından ilgilenirdi. Babaları Allah yolunda mücahedeye gittiğinde ilgisi daha da artardı. Sık sık evlerine gider, kızı ve torunlarının hâl hatırlarını sorar, kucacağına alır, sevip okşardı. Gidemediği zaman yanına çağırırdı. Yiyeceklerine dikkat eder, beslenmelerine özen gösterirdi.

Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ikinci namazını kıldıktan sonra hanımı Ümmü Habîbe'nin evine gitti. Bir müddet durduktan sonra Enes ibn-i Mâlik'i yanına çağırıldı.

– Ey Enes! Çarşıya git, dört tane muz alıp bana getir, buyurdu. Sahabî muzları alıp geri dönünce Efendimiz'e takdim etti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ona:

– Bunları Fâtıma'nın evine götür. Birini Hasan'a, birini Hüseyin'e, ikisini de Fâtıma'ya ver, buyurdu. Oradan ayrılan Enes ibn-i Mâlik, doğruca Hz. Fâtıma'nın evine gitti. Kapıyı açan Hz. Fâtıma'ya:

– Bunları Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gönderdi, diyerek muzları verip geri döndü.¹⁸⁷

Sahabîler Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunlarını çok sevdiğine, özel olarak ziyaretlerine gittiğine dair pek çok hadis naklediler. Onlardan birini anlatan Ebû Hüreyre (*radıyallahu anh*) şöyle der:

“Bir gün yine Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte yürüyorduk. Yürüyerek Fâtıma'nın evinin önüne geldik. Kapıya gelince Hasan ve Hüseyin'i çağırıldı. Fâtıma babasının sesini duyunca çocuklarını güzelce yıkayıp, onlara güzel elbiseler giydirdi. Kokular sürüp takılarını taktıktan sonra yanımıza gönderdi. Hüseyin hazırlanınca koşarak Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına geldi. Annesinin Hasan'la henüz işi bitmemiş olacak ki yanımıza gelmemişti. Torunu gecikince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) merak etti.

– Yavrularım nerede kaldı, çocuklar orada mı, diye telaşla seslendi.

Çok geçmeden kapıya çıkan Hasan, bize doğru koşmaya başladı. Doğruca Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında bulunan kardeşinin yanına gidip boynuna sarıldı. Efendimiz onları bu hâlde görünce çok sevindi ve:

– Allah'ım! Ben onları seviyorum. Sen de onları sev. Onları sevenleri de sev, buyurdu.”¹⁸⁸

Babanın Çalıştığı Yere Giden Reyhanlar

Hız. Ali elinden geldiğince Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ciğerparesi Hz. Fâtıma'ya yardımcı olmaya gayret eder, yükünü hafifletmeye çalışırdı. Çocuklar büyüdüğünde işe veya sohbet meclislerine giderken uygun ortam olduğunda çocukları yanında götürürdü. Bu şekilde onlarla ilgilenerek annelerini dinlendirirken, çocuklara hayatın başka bir yüzünü gösterir, çalışma hayatı ile tanıştırdı.

Hız. Fâtıma anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bizi ziyarete geldi. İçeri buyur ettim. Çocukları ortalarda göremeyince:

– Oğullarım nerede diye sordu.

– Sabahleyin evde yiyecek hiçbir şeyimiz yoktu. Ali “Çocuklar uyanınca açlıktan ağlayabilirler.

Evde onlara verebilecek bir şey yok. En iyisi onları alıp falan Yahudi'ye gideyim. Çalışır çocukların karnını doyuracak bir şeyler alırım.” diyerek çocukları alıp Yahudi'nin yanına gitti, diye cevap verdim.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocukların dışarıda olduğunu öğrenince, evde beklemek istemedi. Yanlarına gitmek için evden ayrıldı. Biraz aradıktan sonra, çocukları bir kuyunun kenarında oynarlarken bulmuş. Ellerinde yedikleri hurmalarından kalan parçalar varmış. Çocuklar güzel güzel oynarken babaları kuyudan su çekiyormuş. Babam:

– Ey Ali! Sıcak bastırmadan çocukları eve götürsek olmaz mı diye sormuş. O da çalışarak kendi ve çocukların karınlarını doyurduğu için:

– Olur, ama sabahleyin evde yiyecek hiçbir şey yoktu. Oturup bekleyebilirsiniz kuyudan biraz daha su çekerek hurma kazanıp Fâtıma'ya götürmek istiyorum, diye rica etmiş. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocuklarla birlikte bir kenarda oturup beklerken, Ali her kovaya bir hurma karşılığında kuyudan su çekmeye devam etmiş. Bir miktar hurma kazanınca hurmaları alıp eve getirdi. Onları bana verdi beklemeden hızla geri döndü. Biraz sonra çocuklardan birini Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), diğerini Ali (*radıyallahu anh*) olarak birlikte sohbet ede ede neşe içinde eve geldiler.”[189](#)

Cennetten İnen Yemek

Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aç bir halde Hz. Fâtıma'nın evine gitti. Kızına evde yemek olup olmadığını sordu. Hz. Fâtıma babasına üzülerek evinde yiyecek bir şey olmadığını söyledi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– İyi bak belki bir yerde yiyecek bir şeyler vardır, buyurdu. Hz. Fâtıma:

– Şüphesiz ki Resûlullah, bizim evde olanı bizden daha iyi bilir, dedi.

O sırada Hasan ile Hüseyin içeri girerek annelerinden yiyecek istediler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yerinden kalkıp iki rekât namaz kıldı. Sonra içerde bulunan odaya giderek iki rekât daha namaz kıldı. O an Hz. Fâtıma'nın şaşkın bakışları arasında gökten bir sofraya indi. Sofrada Hicaz hurması, Tâif üzümü, Şam çöreği bulunan bir tabak vardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yiyeceği ev halkının önüne koydu. Ev halkı tabağın içindekileri yedikçe yerine yenisi geliyordu.

Onlar yemek yerken kapıya bir dilenci geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu geri çevirdi. Şaşırان Hz. Fâtıma:

– Yâ Resûlallah! Sen isteyeniyi geri çevirmezdin, dedi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) susup cevap vermedi. Biraz sonra dilenci yeniden geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dilenciyi yeniden geri çevirdi. Şaşkınlığı devam eden Hz. Fâtıma bunun sebebini tekrar sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– O dilencinin kim olduğunu biliyor musun? O şeytandır. Kendini gizleyerek bu şekilde geldi. Maksudı Allah'ın ona yedirmediği Cennet meyvelerini yemektir. Yediğimiz bu yemeği Cebrâil (*aleyhisselâm*) bizim için Cennetten getirdi, buyurdu. Ev halkı yiyip doyunca sofraya tekrar göğe çekildi.[190](#)

Hudeybiye'de Hz. Ali

Mekkelilerle yakınlık kurup onları yeniden İslâm'a davet etme imkânı arayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashâbı ile birlikte umre yapmak üzere Mekke'ye doğru yola çıktı. Lakin Mekkeliler uzattığı eli tutmadılar. Mekke'ye giremeyeceğini bunu yapmaya kalkıştığında savaşacaklarını söylediler. Uzun görüşmeler sonunda Mekkeliler ile anlaşma yapma aşamasına gelindi. Mekkeliler adına anlaşma yapan kişi Süheyl ibn-i Amr'dı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Medineli Müslümanlardan Evs ibn-i Havle'ye anlaşmayı yazmasını emretti. Süheyl ibn-i

Amr:

– Hayır, anlaşmayı ancak amcanın oğlu Ali veya damadın Osman ibn-i Affân yazabilir, diye itiraz etti. İtirazı kabul eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye dönüp anlaşmayı yazmasını emretti. Sonra:

– Ey Ali! Bismillahirrahmanirrahim yaz, buyurdu. Süheyl ibn-i Amr müdahale etti.

– O şekilde yazma! Biz Rahman ve Rahim'i tanımıyoruz. Bilakis "Bismikellahümme" yaz. Zira Kureyşliler bu şekilde söylüyorlar, dedi. Hz. Ali ve diğer sahabiler itiraza çok kızdılar. Bazıları kendini tutamayıp söylenmeye başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye:

– Bismikellahümme yaz, buyurdu. Kalbi öfkeden alev alev yanan Hz. Ali öfkesini yenerek emredilen şekilde yazdı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yaz! Bu anlaşma Allah'ın Resûlü Muhammed ile Süheyl ibn-i Amr arasında yapıldı, buyurdu. Süheyl tekrar itiraz etti:

– Allah'ın Resûlü olduğuna inansaydık sana tabi olur, bu kadar zamandır karşına dikilip savaşmaz ve Mekke'ye girişine engel olmazdık. Kendi ve babanın ismini yazdır. Yoksa babanın adını yazmaktan imtina mı ediyorsun, diye itiraz etti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye döndü:

– Ey Ali! "Allah Resûlü" kelimesini sil! Muhammed ibn-i Abdullah yaz, buyurdu. Bu çok zor bir imtihandı. Öfke ve üzüntüden yerinde duramayan gönüller sultanı dayanamadı.

– Vallahi senin ismini asla silemem, dedi. Duygularını anlayan Efendimiz:

– Tamam, bana göster, ben söyleyim, buyurdu. Hz. Ali elleri titreye titreye kelimeyi gösterdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Siz inanmasanız da vallahi ben Allah'ın Resûlü'yüm. Ben Abdullah'ın oğlu Muhammed'im, buyurdu. Süheyl'in itiraz ettiği kelimeyi eliyle sildikten sonra Hz. Ali'ye:

– Bu anlaşma Abdullah oğlu Muhammed ile Süheyl ibn-i Amr arasında yapıldı, diye yaz buyurdu. Emri yerine getiren Hz. Ali istenenleri kalbi kan ağlayarak yazdı. [191](#)

Dünyevileşmenin Önüne Çekilen Set

Babası ve eşini umreye yolcu eden Hz. Fâtıma ellerini semaya kaldırdı. Müslümanların esenlik içinde dönmeleri için Allah'a yalvardı. Rabbi duasını kabul buyurdu. Babası, eşi ve sahabiler Mekkeliler ile anlaşma yapmış olarak sağlık ve afiyet içersinde geri döndüler. Eşini ve babasını en güzel şekilde karşılamak için hazırlık yapan Hz. Fâtıma, Hz. Ali'nin hediye ettiği bilezikleri ve küpeleri taktı. Gümüş işlemeli örtüsünü kapının üzerine astı. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i de hazırlayarak heyecanla beklemeye başladı.

Lakin unuttuğu bir şey vardı. İnsanların dünyaya meyletmesini hoş karşılamayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabilerin özellikle Ehl-i Beyt'in her konuda olduğu gibi bu hususta da sonraki nesillere örnek olmasını istiyordu. Birileri fakirlikle dışı dışı mücadele ederken birilerinin zenginliğini sınırsız bir şekilde sergilemesinden rahatsız olur, böyle bir tablo gördüğü zaman müdahale eder, sahabilerini örnek olarak yetiştirirdi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) âdeti olduğu üzere Hz. Fâtıma'yı görmek için evine doğru yöneldi. Eve yaklaştığında kapının üzerindeki örtü ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kollarındaki gümüş bilezikleri gördü. Kapının önüne kadar geldiği hâlde içeri girmedi, kimseye bir şey söylemeden sessizce geri döndü.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ümmeti hakkındaki en büyük endişesi dünyevileşmek idi. Ashabına büyük fetihler gerçekleştireceklerini müjdeleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Kırsal

ve Kayser'in hazinelerine sahip olacaklarını bildiriyordu. Bu müjdeyi verirken onları dünyevileşmeye karşı sık sık uyarıyor, özellikle Ehl-i Beyt'in dünyaya meyletmesini istemiyor, dahası dünyevileşmenin önünde büyük bir set olmalarını arzu ediyordu. Her birini örnek şahsiyetler olarak yetiştiriyordu.

Babasının eve girmeden geri döndüğünü gören Hz. Fâtîma şaşırıldı. Acaba ne olmuştu? Babası niçin evine teşrif etmeyip geri dönmüştü? Onu kızdıran bir şey mi yapmıştı ya da hoşlanmadığı bir şey mi görmüştü? Biraz düşününce Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kapının üzerinde üstünde çeşitli resimler bulunan örtü ile çocukların kollarındaki gümüş bileziklerden dolayı içeri girmediğini anladı. Hızla yerinden kalktı, önce kapının üzerindeki örtüyü çekip çıkardı. Sonra çocuklarının kollarındaki bilezikleri alarak ikiye böldü. Ağlamamaları için bileziklerin kırılan parçalarını çocuklara geri verdi. Ancak onlar kırık bilezikleri almak istemediler. Önce yüzlerini astılar ne olduğunu anlamaya çalıştılar. Sonra birden ağlamaya başladılar. Ağlayarak dedelerinin yanına koştular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunlarının ağladığını görünce kucağına aldı, severek susturdu. Torunlarının niçin ağladıklarını öğrenmeye çalışan Efendimiz, ellerindeki bilezik parçalarını fark edince olanları anladı. Bilezik parçalarını hizmeti ile ilgilenen Sevban'a verdi.

– Bunları al! Medîne'deki falan aileye götür. Bilezikleri verirken onlara: “Bu bilezik parçaları benim aile halkıma aittir. Ehl-i Beyt'imın dünya hayatında bu tür takılar takmasından hoşlanmıyorum.” dediğimi söyle.

Bilezik parçalarını verdikten sonra çarşıya git! Fâtîma'ya bir örtü, çocuklara ise fildişinden yapılmış bilezik alıp buraya gel! buyurdu.

Emri yerine getiren Sevban fildişi bilezikler ile örtüyü alıp geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının evine gitti. Örtüyü kızına, bilezikleri torunlarına hediye etti. Bir süre kızı ile oturup sohbet ettikten sonra Mescid-i Nebevî'ye döndü. [192](#)

Benzer bir olayı Sevban anlatıyor:

“... Efendimiz'le kızının evine gidince Hz. Fâtîma:

– Hoş geldiniz, diyerek bizi buyur etti. Konuşma sırasında avucunun içine aldığı altın gerdanlığı Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gösterdi. Biraz da sitemle:

– Babacığım şu gerdanlığa bakar mısın? Bunu bana Hasan'ın babası hediye etti, dedi. Bakışları ile şimdi bunu takmamam mı gerekiyor der gibiydi. Ehl-i Beyt'in insanlara örnek olmasını isteyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Fâtîma'ya:

– Ey Fâtîma, İnsaf et! İnsanların sana “Fâtîma bint-i Muhammed'e bakın, boynunda ateşten bir gerdanlık var.” demelerinden hoşlanırsınız mı? buyurdu.

Hz. Fâtîma anlaması gerekeni anlamış, mesajı almıştı. Babasının tavsiyesini yerine getirip kolyeden kurtulmaya karar verdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çıkınca, hemen çarşıya gidip gerdanlığını sattı. Parası ile bir köle satın alıp azad etti. Sahabîler onun yaptıklarını Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) anlatınca, kızının örnek davranışına çok sevinen Efendimiz:

– Fâtîma'yı ateşten koruyan Allah'a hamd ederim, buyurarak memnuniyetini ifade etti.” [193](#)

Hayber Fatihî: Hz. Ali

Hz. Ali, Hayber Fethi'ne çıkma sırasında rahatsızdı. Göz ağrısından kıvranan gönül sultanı, göz kapaklarını açmakta zorlanıyordu. Kalbi cihad aşkı ile dolu olmasına rağmen evinde istirahat etmek ona çok zor geldi. İslâm ordusu hareket ettiğinde üzüntüden ağlayacak hâldeydi. Efendimiz düşman karşısına çıkarak hayatını ortaya koyarken o hiçbir şey olmamış gibi Medîne'de oturmaya, Efendimiz ok yağmuru altında iken yanında olamamaya gönlü asla razı olmazdı.

– Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) nasıl geri kalabilirsin diyerek nefsinin kınadı. Hasta

olduğu halde Hz. Fâtıma'nın yardımıyla hazırlanıp yola çıktı.

İslâm ordusu kuşattığı kaleleri tek tek fethederken savaşmaya gücü olmayan Hz. Ali, çadırında hasta olarak yatıyordu. İslâm ordusu Netât'ın ardından Sa'b ibn-i Muâz ve Zübeyr kalelerini fethetti. Sıra Ketibe kalesine gelmişti. Fethedilen kalelerden kaçan Yahudi savaşçılar burada toplanmışlardı. Şiddetli çarpışmalar olmasına rağmen kale bir türlü fethedilemiyordu. İlk gün Hz. Ebû Bekir komutasında saldırıya geçen İslâm ordusu şiddetli çarpışmalara rağmen fethi gerçekleştiremedi. Ertesi gün Hz. Ömer komutasında savaşıldı. Savaş daha da şiddetlendi ancak yine başarılamadı. Bunun üzerine Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yarın bu sancağı Allah'ı ve Resûlü'nü seven, Allah ve Resûlü'nün de kendisini sevdiği bir kişiye vereceğim. Sebat ederek savaşacak, Allah, fethi onun eliyle gerçekleştirecektir, buyurdu.

Fethin gerçekleşeceğine inanan sahabiler o geceyi Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sancağı kime vereceğini konuşmakla geçirdiler. Hz. Ömer:

– Emir olmayı hiçbir zaman o güne kadar çok istemedim. Beni çağırır ümidi ile Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çevresinde dolaşır durdum, der.

Sabah olunca sahabiler sancağın kendilerine verileceği ümidi ile Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına koştular. Ama Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ali ibn-i Ebî Talib nerede diye sordu. Sahabiler:

– Ya Resûlallah! O, gözlerinden rahatsız, dinleniyor, dediler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Onu bana çağırın, buyurdu.

Efendimiz'in emri üzerine Hz. Ali, Seleme ibn-i Ekvâ' yardımıyla karargâha gitti. Gözü bir bez ile sarılıydı. Komuta merkezine yaklaşınca devesinden inip huzura çıktı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu görünce:

– Ne oldu diye sordu.

– Sizden sonra gözüm ağrımaya başladı. Ağrıdan önümü göremez oldum, diyerek hâlini anlattı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yaklaş, buyurdu. Dua edip tükürüğünü gözlerine sürdü...

Efendimiz bunu yapınca Hz. Ali'nin gözleri hiç rahatsız olmamışçasına iyileşti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), üzerinde *لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ*, yazan sancağı ona verdi:

– Bunu al! Allah fetih verinceye kadar cihad et, buyurdu. Sancağı alan Hz. Ali:

– Bizim gibi Müslüman oluncaya kadar onlarla savaşayım mı diye sordu.

– Kalelerinin önüne gidinceye kadar ilerle. Oraya varınca onları İslâm'a davet et. Allah'ın kendilerine yapmalarını emrettiği sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiğini bildir. Vallahi! Allah'ın tek bir kişiyi bile senin elinle hidayete erdirmesi senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır, buyurdu. Birkaç adım atan Hz. Ali, biraz ileride durup geri döndü.

– Ya Resûlallah! Ne için cihad edeyim diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna iman edinceye kadar onlarla savaş. Bunu yaparlarsa hukuki gerekçeler dışında kanlarını ve mallarını senden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir, buyurdu.

Oradan ayrılan Hz. Ali, kaleye doğru yürümeye başladı. Kalenin alt tarafında kayalık bir yere kadar ilerledi. Sancağı kayaların arasına dikti. Surlardan onu izleyen Yahudiler:

– Kimsin diye bağırıyorlar. O:

– Ali ibn-i Ebî Tâlib'im, dedi. İçlerinden biri arkadaşlarına döndü.

– Musâ'ya (*aleyhisselâm*) indirilen kitaba yemin ederim ki yenilgiye uğradık, dedi.¹⁹⁴

İslâm ordusunun savaşlarda geri çekilmesinden cesaret alan Yahudilerin yenilmez savaşçıları kaleden dışarı çıktılar. Merheb'in kardeşi Hâris adamları ile Müslümanların karşısına dikilip meydan okudu. Gözünü budaktan sakınmayan Hz. Ali ileri çıkarak Hâris ile savaştı. Göz açtırmadan peş peşe vurduğu darbeler ile hasmını ebedî Cehenneme gönderdi. Komutanlarının öldüğünü gören grup korkarak kaleye kaçtı. Biraz sonra kapılar yeniden açıldı. Bu kez gurubu ile gelen Yahudi kahramanı Âmir'di. Boyu iki metreyi geçen Âmir, aynı zamanda iri yapıydı. Boyu Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de dikkatini çekmişti. Yanındaki sahabilere:

– Ne dersiniz? Sizce boyu beş zira var mıdır diye sordu.

O, Yahudilerin en iyi savaşan süvarisiydi. Mızrağını ustaca kullanır, çok uzaklara ulaştırırdı. İnsanlar mızrağına hedef olmaktan korkar çekinirdi. Âmir Müslümanlara seslenerek karşısına çıkacak bir yiğit istedi. Hz. Ali ileri atılıp karşısına çıkmak istedi. Ancak Zübeyr ibn-i Avvâm:

– Allah aşkına onunla beni baş başa bırak, diyerek Allah'ın aslanına engel oldu. Hz. Ali onu kırmadı...

Ordunun arkasında olanları izleyen Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halası Hz. Safiye, oğlu için endişelendi.

Hz. Ali, Âmir'den sonra Müslümanlara meydan okuyan Yasir'i de Cehenneme gönderdi. Yahudi savaşçıların tek tek öldürüldüğünü gören meşhur komutan Merheb, dayanamadı kaleden inerek Müslümanlara meydan okudu. Baştan ayağa zırhlıydı. Başında yumurta biçiminde bir miğfer vardı. Görüntüsü bile kalplere korku salmaya yetiyordu. Onun karşısına da Hz. Ali çıktı. Hz. Ali'nin üzerinde ise yalnızca kırmızı bir cübbe vardı. Birbirlerine karşılıklı olarak ikişer darbe vurdular. İnsanlar nefeslerini tutmuş onları izliyordu. Hz. Ali Merheb'e üçüncü darbeyi vurduğunda savaş meydanı inledi. Bütün askerler darbeden çıkan sesi duydular. Darbenin şiddetinden Merheb'in son derece sağlam olan miğferi paramparça oldu. Miğferi geçen kılıç Merheb'in kafasını bir yana vücudunu bir yana ayırmıştı.¹⁹⁵

Merheb öldürülünce Yahudiler hücumla geçtiler. Savaş alanı bir anda mahşer meydanına döndü. Şiddetli çarpışmalar oluyor, Hz. Ali'yi hedef alan Yahudiler sürekli üzerine saldırıyordu. Üst üste gelen saldırılar sırasında kalkanı yere düştü. Saldırıların yoğunluğundan yere eğilip kalkanını alamadı. Kalkanından uzaklaşan Hz. Ali, kale kapısına yöneldi. Kendini savunmak için insanların şaşkın bakışları altında kale kapısını tuttuğu gibi kaldırdı. Savaş bitinceye kadar kapıyı kalkan olarak kullandı. Vurduğunu deviriyordu. Hz. Ali ve sahabelerin kahramanlık destanı yazdığı savaş kısa sürede sona erdi. Müslümanlar Ketibe kalesine girerek kaleyi fethettiler.

Olayı anlatan Ebû Rafî der ki:

“Savaşın sonra yedi sahabinin Hz. Ali'nin kalkan yaptığı kale kapısını kaldırmaya çalıştığını gördüm. Hemen yanlarına koşup onlara yardım ettim. Sekiz kişi çok uğraştığımız hâlde kapıyı kaldırıp biraz öteye götüremedik”¹⁹⁶

Umretü'l-Kaza

Hudeybiye antlaşmasına göre, umre için Mekke yakınlarına kadar gelen Müslümanlar o yıl geri dönecekler, umrelerini bir yıl sonra yapacaklardı. Anlaşmaya uyan Müslümanlar ertesi yıl umreye gittiler. Hz. Ali ve Hz. Fâtıma da onlarlaydı. Doğup büyüdüleri, her sokağında ayrı ayrı hatıraları olan Mekke'ye gidiyorlardı. Kalplerinin, hasretiyle alev alev yandığı Kâbe'yi ziyaret edecekler, yakınları ve sevdikleriyle özlem gidereceklerdi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve sahabiler coşkulu bir yolculuktan sonra nihayet emin beldeye vardılar. Şehri boşaltan halk, Mekke'yi üç günlüğüne Müslümanlara bırakmıştı. Emin

beldeyi savaşız fethetmeyi planlayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halkın yakınlık ve sevgisini kazanmak için birçok girişimde bulundu. Onlarla çeşitli bağlar kurdu. Daha önce Mekke ileri gelenlerinden Ebû Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe ile evlenmiş olan Allah Resûlü, yakınlığı daha da derinleştirmek için umre sırasında önemli ailelerden Âmir ibn-i Sa'saa oğullarından Hâris ibn-i Hazn'ın kızı Hz. Meymûne ile evlendi.

Müslüman hanımlardan olan Hz. Meymûne, eşi vefat edince müşrikler arasında yalnız kalmıştı. Durumun farkında olan Hz. Abbas Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yâ Resûlallah! Meymûne bint-i Hâris dul kaldı. Onunla evlenirsen çok iyi olur, diye bir anlamda ricada bulundu. Söylenenleri yerinde bulan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aile ile yakınlık kurmak, zor durumda olan hanım sahabîye sahip çıkmak için evlilik teklifini kabul etti.¹⁹⁷

Nikâh kıyıldı. Düğün umreden sonraya bırakıldı. Zaman çok kısıtlıydı. Anlaşma gereği Müslümanlar Mekke'de yalnızca üç gün kalacaklardı. Üç gün dolunca Mekkeliler Hz. Ali'nin yanına gittiler:

– Zamanınız doldu. Amcaoğluna söyle bir an önce Mekke'yi terk etsin, dediler. Hz. Ali, mesajı Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ilettili. İlişkilerini derinleştirerek dostluk kurmak isteyen Efendimiz, düğünün Mekke'de yapılması için girişimde bulundu ancak red cevabı aldı.¹⁹⁸

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabı Mekke'den ayrılmak üzere henüz yeni yola çıkmışlardı. O sırada Mekke'de bulunan Hz. Hamza'nın kızı Ümâme, kendini müşriklerin arasında esir gibi hissediyor, annesinden ayrılmak pahasına da olsa artık müşrikler arasında yaşamak istemiyordu. Müslümanların Mekke'den ayrılmak için yola çıktığını görünce hemen yanlarına koştu, yol ortasına oturdu. Büyük bir acı ile yoldan geçen sahabîlere seslendi:

– Beni burada bırakıp nereye gidiyorsunuz?

Müslümanların kalbi sızlıyordu, ancak anlaşma gereği bir şey yapamıyorlardı. Hz. Ali yanından geçerken bir ümit ona da seslendi:

– Ya Ali! Beni burada bırakıp nereye gidiyorsun?

Amcasının kızını o halde görmek Hz. Ali'yi çok üzmüştü. Ne olursa olsun yanına almaya karar verdi. Ümâme'ye doğru eğildi.

– Üzülme seni götüreceğim, dedi. Ümâme'yi alıp hanımlar arasında yola devam eden Hz. Fâtıma'nın yanına götürdü. Ona iyi bakmasını tembih etti. Hz. Fâtıma:

– Ama Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlardan biri size sığırsa anlaşmayı bozmamak için geri gönderin, diye emretti, diyerek eşini uyardı. Hz. Ali:

– Ümâme onlardan değil, bizden biri diyerek kızı teslim edip yanından ayrıldı.

Medine'ye doğru giden sahabîler bir süre sonra mola verdiler. İlk mola yerine gelince Hz. Câfer ve Zeyd ibn-i Hârise Ümâme'nin kendilerine katıldığından haberdar oldular. Her biri ona sahip çıkmak istedi, kendi yanında kalması gerektiğini söyledi. Câfer ibn-i Ebî Tâlib:

– O benim amcamın kızı, teyzesi benim ile evli, bu yüzden ona sahip çıkmak daha çok benim hakkımdır, dedi. Zeyd ibn-i Hârise:

– O benim İslâm kardeşimin kızıdır, onu ben almalıyım, dedi. Hz. Ali onlara itiraz etti:

– O benim de amcamın kızı, hem onu ben müşriklerin elinden kurtarıp yanıma aldım, dedi. Sahabîler anlaşamayınca konuyu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) anlattılar. Allah Resûlü (*a.s m.*):

– Ey Ali! Sen bendensin, ben de sendenim. Ey Câfer, benim ahlakıma en fazla sen benziyorsun. Ey Zeyd sen benim, ben de senin dostunum. Ümâme'ye bakmaya en fazla teyzesi Ema bint-i

Umeys (Hz. Cafer'in eşi) hak sahibidir. Çünkü teyze anne gibidir, buyurdu.¹⁹⁹

Dünyanın En Güzel Oyun Arkadaşı

Hayber zaferi sırasında Cennet gençlerinin efendileri dışarı çıkıp arkadaşları ile oyun oynayacak kadar büyümüşlerdi. Çocukları çok seven Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları sevmekle kalmaz sohbet eder, şakalaşır ve oyun oynardı. Birlikte çokça oynadığı oyunlardan biri, yarıştı. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i yan yana koyar, sonra karşılıklarına geçerek kollarını açar, kendisine doğru koşmalarını söylerdi. Start verildiğinde heyecanlı bir yarış başlardı. Torunlar dedelerine ulaşmak için var güçleri ile koşarlardı. Efendimiz ilk geleni tutup omuzlarına kaldırır, galip ilan ederdi. Sonra iki torununu da kucaklar, bağrına basar, öpüp koklar:

– Allah'ım! Ben ikisini de çok seviyorum, Sen de onları sev diye dua ederdi. Çocuk ve torun sevgisini ifade için ashabına döner:

– Ey insanlar! Çocuk sevgisi kişiyi endişeye sevk ederek (onu korumak adına anne-babayı) cimri, korkak ve cahil yapar.²⁰⁰

Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i güreş tutturur, onları gayrete getirmek için,

– Haydi, göreyim seni Hasan diye tezahürat yapardı. Bir keresinde onları tatlı bir tebessümle seyreden Hz. Fâtıma babasının taraf tutmasına anlam veremedi. Şaşkınlık içinde:

– Babacığım! Niçin yalnızca “Göreyim seni Hasan!” diyor Hüseyin'i de desteklemiyorsun diye merakla sordu. Efendimiz:

– Çünkü karşı tarafta Cebrail (*aleyhisselâm*) var. “Haydi, göreyim seni ey Hüseyin!” diyerek onu destekliyor, buyururdu.²⁰¹

Bazen Peygamber Efendimiz bacaklarını iki yana doğru açar, torunları bacaklarının bir tarafından girip diğer tarafından çıkarak dedeleri ile oynayıp eğlenirlerdi.

Ya'lâ ibn-i Mürre anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte oturuyordum. Sahabîlerden biri bizi yemeğe davet etti. Yanında bulunan sahabîlerle birlikte mescitten ayrılan Efendimiz, davete gitmek üzere yola çıktı. Yolda Hz. Hüseyin ile karşılaştık. Çocuklar ile oynuyordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu fark edince hemen insanların önüne geçti. Hüseyin'e doğru yöneldi. Onu tutmak için elini uzattı. Her zaman dedesi ile oyun oynayan Hüseyin, bir o tarafa bir bu tarafa kaçmaya başladı. O kaçıyor Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gülerken onu yakalamaya çalışıyordu. Birkaç hamle yaptıktan sonra nihayet torununu yakaladı. Yukarı doğru kaldırıp omzuna çıkardı. Sonra kucakladı, öpüp kokladı. Daha sonra çevresindekilere döndü:

– Hüseyin bendendir. Ben de ondanım. Onun sevdiğini Allah da sever, buyurdu.”²⁰²

O zamanlar özellikle Mekkeli çocuklar arasında çok yaygın bir oyun vardı. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin *müdahi* ismi verilen bu oyunu oynamayı çok severdi. Oyun oynamak isteyen çocuklar bir çukur kazar, topladıkları düzgün taşları belli bir mesafeden bu çukurun içine atmaya çalışırlardı. Taşı çukura giren kişi galip diğeri mağlup sayılırdı. Mağlup olan kişi galip olanı belli bir yere kadar sırtında taşırdı.

Süleyman ibn-i Şedîd anlatıyor:

“Küçükken Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile sık sık *müdahi* oynardım. Hz. Hasan'ın taşı çukura girer de oyunu kazanırsa:

– Sevin bak Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir parçayı taşıma lütfuna erdin, derdi. Ben kazandığım zaman ise:

– Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir parçanın sırtında taşındığından dolayı Allah'a şükretmiyor musun diyerek şakalaşır. ²⁰³

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocukların ilgisini çekmek için zaman zaman onlara dilini çıkarırdı. Bu anlara şahit olan Ebû Hüreyre (*radıyallahu anh*) şöyle anlatır:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kimi zaman torunlarına dilini çıkarırdı. Dilinin kırmızılığı çocukların ilgisini çeker, ona doğru koşarlardı. Bir seferinde yine böyle yapınca yanında bulunan Uyeyne ibn-i Bedir, Efendimiz'in bu davranışını garipsedi:

– Vallahi benim de çocuğum var. Şimdiye kadar hiç öpmedim, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– *Merhamet etmeyene merhamet olunmaz* buyurarak, yaptığının ne kadar yanlış olduğunu bildirdi. ²⁰⁴

Acısıyla Tatlısıyla Devam Eden Hayat

Mekke Fethi'ne yakın zamanlarda Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile sefere çıkan Hz. Ali, yolculuk sırasında düşüp ayağını kırdı. Olayı anlatan Hz. Ali:

– Ayağımın kırıldığını duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaretime geldi.

– Ne yapmamı emredersiniz diye sordum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ayağına alçı sürüp, tahtalarla bağla! buyurdu. ²⁰⁵

Hz. Abbâs'ın Mekke fethinden hemen sonra ailesi ile birlikte Medine'ye hicret etmesi Hz. Fâtıma'yı çok sevindirmişti. Amcası ve ailesini çok seven Hz. Fâtıma, sık sık ziyaretlerine gider, amcası da onu ziyaret ederdi. Ebû Cafer o ziyaretlerden birini şöyle anlatır:

“Hz. Abbâs, bir gün Ali ibn-i Ebî Tâlib ve eşi Hz. Fâtıma'yı ziyarete gitti. O gittiğinde, Hz. Ali ile Hz. Fâtıma birbirleriyle şaka ile karışık bir şekilde çekişiyorlarmış. Hz. Ali:

– Ben yaşça senden daha büyüğüm, diyor, Hz. Fâtıma itiraz ediyor, kabullenmek istemiyordu. Hz. Abbas içeri girince buyur ettiler. Hâl hatır sorduktan hemen sonra konuyu açıp yaşlarını sordular. Hz. Abbâs:

– Ey Fâtıma! Sen doğduğunda Kureyşliler Kâbe'yi yeniden inşa ediyorlardı. O zaman Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) 35 yaşındaydı. Ey Ali! Sen de ondan birkaç yıl önce doğdun, dedi. ²⁰⁶

Abdullah ibn-i Abbâs yaşanan mutluluk tablolarından birini şöyle anlatıyor:

“Bir gün babam ve Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile oturmuş sohbet ediyorduk. O sırada Hz. Ali yanımıza geldi. İçeri girip selam verince Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gözleri parıladı. Ayağa kalkıp boynuna sarıldı. Gözlerinden öptü. Sonra sağ yanına oturttu. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sevgi ve sevincini gören babam:

– Ya Resûlallah! Onu çok mu seviyorsun diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Peygamberin amcası! Vallahi onun benim katımdaki sevgisi çok büyüktür. Allah her peygamberin zürriyetini kendi sulbünden yarattı. Benim soyumu ise onun ile devam ettirdi, buyurdu. ²⁰⁷

¹⁴⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, 1/567; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/436; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/423; el-Kastallânî, *el-Mevâhibü'l-ledümiyye*, 1/288.

¹⁴⁵ İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/225; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, 2/181; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 1/566; Taberî, *Târih*, 394; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 3/438; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/222; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/426; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 4/377.

¹⁴⁶ Hakîm, *Müstedrek*, 4737; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, 7/464.

¹⁴⁷ Buhârî, *Megâzi*, 30; Müslim, *Cihad*, 64; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/234, 240; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 1/573; Taberî, *Târih*, 397; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 4/14; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/442; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/6.

- [148](#) Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 15041.
- [149](#) Buhârî, *Fedâil*, 22; Hâkim, *Müstedrek*, 4791; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/66.
- [150](#) Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 15034; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/8.
- [151](#) *Müsned*, 1/101; İbn Hanbel, *Fedâil*, 1183; Tayalisi, *Müsned*, 186; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2622; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7/115; Nisâbü'rî, *Şerefü'l-Mustafâ*, 645.
- [152](#) Teğâbün Süresi, 15
- [153](#) Tirmizî, *Menâkib*, 3374; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/62; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/124.
- [154](#) Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 15073; İbn Hibban, *Sahih*, 6964; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1730; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/118.
- [155](#) İbn Hişâm, *Sire*, 3-4/301; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/412.
- [156](#) Buhârî, *Şahâdet* 2; *Megâzi* 34, *Tefsiri Kur'an* 24; Müslim, *Tevbe* 56; *Müsned*, 6/196; İbn Hişâm, *Sire*, 3-4/301; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/197; Taberî, *Târih*, 406; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/201; Vâkidî, *Megâzi*, 2/430; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/402.
- [157](#) Vâkidî, *Megâzi*, 3/1127.
- [158](#) Ebû Dâvud, *Et'ime*, 8; İbn Mâce, *Et'ime*, 56.
- [159](#) Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 22.
- [160](#) Zira': Kolon dirsek ile parmak ucuna kadar olan kısmı kadar olan uzunluk ölçü birimidir. 58-68 cm dir.
- [161](#) İbn Mâce, *Libas*, 1185.
- [162](#) *Ebû Dâvud*, 1797; *Nesâi*, 5/148; *Müsned*, 6/240.
- [163](#) Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ'*, 9/140; A. H. Cuma, *Nisâu Ehl-i Beyt*, 223.
- [164](#) İbn Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 286.
- [165](#) İbn Kesrevî, *Terâcim*, 2/127.
- [166](#) Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 4467.
- [167](#) İleride de bahsi geçeceği üzere; Hz. Fâtıma, birer yaş ara ile beş çocuğu olunca işlere yetişemez olmuştur. Kızının hâlini gören Efendimiz, ona Fidde isminde bir yardımcı göndermişti.
- [168](#) İnsân Süresi, 1-9
- [169](#) Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, 10/110; Âlûsî, *Ruhu'l-meâni*, 16/270; Razi, *Tefsiru'l-kebir*, 30/244.
- [170](#) Âl-i İmrân Süresi, 37
- [171](#) İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim*, 2/29; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/47.
- [172](#) Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 8/313.
- [173](#) En'âm Süresi, 162-163
- [174](#) Taberânî, *Dua*, 947; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, 78
- [175](#) Nevevî, *Ezkâr*, 950; Ebû Ya'la, *Müsned*, 2859; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/386.
- [176](#) *Müsned*, 1/159; Ebû Ya'la, *Müsned*, 269.
- [177](#) Ebû Ya'la, *Müsned*, 568.
- [178](#) Zuhruf Süresi, 13-14
- [179](#) Ebû Dâvud, *Cihad*, 2602; Tirmizî, *Daavât*, 3446; Nesâi, *Siyer*, 130; *Müsned*, 1056; Tayâlisî, *Müsned*, s. 20; Ebû Ya'la, *Müsned*, 586; Makdisî, *Ehâdisü'l-muhtare*, 656. (İsnadı sahihtir.)
- [180](#) *Müsned*, 1/149, 150, 1/107; Hâkim, *Müstedrek*, 4/229; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/48; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 9/89. Hakim hadisin isnadının sahih olduğunu söylerken, Zehebî ona katıldığını belirtmiştir.
- [181](#) İbn Mâce, *Siyâm*, 57.
- [182](#) Buhârî, *Fadlû Leyleti'l-Kadr*, 5; Tirmizî, *Savm*, 73; İbn Mâce, *Siyâm*, 57; *Müsned*, 1/132; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 8/438.
- [183](#) Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 3/86; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 8/431.
- [184](#) H. A. Akk, *Uzamâ Havle'r-Resül*, 3/1559.
- [185](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/89; Taberî, *Târih*, 415; İbn Hibban, *Sire*, 1/272; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/257; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/98.
- [186](#) Semhûdî, *Vefâü'l-vefâ*, 1-2/469.
- [187](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 25/14.
- [188](#) Müslim, *Fedâilü's-Sahabe*, 57; Nevevî, *Minhâc*, 15/188.
- [189](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4773; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/124.
- [190](#) Nisâbü'rî, *Şerefü'l-Mustafâ*, 647.
- [191](#) Buhârî, *Megâzi*, 43; Müslim, *Cihad*, 34; *Müsned*, 4/329, 330, 6/145; İbn Hişâm, *Sire*, 3-4/317; Taberî, *Târih*, 412; Beyhakî,

- Delâilu'n-nübüvve*, 4/146; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/29; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/54.
- [192](#) Ebû Dâvud, *Tereccül*, 21; *İbn Mâce*, 3650; Ebû Ya'la, *Müsned*, 436; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 9/45.
- [193](#) Nesâî, *Zinet*, 39; *Müsned*, 5/278.
- [194](#) Buhârî, *Megâzi*, 38; Müslim, *Fedailü's-Sahabe*, 4; *Ebû Dâvud*, 3661; *Müsned*, 3/16; *Nesâî*, 8149, 8587; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32759; Tayâlisî, *Müsned*, 2441; İbn Hibban, *Sahih*, 6932; Ebû Ya'la, *Müsned*, 354; Beyhakî, *Sünen*, 9/106; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 14713; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/110; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/63; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/603; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/219; Taberî, *Târih*, 422; Vâkidî, *Megâzi*, 2/634; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/124; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/327; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/52.
- [195](#) *Müsned*, 1/99; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/334; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/125; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/331; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/54.
- [196](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/604; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/220; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 4/212; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/12; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/331; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/55.
- [197](#) İbn Abdilberr, *İstiab*, 4/1917.
- [198](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/227; Belâzurî, *Ensâbu'l-esrâf*, 1/335; Vâkidî, *Megâzi*, 2:740; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/194.
- [199](#) Buhârî, *Megâzi* 43; Ebû Dâvud, *Talak* 35; Hâkim, *Müstedrek*, 4614; Vâkidî, *Megâzi*, 2/738; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/346; İbn Hacer, *Fethü'l-bâri*, 2/1859; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 4/338; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/195; Makdisî, *Ensâb*, 142.
- [200](#) Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1597; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/59.
- [201](#) Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/63.
- [202](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4820; İbn Hibban, *Sahih*, 6971; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/120.
- [203](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/294.
- [204](#) Ebû Dâvud, *Edeb*, 56; İbn Hibban, *Sahih*, 6975.
- [205](#) Şâmî, *Sübülü'l-Hüdâ*, 9/231.
- [206](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/26; İbn Hacer, *İsâbe*, 11579.
- [207](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/365.

Mekke Fethi'nde Hz. Ali ve Ailesi

Müslümanların müttefiklerine karşı savaşarak Hudeybiye anlaşmasını bozan Mekkeliler, yaptıklarına bin pişman oldular. Ebû Süfyan'ı Medine'ye göndererek barışı yenilemeye çalıştılar. Efendimiz ile görüşen Ebû Süfyan sonuç alamayınca Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman ile görüşerek Efendimiz'i ikna etmeleri için rica etti. Her defasında red cevabı alınca şaşkına döndü. Kara kara düşünürken, başvuracağı bir kapının daha var olduğunu hatırladı. Bu kapı Ehl-i Beyt'in kapısıydı. Vakit kaybetmeden oraya yöneldi, kapılarını çalıp içeri girdi. Hal hatır faslı bittikten sonra söze başladı.

– Ey Ali! Bildiğin gibi bu sorunu çözmek için Mekke'den kalkıp buraya kadar geldim. Geldiğim gibi eli boş dönmek istemiyorum. Seninle yakın akraba sayılırız. Muhammed'e ulaşış savaş olmaması için ikna etmem konusunda bana yardımcı ol, deyince Hz. Ali:

– Yazık! Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir şeye karar verdi mi hiçbirimizin bu hususta onunla konuşamayacağını bilmiyor musun diyerek Ebû Süfyan'ın teklifini kesin olarak reddetti.

Aldığı cevap onu büyük bir karamsarlığa sevk etti. Yerin altı onun için üstünden daha sevimli bir hâle geldi. Hz. Fâtıma'ya döndü:

– Ey kızım! Sen beni himayen altına almaz mısın, diye yalvarırcasına rica etti.

Hz. Fâtıma için hassasiyetinin farkındaydı. Ancak Mekke liderini de kırmak istemiyordu. Ondakurtulmak için:

– Ben kadını, bir şey yapamam, dedi. Ebû Süfyan:

– Olsun, bak senin kardeşin Zeyneb eşini himayesi altına alınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) himayesini kabul etti, dedi. Hz. Fâtıma'nın himaye konusunda isteksiz olduğunu anlayan Ebû Süfyan kendince son bir çıkış yolu olduğunu düşünerek bir köşede oynayan Hz. Hasan'ı gösterdi:

– Müsaade et de, o izin versin! O büyüyünce Arapların efendisi olacak, dedi.

Hz. Fâtıma muhababının ısrar edeceğini anlayınca teklifini kesin bir şekilde reddederek ümit yollarını tamamen kapadı.

– Vallahi! Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) karşı ne o ne de bir başkası seni himayesi altına alamaz, dedi.

Medine'de hiçbir şey elde edemeyeceğini anlayan Ebû Süfyan, ümidini kesti. Lakin eli boş bir şekilde Mekke'ye geri dönmek de istemiyordu. Son bir ümitle:

– Ey Ali! Çok zor durumda kaldık. Bana bir tavsiyede bulunur musun diye rica etti. O:

– Vallahi seni bu durumdan kurtaracak bir şey bilmiyorum. Aklıma gelen tek bir yol var. Sen Kinâneoğulları'nın reisisin. Mescid-i Nebevî'ye git. Mekkelileri himayen altına aldığını bildir. Sonra memleketine dön, diye tavsiye etti. Bunun fayda vermeyeceğini bilen Ebû Süfyan yine de:

– Sence bunu yapmak gerçekten faydalı olur mu diye sordu. Hz. Ali:

– Hayır, faydalı olacağını sanmıyorum ama başka bir çaren de yok, dedi. Çaresiz kalan Ebû Süfyan son bir ümit Mescid-i Nebevî'ye gitti.

– Ey insanlar! İyi bilin ki Mekke halkını himayem altına aldım, dedi. Cevap beklemeden devesine binerek Mekke yolunu tuttu. Şehre varınca dönüşünü heyecanla bekleyen halk çevresini sardı.

– Neler oldu? Anlaşmayı yeniledin mi? gibi sorular sordular. Eli boş döndüğü yüzünden

okunan Ebû Süfyân olanları tek tek anlattı. Mekkeliler şaşkın yapacaklarını bilemeden öylece bekletiler.[208](#)

Mekke'ye Giriş

Mekkeliklerin anlaşmayı bozmaları üzerine Mekke seferine hazırlanan ve bu hazırlığını gizli tutan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabıyla Medine'den yola çıktı. Sessizce ve gizlice Mekke'ye varıp âni bir baskınla kan dökmeden şehir fethetmek istiyordu. Başını yere eğerek, büyük bir tevazu içinde Mekke'ye giren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendilerine yıllarca zulmeden ve ordular kurarak üzerine gelen Mekkelilerden yalnızca zulümde ileri giden on kişinin öldürülmesini emretti. Daha sonra onlardan çoğunu affetti. Efendimiz'in:

– Nerede görürseniz öldürün emrini verdiği kişilerden biri hicret sırasında Hz. Fâtıma ve Hz. Ümmü Gülsüm'ün develerini kasten ürkütüp onları ölümle burun buruna getiren Huveyris ibn-i Nukayz idi. Develerinden düşen Peygamber kızları sakatlanma ve ölüm tehlikesi geçirmişlerdi.

Emri duyan Hz. Ali, Huveyris'i aramaya çıktı. Emirden haberdar olan Huveyris eve kaçıp kapıyı arkadan kilitledi. Allah'ın aslanı gördüğü kişilere Huveyris'in nerede olduğunu soruyordu. Halk:

– Şehri terk edip köye kaçtı, diyerek Hz. Ali'yi yanlış yönlendirmeye çalıştılar. Onlara kanmayan Hz. Ali, evin yakınlığında gizlenerek beklemeye başladı. Havanın kararmasını bekleyen Huveyris, akşam olunca evinden çıkıp gizlice kaçmaya çalıştı. Adamı takip eden Hz. Ali, Mekke sokaklarından birinde kısırdı. Kaçmaya fırsat vermeden hemen oracıkta öldürdü.[209](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekke'ye girince ilk olarak Kâbe'ye gitti. Tavaftan sonra içine girmek için Kâbe'nin anahtarlarını istedi. Mescid-i Harâm'da oturup beklerken Kâbe'nin kapıcısı Osman ibn-i Talha bulunup getirildi. Onu görünce yerinden sıçrayan Hz. Ali Kâbe'nin anahtarını alıp Efendimiz'e yöneldi.

– Ya Resûlallah! Lütfen Sikaye ile Hicabe (Kâbe'nin kapıcılık görevini) bizde birleştir, diye rica etti. Allah Resûlü de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) en az onun kadar bu görevin kendi sülalesinde olmasını istiyordu. Ama o hayatı boyunca vefaya sadık kalmıştı. Sadakatini sürdürmeye devam etti.

– Osman ibn-i Talha nerede diye sordu. Sahabiler Osman ibn-i Talha'yı Efendimiz'in yanına gönderdiler. Huzura varınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Anahtarını al ey Osman! Bugün iyilik ve vefa günüdür, buyurdu.[210](#)

Ümmü Hânî'nin Verdiği Eman

Mekke fethinde çok az da olsa bir grup Mekkelî genç İslâm ordusuna karşı direndi. Bir kısmı ise geçmişte yaptıklarını hatırlayarak korkuya kapıldı. Bunlar arasında Ümmü Hânî'nin eşi Hübeyra'nın iki akrabası da vardı. Biri Kureyşin ileri gelenlerinden Abdullah ibn-i Ebî Rebîa diğeri ise Ebû Cehil'in kardeşi Hâris ibn-i Hişâm'dı. İslâm ordusunun Mekke'ye girdiğini görünce kaçarak, Ümmü Hânî'nin evine sığındılar. Çaresizdiler.

– Senden eman istiyoruz, diye yalvararak kendilerini korumasını istediler. Ümmü Hânî:

– Tamam size eman veriyorum, bundan böyle benim korumam altındasınız, dedi. Biraz sonra onları takip eden bir atlı kapısına dayandı. Tepeden turnağa zırlı olan bu kişinin yüzü miğferle örtülüydü. Ümmü Hânî:

– Ben Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) amcasının kızımıym, diyerek kendini tanıttı. Ancak atlı sözlerini duymuyor gibiydi. Bu kez:

– Benden uzak dur, diye çıkıştı. Atlı yüzünü açtığında kalbi heyecandan duracakmış gibi oldu. Zira karşısında duran yiğit yıllardır görmediği kardeşi Hz. Ali idi. Hz. Ali atından inince:

– Kardeşim, diye koşup boynuna sarıldı. Gözyaşları içinde hasret giderdi. Hâl hatır sorduktan sonra içeri buyur etti. Kısa bir süreliğine içeri giren Hz. Ali konuşma sırasında saklanan adamları gördü. Onlara sert sert bakarken sessizce kılıcını kınından çıkardı ve:

– Bunların burada ne işleri var diye sordu. Ümmü Hânî:

– Onlara eman verdim, dedi. Öfkelenen Hz. Ali:

– Müşrikleri mi koruyorsun diye çıkıştı. Ümmü Hânî yerinden fırlayarak adamların önüne geçti.

– Onlara eman verdim. Emanımı yok sayacaksan öldürmeye önce benden başla, dedi. Hz. Ali ablasının kararlı olduğunu görünce üstelemedi. Israr etmeden oradan ayrıldı. Benzer bir tablo ile karşılaşmak istemeyen Ümmü Hânî, adamlara:

– Korkmayın size kimse dokunamaz. Beni bir süre burada bekleyin, dedikten sonra evin kapısını sıkıca kapatıp doğruca Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti.

Olayın devamını bizzat Ümmü Hânî şöyle anlatıyor:

“Durumu bildirmek ve adamlar için eman almak üzere doğruca Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Batha mevkiinde bulunan çadırına gittim. Ancak çadırda Hz. Fâtıma'dan başka kimse yoktu. Ona:

– Annemin oğlu Ali'den neler çektim bir bilsen? Eşimin akrabalarından iki kişiye eman verdim. Ali onları görünce öldürmek için üzerlerine gitti, dedim. Müşriklerin bir zamanlar Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabına yaptıklarını hatırlayan Hz. Fâtıma eşi gibi kızdı. Hatta kardeşimden daha sert davrandı.

– Müşriklere eman veriyorsun öyle mi diye çıkıştı. Tam o sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) içeri girdi. Beni görünce:

– Merhaba ey Fâhite! Hoş geldin, dedi. Ben hemen söze başlayarak:

– Annemin oğlu Ali'den neler çektim bir bilsen? Eşimin akrabalarından iki kişiye eman verdim. Ali onları görünce öldürmek için üzerlerine gitti, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Öyle şey olmaz! Senin eman verdiğine biz de eman verdik. Senin koruduğunu biz de koruruz, buyurdu. İstedğim olmuştu. Sevinç içinde oradan ayrılıp eve gittim.”²¹¹

Savaşın Seyrini Değiştiren Kahraman

Mekke fethinden sonra Huneyn savaşı yapıldı. Savaşın hemen başlarında düşmanın âni saldırısına uğrayan İslâm ordusunda bir sarsıntı olmuştu. O sırada Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çevresinde Kur'ân'da övgü ile bahsedilen yüz sahabî kalmıştı. Onlardan biri olan Hz. Ali, her zaman olduğu gibi kahramanca savaşarak Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) korudu. Efendimiz o sırada Hz. Ali'ye:

– Bana bir avuç toprak ver, buyurdu. Hz. Ali devesinden indi, yerden bir avuç toprak alarak Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) verdi. Toprağı alan Efendimiz onu kâfirlerin yüzlerine doğru savurdu.

Biraz sonra Havazinliler arasında deve üzerinde savaşan bir adam belirdi. Safların hemen önünde olan adamın elinde uzun bir mızrak, mızrağın ucunda ise ona bağlanmış siyah bir sancak vardı. Adam Müslümanlara aman vermiyor, yanlarına yaklaşan herkesi mızrağı ile yaralıyordu.

Birini kaçırdığında arkasındaki Havazinlilere işaret ediyor, adamlar o kişinin ardına düşüp şehit ediyorlardı. Ellerinden kurtulan yok gibiydi. Cesaretleri kırılan Müslümanlar adamın yanına yaklaşamaz hâle geldiler.

Hz. Ali ile Ebû Dücâne olanları görünce adamın üzerine yürüdüler. İlk hamleden sonra Medineli önde Hz. Ali arkada kaldı. Hz. Ali bir darbe ile adamın devesini yaraladı. Deve yaralanınca üzerinde durmayı başaramayıp yere düştü. Medineli vakit kaybetmeden yanına koştu. Bir darbe ile bacağında yaraladı. Cesaretlerini toplayan Müslümanlar hep birlikte hücumla geçtiler. Neye uğradığını şaşırarak Havazinliler kaçmaya başladılar. Nerdeyse bütün Müslümanlar saldırıya geçince savaşın seyri bir anda değişti. Her bir Müslüman bir esir ile geri döndü. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanı esirlerle dolup taşı. [212](#)

Medine'ye Dönüş

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, dedeleri cihad için sefere gittiğinde neşeleri kaçır, dönünceye kadar kalpleri hüznle dolardı. Onu özler, gözleri yollarda annelerinin yanına gider, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ne zaman gelecek diye sorarlardı. Bu kez anneleri de onlarla gitmişti. Hüzünleri artan çocuklar sabırsızlanıyorlardı. Her sabah kalktıklarında ilk işleri seferden dönecek yolcuları sormak oluyordu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir sefere giderken ve dönerken gençler ve çocuklardan bir veya birkaçını mutlaka devesine bindirir, onlarla yol boyunca sohbet ederdi. Dedelerini özlemle bekleyen Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin bu ânı çok severlerdi.

İşte şimdi yine o anlardan biriydi. İslâm ordusunun Medine'ye ulaşmak üzere olduğunu öğrenince sevinçle arkadaşlarıyla birlikte Veda Tepesi'ne koştular. Bir an önce dedelerine ulaşmak hasret gidermek, deve üzerinde sohbet ede ede evlerine gitmek istiyorlardı. Oraya varduktan sonra fazla beklemediler. İslâm ordusu görülünce sevinçle yanına koştular. Gözleri Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aramaya başladı. Nihayet gördüler. Abdullah ibn-i Cafer onlardan önce dedelerini bulmuş devesine binmişti bile.

Abdullah ibn-i Cafer der ki:

“Benden hemen sonra Hz. Fâtıma'nın oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) karşılamaya geldiler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları görünce sevindi. Orada bulunan bir sahabîye torunlarını yukarı kaldırmasını söyledi. Sahabî onları tek tek kaldırarak deveye bindirdi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) birini arkasına birini önüne aldı. Hep birlikte devenin üzerinde sohbet ederek Medine'ye girdik. [213](#)

Korkutan Hata

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Reyhanları büyümüş, tek başlarına Medine sokaklarında gezecek yaşa gelmişlerdi. Bazen oyuna dalıyor mahallelerinden ayrılıp uzaklara gidiyorlardı. Yine bu şekilde oyuna dalmış, evlerinden oldukça uzaklaşmışlardı. Neden sonra evden uzaklaştıklarını fark ettiler. Etraflarına baktıklarında kaybolduklarını anladılar. İssiz bir yerdediler, kendilerine yardım edecek veya yol gösterecek herhangi bir kimse yoktu. Ne yapacaklarını şaşırarak, çok korkmuşlardı.

Efendimiz torunlarının kaybolduğunu öğrenince çok üzüldü. Gördüğü bütün sahabîleri onları aramak için seferber etti.

Selmân-ı Fârisî (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Bir öğlen vakti Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) etrafına toplanmış oturuyorduk. O sırada Ümmü Eymen büyük bir telaş içinde yanımıza geldi.

– Ya Resûlallah! Hasan ile Hüseyin kaybolmuş dedi. Efendimiz hemen yerinden fırladı. Bize:

– Kalkıp çocuklarımı arayın! buyurdu. Her bir sahabiye bir tarafa gönderdi. Ben arama sırasında Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ayrılmadım. Sürekli onu takip ettim. Araya araya Medine dışında bir dağın eteğine kadar gittik. Uzun aramalar sonunda çocukları orada bulduk. Oldukça zor durumdaydılar. Tam karşılarında kuyruğunun üzerine dikilmiş bir yılan vardı. Dilini çıkarmış, tıs tıs diye ses çıkarıp çocuklara saldırmaya hazırlanıyordu. Hasan ve Hüseyin korkudan birbirlerine sarılmış öylece duruyorlardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları bu hâlde görünce yanlarına koştu. Yaklaşınca yerden birkaç taş alıp yılanı atmaya başladı. Yılan bizi fark edince kuyruğunu indirip hızla oradan uzaklaştı. Dedeleri çocukların yanına koştu. Kucağına alıp bağrına bastı. Bizi gören çocuklar bir anda hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladılar. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başlarını okşadı, öperek sakinleştirmeye çalıştı. Bir taraftan korkmamalarını söylüyor, bir taraftan da:

– Anam-babam size feda olsun! Sizi bulduğum için Allah'a sonsuz hamd ederim, diye Rabb'ine şükrediyordu.

Çocuklar sakinleşince birini sağ, diğerini sol omzuna alıp yürümeye başladı. Onları bu hâlde görünce çok sevindim. Sevincimi dışa vurarak çocuklara:

– Müjdelers olsun! Bineğiniz ne kadar güzel! dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Binicileri de çok güzel buyurarak çocukları güldürmeye çalıştı.²¹⁴

²⁰⁸ *Müsned*, 2/365, 4/197; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/396; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/134; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/648; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/241; Vâkidî, *Megâzî*, 2/792; Taberî, *Târîh*, 433; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/8; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/105; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/206.

²⁰⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/655; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/250; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/224.

²¹⁰ İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/412; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/245.

²¹¹ Buhârî, *Salât*, 4; Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn*, 82; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/414; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/80; Vâkidî, *Megâzî*, 2/829; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/411; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/656; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 6/171.

²¹² Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/127; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/445; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/330, 350.

²¹³ Müslim, *Fedâilü's-Sahabe*, 66, 67; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1596.

²¹⁴ Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 15081.

Nebevî Eğitim

Nebevî terbiye ile yetişen Hz. Ali, ilim öğrenmenin ölünceye kadar devam edeceğine inanırdı. Bu inançla Efendimiz'in etrafında pervane olur, onu dikkatle takip eder, sürekli sorup öğrenirdi. İlim âşıklarındandı. Sahabiler arasında çok soru sormakla tanınırdı. Onun ilim aşkını bilen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) o sormadığında kendisi bir soru sorarak ilgisini çeker, ardından cevaplandırırdı.

Hz. Ali anlatıyor:

“Du'metü'l-Cendel kralı Ukeydir, Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elbiselek kumaş hediye etmişti. Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni yanına çağırdı, kendisine hediye edilen o ipekli kumaşı bana hediye etti. Kumaş çok hoşuma gittiği için elbise yapıp giydikten sonra dışarı çıktım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elbiseyi üzerimde görünce hoşlanmadı. Yüzündeki kızgınlığı fark edince yanlış yaptığımı anladım. Bana döndü:

– Kendim için istemediğimi senin için de istemem, buyurdu. Hemen eve dönüp elbisemi değiştirdim. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hediye ettiği elbiseyi birkaç parçaya böldüm. Eşim Fâtıma ve halaları arasında bölüştürdüm.”[215](#)

Eğitime son derece önem veren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunlarının eğitimi ile de yakından ilgilenirdi. Bunun için her fırsatı değerlendirir, iman ve ibadetten güzel ahlaka kadar her konuda bilgi verir, iyi insan olarak yetişmeleri için gayret ederdi. O günleri anlatan Hz. Hasan:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana beş vakit namaz kılmamı, namaz bittikten sonra neler söylemem gerektiğini öğretti. Sonra:

– *Şüpheden duyduğün şeyleri bırak, şüphelenmediğün şeyleri yap! İyi bil ki doğruluk ve hayır kalbe huzur verir, yalan ise onu kuşkuyla düşürür, rahatsız eder*, buyurarak tavsiyede bulundu, derdi.[216](#)

Efendimiz'in öğretmeye özen gösterdiği konulardan biri de namazlarda ve namaz dışında okunacak dualardı. Hz. Hasan anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana vitr namazında okumak için bir dua öğretti. Şöyle buyurdu: Bütün namaz bitip de yalnızca secde kaldığında, başını rükûdan kaldırdığın zaman şu duayı oku:

“Allah'ım! Beni hidayete erdirdiğün kişilerin yoluna ilet! Afiyet verdiğün ve velisi olduğün kişilerden kıl! Verdiğün nimetleri bana mübarek kıl! Yarattığın şeylerin şerrinden beni koru! Her şeye hükmeden sensin. Senin aleyhine hüküm verilemez. Senin velisi olduğün kimse zelil olmaz. Yüce olan sensin!”[217](#)

Zekât Hurması

Aradan yıllar geçtikten sonra anılarını anlatmaya devam eden Hz. Hasan, onlardan birini rica üzerine anlattı. Ebû Cevzî anlatıyor:

“Bir gün Hz. Hasan'a:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile geçirdiğün günleri hatırlıyor musun diye sordum.

– Elbette hatırlıyorum, dedi. Ben:

– Anılarından birini anlatır mısın, diye rica ettim. Beni kırmayıp anlatmaya başladı:

– Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni yanına aldı. Birlikte yürüyerek zekâtların konulduğu hurma ambarının yanına gittik. Ambarda iken yığın hâlinde duran hurmalara yaklaştım. Bir hurma alıp ağzıma götürdüm. Tam yiyecektim ki Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni gördü:

– Kıh kıh diyerek yanıma geldi. Beni güzel bir şekilde tuttu, incitmeden hurmayı ağzımdan çıkartıp aldı. Hurmanın ıslaklığını sildikten sonra diğer hurmaların içine geri attı. Orada bulunan sahabîler olanları hayretle izliyordu. Biri dayanamadı:

– Ya Resûlallah! Bir hurmayı mı çocuktan esirgedin? Onu çocuktan almasan olmaz mıydı? dedi. Haram konusunda çok hassas olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabîye:

– Zekât malından yemek Muhammed ve ailesine helal değildir, buyurdu. [218](#)

Mescit Kuşları

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “Gözümün nuru” dediği namazı çok severdi. Secde ânına özel bir önem verir, onun için “*Secde, kulun Rabb'ine en yakın olduğu andır.*” buyururdu. Çocukların, bu huzur ânını bozacak hareketlerde bulunmalarına rağmen yine de mescide gelmelerine engel olmaz, oyunlarını sabırla karşılar, onlara sevgi ile yaklaşırdı.

Şeddad ibn-i Hâdî babasından naklen anlatıyor:

“Öğlen ya da ikinci vaktinde mescitte namazı kılmak için bekliyorduk. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) torunu Hasan ile yanımıza geldi. Torunu kucağında idi. Mihraba varınca çocuğu yere, ayaklarının hemen yanına bıraktı. Kamet getirildiğinde kalkıp namaz kıldırdı. Rükûdan sonra secdeye vardık.

Secde uzadıkça uzadı. Uzun bir süre geçtiği hâlde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını secdeden kaldırmadı. Sonunda dayanamadım başımı kaldırıp baktım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hâlâ secdede torunu da sırtında idi. Başımı hızla yere koyup secdeye devam ettim. Efendimiz’in secdeyi uzatması benim gibi diğer sahabîleri de meraklandırmıştı. Namaz bitince:

– Ya Resûlallah ne oldu? Secdeyi öncekilerden çok fazla uzattınız. Bir emir mi aldınız yoksa vahiy mi geldi diye sordular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Oğlum sırtıma çıktı. Yaptığı şeyi bitirinceye kadar bekledim. Acele etmek hoşuma gitmedi. Bu nedenle secdeyi uzattım, buyurdu. [219](#)

Mescid-i Nebevî Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’in ikinci evi gibiydi. Dedelerini özlediklerinde camiye koşarlardı. Torunlarına camiye sevdiren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlarla camide çok güzel anlar yaşadı.

Yine bir gün iki kardeş kafa kafaya verip dedelerini görmek için Mescid-i Nebevî’ye gitmişlerdi. Namaz vaktiydi. Çocuklar bir kenarda dururken Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashâbı ile namaza durdu. Secdede iken torunlarının ikisi de sırtına çıktı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını secdeden kaldıracığı zaman onları incitmemeye büyük özen gösterdi. Bir elini yavaşça birine diğer elini diğerine uzattı. İki torununu da sıkı sıkı tutuktan sonra başını secdeden kaldırdı. Çocukları sessizce yere bıraktı. Namaz bittikten sonra birini bir dizine diğerini bir dizine oturttu. Onlarla yakından ilgilendi, sevip okşadı. Efendimiz’in rahat etmesini arzu eden Ebû Hüreyre:

– Ya Resûlallah! İsterseniz onları annelerine götürüyüm, dedi. Çocukların camide olmasından ve yaptıklarından rahatsız olmayan Efendimiz:

– Hayır, kalsınlar buyurdu. Ancak biraz sonra yağmur başladı. Mescid-i Nebevî’nin üzeri örtülü olmadığı için çocukların ıslanmasından endişe eden Efendimiz Ebû Hüreyre’ye:

– Haydî, onları annelerine götür, buyurdu.

Vakit akşam, etraf ise iyiden iyiye karanlıktı. Yağmur ve karanlıkta çocukları nasıl götüreceğini düşünen Ebû Hüreyre, dışarı çıktığında hayret etti. Çakan şimşekler her tarafı gündüz gibi aydınlatıyordu. Şimşekler onları eve götürünceye kadar çakmaya devam etti. Onların ışığında eve kadar gidip çocukları annelerine teslim etti. [220](#)

Vahye Şahit Olunan Özel Ân

Vahiy kâtiplerinden olan Hz. Ali, vahyin gelişine defalarca şahit oldu. Bunlardan biri çok özeldi. Hz. Ebû Bekir'in eşi Esmâ bint-i Ümeys o özel ânı şöyle anlatır:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir gün Ali'nin elinden tutarak bize geldi. Sevinçle içeri buyur ettim. Bizde buldukları sırada vahiy geldi. Vahiy geldiğinde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını Ali'nin dizine koymuş, istirahat ediyordu. Vahyin hali uzun sürdü. Henüz ikindiye kılmayan Ali'nin, yerinden kıpırdama imkânı yoktu. Vahiy devam ederken güneş guruba girdi. Vahyin gelişi tamamlanınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını kaldırdı.

– İkindiye kıldın mı ey Ali diye sordu. O:

– Hayır, kılamadım, dedi. Ellerini semaya kaldıran Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Allah'ım! O sana ve peygamberine itaat ettiği için namazını kılamadı. Güneşi onun için geri çevir, diye dua etti. O an batmak üzere olan güneş geri döndü. Ali namazını kıldıktan sonra önceki yerine gitti.”[221](#)

Hz. Fâtıma'nın Üzüntüsü

Mahzumoğulları Mekke Fethi ile çok ciddi bir prestij kaybetmişlerdi. Yaptıklarını affettirmek ve kaybettikleri prestiji geri kazanmak için harekete geçtiler. Bunun yolunun Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve onun değer verdiği kimselerle yakınlık kurmak olduğunu düşünen kabile, Ebû Cehil'in kızı ile Hz. Ali'yi evlendirmek için girişimde bulundular. Hz. Ali ile konuşarak Ebû Cehil'in kızı ile evlenmeye razı etmeye çalıştılar. Hatta bunun için baskı yaptılar. Hz. Ali onlara olumsuz cevap verse de görüşmeler Hz. Fâtıma'nın kulağına kadar gitti.

Duyduğu sözlere çok üzülen Hz. Fâtıma, incindi. Bir anda yıllar öncesine gitti. Ebû Cehil'in; babasına, Yâsir ailesine yaptıklarını, Sümeyye hanımı, oğlunu ve eşini vahşice şehit edişini, kendine attıkları tokatları, üç yıl boyunca toplumdaki tecrit edilerek aç, susuz, perişan bir şekilde yaşamaya mahkûm edilişlerini... hatırladı. Şimdi her sabah kalktığında bu kadar zulüm yapan kişinin kızını karşısında görecekti, maruz kaldıkları zulmü her gün yeniden hatırlamak durumunda kalacaktı. Daha nice olumsuzluklar yaşayacak, huzuru bozulacaktı. Buna razı olamazdı. Hemen Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti, durumu anlattı. Yumuşak tavrı ile insanları cesaretlendirdiği için babasına sitem etti. Bu nedenle insanların bir zamanlar kendisine ve ailesine her türlü zulmü reva gören birinin kızı ile eşini evlendirmeye kalkışmaya cesaret ettiklerini söyledi.

Kızının sözleri ve insanların yapmak istedikleri Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok kızdırdı. Mescid-i Nebevî'ye gitti. Ashabını toplayarak onlara bir konuşma yaptı:

– Hâşim ibn-i Muğîre'nin çocukları benden kızları ile Ali'yi evlendirmek için izin istiyorlar. İzin vermiyorum. İzin vermiyorum. İzin vermiyorum. Fâtıma benden bir parçadır. Korkarım yaptıklarınızla onu dini hususunda fitneye düşüreceksiniz. Helâli haram, haramı helal kılmıyorum. Lakin vallahi Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı ile Allah düşmanının kızı ebediyen aynı mekânı paylaşamaz, buyurdu.[222](#)

Tebük Seferi'nde Ehl- Beyt'i Koruma Görevi

İslâm Mekke ve Medine sınırlarını aşarak, Bahreyn, Umman ve Yemen'in uzak beldelerine kadar ulaşmaya başlamıştı. Bu durum bölgede yaşayan yönetici ve güç sahipleri gibi süper devletleri de oldukça rahatsız ediyordu. Yemen'in çeşitli bölgelerinde yaşayan yöneticiler çevresindeki insanları kışkırtarak onları İslâm'a karşı savaşmaya teşvik edip durdular.

Aldığı raporları değerlendiren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekke ve Tâif fetihlerinden döndükten sonra bölgeye gitmeye karar verdi. Yola çıkarken Hz. Ali'ye:

– Sen Medine'de ailemizin yanında kal! Onları koru, ihtiyaçlarını gider, buyurdu. Emir Allah

Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelince cihad aşkı ile yanan Hz. Ali durumu çaresiz kabullendi.

Doğrudan Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) saldırmaya cesaret edemeyen münafıklar, stratejilerini değiştirmişlerdi. Birkaç yıldan beri Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) değil yakınlarını hedef alıyor, etrafındakilere saldırıyorlardı. Bu saldırılarla bir yandan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile yakınlarının arasını açmaya, bir yandan onu davetten alıkoymaya çalışıyorlar, aynı zamanda fitne çıkararak İslâm Peygamberi'nin elini zayıflatmaya çabalıyorlardı. Hz. Ali'nin Tebük seferine katılmamasını fırsat bildiler. Vakit kaybetmeden fitne çanlarını çalmaya başladılar.

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu önemsemedi. Küçük düşürmek için geride bıraktı. Mutlaka yanlış bir şeyler yapmıştır. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) artık onu sevmiyor, yanında olmasından hoşlanmıyor... gibi dedikodular çıkarıp şehre yaydılar.

Dedikoduları duyan Hz. Ali çok üzüldü. Can evinden vurulmuşa döndü. “Acaba bilmeden yanlış bir şey mi yaptım?!” diye endişelendi. Zihnini yokladı, kafasını çatlatırcasına düşündü, ama bir şey bulamadı. Eve koşup silahını kuşandı. Alelacele hazırlığını yaparak yola çıktı. İslâm ordusuna kavuşup onlarla birlikte cihada gitmek istiyordu. Bu isteğini Efendimiz'e bildirecek, gerekirse kabul edilmesi için yalvaracaktı.

İslâm ordusu Curf'da konakladığında onlara yetişti. Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) arayıp buldu. Üzüntü ve kızgınlıktan ağlıyordu.

– Ya Resûlallah! Beni hanımlar ve çocukların yanında bıraktın. İnsanlar benim hakkında şöyle şöyle diyorlar. Bilmeden bir yanlış mı yaptım? Allah ve Resûlü'nü kızdırmaktan Allah'a sığınırım, sözleriyle içini Efendimiz'e döktü. Söylenenleri duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hem üzüldü hem kızdı:

– Ey Ali! Ben de senden razıyım Allah da. Onlar yalan söylüyorlar. Bilakis seni arkamda bıraktıklarımı koruman ve onlara yardımcı olman için bıraktım. Geri dönüp benim adıma ailemi ve aileni gözet!

Ey Ali! Benim katımda Harun'un Musâ'nın (*aleyhisselâm*) yanındaki durumunda olmak istemez misin? Sen benim katımda Harun'un Musâ'nın (*aleyhisselâm*) katındaki yerdesin. Sadece benden sonra peygamber gelmeyecek, buyurdu. Rahatlayan, dahası sevinen Hz. Ali huzur içinde geri döndü. [223](#)

Nifak ve Kıskançlığın Hedefindeki Kahraman

Mekkelilerin İslâm ile şereflenmesi kıskançlık problemini de beraberinde getirdi. Mekke'nin fethinde ortaya çıkan kıskançlık, genelde Haşimoğulları özelde Abdumuttaliboğulları ile girilen amansız bir rekabetten kaynaklanıyordu. Bu nedenle Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) karşı çıkmışlar, onunla mücadele etmişlerdi. Mekke'nin fethi ile yenik düşen bu kabileler, imanla birlikte mücadeleyi bıraktılar. Lakin bir kısmı içindeki kızgınlığı hemen atamadı. İslâm ahlakı ile ahlaklanma süreci devam ederken zorlandılar. İmanları Efendimiz'e ve Müslümanlara karşı kin ve düşmanlığa engel olsa da kalplerinden henüz atamadıkları manevî hastalıkları ayaklarını kaydırıp, duygularına söz geçiremediler. Kıskançlıkları o kadar açıktı ki, durumu fark eden Hz. Abbâs defalarca Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gidip dert yandı.

– Ya Resûlallah! Kureyşliler başkaları ile güler yüzle konuşurken bizleri gördüklerinde yüzleri asılıveriyor. Bizden bir tebessümü bile esirgiyorlar.

Hz. Ali de benzer şeyleri yaşıyor, bundan rahatsız oluyordu. Hz. Ali olayı şöyle anlatıyor:

“Bir ara Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gittim. İnsanların bana haset ettiklerini söyleyip şikâyet ettim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni teselli ederek:

– Ey Ali! Cennete girecek ilk kişilerden olmaya razı değil misin? Oraya ilk olarak girecek dört

kişiyi sana söyleyeyim mi? Onlar; ben, sen, Hasan ve Hüseyin'dir. Eşlerimiz sağımızda solumuzda olacak, neslimiz hanımların arkasında, sevenlerimiz de onların arkasında olacaklar, buyurdu. Ben:

– Ya Resûlallah! Beni sevenler nerede olacaklar diye sordum.

– Seni sevenler onlardan sonra Cennete girecekler, buyurdu. [224](#)

Kıskançlıkların sürdüğünü gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunun ilerde artarak devam edeceğini biliyor, başına geleceklere işaret ederek onu mihnete hazırlıyordu. Her zaman Efendimiz'in yakınında olan Hz. Ali, zaman zaman gezilerine de eşlik ederdi. Onunla olduğu tek bir ânı bile boşa geçirmek istemiyor, soru ve gözlemleri ile Efendimiz'in yanında olma fırsatını en iyi şekilde değerlendiriyordu.

Hz. Ali ve Enes ibn-i Mâlik anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elimden tuttu. O, ben ve Enes Medine sokaklarında yürümeye başladık. Bir süre yürüdükten sonra bir bahçeye girdik. Bahçeyi çok beğendim.

– Ya Resûlallah! Bu bahçe ne kadar güzel! dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– İyi bil ki, senin Cennetteki bahçen bundan daha güzel, buyurdu. Birlikte bahçeleri gezmeye devam ettik. Bundan sonra altı yedi bahçeye daha gittik. Gördüğüm her bahçe hoşuma gitti. Ben “Bu bahçe ne kadar güzel.” dedikçe Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) her seferinde:

– İyi bil ki, senin Cennetteki bahçen bundan daha güzel, buyurdu. Son bahçede otururken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını omzuma yaslayarak ağlamaya başladı. Üzüldüm:

– Niçin ağlıyorsun ya Resûlallah diye sordum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Göğsü sana karşı kin dolu bazı insanlar, ben dünyadan ayrılıncaya kadar kalplerindeki kini açığa vurmayacaklar, buyurdu. Ben:

– Ne yapmamı tavsiye edersin ya Resûlallah, dedim.

– Sabret, buyurdu.

– Sabredemezsem ne yapayım diye sordum.

– Sabrını sonuna kadar zorla, buyurdu.

– Dinimi koruyabilecek miyim diye endişemi sordum. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Evet, dinî sorumluluklarını koruyacaksın, buyurdu. [225](#)

Allah'ım! Cennetine Gelmek İstiyoruz Ateşe Değil!

Ehl-i Beyt'ini teselli eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlara tek tek veya toplu olarak pek çok kez müjde verdi. Bir keresinde Hz. Ali'ye döndü:

– Ali'yi seven beni sevmiş gibidir. Ali'ye kızan bana kızmış gibidir. Ali'yi rahatsız edip üzen beni rahatsız etmiş olur. Beni rahatsız eden Allah'ı rahatsız etmiş olur. Seni ancak mümin sever ve sana ancak münafık buğzeder, buyurdu. [226](#)

Hz. Fâtıma için:

“Cennet ehlinin hanımlarının en faziletlisi Hatice, Fâtıma, Meryem ve Asiye'dir.” [227](#)

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için:

“Kim Cennetteki gençlerin efendilerini görmek isterse Hasan ve Hüseyin'e baksın, buyurdu.” [228](#)

Ehl-i Beyt'in taltif edildiği özel anlardan birine şahit olan Hz. Ümmü Seleme anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile otururken birine:

– Fâtıma'ya git, eşi ve çocukları ile bana gelmelerini söyle, buyurdu. Gönderdiği kişi gittikten bir süre sonra kapı çalındı. Efendimiz'in hizmetine bakan kişi kapıyı açıp hemen geri döndü:

– Hz. Ali ve Hz. Fâtıma çocukları ile gelmişler, dedi. Çocuklarının gelişine çok sevinen Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlarla özel olarak ilgilenmek istedi. Bana döndü.

– Kenara geçip bizi biraz yalnız bırakır mısınız? Ailemle bir süre baş başa kalmak istiyorum, buyurdu. Kalktım biraz öteye geçtim. Hz. Fâtıma ve Hz. Ali çocukları ile birlikte içeri girdiler. Çocukları henüz çok küçüktü. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları kucığına alıp sevdi, öpüp okşadı. Sonra bir elini Hz. Ali'nin omzuna diğer elini Hz. Fâtıma'nın omzuna attı. Önce kızını sonra Hz. Ali'yi öptü. Daha sonra üzerlerine siyah bir örtü örttü:

– *Allah'ım! Bunlar Muhammed ailesidir. Salât ve bereketini onlar üzerine kal! Şüphesiz Sen Hamid ve Mecîd'sin. Allah'ım! Ben ve ailem Sana, Cennetine gelmek istiyoruz. Ateşe değil diye dua etti. Ben:*

– Ben de sizinle gelmek isterim ya Resûlallah! dedim. Efendimiz:

– Sen de! buyurarak, duasına beni de kattı.”²²⁹

Hz. Ali'nin Cennetle müjdelendiğine şahit olanlardan Câbir ibn-i Abdillâh, bu müjdeyi şöyle anlatır:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Mescid-i Nebevî'den çıkıp ensar hanımlarından birinin Esvaf adındaki bahçesine gittik. Hanım sahabî bizi içeri buyur etti. Hemen bir ağacın altına döşek koyarak Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) oraya oturttu. Bir süre sohbet eden Efendimiz:

– Birazdan yanımıza Cennet halkından biri gelecek, buyurdu. Çok geçmeden Hz. Ebû Bekir çıkageldi. Efendimiz ikinci kez:

– Birazdan yanımıza Cennet halkından biri gelecek, buyurdu. Bu kez Hz. Ömer geldi. Üçüncü kez:

– Birazdan yanımıza Cennet halkından biri gelecek, buyurduktan sonra oturduğu yerde başını sağa sola çeviren Efendimiz:

– Allah'ım! Sen dilerse gelecek kişi Ali olur, buyurarak gönlünden geçeni söyledi. Duası kabul edildi. Hz. Ali biraz sonra bahçeden içeri girdi...”²³⁰

Efendimiz yalnızca Hz. Ali'yi değil onu sevenleri de Cennetle müjdelemiştir. Ümmü Seleme (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) benim evimde olduğu günlerden biriydi. Hz. Fâtıma kuşluk vaktinde eşi ile birlikte bize geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını kaldırdı. Üç kez:

– *Ey Ali! Seni ve arkadaşlarını Cennetle müjdeliyorum. Seni ve sevenlerini Cennetle müjdeliyorum. Ancak seni sevdiğini iddia ettikleri halde İslâm'dan uzak duranlar ve okudukları Kur'ân boğazlarındaki hançereleri geçmeyenler hariç. Onların işaretleri vardır,* buyurdu.

– İşaretleri nedir ya Resûlallah diye sorulunca:

– *Cuma ve cemaatte bulunmazlar,* buyurdu.²³¹

²¹⁵ Buhârî, *Libas*, 5840; Müslim, *Libas*, 2171; Ebû Dâvud, *Libas*, 4043; Nesâî, *Zinet*, 8/198; *Müsned*, 1/97, 1/130, 1/137; Bezzâr, *Musannef*, 578; Ebû Ya'la, *Müsned*, 319, 329.

²¹⁶ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/5-8.

²¹⁷ Hâkim, *Müstedrek*, 4800.

²¹⁸ *Müsned*, 3/170-171; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/5, 8.

- [219](#) İbn Şeybe, *Musannef*, 8/334; Hâkim, *Müstedrek*, 4775; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/121.
- [220](#) Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1323; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/121; İbn Hibban, *Sahih*, 6961; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 1730.
- [221](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/378; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 9/435.
- [222](#) Buhârî, 9/327; Müslim, 4/1202; Tirmizî, 5/698; Ebû Dâvud, 2/226; İbn Hanbel, *Fedâil*, 1323; İbn Hibban, *Sahih*, 6955; Hâkim, *Müstedrek*, 3/158; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 9/45.
- [223](#) Buhârî, *Fedâilü's-Sahabe* 9; Müslim, 2404; Tirmizî, 3724; Müsned, 5/185, 328, 370; Ebû Ya'la, *Müsne'd*, 344; İbn Hibban, *Sahih*, 6927; İbn Hişam, *Sire*, 3-4/519; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, 2/278; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/693; Taberî, *Târih*, 452; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/344; Nevevî, *Tehzîbü'l-esma*, 429; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/187; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 5/241.
- [224](#) İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 1068; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 1/229; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 9/131; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/124, 17/381; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/7.
- [225](#) İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 1109; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32774; Ebû Ya'la, *Müsne'd*, 565; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 11084; Hâkim, *Müstedrek*, 3/139; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 9/118; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/380; İbn Hacer, *Metelib*, 3960.
- [226](#) Müslim, *İman*, 33; Tirmizî, *Menakab*, 3717, 3736; İbn Mace, *Mukaddime*, 114; Nesâî, 5037; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 12/56; *Müsne'd*, 1/84; Ebû Yala, *Müsne'd*, 291; İbn Cevzî, *Sifatü's-Saffe*, 117; İbn Kesîr, *Câmiu'l-Mesânid*, 19/26 Not: İsnadı sahihtir.
- [227](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4722, 4733; İbn Hibban, *Sahih*, 6951; İbn Hacer, *İsâbe*, 11579.
- [228](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/119.
- [229](#) Müsne'd, 6/304; Heysemî, *Mecma'uz-zevâid*, 14969; İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 986; İbn Manzûr *Muhtasar*, 7/12.
- [230](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/379.
- [231](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/385.

Yemen’de Bir Davetçi

Hudeybiye ile birlikte yepyeni bir sahife açılmıştı. Barış rüzgârlarının estiği bu dönemde davet adına dikilen ağaçlar birbirinden güzel meyveler vermeye başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hicretin yedinci yılında kral, bey, kabile liderleri ve din adamlarına mektuplar yazdı. Her biri ile başka bir mucize yaşanan mektuplar hedefle buluşunca tarih inanılmaz olaylara şahit oldu.

Mektupların ağırlıklı olarak gönderildiği Yemen kral ve beyleri birkaç satırlık yazıları okuyunca İslâm ile şereflenmek için âdeta birbirleri ile yarışa girdiler. Krallarını izleyen halk putlara sırt dönerek İslâm’a yöneldi. Yepyeni bir dönem başlıyor, Yemen toprakları İslâm güneşinin doğuşuna şahit oluyordu. Güneşin kalpleri daha fazla ısıtması için harekete geçen İslâm davetçileri gönülleri fethetmek üzere Yemen’e koştular. Gönül sultanlarının başında yer alan Hz. Ali için hayatında yeni bir dönem başlıyordu. Bu dönem büyük bir hizmet olduğu gibi aynı zamanda büyük bir imtihan ve ileride yaşayacağı kalp yaralarının habercisiydi.

Hicretin yedi ve sekizinci yıllarında İslâm ile tanışan Yemenliler İslâm’ın birkaç temel prensibi dışında fazla bir bilgiye sahip değillerdi. Pek çok kişinin İslâm’a ait bilgisi kelime-i şahadetten ibaretti. Eşsiz bir lütfâ mazhar olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Mekke ve Tâif seferlerinden sonra Yemen’e yöneldi. Hz. Ali ve Hâlid ibn-i Velîd gibi büyük komutan ve davetçileri bölgeye gönderdi. Yüz elli-üç yüz kişilik birliklerle Yemen içlerine dalan Hz. Ali ve Hâlid ibn-i Velîd gibi sahabîler fetih destanlarının yanı sıra hidayet öyküleri yazdılar. İslâm ile şereflenenlerle tek tek ilgilenen Muaz ibn-i Cebel, Ebû Musa el-Eşarî ve Amr ibn-i Hazm gibi sahabîler, eğitim, öğretim ve irşad için kapı kapı dolaştılar.

Yemen’in çok büyük bir coğrafyaya sahip olması, merkezden uzakta bulunması ve İslâm’ın hızlı yayılması fatih ve davetçilerin işini zorlaştırıyordu. İslâm ordusunun kaleleri fethi ile işi bitmiyor bilakis yeni başlıyordu. Fethettikleri toprakları okula çeviren sahabîler, kılıcı bir kenara bırakıp, mükemmel bir öğretmen, kâmil bir müşid, adil bir yönetici ve kadı oluyorlardı.

Yemen’de mücadele eden Hz. Ali gibi sahabîler, yalnızca İslâm düşmanları ile savaşmıyor, halkı İslâm’a davet ediyor, Müslüman olanlara Kur’ân ve sünneti öğretiyor, yaşantıları ile örnek oluyor, problem olduğu ve anlaşmazlık çıktığında aralarında hüküm veriyorlardı.

Halka hitap ettiği bir gün Hz. Ali’yi dinleyenlerden biri Yahudi din adamıydı. Bir süre dinledikten sonra:

– Bana peygamberin nasıl biri olduğunu anlatır mısın diye sordu. Hz. Ali:

– *O ne upuzun ne kısaydı. Orta boyluydu. Lakin insanlar arasında uzun görünürdü. Ne çok zayıf, ne şişmandı. Elleri ve ayakları irice, başı ve sakalı kemâl-i itidal ile büyük, kolları uzundu. Teni ince ve yumuşak, rengi kırmızıya meyletmekle birlikte beyazdı. Saçları ne kıvrık ne de dümdüzdü; hafif dalgalıydı. Göbeğine kadar uzanan göğüs kolları seyrekli. Geniş ve dik omuzluydu. Vakarlı ve yokuştan aşağı iner gibi yürürdü. Tüm uzuvları yerli yerinde ve birbiri ile orantılıydı. Yüzü yuvarlak, boynu uzun, gözlerindeki siyahlık baskındı. İnci gibi parlayan teri miskten daha güzel kokardı. Ne önce ne sonra onun gibi birini görmedim*, dedi. Haham:

– Anlatmaya devam eder misin diye rica etti. Hz. Ali anlatmaya devam etti.

Haham:

– Bu anlattıklarının hepsi babamda bulunan bir kitapta yazılıydı, diyerek onu tasdik etti. [232](#)

Büyük İmtihan: Dünyevîleşme

Sahabîler İslâm ile şerefledikleri günden itibaren alay, hakaret, baskı ve işkenceden sıla hasreti, yokluk, yoksulluk ve işsizliğe, Yahudi ve münafıkların entrika ve desiselerinden ihanete kadar pek çok konuda imtihan oldular. Sabır ve sebatla imtihanı kazanıp yollarına devam ettiler. Ancak

kalplerini kin ve nefret bürüyen müşrikler durmadılar. Yahudi ve münafıklarla kol kola girip, çetelerle işbirliği yaptılar, tehdit ve saldırılarla Müslümanlara rahat yüzü göstermediler. Kardeşlik iksiri ile birbirlerine kenetlenen Müslümanlar, canlarını ortaya koyarak tüm saldırıları boşa çıkardı. Süreç içinde kimileri sürçer gibi oldu, kiminin ayağı kayıp düştü. Ancak her biri anında hatasını anladı, pişman olarak tövbe etti. Düştüğü yerden kalkıp daha sağlam adımlarla yoluna devam etti.

Hudeybiye'den sonra yepyeni bir imtihan başladı. Bu imtihan diğerleri kadar zordu. Şimdi sahabiler; gözlerini kamaştırın hazineler, makam-mevki, farklı görüş ve anlayışlara tahammül, farklı kültürler ile uyum içinde bir arada kardeşçe yaşama imtihanı vereceklerdi. Bu zor bir imtihan, başarması zor bir sorumluluktuktu. Bu hususta ciddi bir deneyimleri olmaması, yıllar yılı hasret kaldıkları şeylerin âniden önlerine serilmesi işlerini daha da zorlaştırıyordu. Üzerlerine gelen tehlike dünyevileşmeydi. Vahyin başladığı günden beri yakınlarını mütevazı bir hayata teşvik eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), dünyeviliğe karşı insanlığa örnek olmaları için onları âdeta zühd hayatı yaşamaya zorluyordu.

Ehl-i Beyt bu terbiye ile büyüdükleri için dünyevileşmenin etkisinde kalanların boy hedefi oldular. Görünürde şu veya bununla mücadele etseler de, gerçekte dünyevileşme ve dünyanın cazibesine kapılanlarla mücadele edip bu uğurda şehit oldular. Hz. Peygamber sık sık bu imtihana dikkat çekerek ashabını uyarırdı.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) cizye toplamak üzere Ebû Ubeyde ibn-i Cerrâh'ı Bahreyn'e göndermişti. Sahabî görevini ifa edip topladığı cizye ile geri döndü. Dönüşünü haber alan sahabiler, sabah namazını Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile kılar kılmaz yerlerinden kalktı, hücum edercesine Ebû Ubeyde'ye yöneldiler. Onların bu hâlini gören Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) acı bir tebessüm ile ashabına baktı.

– Sanırım Ebû Ubeyde'nin bir şeyler ile geldiğini haber aldınız, buyurdu. Sahabiler:

– Evet ya Resûlallah! dediler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sizi sizleri sevindiren şeyle müjdelerim. Onu elde edeceksiniz. Ama bilmenizi isterim ki, sizin hakkınızda korktuğum şey fakirlik değil, dünyanın sizden öncekiler gibi sizlerin de ayaklarınızı altına serilmesidir. Sizlerin de onlar gibi dünyaya yönelip, onlar gibi helak olmanızdır, buyurdu.²³³

Birkaç yıl öncesine kadar yokluk, yoksulluk içinde kıvranan, bir gün tok üç gün aç yatan sahabiler, şimdi bolluk ve bereket diyarı Yemen'de fetihten fethe koşuyor, hayatları boyunca bir arada göremedikleri kadar çok ganimete sahip oluyorlardı. Üstelik orduda bulunanlardan birçoğu daha birkaç yıl veya birkaç ay önce Müslüman olmuştu. Cahilî düşünce, anlayış ve ahlakı genlerine kadar işlemiş olan bu kimseler, İslâm ile şereflenince bambaşka birer insan olsalar da, cahiliyeden gelen tortuların hayatlarından tamamen çıkması zaman alacaktı. Efendimiz'i ve ilk sahabileri dinleyerek, onları örnek alarak yaşantılarını değiştiriyorlardı. Lakin terbiye süreci bununla bitmiyordu. Süreci başarı ile tamamlamaları geçmiş alışkanlıklarından kurtulmalarına bağlıydı. Bunun için onlarla yüzleşecek, bu sırada düşüp kalkacak, ayakları kayacaktı. Hataları Kur'ân, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve diğer sahabiler tarafından düzeltilirken zorlanacaklar, sürtüşmeler, yanlış anlaşılmalara, kırgınlık ve dargınlıklar yaşanacaktı. Hata ve yanlışlarını fark edecek, onlardan ibret alarak örnek insan olma yolunda ileri doğru yeni bir adım daha atacaklardı

Yakın zamana kadar akraba ve kabileleri onlar için her şeydi. Onlar için canlarını ortaya koyarken, buna karşın tanımadıkları insanları çok sıradan bir sebep için acımasızca öldürebiliyorlardı. İslâm ile şereflenince yüzyıllardır süren bu anlayışları alt üst oldu. Düne kadar tanımadığı, çölde tek başına görse giysisini veya suyunu almak için saldırıp gözünü kırpmadan öldüreceği kişiler, şimdi her şeyini paylaştığı kardeşleri haline gelmişti. Dün köle diye hakir görüp tekmeledikleri kişiler şimdi sevip saydığı kardeşleri oluvermişti. Buna karşın dün saygıdan iki büklüm oldukları iman etmeyen akrabaları, hak-hukukları dışında sıradan insanlar hâline gelmişti.

Çoğu memleketlerinden dışarı adım atmamıştı. Bir ömür boyu aynı kişileri görmüş, aynı insanlarla muhatap olmuştu. Şimdi Arap Yarımadası hatta dünyanın dört bir yanından gelen insanlarla bir arada yaşıyor, onlarla cepheden cepheye koşarak cihad ediyor, kendisine hayat verecek son damla suyu dahi paylaşıyordu.

Hz. Ali gibi ilk günden itibaren Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) terbiyesi altında yetişen sahabîler için özünü kavradıkları için daha tavizsizdi. Takva üzere hayat konusunda hassasiyet gösteriyor, bunu uygulama ve uygulatmada son derece kararlı davranıyorlardı. Zira tavizin sonunun gelmeyeceğini ve açılan dünyevileşme kapısının bir daha kolay kolay kapanmayacağını çok iyi biliyorlardı.

Hz. Ali ruhsatı değil azimeti, cevazı değil takvayı tercih ediyordu. Ruhsatı tercih eden sahabîler, kimi zaman o ve onun gibilerini yanlış anlayarak işi yokuşa sürdüklerini, müşkülpesentlik yaptıklarını sanıyorlardı. Bu gibi durumlar özellikle Mekke Fethi'nden sonra çeşitli problemler yaşanmasına sebep oldu.

Hemedan Seferi

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hâlid ibn-i Velîd'i Mekke Fethi'nden bir süre sonra Hemedanlılar üzerine gönderdi. İstenilen netice alınamayınca Hz. Ali'yi huzura çağırıp hazırlanmasını emretti. Bir mektup vererek Hâlid ibn-i Velîd'in yarım kalan görevini tamamlamak üzere görevlendirdi.

Berâ ibn-i Azîb anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hâlid ibn-i Velîd'i bir grup sahabî ile Hemedanlıları İslâm'a davet için Yemen'e gönderdi. Ben de o gruptaydım. Halkın arasına girip, altı ay boyunca İslâm'ı anlattık. Ancak davetimize hiç kimse icabet etmedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye bir mektup vererek Hâlid ibn-i Velîd'in yerine gönderdi. Kendisine:

– Oraya ulaşınca Hâlid ibn-i Velîd'in emrindekilerden isteyenlerin seninle kalması, isteyenlerin geri dönmesi için izin ver, diye emretti.

Hz. Ali yanımıza gelip bize Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) emrini bildirdi. Ben ve birçok arkadaş onun yanında kaldık. Diğerleri Hâlid ibn-i Velîd komutasında yakın bölgelere giderek davet ve Allah yolunda mücadeleye devam ettiler. Biz de yola devam ederek İslâm'a davet edeceğimiz Hemedanlıların yaşadığı yere gittik. Oraya yaklaşıncı Hz. Ali önümüze geçerek namaz kıldırdı. Namazdan sonra bizi tek bir saf hâline getirdi. İlerleyip Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mektubunu Hemedanlılara okudu. İslâm'ı anlatarak Müslüman olmalarını istedi. Sözlerini dikkatle dinleyen Hemedanlılar çok etkilendiler. Tamamı şehadet getirerek İslâm ile şereflendi. Allah'a hamd eden Hz. Ali hemen bir mektup yazarak durumu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bildirdi. Mektubu alan Efendimiz çok sevindi. Secdeye kapanarak Rabbine şükretti. Başını secdeden kaldırdığında:

– Hemedanlılara selam olsun! buyurarak sevincini dile getirdi. [234](#)

Hemedanlılar İslâm ile şereflenince sahabîler bir süre daha orada kalarak halka İslâm'ı anlattı, Kur'ân'ı öğrettiler.

Hz. Ali ve Hz. Halid komutasındaki iki ordu bölgenin çeşitli yerlerinde davet ve mücahedeyle devam ederken ganimetlerle ilgili bir ihtilaf yaşanmıştı. Hz. Ali'yi haksız bulan bazıları durumu Allah Resûlü'ne intikal ettirince Allah Resûlü meseleye açıklık getirdi. Hz. Ali'nin uygulaması hakkındaki yanlış anlamaları düzeltti ve:

- Ali hakkında olumsuz sözler söylemeyin. O benden, ben de ondanım. O benden sonra bütün müminlerin velisidir, buyurdu.

Tay Seferi

Hicretin dokuzuncu yılına girildiğinde İslâm Mekke ve Medine sınırlarını aşarak Bahreyn, Umman ve Yemen'in uzak beldelerine kadar ulaşmıştı. Kabileler akın akın Medine'ye gidiyor, Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyaret eden insanlar İslâm ile şerefleniyor, biat etmek için yarışıyorlardı.

Efendimiz Hz. Ali gibi davetçi, öğretmen, kadı ve komutanları bölgeye göndererek İslâm'ın kök salmasına çalışıyordu. Gelişmeler bölgede yaşayan yönetici ve güç sahiplerini rahatsız etmişti. Harekete geçen zalimler, çevrelerindeki insanları kışkırtarak İslâm'a karşı savaşımaya teşvik edip durdular. Çok iyi bir istihbarat ağına sahip olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) durumdan ânında haberdar oldu. Düşmana fırsat vermeden Hz. Ali ve Hâlid ibn-i Velîd gibi komutanları bölgeye göndererek zalimlerin oyununu bozdu. Hz. Ali'nin bu maksatla gönderildiği ilk yer Tay kabilesiydi.

İslâm'ın hızla yayılması Taylıların da dikkatini çekmişti. Ancak onlar gerçeği öğrenmek yerine düşman olmayı seçtiler. İslâm'a cephe alan reisler, Müslümanlara karşı düşmanca tavır içine girdiler. Zaman zaman bir araya gelip, Müslümanlara saldırıyı planlayacak kadar ileri gittiler. Ancak korkuları onları frenledi. Planları konuşmadan öteye geçmedi. Müslümanlara karşı güç toplamak isteyen Taylılar kendileri gibi düşünen İslâm düşmanları ile irtibata geçti. Toplantı üstüne toplantı düzenleyip yeni planlar yaptılar.

Bölge ile irtibatı kesmeyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kabilelerin hareketlerini dikkat ve hassasiyetle takip ediyor, düşmanca hareketler hakkında sürekli bilgi alıyordu. Taylıların savaş hazırlıkları içine girdiğini tespit edince Hz. Ali'yi huzur-u saadete çağırıp hazırlanmasını emretti. Bölgeye gidecek olan bu birlik, Taylıları İslâm'a davet edecek, İslâm davetinin önünde engel olarak duran Fülüs putunu yerle bir edecekti.

Hicretin dokuzuncu yılının Rebiü'l-Âhir ayı idi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'ye beyaz bir sancak verip yüz elli-iki yüz kişilik bir birliğin komutasında Taylıların üzerine gönderdi. Efendimiz ve sahabilerin dualarla uğurladığı birlik, hidayet kandilleri yakmak üzere yola koyuldu. Yemenli Hureys'in kılavuzluğunda bölgenin içlerine doğru ilerlemeye başladı.

Bölgede yaşayan Müslümanların hareketlerinden tedirgin olan yöneticiler tedbir almakta gecikmemişler, herhangi bir baskına uğramamak için çok uzak yerlere kadar nöbetçiler koymuşlardı. Gece gündüz nöbet tutan bu askerler, gördükleri en küçük bir tehlikeyi hızlı bir şekilde yöneticilere bildirmekle görevliydi.

Reisler endişelerinde haklıydılar. İşte bir İslâm ordusu çoktan sınırlarından içeri girmiş, durmaksızın ilerliyordu. Ordu Tay halkının yaşadığı yere yaklaştığında kılavuz Hz. Ali'nin yanına gitti.

– Şimdi onlara baskın yaparsak dağılıp kaçarlar ama sabaha yakın yaparsak hepsini yakalama imkânı buluruz, diyerek düşüncesini beyan etti. Hz. Ali kılavuzun sözlerini doğru buldu. Ordu ile güvenli bir yerde konaklayıp sabahı beklemeye başladı. Bu arada karargâh çevresinde nöbet tutan sahabiler, Eslem adında bir casusu yakaladılar. Adam önce inkâr ettiyse de sıkıştırılınca:

– Gözcülük yapıyordum. Sizi görünce, geldiğinizi haber verecek durumunuz hakkında bilgi sunacaktım. Sayınızı ve gücünüzü tespit etmek için karargâha yaklaşıncaya yakalandım, diyerek casus olduğunu itiraf etti. Hz. Ali:

– Bize kabilenin yerini doğru bir şekilde söyle! dedi. Casus:

– Öncü birlik bir gecelik yolda bulunuyor. Gece yola devam ederseniz, sabahleyin onlara ancak ulaşsınız, dedi. Sahabilerle istişare eden Hz. Ali:

– Ne dersiniz diye sordu. Bir kısmı:

- Gece yola devam edip, sabah ışıkları ile baskın yapalım, dedi. Kılavuz:
- Öncü birliği gözcü ile hızlı bir şekilde yola çıksın. Ordu peşlerini takip etsin, teklifinde bulundu. Kılavuzun teklifini uygun bulan Hz. Ali:
- Bu yerinde bir görüş, atlarınıza binin, diye emir verdi. Öncü birliği sabaha kadar yol adı. Ancak gözcü onları aldatmış, belli bölgede aynı yerleri dolaştırarak oyalamıştı. Durumu fark eden Hz. Ali:
- Niçin böyle yaptın diye sordu. Casus:
- Yolu şaşırdım, dedi. Hz. Ali:
- Nerede şaşırdıysan, oraya geri dön, diye emretti. Geri döndüler, saatlerce yürüdüler. Gözcü hâlâ Müslümanları oyalamaya devam ediyordu:
- Yine yanlış yola girdik. Taylılar geride kaldı, dedi Hz. Ali:
- Sürekli hile yapıyorsun. Asıl niyetin bizi kabilenden uzaklaştırmak, diye çıkıştı. Casusu korkutmak için sahabilere:
- Şunu tutup buraya getirin. Başını yere koyup, boynunu vurun, diye emretti. Sahabiler hemen adamı tutup götürdüler. Durumun ciddiyetini anlayan casus:
- Doğruyu söylersem, beni öldürmekten vazgeçer misiniz diye sordu. Hz. Ali:
- Evet, dedi. Casus:
- Aslında benim niyetim Müslüman olmaktı. Ancak siz beni yakalayıp bağlayınca, öldürülmekten korktum. Bu yüzden kavmimin yerini göstermemi istediğinizde sizi oyaladım. Böyle yapmasaydım kavmim beni ihanetle suçlardı. Onlar buraya çok yakınlar. Şimdi sizi onlara götüreceğim, dedi.
- İslâm ordusu Taylıları ararken birçok yönetici gibi Taylıların reisi Adiy ibn-i Hatim de kendince tedbirler almaya çalışıyordu. O günleri anlatan Adiy ibn-i Hatim, yaşadıklarını şöyle dile getirir:
- “Aleyhinde konuşmalar yaptığımdan dolayı Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni sevmediğini düşünüyorum, bunun için ona kızıyordum. Ben saygın, çevresinde sevilen bir Hıristiyan idim. Taylıların reisi olduğum için halk ganimetlerin dörtte birini bana getirirdi. İnsanlar bana kral gibi davranırdı. O günlerde Müslümanların geleceğini tahmin ediyordum. Tehlike anında oradan hızlıca kaçmak için plan yaptım. Bunun için develerimi yayan çobana:
- Develerin semiz ve uysal olanlarını bir kenara ayır, hazır beklet. Bu arada gözünü dört aç. Müslümanların bu beldelere doğru geldiğini duyarsan hemen bana haber ver, diye emrettim. Çok geçmedi. Bir sabah çobanlardan biri nefes nefese yanıma geldi.
- Bazı süvariler ve bayraklar gördüm. Kim olduklarını sorunca, İslâm ordusu dediler, diyerek gördüklerini bir solukta anlattı. İslâm ordusunun Tay topraklarında olduğunu duyunca, çok geç kaldığımı ve oyalanırsam yakalanacağımı düşündüm. Akrabalarım ve kabileme haber vermeden yalnızca eşimi ve çocuklarımı alıp hızla uzaklaştım. Şam'daki dindaşlarımın yanına kaçırım düşüncesi ile yola çıktım. Bir aksilik olmadan kaçıp kurtuldum. Ben başımın çaresine baktığım sırada İslâm ordusu memleketimize girmiş. Taylılarla savaşarak kız kardeşim dâhil bütün kabilemi esir almış...
- Taylıları bozguna uğratan İslâm ordusu, Fülüs putunu un ufak etti. Pek çok esir ve ganimet elde geçirdi. Fülüs putunun hazinesinde oldukça değerli eşyalar çıktı. Bunlar arasında Resub, Mihzem ve isimsiz üç kılıç ile üç zırh vardı.
- Hz. Ali esirlerin korunması için Ebû Kâtede'yi, hayvanların korunması için Abdullah ibn-i Âtik'i görevlendirdi. Rekak mevkiine geldiğinde ganimetleri taksim etti. Kılıçları Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) için ayırdığı ganimetler arasına koydu. Hızla yola devam ederek Medine'ye ulaştı. [235](#)

Ehl-i Beyt'e Verilen Özel Görev

Hicretin dokuzuncu yılı Zilkade ayında hac mevsimi gelince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ebû Bekir'i Müslümanların hac ibadetini düzenli bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak üzere hac emiri olarak atadı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile vedalaşan Hz. Ebû Bekir, hacılarla birlikte yola çıktı. O gittikten bir süre sonra Tevbe sûresinin ilk âyetleri nazil oldu. Âyetin nüzulünü öğrenen sahabiler:

– Ya Resûlallah! Birini Ebû Bekir'e gönderip inen âyetleri bildirsenez olmaz mı diye sordular. Efendimiz:

– Bu görevi benim adıma Ehl-i Beyt'ten başka biri eda edemez, buyurarak Hz. Ali'yi yanına çağırdı.

– Tevbe sûresinin baş kısmını ezberle! İnsanlar Minâ'da toplanınca, onlara:

“Kâfirler Cennete giremez. Bu seneden sonra müşrikler hac yapamaz. Kâbe çıplak olarak tavaf edilmez. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile anlaşılan kişinin süresi o anlaşma müddeti kadardır.” diye bildir, buyurdu.

Hac farızası ile ilgili son derece önemli ve hassas bir görevi üstlenen Hz. Ali, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) devesi Adba'ya binerek yola çıktı. Günler sonra hacılara ulaştı. Onu gören Hz. Ebû Bekir meraklandı. Selamlaşma faslından sonra:

– Emir misin yoksa memur mu diye sordu. Hz. Ali:

– Memurum, dedi. Birlikte Mekke'ye gittiler. Hz. Ebû Bekir Müslümanlara güzel bir hac yaptırdı. Araplar o sene her zamankinden farklı olarak hac yapmayıp evlerinde kaldılar. Hacılar Nahr günü Minâ'da bulunduğu sırada Hz. Ali ayağa kalktı. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) insanlara ilan etmesini emrettiği hususları hacılara bildirdi. Bahsedilen şartların yerine getirilmesi ve müşriklerin Mekke'yi boşaltmaları için insanlara dört aylık bir süre verdi. Buna göre Müşrikler dört aydan sonra hac yapamayacakları gibi, Kâbe'yi çıplak olarak tavaf edemeyeceklerdi.

Efendimiz'in emirlerinin insanlara tam olarak ulaşmasını isteyen Hz. Ebû Bekir, Hz. Ali'ye yardım etmesi için Ebû Hüreyre'yi görevlendirdi. Minâ'yı gezen Ebû Hüreyre, gördüğü her gruba Efendimiz'in emrini bildirerek Hz. Ali'ye destek oldu. O günü anlatan Ebû Hüreyre:

– İnsanlara seslendiğim zaman, sesim Arafat meydanını çınlattı, demektedir.

Hz. Ebû Bekir'in kalbinde bir ukde kalmıştı. Hacdan döner dönmez doğruca huzur-u saadete gitti.

– Ya Resûlallah! Yoksa benimle ilgili olumsuz bir şey mi oldu diye endişe ile sordu. Efendimiz ona endişelenmesine gerek olmadığını söyleyerek şöyle buyurdu.

– Cebrâil bana: “Bu görevi ya Sen veya Ehl-i Beyt'inden biri yerine getirsin.” dedi. [236](#)

Ümmetin Kadısı: Hz. Ali

Hz. Ali fıkıh ve diğer konularda oldukça geniş bir ilme sahipti. Abdullah ibn-i Abbâs:

– *Vallahi Ali'ye ilmin onda dokuzu verilmiştir. Kalan onda birinde ise bizimle ortaktır*, diyerek onun ilminin ne kadar engin olduğunu belirtmiştir. Hz. Ali yeri geldiğinde insanlara:

– Kim ne istiyorsa sorsun, diyerek ilmini ortaya koyardı. İlmini bizzat Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– *Ben ilmin şehri, Ali kapısıdır. İlmî isteyen o kapıdan içeri girsin*, buyurarak ifade etmiştir. [237](#)

Bu özelliğinden dolayı Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatta iken fetva ve hüküm vermeye başlamıştır.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ümmetin emini Ebû Ubeyde ibn-i Cerrâh'ı Necran'a göndermişti. Davetçilerin özveri ve gayretleri ile İslâm bölgede kök salmaya başlayınca Allah

Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'yi Necran ve diğer bölgelere kadılık yapmak, zekât ve cizye toplamak üzere görevlendirdi. Hz. Ali Yemen'e kadı olarak gönderileceği zaman:

– Ya Resûlallah! Beni Yemen'e mi gönderiyorsun? Ben henüz genç ve tecrübesizim. Oraya gidince insanlar bana gelecekler. Anlaşamadıkları konuları anlatıp soru soracak, aralarında hükmetmemi isteyecekler. Hâlbuki ben hükmetmek nedir bilmem. Gittiğim yerde yaşını başını almış, güngörmüş insanlar olacak, onların yanında hükmederken isabet edememekten korkarım, dedi. Kendisini dikkatle dinleyen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elini göğsüne koydu.

– Allah'ım! Onun kalbini doğruya yönelt, dilini doğruda sabit kıl, diye dua etti. Sonra:

– Bir konuda anlaşılmayan iki kişi gelip önüne oturduğunda, birinciyi dinlediğin gibi ikinciyi de dinle! Onu dinlemeden hüküm verme. Böyle yapmak hüküm vereceğin mevzunun hakikatini daha iyi anlamayı sağlayacaktır, buyurdu.

Hz. Ali der ki:

– O an bütün ilimleri öğrenmiş gibi oldum. Kalbim ilim ve anlayışla doldu. O andan sonra hüküm verirken hiçbir zaman şüpheye düşmedim. “Rabbim Allah'tır. Beni iyi, güzel ve doğruya ancak Allah iletir.” dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sana lütfedilen ilim kutlu olsun ey Hasan'ın babası! İlmî kana kana yudumladın, buyurdu. [238](#)

Hz. Ali göreve başladıktan bir süre sonra oldukça zor çözülecek bir dava ile karşılaştı. Bir gün bir adam heyecan içinde Hz. Ali'nin yanına koştu:

– Falan oğulları ile falan oğulları silahlanmışlar. Birbirleri ile savaşmak üzereler, dedi. Hz. Ali hemen kalkıp olay mahalline gitti. Çatışma başlamadan yanlarına vardı. Yemenlilerin yanına varınca:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) aranızda yaşarken birbirinizi mi öldüreceksiniz? Probleminiz ne ise söyleyin hakkınızda hüküm vereyim. Kabul ederseniz problem çözülür. Kabul etmezseniz Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) giderseniz. O hakkınızda hüküm verir. Şu andan itibaren düşmanlığa devam edip çatışırsanız hakkınızı kaybedersiniz. Şimdi taraflar gelip durumu anlatsınlar, dedim. İçlerinden biri anlatmaya başladı.

– Bizim kabileden biri aslan avlamak için bir kuyu kazmış. Bir süre sonra çevrede dolaşan bir aslan adamın kazdığı kuyuya düşmüş. Aslanın düştüğünü fark eden insanlar kuyunun başında birikmişler. Aslana bakarken içlerinden biri kuyuya düşmüş. Aslan adamı parçalayıp öldürmüş. Adamın tanıdıklarından biri arkadaşını kurtarmaya çalışırken o da kuyuya düşmüş. İkinci adamı kurtarmak isteyen kişi ile onu kurtarmaya çalışan kişi de kuyuya düşmüş. Aslan kuyuya düşen dört adamı da öldürmüş. Kuyunun başındakiler içeri atlayarak aslanla baş edemeyeceklerini anlayınca içlerinden biri eve koşmuş. Mızrağını alıp geri dönmüş. İyi bir nişan alıp kuyunun içindeki aslanı öldürmüş.

Bizler kuyuya düşen adamlarımızın diyeti konusunda anlaşmazlığa düştük. Aramızda hüküm vermen için sana geldik, dedi. Ben:

– Birine tam, birine yarım, birine üçte bir birine ise dörtte bir diyet gerekiyor, dedim. Ardından niçin böyle bir hükme vardığımı açıkladım:

– En sondakine dörtte bir verilecek zira üç kişinin öldüğünü göre göre kuyuya atlamış, ondan bir öncekine üçte bir diyet verilecek, çünkü o iki kişinin öldüğünü göre göre kuyuya atlamış, üçüncüsüne yarım diyet verilmeli zira oda bir arkadaşının ölümünden sonra kuyuya atlamış. İlk kişiye tam diyet verilmeli çünkü o kaza ile düşmüş. Eğer razı olursanız bu benim sizin aranızda verdiğim hükümdür. Gereğini yaparım. Razi olmazsanız, Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) giderseniz, o hakkınızda hüküm verir, dedim.”

Hiz. Ali'nin zekâsına hayran kalan Yemenliler yine de Medine'ye gidince konuyu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) açarak haklarında hüküm vermesini istediler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

- Olayı anlatın inşallah hükmümü söyleyeyim, buyurdu. Orada bulunan biri:
- Ya Resûlallah! Ali bu konuda hüküm verdi, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):
- Nasıl hükmetti diye sordu. Sahabî Hiz. Ali'nin verdiği hükmü anlatınca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):
- Bu konudaki hüküm, Ali'nin verdiği hüküm gibidir, buyurdu. [239](#)

Müzhicöğulları Seferi

Hicretin sekizinci yılında Hamedan ve çevresinde yaşayan halkın; dokuzuncu yılında Taylıların İslâm ile şereflenmelerine vesile olan Hiz. Ali, hicretin onuncu yılı Ramazan ayında yeniden yola çıkmak üzereydi. Sahabeyi huzura çağırarak Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) 300 kişilik bir birlikle, Yemen'de yaşayan Müzhicler üzerine gönderdi. Birliğin asli görevi bölgedeki kabileleri İslâm'a davetti. Hiz. Ali'ye sancak bağlayan Efendimiz, sevgili damadının sarığını bizzat kendi elleri ile sardı. Orduyu yolcu edeceği zaman kendisine:

- Yolda başka şeylerle oyalanma! Direkt hedefe yönel! buyurdu. Hiz. Ali:
- Ya Resûlallah! Orada ne yapacağım diye sordu. Efendimiz:
- *Yemen'e vardığında bekle! Onlar seninle savaşmıca kadar savaşma! Halkı İslâm'a davet et! Eğer evet derlerse namaz kılmalarını emret. Kabul ederlerse zekât vermelerini emret. Kabul ederlerse onlardan başka bir şey isteme! İyi bil ki Allah'ın senin vasıtanla bir adamı hidayete erdirmesi senin için güneşin üzerine doğup battığı her şeyden daha hayırlıdır*, buyurdu.

Bu Müzhicler üzerine gönderilen ilk birlikti. Yemen'e varan İslâm ordusu doğruca hedefe yöneldi. Müzhiclerin yaşadığı yeri kuşatan sahabiler halkı İslâm'a davet ettiler. Efendimiz'in tavsiyelerini yerine getiren Hiz. Ali, davetten sonra saldırıya geçmeyip karşı tarafın cevabını bekledi. Daveti kabul etmeyen Müzhicliler ok ve taş atarak sahabilere karşı saldırıya geçtiler. Saldırıların yoğunlaştığını gören Hiz. Ali, sancağı Mesûd ibn-i Sinân'a verdi. Uygun anda saldırıya geçen İslâm ordusu ilk çarpışmada yirmi kişiyi öldürdü. Böyle bir sonuç beklemeyen Müzhicliler büyük bir korkuya kapıldılar. Her biri bir tarafa dağıldı, kısa sürede bozguna uğradılar. Hiz. Ali, askerlerine kaçanları takip etmemelerini emretti. Ganimetlerin başına Büreyde ibn-i Husayb'i bırakan Hiz. Ali, halkın daveti yeniden düşünmesine fırsat vermek için geri çekilip bekledi. Bu sırada halkı tekrar tekrar İslâm'a davet etti. İslâm hakkında bilgi alan liderler şahadet getirerek Müslüman oldular:

– Bize zaman verirsen geride kalan halkı ikna ederiz. İşte mallarımız. Onlardan Allah'ın hakkı olan zekâtı al, dediler. Teklifi kabul eden Hiz. Ali liderlere zaman tanıdı. Sözlerini tutan liderler halkı ikna ederek İslâm ile şereflenmelerine vesile oldular.

Ganimetleri bölüştüren Hiz. Ali, durumu rapor eden bir mektup yazıp, Abdullah ibn-i Amr ibn-i Avf ile Medine'ye gönderdi. Bölgede kalan Hiz. Ali ve arkadaşları büyük bir aşk ve şevk ile kabileleri İslâm'a davet etmeye devam ettiler. İslâm'ı kabul edenler arasında kalarak onlara İslâm'ı ve Kur'an'ı öğretip örnek ahlakları ile irşadda bulundular.

Medine'ye varınca doğruca huzur-u saadete çıkan Abdullah ibn-i Amr, mektubu Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) takdim ettikten sonra durum hakkında bilgi verdi. Mektubu okutan Efendimiz gelişmelerden son derece memnun kaldı. [240](#)

Yemen'den Veda Haccı'na

Abdullah ibn-i Amr Yemen'e geri döneceği zaman Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisine:

– Ali'ye söyle hac mevsiminde bizimle Mekke'de buluşsun! buyurdu. Emri alan Abdullah ibn-i Amr daha fazla beklemeden yola çıktı. Uçarcasına Yemen'e geri dönüp Efendimiz'in emrini Hz. Ali'ye ilettiler. [241](#)

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ali hacda benimle buluşsun! emri yerine getiren Hz. Ali, komutayı Ebû Râfi'ye vererek Mekke'ye gitti. Giderken içinde elbiseler bulunan humusu ona teslim etti. Hak ve hukukun korunması konusunda son derece titiz olan Hz. Ali, komutana humusu muhafaza etmesi için sıkı sıkı tembih etti. Ama komutan sözünü yerine getiremedi. O Mekke'de iken askerler Ebû Râfi'ye:

– Elbiseleri aramızda bölüştürür müsün diye rica ettiler. Ebû Râfi kabul etmeyince ısrar ettiler.

– Vereceğin elbiseliği hac ve umrede ihram elbisesi yaparız, dediler. Sahabîlerin ısrarlarına karşı koyamayan Ebû Râfi her birine ikişer elbiselik verdi.

Bu arada Hz. Ali hac farızasını yerine getirmişti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Arkadaşlarının yanına dönerek komutayı devam ettir, buyurmuştu. Efendimiz'e veda eden Hz. Ali arkadaşlarının yanına vardığında askerlerden bir kısmının üzerinde yeni elbiseler görünce şaşırıldı:

– Bunlar ne ey Ebû Râfi diye sordu.

– Benden rica ettiler. Dağıtmam için baskı yaptılar. Onları memnun etmem seni de memnun eder diye düşünerek isteklerini yerine getirdim. Hem önceki komutanlar da böyle yapıyordu, dedi. Hz. Ali:

– Benim bundan kaçındığımı görmedin mi? Bunları sana koruman için verdim. Sen ise tutup insanlara dağıtmışsın, diye çıkıştı.

Böyle bir tepki beklemeyen sahabîler Hz. Ali'nin çıkışmasından rahatsız olup kırıldılar. Medine'ye dönünce doğruca Mescid-i Nebevî'ye gidip durumu anlatarak Hz. Ali'yi Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şikâyet ettiler. Hz. Ali'yi yanına çağıran Efendimiz:

– Arkadaşların seni niçin şikâyet ediyor diye sordu. Hz. Ali:

– Şikâyete neden olacak bir şey yapmadım. Ganimetleri hesaplayıp humusu ayırdım. Kalanı askerler arasında paylaştırdım. Humusu size takdim etmek üzere ayırıp Ebû Râfi'ye teslim ettim. Döndüğümde humus için ayırdığım elbiselerin askerlere dağıtıldığını gördüm. Olay bundan ibarettir. Siz ne yapmamızı emir buyurursanız onu yapayım, dedi. [242](#)

Elbise meselesinden dolayı Hz. Ali'ye kızanlardan biri de Amr ibn-i Şas'tı. Kızgınlığı içinde büyüüp öfkeye dönüştü. Medine'ye vardığında kızgınlığını dışa vurarak Hz. Ali hakkında ileri geri konuşmaya başladı.

Amr ibn-i Şas anlatıyor:

“Hz. Ali ile birlikte Yemen'e gittim. Sefer sırasında bana sert davrandı. İncindim. Kızgınlığımı sahabîlere anlattım. Sözlerim Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ulaşmıştı. Bir sabah Mescid-i Nebevî'ye gittiğimde Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashâbı ile oturuyordu. Beni fark edince yüzüme sert bir şekilde baktı. Oturuncaya kadar bakmayı sürdürdü. Oturduğumda:

– Ya Amr! Ali sana zulmetti mi veya ganimeti dağıtırken birini haksız olarak tercih etti mi diye sordu. Ben:

– Allah'ın da bildiği gibi hayır hiçbir haksızlık yapmadı, dedim.

– Öyle ise duyduklarımın sebebi nedir? buyurdu. Ben:

– Özel bir sebebi yok. İçimde ona karşı bir kızgınlık var, dedim. Sözlerimden rahatsız olan Allah

Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

- Vallahi beni çok incittin, buyurdu.
- Yaptıklarımın dolayısı çok üzüldüm.
- Sizi üzmemden Allah'a sığınırım ya Resûlallah! dedim.
- Ali'yi üzen beni üzümüştür, buyurdu.[243](#)

Başka bir zaman Hz. Ali ile sahâbîler arasında çıkan anlaşmazlıkların sebeplerinden biri zekât develeri oldu. Sefere katılan sahâbîlerden biri şöyle anlatıyor:

“Hz. Ali ile Yemen'de bulunduğumuz sırada İslâm ile şereflenen halk zekâtlarını toplayıp bize teslim ettiler. Yola devam ederken develerimizin yorulduğunu görünce Hz. Ali'ye:

- İzin verirsen bir süre zekât develerine binip bineklerimiz dinlendirelim, dedik. Hz. Ali:
- Sizin onlarda yalnızca diğer Müslümanlar kadar hakkınız var, diyerek isteğimizi reddetti. Bir süre sonra Efendimiz'in emrini yerine getirmek üzere aramızdan ayrılarak Mekke'ye gitti. O gidince yerine bıraktığı vekile baskı yaparak zekât develerine binmeye razı ettik. Hz. Ali hacdan döndüğünde zekât develerine bindiğimizi fark etti. Yerine vekil bıraktığı kişiye kızarak, yaptığı yanlıştan dolayı onu yerdî. Arkadaşlarım gibi ben de Hz. Ali'nin kızmasından rahatsız oldum. Kendi kendime:

– Medine'ye döndüğümüzde olanları Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) anlatacak, bize nasıl kızdığını söyleyeceğim, dedim. Görevimiz bitip Medine'ye dönünce Hz. Ali'yi şikâyet etmek için Mescid-i Nebevî'ye gittim. Kapının önünde Hz. Ebû Bekir ile karşılaştım. Efendimiz için nöbet tutuyordu. Beni görünce:

- Hoş geldin? Nasılsın diye hâl hatır sordu. Ben de onun ve ailesinin durumunu sordum.
- Ne zaman geldiniz diye sordu.
- Bu sabah geldik, dedim. Birlikte içeri girdik. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına giden Hz. Ebû Bekir:

– Ya Resûlallah! Şehidin oğlu Sa'd ibn-i Mâlik gelmiş, diyerek içeri girmem için izin istedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– İzin ver gelsin, dedi. İçeri girip selam verdim. Yanıma gelen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) selamımı aldıktan sonra hâl hatırımı ve ailemin nasıl olduğunu sordu. Sohbet sırasında:

– Ya Resûlallah! Ali bize çok sert davrandı. Sıkıştırdı, kötü arkadaşlık yaptı, dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sözlerimi duymazdan geldi. İlgisiz kaldığını görünce olanları tekrar anlatmaya başladım. Sözümlün yarısında iken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dizime dokundu:

– Ey şehid oğlu Sa'd ibn-i Mâlik! Yeter! Kardeşin Ali hakkında konuşmayı bırak. Vallahi onun sertliği Allah içindir, buyurdu. Utandım. Kendi kendime kızdım. İçimden:

– Anan sana ağlasın ey Sa'd ibn-i Mâlik! Şimdiye kadar bugünkü gibi utanç verici bir durum yaşamamıştım. Şimdi ne olacağını bilmiyorum. Vallahi bundan böyle Ali aleyhine ne açıktan ne gizli olarak hiçbir şey konuşmayacağım, dedim.[244](#)

Bir süre sonra Medine'ye dönen Hz. Ali Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ait olan humusu kendisine teslim etti. Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) teslim edilen humus içinde güzel elbiseler vardı. Elbiseler sadece Hz. Ali için değil Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) için de sorun oldu.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onları yakın zamanda Müslüman olan kabile liderlerine hediye etti. Efendimiz'in elbiseleri Uyeyne ibn-i Bedir, Akra ibn-i Habis, Alkame ibn-i Ulâse ve Âmir ibn-i

Tufeyl'e vermesi onlarla birlikte gelen birini rahatsız etti.

– Elbiselere biz daha layıktık, diye söylendi. Adamın sözlerini duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bana güvenmiyor musunuz? Ben göklerin eminiyim. Bana sabah akşam vahiy geliyor, buyurdu. Efendimiz'in sözlerini hiçe sayan bir adam ayağa kalktı:

– Ya Resûlallah! Allah'tan kork diyerek pervasızca çıkıştı. Kızan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Yazıklar olsun! Allah'tan en çok korkanınız ben değil miyim, buyurdu. Efendimiz'e cevap vermeyen adam sessizce oradan uzaklaştı. Olanlara şahit olan Hâlid ibn-i Velîd çok kızdı.

– Ya Resûlallah! İzin verin boynunu vurayım, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Hayır! Umulur ki namaz kılanlardan olur, buyurdu. Hâlid ibn-i Velîd:

– Nice namaz kılanlar var ki yalnızca dili ile kılıyor kalbi ile değil, dedi. Efendimiz:

– Ben insanların kalbini gözetmekle veya içlerini yarıp bakmakla görevlendirilmedim, buyurdu. Sonra ilerde duran adama baktı.

– O kavmin içinden dudakları sürekli Kur'ân okumakla yarışan insanlar çıkacak. Ama okudukları Kur'ân boğazlarındaki hançerelerinden aşağı inmeyecek. Okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar, buyurdu. [245](#)

Ehl-i Beyt Veda Haccı'nda

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabi ile Veda Haccı'na gittiğinde Hz. Fâtıma da babası ile birlikte yola çıktı. Hac ibadetine başladıktan bir süre sonra Yemen'den gelen Hz. Ali, ilk olarak Hz. Fâtıma'nın yanına gitti. Hanımının ihramdan çıktığını görünce şaşırıldı.

– Sana ne oluyor ey Allah Resûlü'nün kızı? Niçin ihramdan çıktın diye sordu. Hz. Fâtıma kendinden emin bir şekilde:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) umre yapmak için ihramdan çıkmamızı emretti. Bunun için ihramdan çıktık, diye cevap verdi.

Hz. Ali bu şekilde yapıldığını ilk kez duyduğu için durumu garipselemek ile birlikte eşine itiraz etmedi. Bir süre sonra eşinin yanından ayrılarak Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyarette gitti. Yemen ile ilgili bilgi vererek raporunu sundu. Konuşması bitince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Gidip Allah'ın Beyt'ini tavaf et! Sonra arkadaşların gibi ihramdan çık, buyurdu. Hz. Ali:

– Ya Resûlallah! İzin verirsiniz ben de sizin gibi haccıma devam etmek istiyorum, dedi.

– Hayır, git arkadaşların gibi ihramdan çık, buyurdu. Hz. Ali ricasını tekrarladı.

– Ya Resûlallah! İhrama girerken “Ya Rabbi nebin, kulun ve Resûlün neye niyet etti ise ben de ona niyet ettim.” dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Tamam. Kesecek kurbanın var mı diye sordu. Hz. Ali olmadığını söyleyince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu kendi kurbanına ortak etti. Böylece o da Efendimiz gibi ihramda kalmaya devam etti. İbadetini onun yaptığı şekilde sürdürdü. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurban kesileceği zaman yanındaki sahabilere:

– Hasan'ın babasını bana çağırın, buyurdu. Hz. Ali gelince kurbanı birlikte kestiler. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurbanı hem onun hem kendi adına kesti. Kurban kesme işi bitince Hz. Ali'yi bineğinin terkisine alan Efendimiz oradan ayrıldı...

Hız. Ali Mekke'de buldukları günlerde Hız. Fâtıma eşine yemesi için bir miktar kurban eti getirdi. Bu kez daha çok şaşırđı. Çünkü Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kurban etinin üç günden fazla evde kalmasını menetmişti. Bunu bilen Hız. Ali:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu etlerden yememizi yasaklamadı mı diye hayretle sordu. Hız. Fâtıma:

– Evet. Ancak daha sonra buna izin verdi, dedi. Eşine itimadı tam olan Hız. Ali, yine de kalbinde en küçük bir şüphe kalsın istemiyordu. Hem sözlerini teyit etmek hem de yanlış anlamayı önlemek için Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti.

– Yâ Resulallah! Kurban etlerinden yiyebilir miyiz diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Zilhicce ayından diğer Zilhicce ayına kadar yiyebilirsin, buyurdu.”²⁴⁶

Veda Haccı bittikten sonra geri dönmek için yola çıkıldı. Gadri Hum (Hum Gölü) adı verilen mevkie gelindiğinde ağaçlık bir yerde mola verildi. Öğlen namazı kılındıktan sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir konuşma yaptı. Hız. Ali'nin elinden tutarak ahabının yanına giden Efendimiz pek çok sahabî tarafından rivayet edilen konuşmayı yaparken Zeyd ibn-i Erkam ve Berâ ibn-i Azib ağaç dallarını başı üzerinde tutarak gölge yapıyordu.

Ey İnsanlar diye başladığı konuşmasında ömrünün sonuna geldiğine işaret eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

“İyi bilin ki benim de sorumluluklarım var sizin de. Ne dersiniz sorumluluklarımı yerine getirebildim mi diye sordu. Sahabiler:

– Biz şehadet ederiz ki Rabbinin emirlerini tebliğ edip bize nasihatte bulundunuz. Bu hususta olağanüstü bir çaba gösterdiniz. Allah sizi hayırla mükâfatlandırısın.

– Sizler Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna, Cennetin ve Cehennem, ölümün, öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna inanmıyor musunuz? Kıyamet saatinin kesinlikle geleceğine, Allah'ın ölüleri diriltip kabirlerden çıkaracağına inanmıyor musunuz?

– Elbette inanıyoruz.

– Allah'ım! Sen şahit ol! Ey insanlar! Allah benim mevlamdır. Ben de müminlerin velisiyim. Şüphesiz ben onlara nefislerinden bile evlayım.

Hız. Ali'yi gösterdi.

– Allah ve Resûlü kimin velisiyse bu onun velisidir. Allah'ım! Onu veli edinenin velisi ol! Onu düşman belleyenin düşmanı ol!

Ey insanlar! Bir gün mutlaka sizden ayrılacağım. Sizler benimle, genişliği Basra ve San'a arası kadar olan Havz-ı Kevser'de buluşacaksınız. Buluşma yerine vardığımızda size iki şey hakkında soru soracağım. Benden sonra onlara karşı tavrınızın ne olduğuna dikkat edin.

Büyük emanet Allah'ın kitabıdır. O bir tarafı Allah'ın bir tarafı sizin elinizde olan kopmaz iptir. Ona sınıksız sarılın. Ondan sapmayın, onu değiştirmeye yeltenmeyin.

Diğer soyumdan gelen Ehl-i Beytim'dir. Latif ve Habir olan Rabbim bana bu ikisinin asla ayrılmayacağını haber verdi.”

Hız. Ali'ye dönen Hız. Ömer:

– Seni kutlarım ey Ali! Benim ve bütün müminlerin velisi oldun, diyerek tebrik etti. Efendimiz'in konuşmaları sahabileri çok duygulandırmıştı. Gözyaşları sel olmuş akıyordu. Ebû Said el-Hudrî gibi sahabiler, Efendimiz'in sözlerini dünyaya gözlerini kapayınca kadar unutmadılar. Yıllar sonra

Abdullah ibn-i Alkame gibi Hz. Ali'yi acımasızca tenkit eden kişileri gördüklerinde Efendimiz'in bu sözlerini hatırlattılar. Abdullah ibn-i Alkame:

– Bu sözleri Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gerçekten duydu mu diye sorduğunda göğsünü ve kulaklarını gösteren sahabî:

– Kulaklarımla duydum, kalbimle ezberledim, dedi. Yaptıklarına bin pişman olan Abdullah ibn-i Alkame üç kez:

– Ali hakkında ileri geri konuştuğumdan dolayı Allah'a tövbe ediyor, ondan bağışlanma diliyorum, diyerek pişman olduğunu belirtti. [247](#)

[232](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 2/65.

[233](#) Buhârî, *Megâzî*, 12; Müslim, *Zühd ve Rikâk*, 6; Tirmizî, *Kıyâme ve Rikâk*, 28; İbn Mâce, *Fiten*, 18; *Müsned*, 17234; el-Fesevî, *el-Ma'rîfetü ve'l-Târih*, 1/150.

[234](#) Buhârî, *Megâzî*, 61; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/396; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/300; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/736; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/235; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/289; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'l-Nebeviyye*, 2/371.

[235](#) Vâkidî, *Megâzî*, 3/984; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/164; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/285; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/718, *Câmiu'l-mesânid*, 19/63; Taberî, *Târih*, 455; İbn Hibbân, *Sîre*, 1/366; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/218; İbn Seyyidî'n-Nâs, *'Uyûnu'l-eser*, 2/257; İbn Zeynî Dahlân, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/337.

[236](#) Buhârî, *Cizye*, 16; Tirmizî, 871; *Müsned*, 2/299; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahabe*, 1088; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/706; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/291; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/5; Nisâbü'rî, *Şerefü'l-Mustafâ*, 786.

[237](#) Tirmizî, *Menâkib*, 3723.

[238](#) *Müsned*, 1/83, 111; Hâkim, *Müstedrek*, 4658; Ebü Ya'la, *Müsned*, 401; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/397; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/337; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/600; Vekî', *Ahbâru'l-kudât*, 1/86; Taberî, *Târih*, 467; İbn Abdilberr, *İstîab*, 3/1100, 1104; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/738; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/19; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 10/26.

[239](#) *Müsned*, 1/77; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahabe*, 1239; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/24; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/239.

[240](#) *Müsned* 5/350; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/169; İbn Hibbân, *Sîre*, 1/391; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/736; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/289.

[241](#) Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/238; Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ'*, 2/97.

[242](#) Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/395; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/603; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/169; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/737; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 6/238; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/289.

[243](#) İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32771; İbn Hanbel, *Müsned*, 3/483; *Fedâil*, 981; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/394; Hâkim, *Müstedrek*, 4619; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14736; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/737; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/351.

[244](#) *Müsned*, 3/86; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 5/399; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/737; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/150.

[245](#) Buhârî, *Megâzî*, 61; Müslim, 1064; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/738.

[246](#) *Müsned*, 6/240.

[247](#) Müslim, *Fedâilu's-sahabe*, 36; İbn Hanbel, *Müsned*, 4/388; *Fedâil*, 992; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32781; Bezzâr, *Müsned*, 2612; İbn Hibban, *Sahih*, 6931; Ebü Ya'la, *Müsned*, 567; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 4969; Vâkidî, *Megâzî*, 3/1077; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14614; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/790; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/352; Nisâbü'rî, *Şerefü'l-Mustafâ*, 2232; Nevevî, *Tehzîbü'l-Esma*, 429; Diyar-ı Bekrî, *Hamîs*, 2/141.

Öne Çıkarılan Ehl-i Beyt

Ehl-i Beyt'in her bir ferdi çok seven Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), onlara özel önem verir, söz ve davranışları ile bunu açıkça gösterirdi. Onun bu tavrı, özellikle rekabet duyguları geçmişe dayanan bazı kimselerin Ehl-i Beyt'i kıskanmalarına, münafıkların istismarlarının etkisi ile hata yapmalarına sebep oldu. Fakat onların hataları Efendimiz'in Ehl-i Beyt sevgisini izhar etmesine ve onları öne çıkarmaktan vazgeçmesine sebep olmadı. Aksine sevgisini daha çok gösterdi, daha fazla öne çıkardı. Hz. Ali'ye Hac'da Tevbe sûresinin âyetlerini halka duyurma gibi çok özel görevler verdi.

Reyhanlarım dediği Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında "Allah biliyor ya, ben onları çok seviyorum." benzeri sözleri defalarca söyledi. Hz. Fâtıma ve Hz. Ali'ye özel bir teveccüh gösterdi. Yeri geldikçe onların kendi yanında apayrı bir yere sahip olduğuna işaret buyurdu. Bu sevgiye şahit olan Ümmü Atiye anlatıyor:

"Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali'yi bir seriyye komutanı olarak göndermişti. O sıralarda ziyaretine gittiğimde ellerini semaya kaldırmış:

– Allah'ım! Ali'yi göstermeden beni öldürme, diye dua ediyordu." [248](#)

Ümmetini Ehl-i Beyt'i sevmeleri için teşvik edip onlara kızmamaları için pek çok kez uyardı. Abdullah ibn-i Ömer'e Hz. Ali'yi çağırmasını emreden Efendimiz damadı gelince:

– Ey Ali! Sen dünyada efendi olduğun gibi ahirette de olacaksın. Seni seven beni sevmiş, beni seven Allah'ı sevmiş olur. Sana düşmanlık eden bana, bana düşmanlık eden ise Allah'a düşmanlık etmiş olur. Benden sonra sana buğz edene yazıklar olsun, buyurdu. [249](#)

Peygamber Efendimiz kızı Hz. Fâtıma gibi Hz. Ali'yi de kendinden bir parça olarak görür, bu şekilde davranır, ashabına da bu şekilde gösterirdi. Hiç kimsenin onu incitmesine izin vermez, buna şahit olduğunda hemen müdahale ederdi.

Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs anlatıyor:

"İki kişi ile birlikte Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile Mescid-i Nebevî'de otuyordum. Konu Hz. Ali'ye geldi. Kendisine bir hususta kızgın olduğumuz için aleyhinde konuştuk. Bizi duyan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hemen yanımıza geldi. Kızdığı yüzünden belli oluyordu. Onu bu halde görünce gazabından Allah'a sığındım. İyice yaklaşınca:

– Benimle alıp veremediğiniz ne? İyi bilin ki Ali'yi kıran beni kırmıştır, buyurdu. [250](#)

Efendimiz'in tavrına yakından şahit olan Hz. Ümmü Seleme kendisini ziyaretine gelen Ebû Abdullah'a:

– Ey Ebû Abdullah! Birlikte olduğun insanların Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dil uzatmasına nasıl izin veriyorsun diye sitem etti. Şaşırın Ebû Abdullah:

– Sübhanallah! Böyle bir şey olamaz. Bu ne zaman olmuş diye sordu. Annemiz:

– Ali ve onun sevdiklerine dil uzatılmıyor mu? dedi.

– Evet, haklarında ileri geri konuşuluyor.

– Peki, Ali Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok sevdiği biri değil mi? İyi bil ki o: "Ali'ye söven bana sövmüş gibidir." buyurdu. [251](#)

Câbir ibn-i Abdullah anlatıyor:

"Bir gün Mescid-i Nebevî'de otururken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali'nin elinden tutmuş olarak yanımıza geldi. Bize:

– Sizler beni sevdiğinizi iddia etmiyor musunuz diye sordu. Biz:

– Elbette seni seviyoruz ya Resûlallah! dedik. Ali'yi gösterdi.

– İyi bilin ki beni sevdiğini söylediği hâlde buna kızan kişi yalan söylüyor, buyurdu. [252](#)

Ümmetin Ehl-i Beyt'in kıymetini takdir etmesinin önemini, yalnızca sözlerle ifade etmekle kalmayan Efendimiz, zihinlere nakşetmek için hâl ve tavırlarıyla da bunu destekledi.

Vâsile ibn-i Eska' anlatıyor:

“Hz. Ali ile bir işim vardı. Etrafta göremeyince evine gittim. Kapıya vurdum, Hz. Fâtıma çıktı.

– Ali'yi çağırır mısınız? dedim.

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gitti. Birazdan gelir, dedi. Bir kenarda oturup beklemeye başladım. Bir süre bekledikten sonra Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*), Hz. Ali ve torunları ile birlikte geldiğini gördüm. Hz. Hasan bir elinden Hz. Hüseyin bir elinden tutmuştu. Doğruca eve girdiler. Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'yı yanına çağırıp ön tarafa oturttu. Hz. Hasan ve Hüseyin'in her birini bir dizine oturttu. Sonra üzerlerine bir örtü örttü. Ardından: “*Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.*” [253](#) âyetini okuduktan sonra:

– Allah'ım! Bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir. Ehl-i Beyt'im buna en layık olan kimselerdir, buyurarak dua etti...

Gördükleri Vâsile ibn-i Eskâ'yı hem duygulandırmış hem heyecanlandırmıştı. Efendimiz'e döndü:

– Ya Resûlallah! Ben de senin ailenden miyim diye sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Evet sen de benim ailemdensin, buyurdu. Sahabî der ki:

– Kıyamette amelimden çok Efendimiz'in bu sözünden dolayı kurtulanlardan olacağımı umuyorum. [254](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir seferinde de Ehl-i Beyt'i abasının içine alarak onlar hakkında inen âyeti okudu. Bir gün duygulanan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Bana çağırın! Bana çağırın! buyurdu. Hz. Safiye:

– Kimi çağıralım ya Resûlallah diye sordu.

– Ehl-i Beyt'imi. Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırın, buyurdu. Sahabîlerden biri hızlıca Hz. Fâtıma'nın evine gidip Efendimiz'in isteğini bildirdi.

Allah'ın En Çok Sevdiği Kişi

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çeşitli vesilelerle Hz. Ali'ye olan sevgisini zihinlerde kalacak şekilde ifade buyurdular. Enes ibn-i Mâlik onlardan birini şöyle anlatıyor:

“Ben ve Zeyd ibn-i Erkâm sıra ile Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kapısında nöbet tutuyorduk. Bir akşam Ümmü Eymen bir kuş getirip Efendimiz'e hediye etti. Efendimiz onun bir miktarını yedi. Kalanı alıp ertesi gün için sakladım. Sabah olunca götürüp takdim ettim. Bana:

– Bu nedir diye sordu.

– Gece yediğiniz kuştan kalan, dedim.

– Her günün sabahının kendi rızkı ile geldiğini bilmiyor musun, buyurarak tevekkülü göz ardı etmememiz gerektiğine dikkat çekti. Sonra ellerini semaya kaldırdı:

– Allah'ım! Bu kuşu benimle birlikte yemesi için en çok sevdiğin kişiyi gönder, diye dua etti. İçimden:

– Allah'ım o rızkı Ensar'dan birine nasip et diye dua ettim.

O sırada Hz. Ali geldi. Ensar'dan birinin duaya nail olmasını istediğim için Hz. Ali'ye:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) meşgul, dedim. Geri döndü. Bir süre sonra tekrar geldi. Hâlâ Ensar'dan birinin geleceğini umuyordum. Yine:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) meşgul, diyerek gönderdim. Ama o çok geçmeden tekrar geldi. Geri göndermek için onunla konuşmaya başladım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sesimizi duyunca:

– Kiminle konuşuyorsun diye sordu. Ben:

– Ali ile dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ey Enes! Rabbime dua ettim, o duamı kabul buyurdu. Kapının önündeki kişiyi içeri al! buyurdu. Hz. Ali içeri girince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Buraya gel, buyurarak sofraya davet etti, birlikte yediler. Efendimiz:

– Allah'ım! O, Senin de benim de en çok sevdiğimiz kişidir, buyurdu. [255](#)

Ammâr ibn-i Yâsir'in rivayet ettiği hadiste Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu sevginin nedenini şöyle açıklıyordu:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali'ye döndü:

– Ey Ali! Allah seni diğer kullarına lütfetmediği ve çok sevdiği bir süsle tezyin etti. Bu, dünyadan yüz çevirmektir. Allah seni dünyadan, dünyayı senden uzak kıldı. ”[256](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında evleri Mescid-i Nebevî'ye komşu olan birçok sahabî vardı. Bunların evlerinin kapıları Mescid-i Nebevî'ye açılıyordu. Efendimiz vefatına yakın zamanda Hz. Ali ve Hz. Ebû Bekir dışındaki bütün evlerin kapılarını kapattırdı. Kapıları kapanan sahabîler çok üzüldüler.

Halk kapıların kapanması ile Hz. Ali ve Hz. Ebû Bekir'in kapısının açık kalışını çeşitli şekillerde yorumladı. Konuşmalardan rahatsız olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabına bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu.

“Ali'nin kapısı dışında Mescid-i Nebevî'ye açılan kapıların kapanmasını emredince bazı kimseler ileri geri konuşmaya başladılar. İyi bilin ki bana bir şey yapmam emredildi, ben de yaptım. ”[257](#)

Ehl-i Beyt Hakkında Ümmetin Uyarılması

Ehl-i Beyt'in başına gelecekleri bildiren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabını ve onlardan sonra gelecek olan nesilleri Ehl-i Beyt'e karşı tavırları konusunda uyarılmış, kadir kıymetlerini bilmeye teşvik etmiştir. İhbâr-ı Nebî ile yapılan bu uyarı, Ehl-i Beyt ve onların yolunu takip edecek olanlara, karşılaşacakları fitneye, başlarına gelecek olan mihnet, meşakkat ve felaketlere karşı hazırlanmaları mesajını taşıyordu.

Ebû Hüreyre anlatıyor:

“Sahabîlerden Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakınlarda çıkacak bir fitne hakkında bilgi verdiğini duydum. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Hz. Osman, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr gibi sahabîlerin olduğu bir grupla Bakî' kabristanına gittiğini görünce aralarına katıldım. Yolda:

– Ya Resûlallah! Arkadaşlar sizin fitneden bahsettiğinizi anlattılar, diyerek konudan bahsetmesini rica ettim.

– Evet. Dinleri bir, namazları bir, hacları bir olan iki ordu birbirleri ile savaştıkları zaman hâliniz nice olacak, buyurdu. Çok fazla üzülen sahabîler endişelendiler. Hz. Ebû Bekir:

– Ben o zamana yetişecek miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:

- Hayır, deyince,
- Allah u Ekber diye tekbir getirerek sevincini izhar etti. Bu kez Hz. Ömer:
- Ben yetişecek miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:
- Hayır, deyince o da:
- Elhamdülillah diyerek sevincini belirtti. Hz. Osman:
- Ben yetişecek miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:
- Evet yetişeceksin. Fitneye maruz kalacak, imtihan olacaksın, buyurdu. Endişelenen Hz. Ali:
- Ben de yetişecek miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:
- Evet yetişeceksin. Hatta savaşta atlıları komuta edeceksin, buyurdu. [258](#)

Aradan yıllar geçmiş, Hz. Ali ağır bir hastalığa yakalanmıştı. Ziyaretine gelenler ölmesinden endişe ettiklerini söyleyip üzülmeye Hz. Ali onlara boğazını gösterdi.

- Üzülmeyin ben bu hastalıktan ölmeyeceğim. Şuradan boğazlanarak öldürüleceğim, diyerek Efendimiz'in kendisine bildirdiği İhbâr-ı Nebî'yi anlattı. [259](#)

Hz. Hüseyin'in Âkıbeti

Peygamber Efendimiz yalnızca Hz. Ali'nin değil Ehl-i Beyt'in diğer fertlerinin başına gelecek felaketleri de anlatmıştı. Rabbi ona torununun başına gelecek olayları bildirip olabilecekleri bir film gibi izlettirdiği andan itibaren gözyaşları dinmedi. Onu hatırladığı ve konuştuğunda yağmur gibi gözyaşı döktü. Efendimiz'i üzüntüden perişan eden bu bilgi, canı gibi sevdiği torunu Hz. Hüseyin'in ailesi ile birlikte şehit edilmesiydi. Haberin onu asıl kahreden, üzüntüden ayakta duramaz hâle getiren tarafı ise Ehl-i Beyt'i hunharca katledecek kişilerin ümmetinden oluşlarıydı.

Efendimiz'in aşkı ile yanan yağmur meleği onu ziyaret için Rabbine niyaz etti. Kabul edildiğinde ziyaretine gittiğinde kendisine çok üzücü bir haber verdi.

Enes ibn-i Mâlik (*radiyallahu anh*) anlatıyor:

“Bir gün yağmur ile görevli melek Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) görmek istedi. Bunun için Allah'tan izin istedi. Meleğe izin verilince yeryüzüne inip doğruca Efendimiz'in huzuruna vardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) o an Hz. Ümmü Seleme'nin yanında bulunuyordu. Selam verdi.

- İçeri girebilir miyim, dedi. Efendimiz:
- Buyur, diyerek huzuruna kabul etti. Meleğin geldiğini görünce hanımına:
- Kapıyı kapa ben söyleyinceye kadar kimsenin içeri girmesine izin verme! buyurdu.

Hz. Ümmü Seleme kapıyı kapayıp önünde beklemeye başladı. Biraz sonra Hz. Hüseyin geldi. Dedesini görmek için içeri girmek istedi. Hz. Ümmü Seleme ona engel oldu. Ancak o âni bir hareketle sıçrayıp odadan içeri girdi. Doğruca dedesinin yanına gitti, kucağına oturdu. Biraz sonra oynamaya başladı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) meleklerle görüşürken o dedesinin bir sırtına bir omuzlarına çıkarak oyun oynuyordu. Bu mutluluk tablosunu gören gören melek oldukça duygulandı. Efendimiz'e:

- Onu çok mu seviyorsun?
- Evet.
- Ama ümmetinden bazı kimseler onu öldürecekler.
- Bana inandıkları hâlde onu öldürecekler mi?

– Evet, öldürecekler. İstersen onun öldürüleceği yeri sana göstereyim, dedi. Şaşırın ve hüznü boğulan Efendimiz:

– Göster, buyurunca melek elini yere vurdu. Bir anda duvarlar yok oldu, ortaya kıpkırmızı bir çöl çıktı. Hz. Hüseyin içeri girmek için kapıyı açınca, o andan sonra gelişen olaylara Hz. Ümmü Seleme de şahit olmuştu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) meleğin göstereceği dehşet tablosunu görmemesi için örtüsünü hızla Hz. Hüseyin'in üzerini örttü. Gösterilen yer Kerbela'nın ta kendisiydi. [260](#)

Olayı anlatan Ümmü Seleme şöyle devam eder:

“Melek gittikten sonra Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Hüseyin'i kucağına alarak odadan dışarı çıktı. Oldukça üzgün ve kederli görünüyordu. Onu bu hâlde görünce Hz. Hüseyin'i içeri bıraktığım için bana kızdığını sandım. Durumu izah etmeye çalıştım.

– Anam babam sana feda olsun Ya Resûlullah! Daha önceleri Hüseyin için “Şu çocuğu ağlatmayın.” buyurmuşunuz. Bugün ise “Kimsenin içeri girmesine izin vermem!” diye emrettiniz. Bundan dolayı Hüseyin gelince odaya girmesine engel oldum. Ancak çocuk ağlayınca önceki sözünüzü hatırlayarak önünden çekildim, dedim.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana cevap vermeden yoluna devam etti. Bir arada oturmuş sohbet eden ashabının yanına vardı. Belli ki onlarla dertleşmek istiyordu. Hz. Hüseyin'i gösterdi:

– Biliyor musunuz? Ümmetim şu oğlumu öldürecek, buyurdu.

Sahabiler şaşkındı. Soru sormak istiyor ancak cesaret edemiyorlardı. İçlerinden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile konuşma konusunda en cesuru Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'di. Cesaretlerini toplayıp:

– Ya Resûlallah? İman ettikleri hâlde onu öldürecekler mi diye sordular. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hüzünlü bir şekilde:

– Evet! İşte onun öldürüleceği yerin toprağı, buyurarak avucundaki toprağı onlara gösterdi. [261](#)

Melekler Hz. Hüseyin'in nasıl şehit edileceğini Efendimiz'e (*sallallahu aleyhi ve sellem*) birçok kez haber verdiler. Her seferinde çokça üzülen ve kalb-i şerifleri hüzünlünen Efendimiz, torunu için gözyaşı döktü, gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı.

Hz. Ümmü Seleme anlatıyor:

“Bir keresinde Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin benim odamda Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında oynuyordu. O sırada Cebrâil (*aleyhisselâm*) yanlarına geldi. Efendimiz'e söylenmesi oldukça zor bir haber verdi. Hz. Hüseyin'i göstererek:

– Ümmetin şu oğlunu öldürecek, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir anda durgunlaştı. Çok üzüldüğü her hâlden belliydi. Gözlerinden yağmur gibi yaşlar akmaya başladı. Torununu kucağına aldı. Başına basarak ağlamaya devam etti.

Cebrâil (*aleyhisselâm*) ona bir parça toprak uzattı. Efendimiz verilen toprağı kokladı. Üzüntüden âdeta iki büklüm olmuş, sesi kısılmıştı.

– Kerb ve bela (tasa ve bela) kokuyor, buyurdu zorlukla. Sonra toprağı bana uzattı:

– Bu toprak senin yanında kalsın. Toprağın değişip kana bulandığını görürsen bil ki oğlum öldürülmüştür, buyurdu.

Toprağı cam bir şişenin içine koydum. Uzun bir süre özenle sakladım. Her gün bir kez olsun şişeyi alıp toprağı bakmayı âdet edinmiştim. Ona her baktıkça kendi kendime:

– Toprağın kana bulandığı gün çok ağır bir gün olacak, derdim.

Cebrâil (*aleyhisselâm*) torununun öldürüleceğini haber verdiğinde Allah Resûlü (*aleyhisselâm*) ona:

– Oğlumun öldürülmemesi için Allah’a dua edeyim mi, diye sormuş. Cebrâil (*aleyhisselâm*):

– Hayır! Bu Allah’ın yazdığı bir kaderdir, demiş. [262](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Hasan’ın da başına gelecekleri ve göstereceği fedakârlığı anlatarak torunu ile iftihar ederdi.

Ebû Bükre anlatıyor:

“Mescid-i Nebevî’de oturuyorduk. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) minberden bize hutbe okuyordu. O sırada Hz. Ali’nin oğlu Hasan içeri girdi. Saflar arasından geçerek minberin yanına kadar yürüdü. Minberin merdivenlerini tek tek çıkıp dedesinin yanına vardı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu kucağına aldı. Sonra bize döndü:

– Benim bu oğlum ilerde çok saygın biri olacak. Allah onun vasıtası ile iki Müslüman toplumu barıştıracak, buyurdu. [263](#)

Ehl-i Beyt’i Sevenleri İkaz

Ehl-i Beyt ile ilgili tehlikelerden birine işaret buyuran Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bunu Hz. Ali ile paylaşarak olaya dikkat çekmiştir. Hz. Ali’yi dehşete düşüren tehlike Ehl-i Beyt sevgisindeki ölçsüzlüktü. Hz. Ali dostları ile otururken onlara Efendimiz’in ikazını şöyle anlattı:

“Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) beni yanına çağırdı.

– Senin ümmet arasındaki yerin İsa ibn-i Meryem’in (*aleyhisselâm*) insanlar arasındaki yeri gibidir. Yahudiler ona kızıp annesine iftira attılar. Hıristiyanlar ise aşırı sevgilerinden dolayı onu olmadığı bir makama yüceltiler, buyurdu.

Hız. Ali hadisi naklettikten sonra insanların kendine karşı tavrını şöyle özetledi.

– *Bir kısım insanlar beni sevmekte ifrata kaçtılar. Bende olmayan hasletleri varmış gibi görüp bana mâl ettikleri için helak oldular. Bazıları bana kızmakta ve kin duymakta aşırı gittiler. Bana haksız yere çeşitli kötülükler isnad ederek iftira attılar. Bunun için hüsrana uğrayanlardan oldular. Üçüncü grup beni ölçülü bir şekilde sevdi. Onlar bu sevginin karşılığını alarak felah buldular.*

Şunu hiçbir zaman unutmayın. Ben bir peygamber olmadığım gibi bana vahiy de gelmemektedir. Ben yalnızca gücümün yettiği ölçüde Allah’ın kitabı ve Peygamberin sünneti ile amel eden bir Müslümanım. Size Allah’ın emirlerini yapmanızı emrettiğim sürece, emirler hoşunuza gitse de gitmese de bana itaat etmeniz gerekir.” [264](#)

Hız. Ali, Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) işaret ettiği aşırılıkların canlı örneklerini bizzat gördü yaşadı. Bir gün bir grup adam Hız. Ali’nin yanına gitti.

– Sen o musun diye sordu. Ne demek istediklerini tam olarak anlamayan Hız. Ali:

– Ben kimim diye sordu. Onlar:

– Tamam, sen osun, dediler. Hız. Ali:

– Yazıklar olsun! Ben kimim diye tekrar sordu. Adamlar:

– Sen bizim Rabb’imiz sin! dediler. Hız. Ali:

– Burayı hemen terk edin, diye bağırdı. Adamlar:

– Sen bizim Rabb’imizsin diye ısrar ettiler. Hız. Ali onlardan tevbe etmelerini yoksa had cezası uygulayacağını söylese de tevbe etmediler. Bunun üzerine yanındaki adamı Kanber’e onları ölüm ile cezalandırmasını emretti...” [265](#)

Kur'ân'ın Anlaşılması İçin Mücadele Eden Hz. Ali

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) daha hayatta iken Hz. Ali ile özellikle yeni Müslüman olan bazı sahabîler arasında ihtilaf çıktı. Buna münafıkların Hz. Ali'nin ayağını kaydırma ve küçük düşürme çabaları eklendi. "Şüphesiz ki seni ancak mümin sever ve sana yalnızca münafık buğz eder." buyuran Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) münafıkların oyununu bozdu.²⁶⁶ Bu bakış açısı kısa zamanda sahabîler arasında yerleşti. Ebû Zer bu anlayışı:

"Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında münafıkları Allah ve Resûlü'nün emirlerine karşı çıkmalarından, namazdan geri kalmalarından ve Ali ibn-i Ebî Tâlib'e buğz etmelerinden tanırđık." diyerek özetlerdi.²⁶⁷

Hz. Ali ile tartışan sahabîlerin tavırlarını doğru bulmayan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tepki gösterdi, sahabîleri uyarak yanlış yaptıklarını açıkça belirtti. İnsanları Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'i sevmeye ve onlara destek olmaya teşvik etti. Çeşitli vesilelerle Hz. Ali ile diğer insanlar arasında çıkacak ihtilafın sebeplerine işaret etti.

Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor:

"Bir gün bir grup sahabî olarak Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte yürüyorduk. O sırada Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ayakkabısından birinin bağı koptu. Bunu fark eden Hz. Ali tamir etmek için izin isteyip ayakkabıyı aldı. O ayakkabıyı tamir ederken yoluna devam eden Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir yerde durup beklemeye başladı. Biz de durduk. O sırada

– Ben Kur'ân'ın tebliğı için mücadele ettiğim gibi içinizden biri de onun anlaşılması için mücadele edecektir buyurdu. Hz. Ebû Bekir:

– O ben miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:

– Hayır, sen değilsin, buyurdu. Hz. Ömer:

– Ben miyim ya Resûlallah diye sordu. Efendimiz:

– Hayır, sen de değilsin. O ayakkabımı tamir eden kişidir, buyurdu. Birkaç kişi sevinçle yanlarından ayrılarak müjde vermek için Hz. Ali'nin bulunduğu yere gittik.

– Müjde! Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) senin için şöyle buyurdu, dedik. Ama o bunu daha önce duymuş gibiydi. Bu yüzden sevincini fazlaca dışa vurmadı."²⁶⁸

Hz. Ali'yi çok iyi tanıyan Hasan-ı Basrî onu anlatırken Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hadiste geçen mücadele ile neyi kastettiğini açıklıyordu.

"Vallahi Hz. Ali, Allah'ın düşman üzerine attığı hedefe varan ok gibidir. O bu ümmetin Rabbani âlimi, fazilet timsali örneğı ve öncüsüdür. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakın akrabası, Allah'ın emrinden asla gafil olmayan, din hususunda kınayanın kınamasından çekinmeyen, Beytül-Mâl'dan çalmayan, Kur'ân'a hakkını veren, riyazete sarılarak kurtuluşa eren kişidir."²⁶⁹

²⁴⁸ İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1039; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/295.

²⁴⁹ İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1092; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/46.

²⁵⁰ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/352.

²⁵¹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/366.

²⁵² İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/367.

²⁵³ Ahzâb Süresi, 33

²⁵⁴ *Müsned*, 4/107; İbn Hanbel, *Fedâil*, 978, 1077; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32766; Ebû Ya'la, *Müsned*, 7448; İbn Hibban, *Sahih*, 6976; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 22/160; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 2/152; Hâkim, *Müstedrek*, 2/329; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/166; Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 5/198; Şâmî, *Sübulü'l-hüdâ*, 10/173. İsnadı sahihtir.

²⁵⁵ *Tirmizî*, 3721; Hâkim, *Müstedrek*, 4650; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 1/226; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14723; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/362; Şâmî, *Sübulü'l-hüdâ*, 7/188.

- [256](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/369.
- [257](#) *Müsned*, 4/369; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14670; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 985; Hâkim, *Müstedrek*, 4631; Buhârî, *Tarihü'l-kebir*, 1/408; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 4/153.
- [258](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/46.
- [259](#) *Müsned*, 1/102; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1187; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/136; İbn Abdilberr, *İstiab*, 4/154.
- [260](#) İbn Hibban, *Sahih*, 15111; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 10/154.
- [261](#) *Müsned*, 3/242; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1357, 1391; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/187; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 3/113; Hâkim, *Müstedrek*, 3/176; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/133; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1730.
- [262](#) Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, 1323; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/134; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 10/154.
- [263](#) Buhârî, *Fedâil'ü-sahabe*, 22; Tirmizî, *Menâkib*, 3773; Hâkim, *Müstedrek*, 4810.
- [264](#) *Müsned*, 1/160; İbn Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe*, 1025; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14762; Ebû Ya'la, *Müsned*, 534; Hâkim, *Müstedrek*, 4622; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/374.
- [265](#) İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1110-115; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/436; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/290.
- [266](#) *Müsned*, 1/95; İbn Hanbel, *Fedâil*, 948; Ebû Ya'la, *Müsned*, 291; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 4/185.
- [267](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4643.
- [268](#) *Nesâi*, 8541; *Müsned*, 3/82; İbn Hanbel, *Fedâil*, 1071, 1083; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32745; Ebû Ya'la, *Müsned*, 1081; İbn Hibban, *Sahih*, 6937; Hâkim, *Müstedrek*, 4621; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/65; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 14736; İbn Kesir, *Câmiu'l-mesânid*, 19/84. Benzer bir hadis için bakınız: Tirmizî, *Menâkib* 20, *Müsned* 2/352.
- [269](#) İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1110-115; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/436; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/290.

Allah Resûlü'nün (s.a.s) Vefatında Ehl-i Beyt

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Veda Haccı'ndan bir süre sonra hastalandı. Hastalığı her geçen gün biraz daha ağırlaşıyordu. Hanımlarından Hz. Meymune'nin evinde kalırken hastalığı iyice şiddetlendi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hanımlarından izin alıp, Hz. Âişe yanında kalmak istiyordu. Ancak hanımların her biri son günlerini kendi evinde geçirmesini arzu ediyor, bu şereften mahrum olmayı istemiyordu. Hanımların arzusu, adalet konusunda son derece hassas olan Efendimiz'i büyük bir sıkıntıya soktu. Yürüyemeyecek kadar rahatsız olan Efendimiz her seferinde bir evden diğerine taşındı.

Ortaya çıkan tablo Hz. Fâtıma'yı çok üzdü. Babasının o şekilde evden eve taşındığını görünce Annelerimizin odalarını tek tek dolaştı. Hepsini ile tek tek görüşerek Efendimiz'in son günlerini Hz. Âişe'nin evinde geçirmesi için izin istedi. Bütün annelerimizle arası çok iyiydi. Hepsini onu çok sever, kırmayı akıllarından bile geçirmezlerdi. Hiçbiri hayır demedi. Hanımlar izin verince, Hz. Abbâs ile Hz. Ali, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) koluna girerek Hz. Âişe'nin odasına götürdüler.²⁷⁰

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Âişe'nin evinde fazla kalınca hanımları, özellikle Hz. Zeyneb buna tahammül edemedi. Hz. Fâtıma ile konuşarak Efendimiz'in evlerinde kalma bahtıyarlığından daha fazla mahrum olmak istemediklerini söylediler. Ondan, babası ile konuşup önceden olduğu gibi her gün birinin evinde kalmasını sağlamasını rica ettiler. Annelerini kırmayan Hz. Fâtıma Hz. Âişe'nin evine gitti. Konuyu Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sürekli kendi evinde kalmasına getirerek Hz. Âişe'ye Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında tutup diğer eşlerine göndermediği için sitem etti. Hz. Fâtıma'nın sitemine içerlenen Hz. Âişe ağlamaya başladı. Ağlama sesine uyanan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) eşinin içini çekerek ağladığını görünce:

- Niçin ağlıyorsun ey Âişe diye sordu. Gözlerini silmeye çalışan Hz. Âişe:
- Fâtıma siz benimle kalıp, diğer eşlerinizin yanına gitmediğiniz için bana sitem ediyor, dedi. Eşinin üzülmelerinden rahatsız olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Fâtıma'ya döndü:
- Âişe'ye sitem mi ettin ey Fâtıma diye sordu. Hz. Fâtıma:
- Evet Yâ Resulallah! Hanımların beni seninle konuşmak için gönderdiler. Onlar senden Ebû Kuhâfe'nin kızı (Hz. Âişe) hakkında adalet istiyorlar, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):
- Ey Kızım! Benim sevdiğimi sen de sevmiyor musun diye sordu. Efendimiz'in üzüldüğünü fark eden Hz. Fâtıma:
- Tabi ki seviyorum, dedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):
- Ben onu seviyorum, buyurarak annemizin yanında kalmak istediğini bildirdi. Gittiğine pişman olan Hz. Fâtıma ağlamaklı bir ses tonu ile Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile aralarında geçen konuşmayı annelerimize anlattı. Bu onların beklediği cevap değildi. Hz. Fâtıma'yı tekrar göndermek istediler. Fakat o:
- Vallahi! Bir daha bu konuda onunla konuşmam, diyerek annelerimizin tekliflerini reddetti.²⁷¹

Hasta Yatağında Dede Ziyareti

Babasının gün geçtikçe ağırlaştığını gören Hz. Fâtıma'nın yüzü gülmez olmuştu. Sürekli gözyaşı döküyor, dua dua Rabbine yalvarıyordu. Babasının ziyaretine gidiyor, yeni bir ümitle hâl hatırını soruyordu. Lakin her seferinde hüzünleniyor, kalbi parçalanıyor, gözyaşları sel olup akıyordu.

Hz. Hasan ile Hüseyin o sıralarda yedi sekiz yaşlarındaydı. Efendimiz'in torunlarını görmek isteyeceğini düşünerek zaman zaman çocuklarının elinden tutup babasını ziyarete gidiyordu.

Gördükleri tablolar anneleri gibi çocukları derinden sarsıyordu.

Bu ziyaretlerden birini Hz. Fâtıma şöyle anlatıyor.

“Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatla sonuçlanan hastalığı sırasındaydı. Bir gün Hasan ile Hüseyin’i yanıma alarak ziyaretine gittim. Hâl hatırını sordum. Ziyaret sırasında bir ara çocukları gösterdim.

– Ya Resûlallah! Bak oğulların da seni ziyarete geldiler. Onlar senin çocukların! Onlara bir şey söylemek, miras bırakmak ister misin? dedim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Hasan’a heybetimi ve hilmimi, Hüseyin’e cesaret ve cömertliğimi bırakıyorum, buyurdu. [272](#)

Birkaç gün sonra yine çocukları ile sevgili babasını ziyarete gitmişti. Efendimiz’in durumunu görünce yüreği parçalandı. Dayanamayıp göğsüne kapanarak ağlamaya başladı. Kızının hâli Allah Resûlü’nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok üzdü.

– Yeter artık ağlama ey Fâtıma, buyurarak onu sakinleştirmeye çalıştı. Hz. Fâtıma, babasını üzmemek için kendini tutmaya çalıştı. Ancak kalbine söz geçiremedi. Gözyaşları bir türlü dinmiyordu. Hz. Hasan ve Hüseyin annelerinin ağladığını görünce hüzünlenip gözyaşı döktüler. Belli ki dedeleri çok hastaydı. Hz. Fâtıma orada daha fazla duramadı. Efendimiz’i üzmemek için çocuklarını alarak eve döndü. O eve döndüğü sırada hüznü daha da artan Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gözleri yaşla dolmuştu. Kızının ardından baktı. Üç kere:

– Allah’ım! Ehl-i Beyt’im! Ben onları bütün müminlere, tek tek emanet ediyorum, buyurdu. [273](#)

Hz. Ali de sık sık Efendimiz’i ziyaret ediyor, hâl ve hatırını soruyordu. Ehl-i Beyt’i ümmetine emanet eden Efendimiz, ömrünün son günlerinde torunlarını babaları Hz. Ali’ye emanet etti. Efendimiz’in ziyaretine gittiğinde selam verince:

– Allah’ın selamı üzerine olsun ey reyhanlarımın babası! Reyhanlarımı dünyada iken sana emanet ediyorum. Sana onlara çok iyi davranmanı tavsiye ediyorum, buyurdu. [274](#)

Hz. Fâtıma’ya Verilen Müjde

Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalığı ağırlaştıkça Hz. Fâtıma’nın üzüntüsü artıyordu. Bir gün üzüntüden bitkin bir hâlde Efendimiz’i ziyarete gitti. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu görünce:

– Merhaba ey kızım! buyurarak onu sağ yanına oturttu. Hz. Fâtıma eğilerek Allah Resûlü’nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) öptü. Bu sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ona gizli bir şeyler söyledi. Hz. Fâtıma, başını kaldırarak ağladı. Biraz sonra Hz. Fâtıma tekrar Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) doğru eğildi, yine gizli bir şeyler söyledi. Hz. Fâtıma başını kaldırdığında bu kez o âna kadar hiç görülmediği kadar bir mutluluk içinde gülüyordu.

Bu tavrına bir anlam veremeyen Hz. Âişe kendi kendine:

– Ben, onun kadınların en akıllılarından biri olduğunu sanıyordum. Meğer o da farklı değil sıradan kadınlar gibiymiş, diyerek kınadı. Sonra bu hareketinin mutlaka bir sebebi olmalıydı diye düşündü. Hz. Fâtıma’nın yanına yaklaştı:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sana, özel bir şey mi söyledi? Önce ağladın sonra güldün. Sakıncası yoksa sana gizlice söylediği şeyi söyler misin diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Onun sırrını açığa vurup ifşa edemem, diyerek söylemek istemedi.

Hz. Fâtıma ile Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) arasında olanlar Hz. Âişe’nin aklından bir türlü çıkmıyordu. Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından bir süre sonra uygun bir zamanda Hz. Fâtıma’ya:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat edeceği zamanlarda yanına gelip onunla görüştüğünde, önce ağladın sonra güldün? Bunun sebebi neydi? O zaman sorduğumda söylemek istememiştin, dedi. Fâtıma:

– Eğer o zaman söyleseydim, Allah Resûlü'nün sırrını açığa vuran boş boğaz bir kadın gibi davranmış olurum. Şimdi söylememde bir mahzur yok.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) önce bana kendisine her yıl Cebrâil'in geldiğini, Kur'ân'ı baştan sona bir kere okuduğunu, bu yıl geldiğinde ise Kur'ân'ı iki kez okuduğunu ve bunun vefatının yaklaştığı anlamına geldiğini bildirdi. O zaman ağladım. Sonra ailesinden ilk önce benim kendisine kavuşacağımı haber verdi ve:

– Bu ümmetin kadınlarının hanımefendisi olmak istemez misin, buyurdu. O zaman da güldüm, dedi.”[275](#)

Bu Hz. Fâtıma'nın son gülüşüydü. Bundan sonra asla gülmedi. Ebû Ca'fer der ki:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından sonra Hz. Fâtıma'nın güldüğünü görmedim. Yalnızca bir keresinde dudağının bir tarafı bir şeye güler gibi hafifçe kaydı.”[276](#)

Hz. Fâtıma'nın Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan sevgisi bir kat daha artmış gibiydi. Vefatı yaklaştığı anlarda ise doruk noktaya çıktı. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ağırlaştığı bir sırada Efendimiz'in huzuruna giren Hz. Fâtıma:

– Vah acılar içinde kıvranan babacığım diye feryat ediyordu. Kızının feryadını duyan Efendimiz:

– Ağlama ey kızım! Her ölümün bir acısı vardır. Allah'ım! Sekerati mevte karşı bana yardım et! Kızım! Ben öldüğümde *إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ* “Biz Allah'a âdiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz.” de. İyi bil ki, her insana üzüntü ve acısına karşılık bir ödül verilir, buyurarak teselli etti. Hz. Fâtıma:

– Sana da mı yâ Resûlallah diye sorunca:

– Evet, bana da, buyurdu. Sonra kızına şefkatle bakan Efendimiz:

– Üzülme yavrum, bugünden sonra babana hiçbir sıkıntı gelemeyecektir, buyurarak müjdeledi.”[277](#)

Peygamber Efendimiz'in Son Anları

Peygamber Efendimiz'in hayattaki son günüydü. Çok rahatsızdı, acılar içinde kıvranıyordu. Sık sık bayılıyordu. Ayıldığı zamanlardan birinde:

– Habîbimi bana çağırın! buyurdu.

Hz. Âişe, Hz. Ebû Bekir'i kastettiğini sanarak babasını çağırdı. Odaya girince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başını hafifçe kaldırıp yüzüne baktı. Sonra tekrar:

– Habîbimi bana çağırın! buyurdu. Bu kez Hz. Ömer çağırıldı. Hz. Ömer gelince yine başını kaldırıp baktı.

– Habîbimi bana çağırın! buyurdu. Hz. Âişe yanındakilere:

– Yazıklar olsun! Hâlâ anlamadınız mı? Vallahi Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali ibn-i Ebî Tâlib'den başkasını kastetmiyor, dedi.

Hz. Ali çağrılınca hemen geldi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hz. Ali'nin içeri girdiğini görünce üzerine örttüğü örtüyü kaldırdı. Hz. Ali doğruca yanına gidip oturdu. Efendimiz elinden tuttu. Bir süre öylece kaldılar. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu görüşmeden kısa süre sonra Rabb'ine vasıl oldu.”[278](#)

Bu görüşmeye şahit olan Hz. Ümmü Seleme anlatıyor:

“Allah’a yemin ederim ki Ali, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiği sırada ona en yakın olan kişiydi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalandığı zaman defalarca ziyaretine geldi. Vefat ettiği gün kuşluk vaktinde:

– Ali geldi mi? Ali geldi mi diye defalarca sordu. Gelince Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisi ile özel bir şey konuşacak düşüncesi ile odadan çıkıp kapının önünde bekledik. O sırada kapıya en yakın kişi bendim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Ali’yi sol tarafına aldı. Elini tuttu, sessizce bir şeyler söyledi. Bu konuşmadan kısa bir süre sonra vefat etti.[279](#)

O görüşmeyi anlatan Hz. Ali:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat etmeye çok az bir zaman kala:

– Bana kardeşimi çağırın, buyurmuş. Sahabiler koşup beni çağırdılar. İçeri girince:

– Yaklaş! buyurdu. Yaklaştım. Elimden tuttu bir süre oturduk. Sonra başını dizime koyup uzandı. Uzun süre bu halde yatarak benimle konuştu. Bir ara:

– Namaz! Namaz diyerek kendinden geçti. O ara Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başının manevî ağırlığından olacak dizim kopacak gibi oldu. Dayanamaz hâle gelince:

– Ey Abbâs! Yetiş ölmek üzereyim, diyerek Abbâs’a seslendim. Abbâs gelince Allah Resûlü’nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yavaşça kaldırıp yatağına koyduk.[280](#)

– Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) son sözleri “Allah aşkına namaz kılın. Namaz kılın! Sorumluluğunuz altındaki kişiler hakkında Allah’tan korkun!” oldu.[281](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiği zaman sahabilerin gözyaşları sel olmuştu. Feryat edenlerin başında Hz. Fâtıma vardı.

Ey Rabbinin çağrısına koşan babacığım!

Ey makamı Firdevs Cenneti olan babacığım!

Ey vefatım Cebrâil’in bildirdiği babacığım!

Ey Rabbine daha yakın kimsenin bulunmadığı babacığım diye ağıt yakarak ağlıyordu.

Alev alev yanan kalbi acısına yenik düşüyor, kalbinden çıkan ateş âdeta dışa vuruyor, görenleri yakıp kül ediyordu.[282](#) Üzüntüsü hiç geçmedi. Ayrılığa dayanamadı, yüzü soldu, tebessüm dahi edemez oldu. Hz. Âişe, “Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından sonra Fâtıma’nın güldüğünü görmedim.” der.[283](#)

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) defnedildikten sonra Hz. Ali ve Enes ibn-i Mâlik’i gören Hz. Fâtıma bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da acısından yüreği sızlayarak onlara:

– Ey Ali! Ey Enes! Onun üzerine nasıl toprak saçabildiniz? Gönülünüz onun üzerini örtmeye nasıl razı oldu, diye feryadı u figân ediyordu.[284](#)

Vefat edinceye kadar sık sık Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kabrini ziyaret eden Hz. Fâtıma, bir keresinde Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kabr-i şeriflerinin yanında durdu. Kabirden bir miktar toprak aldı. Gözlerinin üzerine sürerek ağlamaya başladı. Bir taraftan ağlıyor bir taraftan da şöyle diyordu:

Ahmed’in kabrini koklayana ne gam olur!

Geçen bunca zamana rağmen onu koklamayan kaybetmiştir.

Onun ölümü ile başımdan aşağı öyle musibetler döküldü ki,

O musibetler, gündüzün üzerine dökülseydi onu geceye çevirirdi![285](#)

- [270](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/231-232.
- [271](#) Müslim, *Fedâilü's-sahabe*, 83; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/171; Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ'*, 2/130.
- [272](#) Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 15098, 15099; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/59.
- [273](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/124.
- [274](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/123.
- [275](#) Buhârî, *Menâkıb*, 22; Müslim, *Fedâilü's-sahabe*, 98-99; Tirmizî, *Menâkıb*, 60; İbn Hibban, *Sahih*, 6952; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/247; İbn Hacer, *Fethü'l-bâri*, 2/1924; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, 2/324.
- [276](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 2/43.
- [277](#) Müsned, 3/64; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 7/212; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/312; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/495.
- [278](#) Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 7/226; Taberî, *Târih*, 484; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/20.
- [279](#) Müsned, 6/300; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32729; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 23/887; Hâkim, *Müstedrek*, 3/138.
- [280](#) Hz. Âişe'nin kucağında vefat ettiğine dair rivayetler de vardır.
- [281](#) Müsned, 1/79; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/243; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 7/205.
- [282](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/311.
- [283](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/312.
- [284](#) Buhârî, *Megâzi*, 83; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/516.
- [285](#) Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 12/337.

Hilafet Meselesi

Kim Halife Olacak?

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalığı gün geçtikçe ağırlaşmış vefatının yaklaştığı anlaşılınca sahabiler tarifi mümkün olmayan acı içinde kıvrandılar. Gözleri yaşla doldu, yüzleri gülmez oldu. Bir de endişeleri vardı. Efendimiz'in vefatından sonra yaşanması muhtemel ihtilaftan endişe ediyor, Efendimiz'in kendisinden sonra halife olmasını işaret ettiği Hz. Ebû Bekir'i açıkça bildirmesini arzu ediyorlardı. Bunun için Efendimiz'in huzuruna çıktılar. O sırada huzurda bulunan Hz. Ali neler olduğunu şöyle anlatır.

“Bir gün Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Sizden sonra kimi emir yapalım, diye soruldu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Ebû Bekir'i halife yaparsanız onu emin, dünyadan yüz çevirerek ahirete yönelmiş olarak bulursunuz. Ömer'i halife yaparsanız güçlü, Allah için kınayanın kınamasından korkmayan emin biri olarak bulursunuz. Yapacağınızı sanmıyorum ama Ali'yi halife yaparsanız sizi alıp doğruya götüren hidayet ışığı olarak bulursunuz, buyurdu.”

Benzer bir rivayeti anlatan Abdullah ibn-i Mesûd, Efendimiz'in:

– Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki ona itaat ederseniz, sizi topyekün Cennete ulaştırır, buyurduğunu nakleder.[286](#)

Efendimiz'in vefatından sonrası konusunda endişe edenlerden biri de akrabalarını çok seven Hz. Abbas'tı. Akrabaları ile görüşüp istişare etti. Akrabaları toplanınca söze başlayan Hz. Abbâs, Hz. Ali'nin Efendimiz katında çok özel bir yere sahip olduğunu söyledi. Sonra Hz. Ali'ye döndü:

– Bu hususta bir fikrim var. Lakin bunu yapmadan önce seninle konuşmak istedim. Uygun görürsen Efendimiz'in yanına gidip kendinden sonra yönetimin nasıl olacağını sorarım, dedi. Hz. Ali bunun iyi bir fikir olmadığını söyleyince dağıldılar. Aldığı cevaptan ikna olmayan Hz. Abbâs, bir süre sonra teklifini tekrarladı.

Abdullah ibn-i Abbâs anlatıyor:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatı ile sonuçlanan hastalığında halk sık sık Hz. Ali'nin yanına gider:

– Ey Ebû Hasan! Bugün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) nasıl diye sorarlardı. Sürekli Efendimiz'in yanında olan Hz. Ali, sahabileri bilgilendirirdi. Bir gün yine aynı soru soruldu. Hz. Ali:

– Elhamdülillah bu gün biraz iyi, dedi. Sözlerini duyan babam Hz. Abbâs, Hz. Ali'nin yanına gidip elinden tuttu:

– Bu şekilde mi düşünüyorsun? Ben senin gibi düşünmüyorum. Korkarım Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu hastalıktan dolayı vefat edecektir. Abdumuttaliboğullarının vefatları yaklaştığında yüzlerinin hâlini çok iyi bilirim. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yüzünde de o belirtiler var. İstersen birlikte yanına gidelim. Şu işin (yönetimin) kendisinden sonra kimde kalacağını sorarım. Eğer bize kalacaksa öğrenmiş oluruz. Başkasına kalacaksa konuşuruz, ne yapacağımız konusunda bize tavsiyelerde bulunur, dedi. Hz. Ali:

– Bu iyi bir fikir değil! Vallahi bunu asla yapamam. Eğer evet derse bizden sonra gelen nesiller onu ilelebet başkasına bırakmaz, bu uğurda mücadele ederler. Hayır derse ona asla talip olamayız. Talip olduğumuzda insanlar:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) size verilmemesini emretmedi mi diye itiraz eder, yönetimi

bize ebediyen vermezler, dedi. [287](#)

Efendimiz'in kendisinden sonra Hz. Ebû Bekir'in halife olmasına işaret ettiğini çok iyi bilen Hz. Ali, bunu her zaman saygı ile karşıladı. Aksini söyleyenlere açıkça karşı çıktı. Yanıldıklarını açık bir dille ve yüksek sesle defalarca söyledi. Lakin birtakım insanlar Hz. Ali'ye rağmen hilafetin Efendimiz'den sonra Hz. Ali'in hakkı olduğunu söyleyip durdular. Fikirlerini ispat etmek için ya hadis uydurdular ya zorlama tevil yaptılar veya birtakım zayıf hadisleri delil olarak sundular. Enes ibn-i Mâlik'in rivayet ettiği iddia edilen hadis onlardan sadece biriydi.

Enes ibn-i Mâlik anlatıyor:

“Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) soru sormak istediğimiz zaman Ali ibn-i Ebî Talib, Selmân-ı Fârisî veya Sâbit b. Muaz'ın yanına gıderdik. Zira bunlar ona soru sorma hususunda en cesur kişilerdi. “Allah'ın yardım ve fethi geldiğinde...” âyeti nazil olunca Efendimiz'in yakında vefat edeceğini anladık. Bir grup halinde Selmân-ı Fârisî'nin yanına gittik.

– Bizim için Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanına gidip “Kendisinden sonra işlerimizi kime bırakacağımızı, sorunumuz olduğunda kime başvuracağımızı ve en çok sevdiği kişinin kim olduğunu sorar mısınız?” dedik. Bizi kırmayan sahabî huzur-u saadete çıkıp istenilen soruyu sordu. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) cevap vermeyip yüzünü farklı tarafa çevirdi. Selmân-ı Fârisî sorusunu tekrarladı. Efendimiz yüzünü yine başka yöne çevirince onu rahatsız etmekten korktu. Üçüncü kez tekrarlamadan sessizce huzurdan ayrıldı. Kapıdan çıkmak üzereyken Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisine:

– Ey Selman! Sorunu cevaplamamı ister misin diye seslendi. Hata yapmaktan korkan sahabi sessiz kalmayı tercih etti. Efendimiz:

– Kardeşim, vezirim ve halefim Ehl-i Beyt'imdendir. Benden sonra geride bıraktığım en hayırlı kişi, tebliğ ettiğim dinin emirlerini yerine getirip sözümü tamamlayacak olan Ali ibn-i Ebî Talib'dir, buyurdu. [288](#)

Efendimiz'in Yazdırmak İstedığı Yazı

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hasta olduğu sırada yazı yazdırmak istediğine dair iki rivayet vardır. Onlardan biri Abdullah ibn-i Abbâs'dan rivayet edilir:

“Efendimiz'in vefatından önceki Perşembe günü Hz. Ali'nin de içinde bulunduğu bir grup huzur-u saadette oturuyordu. Hastalığı şiddetlenen Efendimiz sahabîlere döndü:

– Yazacak bir şeyler getirin! Size bundan sonra ebediyen sapmayacağınız bir yazı yazdırayım, buyurdu. O sırada gözlerinden süzülen inci gibi yaşlar yanaklarından akarak sakalı şeriflerini ıslatıyordu. Ağır hasta olduğu için sözleri yanında bulunanları farklı yorumlar yapmaya sevk etti. Bir kısmı:

– Ne demek istedi? Nasılsa hâlâ hayatta, biraz bekleyip ne demek istediğini daha iyi anlamaya çalışım, derken diğerleri:

– Gidin dediğini aynen yapın, dedi. Efendimiz'in ağır hasta olmasını göz önünde bulunduran Hz. Ömer ise:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çok hasta rahatsız etmeyelim. Yanınızda Kur'an var. Allah'ın kitabı bize yeter, dedi. Karşılıklı konuşmalar Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) rahatsız etti.

– Beni bırakın! Bulduğum hâl, yapmamı istediğiniz şeyden daha hayırlıdır, buyurdu. Ardından üç şey yapılmasını vasiyet etti.

– Müşrikleri Arap Yarımadasından tamamen çıkarın. Gelen heyetlere benim gibi caize verin...” Hadisi rivayet eden Saîd ibn-i Cübeyr üçüncü vasiyeti unuttuğunu söyler. [289](#)

Bu hadisi görüşlerine mesnet etmek isteyen insanlar ve gruplar, fikirlerini bilginin önüne koyarak onu istedikleri gibi yorumlayıp sahabileri fütursuzca suçladılar. Onlara göre Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabilere Hz. Ali'yi halife yapın diye yazdıracaktı, sahabiler ise buna engel oldular.

Yazık ki fikirlerini ispat etmek ve güya Hz. Ali'yi yüceltmek uğruna sahabileri karalamaya kalkışanlar, hırslarına yenik düştüler. Hz. Ali'yi siyasi emelleri için kullanmak uğruna dinmek bilmeyen büyük bir fitneye sebep oldular. Belki münafıkların ve Abdullah ibn-i Sebe gibilerin oyununa geldiklerinin farkında değillerdi. Kim bilir yakılan fitne ateşinin Müslümanları kıyamete kadar ikiye böleceğini ve aşırılığa kaçan marjinal grupların sapıp İslâm'dan uzaklaşacaklarını bilselerdi sahabileri suçlamadan önce defalarca düşünürlerdi.

Üstelik Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mektuba Hz. Ali'nin halife olmasını bildirmek için yazdıracığına dair işaret yokken, Hz. Ebû Bekir'in halifeliğini bildirmek için yazdıracığına dair güçlü işaretler vardır. Hz. Âişe'den rivayet edilen bir hadis bu işaretleri açıkça destekler.

Hz. Âişe anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatı ile sonuçlanan hastalığı sırasında bir gün bana döndü:

– Baban ve kardeşini bana çağır. Onlara Ebû Bekir için bir yazı yazdırmak istiyorum. Zira temenni sahiplerinden birinin çıkıp “Ben ondan daha evlayım.” diyerek ona karşı çıkmasından korkuyorum, buyurdu. Sözü bitmeden,

– Allah ve müminler Ebû Bekir'den başkası olmasına kesin olarak karşı çıkarlar, buyurarak yazı yazdırmaktan vazgeçti.”[290](#)

Sonuç itibarı ile Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ne Hz. Ali'nin ne Hz. Ebû Bekir'in ne de bir başkasının halife olmasını açıkça söylemeyip yalnızca işaret etmişti. Ne gariptir ki birileri kalkıp bu işaretleri kendilerince yorumladı sonra bu yorumlarına dayanarak, kendilerinde ilk günden beri canı ve malı ile Allah ve Resûlü için mücadele eden sahabilere hakaret etme ve suçlama hakkı buldular.

Suçlamalara şahit olan Hz. Ali, çok kızdı. Defalarca ikaz etti. Gerçekleri sürekli anlattı. Buna rağmen bir kısım insanları ikna edemedi. Yanlış yaptıklarını söyleyip durduğu halde, onu çok sevdiğini söyleyen bu kişiler, sözlerini ve uyarılarını duymamış gibi davrandılar. Suçlama ve hakaretlerine devam ettiler.

Hz. Ali, defalarca Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisine hilafetle ilgili özel bir emri ve sözü olmadığını söylediği halde birileri onu sevmek ve savunmak adına birtakım sözler söyleyip durdular.

Âmir ibn-i Vâsile anlatıyor:

“Hz. Ali ile bulunduğum sırada yanına bir adam geldi.

– Ey Müminlerin Emiri! Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sana hangi sırrı verdi diye sordu. Soru Hz. Ali'yi çok kızdırdı.

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana söyleyip de şimdiye kadar insanlara bildirmediğim sadece dört kelime var, dedi. Heyecanlanan adam:

– Nedir ey Müminlerin emiri diye sordu. Hz. Ali:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “Allah, babasına lanet edene, kendisinden başkası adına kurban kesene, yeryüzünde fesat çıkarıcıları destekleyenlere ve haddi aşanlara lanet etsin.” buyurdu.[291](#)

Târik ibn-i Şihâb anlatıyor:

“Bir seferinde Hz. Ali'nin minberden halka hitap ettiğini gördüm. Üzerinde nakışlı bir kılıç vardı. Konuşmasında:

– Vallahi yanımızda Allah'ın kitabı ve Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) verdiği sahife haricinde size okuyacağımız hiçbir kitap yoktur. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana yalnızca zekâtla ilgili hükümleri bildiren bu sahifeyi verdi, dedi.”²⁹²

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendisine yazdırmak istediği bir yazı ile halife olmasını vasiyet edeceğini ancak engellendiğini söyleyenleri de açıkça reddetti. Hastalığı sırasında bunu söylemek için yeterli zamanı ve fırsatı olduğunu belirtti. Yazdırmak istediklerini farklı şeyler olduğunu bildirdi.

Hz. Ali anlatıyor:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalığı artınca:

– Ey Ali bana (üzerine yazı yazacak) bir tabaka getir. Ümmetimin sapmaması için yazı yazdırayım, buyurdu. Ben yazı malzemesini getirinceye kadar Efendimiz'in vefat etmesinden korktum.

– Buyurun söyleyin! Ben yazdıracağınız şeyleri ezberlerim, dedim. O sırada Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) başı kucağımdaydı. Namaz kılmayı, zekât vermeyi ve sorumluluğumuz altındaki kişilere iyi davranmayı tavsiye etti. Bunları söylerken duygulandı. Sonra Allah'tan başka ilah olmadığı Muhammed'in onun kulu ve resûlü olduğuna şahadet etmemizi emretti. Ve:

– Bu iki şeye şahadet eden kimseye Cehennem haram olur, buyurdu.”²⁹³

Bütün bunlara rağmen onu çok sevdiğini söyleyen bazı kimseler, sevgilerini onu memnun etmek bir yana, üzecek şeyler söyleyerek gösterdiler. Böylece Emeviler döneminde kendini bilmez kişilerin Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i hayâsızca tenkit edenlerin düştükleri hataya düştüler. Birileri Hz. Osman adına Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gözbeklerine hakaret etmeyi marifet sayarken, başkaları Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi adına, canlarını, mallarını, zamanlarını ve bütün varlıklarını Allah ve Resûlü'ne adayan ve Efendimiz'in özel sevgisine mazhar olmuş insanlara demediklerini bırakmadılar.

Birini çok sevmek, başkalarını karalayıp hakaretler yağdırmak mıdır? Yoksa tavsiyelerine uymak, sevdiği şeyleri yapmak, onun gibi yaşamak mıdır? Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Talha, Hz. Zübeyr'i... çok seven sevgisini her vesile ile belli eden Hz. Ali'nin bu sevgisini, bir ömür süren dostluk ve yaşanmışlıklarını görmezden gelerek Hz. Ali adına onlara hakaretler savurmak inanılması zor bir çelişkidir.

Konuyu yıllar yılı siyasî çekişmelere alet edenler sonunda işi “Kim kimden daha faziletlidir?” noktasına getirdiler. Soruya cevap bulmak adına nice Allah dostunun gönlü kırıldı, zaman ve emekler zayi edildi, kardeşkanı döküldü, can kardeşler yüzyıllar boyunca can düşmanı hâline geldiler. İslâm için can verenler, hayatlarını Allah ve Resûlü için adayanlar dahası ömrü boyunca Hz. Ali'ye can yoldaşı olanlar, sözüm ona Hz. Ali'yi sevenler tarafından fütursuzca yaftalandı, yerden yere vuruldu. Onlar Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Âişe, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr gibi yıldızlara; Emeviler Ehl-i Beyt'e hakaretler savururken emin olun ki İslâm düşmanları bir köşede ellerini ovarak kıs kıs gülüyordu. Kardeş kardeşe saldırırken onlar bitmeyen kinlerinin intikamlarını almanın dayanılmaz hazzını yaşamışlardı.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve Hz. Ali ile yıllar yılı kol kola mücadele eden, aynı sevinçleri ve kaygıları paylaşan, birlikte aç susuz kalan, işkenceden işkenceye sürüklenen, üç yıl boyunca aileleri ile birlikte her an öldürülme korkusu ile toplama kampında kalan, anlatmakla bitmeyecek kadar büyük fedakârlık ve hizmetleri yapan sahabileri, kim, ne adına ve hangi cesaretle rastgele hakaretler savurarak tenkit edebilir, zulüm ve küfürle itham etmeye kalkışabilir!?

Efendimiz'in hayatı bu fütursuzluğun ne kadar büyük bir vebal olduğunu gösteren olaylarla doludur. Ama iyi niyetli biri, yalnızca Hatîb ibn-i Beltea olayını hatırladığında bile sahabiler

hakkında konuşmadan önce defalarca düşünmesi gerektiğini anlar.

Efendimiz'in hayatındaki en büyük hedeflerden biri Mekke'yi savaşımadan almaktı. Bunun için yıllarca plan yaptı. Bu doğrultuda stratejiler geliştirerek uyguladı. Fetih hazırlıklarına başladığında tüm planları gizlilik üzerine kurdu. Derken Hatib ibn-i Beltea adındaki sahabî Mekke'de bulunan ailesini korumak için bir mektup yazdı. Efendimiz'in kendinden bile gizlediği planını düşmana bildirmeye kalkıştı. Bu hareket, hangi yüzyılda, hangi millet için söz konusu olursa olsun bir değil bin can alacak kadar büyük bir ihanet sayılırdı. O zaman da öyle sayılırdı. Her zaman olduğu gibi ileri atılan Hz. Ömer:

– Ya Resûlallah! İzin ver şu münafığın başını hemen şuracıkta vurayım, dedi.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buna izin vermediği gibi sahabînin Cennetlik olduğunu ifade buyurdu. Niçin? Çünkü o Müslümanların var veya yok olma savaşı olan Bedir'e katılmıştı. Yalnızca bu adanmışlığı bile onu yaptığı affedilmez ihaneti affettirmenin ötesine çıkardı. Efendimiz bu şekilde davranırken biz kim oluyoruz da elimize kalem alıp istediğimiz sahabînin üstünü çiziyor, istediğimiz sahabîye dil uzatıyoruz. Yoksa Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bizim için en güzel örnek değil mi?

H. Ali'den Hilafet Hakkı Alındı mı?

“Hilafet aslında Hz. Ali'nin hakkı iken Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabîlerin tartışmasına kızıp söylemekten vazgeçti.” iddiası her açıdan mesnetsiz bir iddiadır. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) açısından bakıldığında;

Bu Allah'ın emri olduğu halde ümmetine bildirmediyse; “*Ey Peygamber! Rabb'inin sana indirdiğini tebliğ et!...*”²⁹⁴ ve benzeri âyetlerde bildirilen görevini yerine getirmemiş olurdu. Ayrıca bu iddia Efendimiz'in ümmetine duyduğu inanılmaz sevgiye de zıttır. İddia sahipleri bu sözle yalnızca sevgisini inkâr etmekle kalmaz, ömrü haksızlıklara karşı mücadele ile geçen bir peygambere haksızlığa göz yumdu iftirası atılmış olurdu. Hastalık, korku veya başka bir şey elbette onu bu haksızlığı yapmaya sevk etmez. Zira bizzat kendisi Abdullah ibn-i Amr'a bir vesileyle “Ben ister kızgınlık ister rıza hâlinde olsun her halükarda mutlaka hakkı söylerim.” buyurur.²⁹⁵

Ayrıca Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu olaydan sonra dört gün daha yaşamış, ümmetine çeşitli vasiyetlerde bulunmuş ama Hz. Ali veya bir başkasının hilafeti ile ilgili herhangi bir şey söylememiştir. Sahabîlerin Hz. Ali hakkındaki sıradan şikâyetlerine bile kızan Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) canı gibi sevdiği damadının hakkının gasp edilmesine göz yumduğunu söylemek Efendimiz'e yapılan büyük bir iftiradır.

İddia aynı zamanda Hz. Ali'ye yapılan bir iftiradır. İbn Kesîr bu iftirayı şöyle ifade eder:

“Hz. Ali halife olmaya nass ile hak sahibi iken bunu sahabîlere ispat etmediyse veya halife olmak için nassın gereğini yapmadıysa;

Ya aczinden dolayı yapmamıştır. Aciz insanın halife olması uygun değildir.

Veya gücü yettiği halde ihanetinden dolayı yapmamıştır. Hain: cezalandırılması gereken fasık biridir. İmam olsa bile azledilmelidir.

Bu hususta nass olduğunu bilmiyorsa cahildir. Önce bilmiyordu sonradan farkına vardı demek ise büyük bir iftira ve yanılıdır.”²⁹⁶

Bütün bunlar değil de Hz. Hasan gibi ümmet için hakkından feragat edip vazgeçmiş olduğu söylenebilir. Bu durumda da onun yaptığı bu eşsiz fedakârlığı fitne çıkarmak için bahane kılmak gönüller sultanına yapılmış en büyük zulümdür. Ne yazık ki bu zulüm kendisi henüz hayatta iken yapılmaya başlanmıştı. Söylenenleri duyunca üzülen Hz. Ali halka defalarca konuşma yaparak yanlışlı düzeltmeye çalıştı.

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şu emirlik hususunda bizlere bir şey söylemedi: Bizler kendimiz uygun görerek reylerimizle Hz. Ebû Bekir’i halife yaptık. O görevi üstlendi, istikamet üzere yoluna devam etti. Her şey mecrasında gitti. Sonra o Hz. Ömer’i halife tayin etti. Hz. Ömer’de halifelîğe istikamet üzere devam etti. Ardından insanlar dünyayı talep ettiler. Allah da onların talepleri doğrultusunda hükmetti.”[297](#)

“Size Allah Resûlü’nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sonra bu ümmetin en hayırlısının kim olduğunu bildireyim mi? O Ebû Bekir’dir. Peki, Ebû Bekir’den sonra ümmetin en hayırlısının kim olduğunu söylememi ister misiniz? O Ömer’dir. İstesem onlardan sonra ümmetin en hayırlısı olan üçüncü kişiyi de söylerim...”[298](#)

İkazlarına rağmen konuşmaların devam ettiğini gören Müminlerin Emir’i çok kızdı. Minbere çıktı:

– Bazı insanların benim Ebû Bekir ve Ömer’den üstün olduğumu söylediğini duyuyorum. Sakın ha beni Ebû Bekir ve Ömer’den üstün tutmayın. İyi bilin ki bunu yapanı iftira suçundan dolayı cezalandırırım.[299](#)

Vefat ederken de aynı şekilde düşünen Hz. Ali, Efendimiz gibi halife seçimini halka bıraktı. Yanındakiler:

– Bize birini halife kılar mısın, dediklerinde.

– Eğer birini halife yapсам benden daha hayırlı biri olan Hz. Ebû Bekir gibi halife tayin ederim. Ama bunu yapmıyorum. Çünkü yine benden daha hayırlı olan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halife tayin etmedi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) birini halife kılmadı ki ben kılayım. Eğer Allah halk için hayır murad ederse benden sonra onları hayırlı biri üzerinde bir araya getirir. Tıpkı Allah Resûlü’nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sonra insanları hayırlı biri üzerinde birleştirdiği gibi.[300](#)

Birileri Gönüller Sultanını daha hayatta iken sevgileri ile âdeta boğdular. Onu sevdiğini söyleyen insanların işi abartıp onun adına ona iftira attıklarını ve dinin emirlerini temelden sarsacak söylemler ihdas ettiklerini görünce feveran etti.

– Bizim yanımızda Allah’ın Kitabı’ndan ve şu sahifeden (hadisleri yazdığı sahife) başka okuduğumuz bir kitap yoktur. Kim böyle bir iddiada bulunuyorsa o yalancıdır. Kim dinde olmayan bir şeyi din diye ihdas ediyorsa, kim bunu yapanı koruyup destekliyorsa Allah’ın, meleklerin ve bütün insanların laneti üzerine olsun. Onun hiçbir ibadet ve taati kabul edilmez...”[301](#)

Olanlara Hz. Ebû Bekir cephesinden baktığımızda da durum yine değişmez. Biraz siyer bilgisi olan kişi onun halifelîğine itiraz etmenin ne kadar büyük bir haksızlık olduğunu bilir. İlk günden itibaren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile ayrılmaz ikili gibi olan Hz. Ebû Bekir, ömrü boyunca bütün malını son kuruşuna kadar davası için harcamıştı. Canını defalarca Efendimiz’e feda etmiş, kendi ve ailesini hizmete adamıştı. Hizmet ve himmet yarışında her zaman en önde oldu...

Mekke’de Efendimiz’e saldırıldığında defalarca müşriklerin karşısına dikildi.

– Yalnızca Rabbim Allah diyen birini mi öldürmeye kalkışıyorsunuz, diye feryat etti. Her gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile buluşup davet stratejisini planlayıp yürütmesine destek oldu. Hicret sırasında Hz. Ali ölüm döşeğine yatarken o yol arkadaşlığı yaptı. Ailesi ile birlikte seferber oldu, canlarını ortaya koyarak Efendimiz’in can güvenliğini sağlamaya çalıştılar. Bedir, Uhud ve diğer savaşlarda, hayatının nerdeyse her ânında Efendimiz ile birlikte oldu. Her hususta önce onunla istişare etti...

Sahabiler açısından bakıldığında; Efendimiz’in emrine karşı çıktıklarını ve onun isteğine rağmen Hz. Ali’ye haksızlık konusunda fikir birliği yaptıklarını söylemek, İslâm düşmanlarının bile söylemeye hayâ edeceği büyük bir iftira ve zulümdür. Böyle bir şeyi var saymak yalnız onları değil, onlar vasıtasıyla nesilden nesle aktarılan bütün dini töhmet altına sokmaktır. Zaten fitnecilerin asıl

hedefi Hz. Ali'yi yüceltmek değil dini ortadan kaldıracak bir fitne çıkarmak, Müslümanları ebediyen birbirine düşman kılmaktı. Sahabîlere iftira atarak fitneye kapı açınca, bir adım sonra Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) iftira atacak "Aslında Hz. Ali peygamberdi. Yaşı küçük olduğu için Muhammed peygamberliği elinden aldı." gibi hezeyanlar ileri süreceklerdi. Hızlarını alamayacak, Hz. Ali henüz hayattayken yüzüne karşı "Sen bizim Rabbimizsin!" diyeceklerdi.

Çıkardıkları fitne halka halka yayılacak, nesilden nesle aktarılacak, bin bir şekilde girecek, farklı farklı renklerde ortaya çıkıp yayılacaktı. Öyle de oldu. Hz. Ali'yi canlarından çok sevdiklerini söyleyenler fitnecilerin uydurdukları iftiralara kandılar. Onun kıldığı namazı kılmadı, tuttuğu orucu tutmadı, yaşadığı İslâm'ı yaşamadılar.

İleri sürülen gerekçeler doğru olsaydı öncelikle Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, onların çocukları ve torunları uymalı değil miydi? Böyle düşünenler Hz. Ali'yi oğulları ve torunlarından daha mı çok seviyorlar? İslâm'ı onlardan daha mı iyi biliyorlar? Hz. Ali'yi onlardan daha mı iyi tanıyorlar? Nitekim Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin daha o günlerde seslendirilmeye başlayan iftiraların karşısına dikilerek, cevap vermeye başladılar.

Âsım ibn-i Sahre anlatıyor

– Bir gün Hz. Hüseyin'e: "Sevenleri Hz. Ali'nin döneceğini iddia ediyor. Ne dersin?" diye sordum. Çok kızan Hz. Hüseyin:

– Bunu söyleyenler yalancıdır. Onlar yalan söylüyorlar. Eğer böyle bir şey olacağı bilgisine sahip olsaydık, eşlerinin evlenmesine asla izin vermez, mirasını taksim etmezdik, dedi. [302](#)

Amr ibn-i Asâm benzer soruyu Hz. Hasan'a sorduğunda o da çok kızdı.

– Bu şekilde söyleyenler onun sevenleri değil düşmanlarıdır, diyerek kardeşi gibi tepki gösterdi. [303](#)

Sevgi adına atılan iftiralar ve ileri sürülen gerekçelerin Hristiyanların Hz. İsa için ileri sürdükleri fikirlere benzerliği bile fitnenin aynı kaynaktan, benzer maksatlarla hazırlanıp servis edildiğini göstermesi açısından dikkati celb eder.

[286](#) İbn Manzûr, Muhtasar, 18/32.

[287](#) Buhârî, *Megâzî*, 83; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 7/224; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/245; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, 2/322; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/810; Süheylî, *Ravdu'l-Unf*, 4/441; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/34; Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/485.

[288](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/314.

[289](#) Buhârî, *Megâzî*, 83; Müslim, *Vasiyet*, 3, 32; *Müsned*, 1/324; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 7/416; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/244; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 4/273; *Delâilu'n-nübüvve*, 6/90, 7/184; Ebû Nu'aym, *Delâilu'n-nübüvve*, 137; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 8/307; İbn Hacer, *Fethü'l-bâri*, 2/1923; *el-Külâi*, *İktifâ*, 2/40; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/485.

[290](#) Buhârî, *Ahkâm*, 51; Müslim, *Fedâilü's-sahâbe*, 11; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 3/484.

[291](#) Müslim, *Edhâ*, 8; *Müsned*, 1/108; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/69. İsnadı sahihtir.

[292](#) *Müsned*, 1/100; Heyet, *Müsnedü'l-câmi*, 13/228.

[293](#) Buhârî, *Edebü'l-müfred*, 156; *Müsned*, 1/90; Heyet, *Müsnedü'l-câmi*, 13/173.

[294](#) Mâide Süresi, 67

[295](#) İbn Hacer, *Fethü'l-bâri*, 2/1923.

[296](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/811.

[297](#) Buhârî, *Ahkâm*, 51; Müslim, *İmaret*, 12; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/810; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 7/223; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/435.

[298](#) Buhârî, *Fedâil*, 5; Ebû Dâvud, 4629; İbn Mâce, *Mukaddime*, 106; *Müsned*, 1/113; İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 40-45; Ebû Ya'la, *Müsned*, 540; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 1/64; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/53; İbn Abdilberr, *İstîab*, 2/252; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/286.

[299](#) İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 387.

[300](#) Buhârî, *Ahkâm*, 51; Müslim, *İmaret*, 11; Beyhakî, *Delâilu'n-nübüvve*, 7/222.

[301](#) Buhârî, *Cizye*, 10; Müslim, 1370; *Müsned*, 1/81; Ebû Dâvud, *Menâsik*, 2035; Ebû Ya'la, *Müsned*, 296; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/435.

[302](#) *Müsned*, 1/148; 4/263; Taberânî, *el-Mu`cemü'l-kebir*, 3/13; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/83. İsnadı sahihtir.

[303](#) İbn Sa`d, *Tabakât*, 3/39; *Müsned*, 4/263; İbn Kesîr, *Câmiu'l-mesânid*, 19/84.

Efendimiz'in Yıkanıp Kefenlenmesi

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Pazartesi öğlenden önce vefat ettiğinde sahabîler büyük bir şok yaşayıp, çetin bir imtihandan geçtiler. Üzüntüden kimi konuşamaz, kimi hareket edemez, kimi düşünemez bir hâle geldi. Yediden yetmişe herkes gözyaşına boğuldu. Mekke sokakları gözyaşı ile doldu. Hıçkırıkları semayı kapladı. Vefatını kabul etmek istemediler. Çok yufka yürekli olmasına rağmen eşsiz bir metanet ve sorumluluk bilincine sahip olan Hz. Ebû Bekir: “*Muhammed yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçti. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz?...*”³⁰⁴ âyetini okudu. Söz ve duruşu ile şoka giren halkı âdeta silkeleyip kendine getirdi.

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) Cenazesini Yıkayan Bahtiyar

Salı sabahı biraz olsun kendine gelen Ehl-i Beyt ve sahabîler, Efendimiz'i yıkamak için Hz. Âişe'nin evinin önünde toplandılar. Kapının önü mahşerî bir kalabalık oldu. Ancak nasıl yıkayacaklarını bilmiyorlardı. Önde gelen sahabîler:

– Vefat edenler gibi elbiselerini çıkarıp mı yıkamalıyız yoksa elbiselerini çıkarmadan mı yıkamalıyız, diye sorular sorarak, çözüm aramaya çalıştılar. Farklı fikirler söylendi. O sırada hepsini uyku bastı. Evin köşesinden gelen bir ses:

– Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elbiselerini çıkarmadan yıkayın, diyordu. Sesi duyan sahabîler Hz. Ali gibi kişilerin sözlerini de dikkate alarak sesin bildirdiği doğrultuda hareket ettiler...³⁰⁵

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) önceki günlerin birinde Hz. Ali'ye:

“Baldırını açma. Ölü veya diri hiç kimsenin baldırına bakma!” tavsiyesinde bulunmuş.³⁰⁶

Hastalandığı sırada ise:

– Beni senden başkası yıkamasın diye vasiyet etmiş,

– Benim avret mahallime bakanın gözleri kör olur, buyurmuştu.³⁰⁷

Nasıl yıkanacağı meselesi çözülünce kimin yıkayacağı konusu gündeme geldi. Uygulamayı ve Efendimiz'in vasiyetini bilen büyük sahabîler, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'e cenazenin yıkanması için hazırlıklara başlamalarını söylediler.

Abdullah ibn-i Abbas o ânı şöyle anlatır:

“Sahabîler Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yıkamak için evde toplandılar. İçlerinde Ehl-i Beyt dışında kimse yoktu. Evde amcası Hz. Abbâs, Hz. Ali, Fadl ibn-i Abbâs, Kusem ibn-i Abbâs, Üsâme ibn-i Zeyd ve hizmetlisi Salih vardı...”

Hz. Ali anlatıyor:

“İçeri girince kapıyı kapadık. O sırada dışarıda toplanmış bulunan Ensar:

– Biz onun dayılarıyız. Onun katındaki değerimizi hepiniz biliyorsunuz, diye feryat ederek içeri girmek istiyorlardı. Muhacirler:

– Biz onun kavmi ve akrabalarıyız, diye sesleniyor, yıkamaya iştirak etmek için çırpınıyorlardı. Kargaşa ve sıkıntı çıkmaması için devreye giren Hz. Ebu Bekir:

– Ey Müslümanlar! Vefat eden insanların yakın akrabaları cenazeyi yıkamaya başkalarından daha fazla hak sahibidir. Allah aşkına! Ehl-i Beyt'e izin verin Efendimiz'i yıkasınlar. İçeri girmeye kalkışır, burada durup kalabalık ederseniz onları cenazelerini yıkamaktan mahrum edersiniz. Vallahi onların çağırıldığından başkası içeri giremez, diye bir konuşma yaptı.

İkna olan sahabîler Ehl-i Beyt'i rahat bırakmak adına sessizce dağıldılar. Az sayıda sahabî yardım için kalmıştı. Diğerleri acılarını yaşamak, birbirleri ile paylaşarak teselli olmak için çeşitli mahallelerde bir araya geldiler. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi sahabîler de Eşheloğulları mahallesine gittiler.

Sesler kesildikten sonra bir inilti duyduk. Biri kapının önünde içeri çeki çeki ağlıyordu. Bu ensardan ve Bedir ashabından Evs ibn-i Havalî'ydi. Kendisini fark ettiğimizi anlayınca:

– Allah aşkına izin verin! Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan yakınlığımız hatırına içeri gireyim, dedi. Onun halini görünce:

– Tamam, içeri gir, dedim. O da elindeki tas ile içeri girdi...”

Hazırlıklar bitmişti. Efendimiz'in üzerinde gömlek vardı. Hz. Ali, Efendimiz'i kaldırıp göğsüne yasladıktan sonra yıkamaya başladılar. Hz. Ali Efendimiz'in elbiselerini çıkarmadan yıkıyor, Hz. Abbâs ile oğulları Kusem ve Fadl Efendimiz'i dikkatle çeviriyor, Üsâme ve Salih su döküyordu. Efendimiz'in vücudu şerifleri incinmemesi için melekler de sahabîlerle birlikte çeviriyordu...

O ânı anlatan Hz. Ali:

– Efendimiz'in bir uzvunu yıkayıp diğer uzvuna geçeceğim zaman, vücudunu sanki bizimle birlikte otuz kişi çeviriyormuş gibi kolayca çevriliyordu. Yıkama bitinceye kadar böylece devam etti.

Hz. Ali, yıkama sırasında diğer insanlarda görülen olumsuzlukların hiçbirini görmeyince uygulandı.

– Anam babam sana feda olsun ya Resûlallah! Hayatında olduğun gibi vefatında da tertemizdin, dedi.

Efendimiz'in yıkandığı su, Sa'd ibn-i Haysem'nin Kubâ'da bulunan Gars adındaki kuyusundan getirildi. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sağlığında bu kuyunun suyunu çok severdi. Efendimiz'i su ve sidr ile özenle yıkayan Hz. Ali, diğer cenazelere yapılanları yaptıktan sonra biri pamuklu olan iki elbise ile Abdullah ibn-i Ebû Bekir'in daha önce satın alıp kendi vefatı için sakladığı kırmızı bürde ile kefenledi. [308](#)

Olası Fitneyi Önlemek İçin Hz. Ebû Bekir'e Yapılan Özel Biat

Medinelilerin yerlisi olan ensarın nüfusu Efendimiz'in sağlığında azalmaya Mekke ve diğer yerlerden hicret eden muhacirlerin nüfusu artmaya başlamıştı. Durumu fark eden ensar, kendileri için değil ama çocukları ve torunları adına kaygılanıyordu. Efendimiz'in kendileri ile kader birliği yapması, onları kanatları altına alması ensarı rahatlatıyor, kaygılarını dışa vurmamalarını sağlıyordu. Birlikte yaşadıkları sahabîlerden de rahatsız değillerdi. Endişeleri sonraki nesiller içindi. Efendimiz'in hastalığının artması ile kaygıları daha da arttı. Vefatından sonra ne olacak endişesine kapıldılar.

Efendimiz'in cenazesi yıkanırken Ehl-i Beyt'i rahatsız etmek istemeyen diğer sahabîler gibi ensar da mahallelerine çekilip belli yerlerde toplandılar. Sakfe'de [309](#) toplanan grup Efendimiz'i anarken gençler kaygılarını dile getirdiler. Sözleri ağır basıp itiraz edenlerin sesleri cılız kalınca konu o noktada yoğunlaştı. Yol haritası çıkarmak ve bundan sonra ne yapmaları gerektiğini konuşup tartışmaya başladılar. Sonunda “Bir bizden bir Muhacirlerden halife olsun.” yönünde bir karara vardılar.

Bu ümmetin ikiye bölünmesi anlamına geliyordu. Sakfe'de Ensar dışında pek çok insan vardı. Onlardan biri olan Muğîre ibn-i Şube, endişe ile Muhacirlerin önde gelenlerinin bir arada olduğu Eşheloğulları mahallesine koştu. Hz. Ömer'i dışarı çağırarak olanları anlattı. Çok tehlikeli ve hassas

bir zamandan geçiliyordu. Yapılacak bir yanlış, acele veya ihmal büyük sıkıntılara, çatışma ve savaşa neden olabilirdi. Dakikalar bile önemliydi. Geç kalmak bin bir çile ve emekleilmek dokunarak kurulan birliği bir anda dağıtabilirdi. Durumun farkında olan Hz. Ömer, Efendimiz'in cenazesi kalkmamış bile olsa olaya acilen müdahale edilmesi gerektiğini düşündü.

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) halifelik konusundaki işaretleri, Efendimiz katındaki yeri ve ümmet içindeki konumunu göz önünde bulundurarak birini içeri göndererek Hz. Ebû Bekir'i dışarı çağırttı. Lakin o meşgul olduğunu söyleyerek evde kaldı. Hz. Ömer:

– Çok önemli bir problem var, diye haber gönderince dışarı çıktı. Hz. Ömer:

– Ensar toplanmış Sa'd ibn-i Ubâde'yi halife seçiyorlar, diyerek hemen oraya gitmeleri gerektiğini söyledi. İki duygu arasında kalan Hz. Ebû Bekir Efendimiz'in yakınından ayrılmak istemiyordu. Ama ümmetin başına gelecek belaya da seyirci kalmazdı. Probleme müdahale etmemek Efendimiz'e yapılmış en büyük ihanet olacaktı. Buna rağmen Efendimiz'den ayrılamıyordu. Kalbine taş basan Hz. Ömer, onu kolundan tutup âdeta çeke çeke Sakfe'ye götürdü. Yolda Ebû Ubeyde ibn-i Cerrâh ile karşılaştılar. Üçü birlikte Sakfe'ye yöneldiler. Yolda Âsım ibn-i Adiy ve Uveyym ibn-i Sâide ile karşılaştılar. Sahabîler onlara:

– Telaş edecek bir durum yok geri dönün, diyerek sakinleştirmeye çalıştılar. Lakin onlar yola devam ettiler. [310](#)

Salı günü öğlenden sonra Ehl-i Beyt ve bir grup sahâbi Efendimiz ile ilgilenirken Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer gibi sahâbîler ensar ile konuşup fikirlerinden vazgeçirmeye çalıştılar. Sakfe o sırada izdihama sebep olacak kadar kalabalıktı. Lakin bu, Medine'de yaşayan kimselerin değil şehir dışından gelen Esmoğulları'nın kalabalığıydı.

Konuşma ve tartışmaların sonunda ortam hazır hale gelince Hz. Ömer, tehlikenin bertaraf edilmesi adına herkesin kabul edeceği biri olarak Hz. Ebû Bekir'e biat ederek halifelik sorununu çözdü. Ensar itiraz etmeden biat edince, Hz. Ebû Bekir halife seçildi. [311](#) Biat sanıldığı gibi Ehl-i Beyt dışında herkesin katıldığı bir biat değil, 'biat-ı hasse' yani küçük bir grup tarafından yapılan özel bir biattir. Böyle olduğu için Efendimiz'in namazı kılındıktan sonra ertesi gün Mescid-i Nebevî'de genel bir biat yapıldı. Biat bitince aynı günün ikinci vakti geri dönülüp cenaze işleri ile ilgilenilmeye devam edildi.

Efendimiz'in Cenaze Namazı ve Kabre Konuluşu

Bu sırada yıkama ve kefenleme işi bitmiş sıra cenaze namazının kılınmasına gelmişti. Büyük bir duygu yoğunluğu yaşanıyordu. Vefat etmiş de olsa En Sevgili'nin son bir kez naaşını görme imkânı bulacaklar, kefeni üzerinden de olsa bir kere daha mübarek vücutlarına dokunma şerefine nail olacaklardı.

Bir süre meleklerin namaz kılmalarını beklediler. Sonra Hz. Abbâs ve Hz. Ali başta olmak üzere Ehl-i Beyt'in erkekleri cenaze namazını kıldı. Sonra Hz. Fâtıma ve Hz. Âişe başta olmak üzere Ehl-i Beyt'in hanımları namaz kıldılar. Onları Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer gibi sahâbîlerin önde gelenleri izledi. Üzüntü ve ağlamaktan bîtap düşen Ehl-i Beyt ve sahâbîlerin gözleri hâlâ yaşla doluydu. Namaz kılariken gözlerinden akan yaşlar sessizce yanaklarından aşağı süzülüyordu.

Sıra Efendimiz'in kabre konmasına gelince sahâbîler farklı farklı fikirler beyan ettiler. Bir grup:

– Bakî kabristanına koyalım. Oraya gidip gelen çok olduğu için çokça dua edilir, dedi. Biri:

– Cennet bahçelerinden bir bahçe olan minberinin yanına koyalım, dedi. Bir başkası:

– Namaz kıldığı yere koyalım, dedi. Hz. Ebû Bekir o sırada Sakfe'den dönerek konuşmaların yapıldığı yere gelmişti. Söz aldı.

– Ben bu hususta bir bilgiye sahibim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*), "Bir peygamber vefat

ettiğinde mutlaka vefat ettiği yere defnedilmelidir.” buyurdu. Biz de Peygamberimizi vefat ettiği yere defnedelim, dedi.

Sahabiler sözlerini yerinde bulunca Efendimiz’i Hz. Âişe’nin odasına defnetmeye karar verdiler.³¹² Bu sırada vakit geçmiş hava kararmıştı. Defnin gecikmemesi için kabir kazılması sabaha bırakılmadı. Konuyu detaylı bir şekilde anlatan İbn Sa’d, İbn Şihab’dan şu bilgiyi nakleder:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Pazartesi güneşin yükselmesi ile vefat etti. Ensar gençleri, insanları Efendimiz’in zamanında defnedilmesinden alıkoydu. Bu yüzden cenaze geceye kadar defnedilmedi...”³¹³

Defne karar verilince ilgili sahabileri çağıran Hz. Abbâs kabir kazmalarını söyledi. Gece yarısı başlayan kazı sabaha doğru bitti. O günü anlatan Hz. Âişe:

“Resûlullah’ın ne zaman toprağa verileceğinden biz hanımların haberi yoktu. Ancak Çarşamba gecesi kürek seslerini duyduğumuzda haberdar olduk, der.”³¹⁴

Hz. Ümmü Seleme ise:

“Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatına mezar kazanların kürek seslerini duyuncaya kadar inanmadım.” diyerek Efendimiz’in vefatına ne kadar çok üzüldüğünü belirtir.³¹⁵

Kabir-i şerif Çarşamba günü sabah hazırды. Sahabiler toplanınca kuşluk vaktinde defnedilerek ebedî istirahatgâhına uğurlandı.³¹⁶

Tarih boyunca bazı taassup sahibi ve art niyetli kişiler sahabileri Efendimiz’in yıkanma, kefenleme ve defin işlerine karşı ilgisiz olmakla suçlayarak kendilerince karalamaya ve töhmet altında bırakmaya çalışmışlardır. Taassupları yüzünden bununla onları değil, Allah ve Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile tevhid ve davet mücadelesini töhmet altında bıraktıklarını akıl edememişlerdir.

Onlardan övgü ile söz eden ve örnek gösteren onlarca Kur’ân’ın âyetini unutmuş, Allah’ın övgü ile bahsettiği bir neslin üzerini bir kalemde çizerek gerçeği örteceklerini sanma gafletine düşmüşlerdir.

Sahabilerden her biri Efendimiz’i uğrunda ölümü göze alacak kadar sevdiklerini defalarca göstermişlerdir. Onu destansı bir sevgi ile sevenlerin, cenazesine ilgisiz kalma iddiası izah edilemeyecek kadar saçmadır.

Onlara göre Ehl-i Beyt’i seven birkaç kişi hariç tüm sahabiler vefasızlık ettiler. Bu “Birkaç istisna hariç hiçbir sahabî hâşâ Efendimiz’i ve Ehl-i Beyt’i sevmiyordu.” anlamına gelirdi. Böyle bir iddia sahabilerin değil hâşâ Efendimiz ve Ehl-i Beyt’in sevilmeyen kimseler olduğu, tevhid ve davet mücadelesinin başından sonuna kadar yalandan ibaret olduğunu söylemek anlamına gelir.

Hâlbuki gerçek tam tersidir. Sahabiler Efendimiz ve Ehl-i Beyt’e duydukları derin sevgi ve saygıdan dolayı peygamberlerini yıkama ve kefenleme şerefinden feragat ederek bu şerefi Ehl-i Beyt’e bırakmışlar, onları rahatsız etmemek için kapının önünde toplanmayı mahallelerine çekilmişlerdir. Övgü ile bahsedilmesi gereken tavırları, art niyetli anlatımlarla ters yüz edilerek ithamlar ve ağır eleştirilere maruz bırakılmışlardır.

Allah aşkına insaf edin! Sıradan bir kişi öldüğünde bile insanlar üzülp günlerce gözyaşı dökerken, hanımlar dâhil tüm sahabilerin Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ilgisiz kaldığı iddiası kabul edilecek şey midir?

Kabir hazırlanınca Efendimiz’in hizmetlisi Şükrân Salih, Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) giydiği kırmızı elbisesini alarak kabre indi. Büyük bir itina ile yere serdi. Zira elbisesinin kabrine serilmesini bizzat Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabilerine emir buyurmuştu.

Elbise serildikten sonra Hz. Ali, Hz. Abbâs'ın oğulları Fadl ve Kusem ile Şükrân kabre indiler. Efendimiz'i incitmeden büyük bir dikkatle kabri şeriflerine yerleştirdiler. Ardından üzeri toprakla örtülmeye başlandı. Böylece Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabının durmaksızın akan gözyaşları içinde son yolculuğuna uğurlandı. [317](#)

Genel Biat

Efendimiz yolcu edildikten sonra sahabilerin Mescid-i Nebevî'de toplanmasını isteyen Hz. Ebû Bekir onlara bir konuşma yaptı. Konuşmasında halife olmaya hevesli olmadığını açıkça belirttikten sonra önceki biatın özel bir durum olduğunu belirtip isterlerse bir başkasını halife seçebileceklerini bildirdi. Halifeliliğine itiraz eden olmayınca biat aldı. Birkaç kişi hariç Medine'de bulunan bütün sahabiler biat ettiler. Onlar da kısa bir süre sonra halifenin yanına giderek biat ettiler.

Aradan yıllar sonra fitne zuhur edince, çeşitli konularda olduğu gibi biat ile ilgili de ağır eleştiriler yapılmaya başlandı. Konuşulanları duyan Amr ibn-i Hureys Aşere-i Mübeşşere'den olan Said ibn-i Zeyd'e:

- Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatına şahit oldun mu diye sordu. O:
- Evet.
- Hz. Ebû Bekir'e ne zaman biat edildi?
- Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiği günün ertesi günü. Yalnızca bir grup değil tüm Müslümanlar bu işin sonraya bırakılmasını hoş karşılamadı.
- Hz. Ebû Bekir'in hilafetine itiraz eden oldu mu?
- Hayır, ona sadece dinden dönenler veya dönmek üzere olanlar biat etmediler. Allah ensarı hatadan kurtarınca kalplerini ona biat etmekte birleştirdi.
- Muhacirlerden biat etmeyen oldu mu?
- Hayır. Muhacirler de grup grup gidip biat ettiler. [318](#)

Hz. Ali'nin Biatının Gecikmesi

Efendimiz'in hastalığı sebebi ile günlerdir üzüntü içinde kıvranan Hz. Ali vefatı ile sarsıldı. Efendimiz'in yıkanma, kefenlenme ve defin işini yaparken beden ve kalben bitap düşmüştü. Buna sahabilerin Ehl-i Beyt'e haber vermeden halife seçimi yapmasına gönül koyma ihtimali de eklenmelidir.

Üzüntü, yorgunluk ve duygusal yoğunluktan bitap düşen gönül sultanı, bir süre evden çıkmadı. Bu nedenle Efendimiz'in defnedilmesinden sonra yapılan genel biate katılmadı. Bu bir tepki miydi yoksa bir sebebe matuf gecikme miydi?

Hz. Ali'nin biat sırasında orada olmadığını fark eden Hz. Ebû Bekir, gecikmenin bir tavır olabileceği ihtimalini düşündü. Sahabileri evine göndererek çağırttı.

Sakfe'de yapılan biatı anlatan Ebû Saîd el-Hudrî bundan sonra genel biatın yapıldığını bildirdikten sonra şunları anlatır:

“Halktan biat almak için minbere oturan Hz. Ebû Bekir, bir süre cemaate baktı. Gözleri Hz. Ali'yi aradı, göremeyince:

- Ali nerede diye sordu.

O sırada halkın biat için Mescid-i Nebevî'ye gittiğini duyan Zübeyr ibn-i Avvâm biat etmeye gitmek yerine istişare için Hz. Ali'nin evine gitmişti. Bir süre görüşükten sonra dağıldılar. Durumu haber alan Hz. Ömer, Hz. Ali'nin evine gitti. Kapıyı vurdu. Hz. Fâtıma çıkınca:

- Ey Allah Resûlü'nün kızı! Vallahi insanlar arasında senin baban kadar sevdiğimiz bir başkası

yoktur. Yemin ederim ki, babandan sonra en çok sana karşı muhabbet ve hürmetimiz vardır. Duyduğuma göre şu kişiler biat etmeye gitmek yerine senin evine gelmişler. Bir daha bu şekilde hareket ederlerse yapacağımı bilirim, diye kızdı. Sonra geri dönüp gitti. Onlardan hemen sonra Hz. Ali ve Zübeyr ibn-i Avvâm geldi, odaya girip konuşmaya başladılar. Onları gören Hz. Fâtıma içeri girdi:

– Biraz önce Ömer ibn-i Hattâb geldi. “Bir daha burada toplanırlarsa ben yapacağımı bilirim.” dedi. Siz de bilirsiniz ki o dediğini yapar. Neye karar verecekseniz verin ama bir daha buraya gelip istişare yapmayın, dedi.³¹⁹ Bunun üzerine evden ayrıлып doğruca Mescid-i Nebevî’ye gittiler. Onları gören Hz. Ebû Bekir:

– Yoksa Allah Resûlü’nün amcasının oğlu ve damadı Müslümanların esasını kırmak-birliğini bozmak mı istiyor diye sitem etti. Hz. Ali:

– Hayır! Hiçbir art düşüncem yoktur ey Allah Resûlü’nün halifesi, diyerek gecikmesinin bir tavır olmadığını açıkça belirtti. Ardından biat etti.

Halifenin biat edenler arasında göremediği kişilerden biri de damadı Zübeyr ibn-i Avvâm’dı. Onu da biat etmesi için çağırılmıştı. Halifenin yanına gittiklerinde Hz. Ebû Bekir ona da:

– Yoksa Allah Resûlü’nün halasının oğlu ve havarisi Müslümanların esasını kırmak, birliğini bozmak mı istiyor, dedi. O da Hz. Ali gibi:

– Asla fitne çıkarmak düşüncesinde değilim, diyerek biat etti.”³²⁰

Hz. Ali Ne Zaman Biat Etti?

Hz. Ebû Bekir ve diğer sahabîleri töhmet altında bırakmak isteyenler, Hz. Ali’nin biat zamanını yanlış aktardılar. Bunun için Hz. Âişe’nin rivayet ettiği hadiste geçen “Hz. Ali’nin Kur’ân’ı cem etmek için dışarı çıkmadığı” sözünü kullandılar. Diğer rivayetler ve tarihi olayları görmezlikten gelerek Hz. Ali’nin altı ay sonra biat ettiğini iddia ettiler. Çokça tekrarlayarak insanların zihnine yazmayı başardılar. Hâlbuki rivayetlere ve olaylara dikkatle bakıldığında bu görüşün tamamen yanlış olduğu hemen görülecektir.

Hz. Ali’nin Kur’ân’ı cem etme meselesini nakledenlerden Muhammed ibn-i Sirîn:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat edince, Hz. Ali ridasına büründü. Kur’ân’ı cem edinceye kadar Cuma günleri hariç ridasını çıkarmamaya söz verdi. Bu nedenle Hz. Ebû Bekir’e biati gecikti. Onu göremeyen Hz. Ebû Bekir birini evine gönderdi:

– Ali’nin yanına gidip bana gelmesini geciktiren sebebin nedenini sor! Emir olmamdan rahatsız olup olmadığını öğren, dedi. Hz. Ali’ye giden sahabî halifenin sorularını kendisine yöneltti. Hz. Ali:

– Hayır, emirliğinden rahatsız olmadım. Lakin Kur’ân’ı cem edene kadar Cuma günleri hariç ridamı çıkarmamaya karar verdim, dedi. Mescid-i Nebevî’ye gitti. Biat edip geri döndükten sonra Kur’ân’ı cem etmeye devam etti.³²¹

Benzer bir rivayet de Habîb ibn-i Ebî Sâbit’ten nakledilir:

“Hz. Ali evinde iken birileri gidip:

– Hz. Ebû Bekir Mescid-i Nebevî’de oturmuş halktan biat alıyor, dediler. Haberi duyunca geç kalırım endişesi ile üzerine ridasını almadan gömleği ile acele ile evden çıktı. Doğruca halifenin yanına giderek biat etti. Sonra birini eve göndererek ridasını aldırttı. Ridasını giyip halifenin yanında oturmaya devam etti.”³²²

Birinci rivayette geçen Cuma namazı muhtemelen cemaat namazıdır. Nitekim konuya dikkat çeken Müslim, Hz. Ali’nin bu dönemde cemaatle namaz kılmak için sürekli Mescid-i Nebevî’ye gittiğini bu sırada Hz. Ebû Bekir ve diğer sahabîlerle görüştüğünü, dinden dönenlerle mücadelede

elinden geleni yaptığını belirtir.³²³

Efendimiz'in sahabilere "sürünerek de olsa cemaatle namaza katılın." emrini bilen Hz. Ali'nin Kur'an'ı yazmak için de olsa cemaatten geri kalması düşünülemez. Nitekim ileride anlatacağımız rivayetler bu gerçeği teyit etmektedir.

Hz. Ali'nin altı ay sonra biat ettiğine dair gösterilen delillerin en önemlisi Hz. Âişe'den rivayet edilen hadistir. Miras meselesi ile ilgili olan hadiste Hz. Ali'nin Hz. Fâtıma'nın vefatından sonra halifeye gidip biat ettiği bildirilmektedir. Bu ifade Hz. Ali'nin biat etmesi ile ilgili değil biatını yenilemesi ile ilgilidir. Hz. Fâtıma hastalanınca onunla yakından ilgilenen Hz. Ali, namazlardan sonra camide kalmayıp evine gidiyordu. Bu nedenle bir süre insanlardan uzak kaldı. Hz. Fâtıma vefat edince yanlış anlamalara sebep olmamak ve fitne çıkarmak için fırsat kollayanlara pirim vermemek için halifeye giderek biatını yeniledi.

Halebî'nin naklettiği bir rivayette biatın birkaç gün gecikmesinin sebebini Hz. Ali bizzat kendisi açıklıyor:

"Hz. Ebû Bekir beni çağırdığında:

– Seni ümmetin işinden alıkoyan nedir ey Ali diye sordu. Ben:

– Acının büyüklüğü ve bu işi bizden habersiz kendi başınıza yapmanız, dedim. Üzülen halife:

– İnsanların Sakfe'de toplandığını duyunca kaygılandık. Oyalanırsak büyük bir fitne çıkar korkusu ile acele ettik, dedi. Sonra sahabilere döndü:

– Ey insanlar! Bu Ali'dir. Şahit olun ki onu bana biate zorlamıyorum. Biat edip etmemekte serbesttir. Yalnızca o değil siz de biat etmemekte serbestsiniz. Eğer bu işe başkasını layık görüyorsanız söyleyin. Ona ilk olarak ben biat edeyim, dedi. Halifenin bu sözlerinden sonra kırgınlığım kalmadı.

– Asla senden başkasının halife olmasını istemeyiz. Elini uzat biat edeyim, diyerek biat ettim."³²⁴

Biatı Kısa Bir Süre Sonra Yaptığının Tarihi Delilleri

Tarihi olaylar ve diğer rivayetler, Hz. Ali'nin altı ay değil yalnızca bir iki gün sonra biat ettiğini göstermektedir. Bunlardan birkaçı şöylece sıralanabilir:

1- Yeri geldiğinde anlatılacağı üzere Hz. Ebû Bekir Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından birkaç gün sonra Hz. Ali ile birlikte namazdan çıkmış giderken yolda Hz. Hasan ile karşılaştı. Onu kucaklayıp sevdi...

2- Hz. Ali Ridde olaylarında halifenin yanında yer aldı. Efendimiz'in vefatından sonra yalancı peygamberler ve dinden dönenler Arap yarımadasının dört bir tarafında fitne ateşi yaktılar. Bir kısmı Medine'yi kuşatacak kadar ileri gitti.

Medine çok büyük bir tehlike ve tehdit altındaydı. Diken üstünde olan insanlar, baskın korkusundan dolayı uyuyamaz oldular. Durumun ciddiyetinin farkında olan Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Abdurrahman ibn-i Avf, Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs, Abdullah ibn-i Mesûd gibi sahabileri yanına çağırdı. Her birini bir birliğin başına komutan tayin etti. Görevleri özellikle geceleri âni baskınlara karşı Medine'yi korumak ve düşmanı gözleyerek nöbet tutmaktı. Birliklerinin başına geçen komutanlar vakit kaybetmeden, şehrin stratejik noktalarında konumlandılar. Halife onlara:

– Bulduğunuz yerleri asla terk etmeyin, diye talimat verdi. Onları yolcu ettikten sonra halkı Mescid-i Nebevî'ye çağırarak halife, bir konuşma yaptı...

3- Hz. Ali Zû'l-Kussa'da istişare toplantısına katıldı.

Durum değerlendirmesi yapan Hz. Ebû Bekir, Medine'ye baskın yapmaya çalışanlardan önce

davrandı. Zû'l-Kussa'ya giderek asileri dağıttı. Ordunun başına geçerek yalancı peygamberlerle savaşmaya kararlıydı. Bunun için ileride de anlatılacağı üzere önde gelen sahabileri toplayarak görüşlerini sordu. Hz. Ali o sırada Medine'yi koruyan birliklere komuta ediyordu. Onun görüşüne önem veren halife, birini Medine'ye göndererek Hz. Ali'yi Zû'l-Kussa'ya çağırtdı. Sahabileri tek tek dinledi. Savaş katılma fikrinden ancak Hz. Ali vazgeçirebildi.

Her iki olaydan da anlaşılacağı üzere Müslümanların var olma mücadelesi verdiği kritik zamanda Hz. Ali ve Ehl-i Beyt evlerine kapanarak biatten uzak durmamıştır. Böyle bir duyarsızlık söz konusu olamazdı. Olmadı da. Onların bu şartlarda kızıp altı ay evden dışarı çıkmadığını ve biat etmediğini iddia etmek, Hz. Ebû Bekir'den çok Ehl-i Beyt'e yapılmış en büyük iftiradır.

4- Delillerden biri de Hâlid ibn-i Saîd'in konuşmasıdır.

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiğinde Hâlid ibn-i Saîd Yemen'de bulunuyordu. Vefat haberini alınca hemen yola çıkarak Medine'ye geldi. Halkın Hz. Ebû Bekir'e biat ettiğini öğrenince rahatsız oldu. Ona göre halife Kureyşlilerin büyük kabilelerinden birinden seçilmeliydi. Bu nedenle birkaç gün biat etmedi. O sırada bir gün yolda Hz. Ali ile karşılaşıncı:

– Ey Ebû'l-Hasan! Ey Abdimenafogulları! Ona galip gelemediniz mi diye sitem etti. Hz. Ali:

– Bu insanlar arasında bir çekişme mi yoksa hilafet mi, diyerek hilafete bakışımı tasvip etmediğini belirtti. [325](#)

Bir başka sefer Haşimoğulları'na:

– Sizler asılınsınız. Sizin razı olduğunuz şeyden biz de razı olur, kızdığınız şeye kızarsınız. Söylers misiniz? Şu zata biat ettiniz mi diye sordu. Onlar:

– Evet, biat ettik, dediler. Sahabî:

– Hepiniz gönül rızası ile biat ettiniz mi diye sordu. Evet, cevabı alınca:

– Siz razıysanız ben de razıyım. Biat etmişseniz ben de biat ederim. Vallahi ey Hâşimoğulları siz bizim için meyvesi tatlı selvi boylu ağaçlar gibisiniz, dedi. Gidip biat etti.

Ebû Süfyân ile Hz. Ali arasında geçen bir konuşma onun Hz. Ebû Bekir'in hilafetine nasıl baktığını gösteren açık delillerden sadece biridir. Ebû Süfyân gibi bazı Kureyşliler Hz. Ebû Bekir'in kabilesinin zayıf olduğunu gerekçe göstererek halife olmasının doğru olmayacağını düşünüyorlardı. Ancak Efendimiz'e olan yakınlığı ve faziletini bildikleri için bunu mesele etmeyip biat ettiler. Kalbinde ukde kalan Ebû Süfyân, bir gün yolda Hz. Ali ile karşılaşıncı:

– Elini uzat sana biat edeyim! Neden bu işi Kureyş'in en küçük ve nüfuzu en az olan kabilesine verdiniz? Vallahi eğer benden yardım isteseydiniz bulunduğu yeri süvariler ve piyadelerle doldururdum, dedi. Duydukları sözlerden rahatsız olan Hz. Ali:

– Ey Ebû Süfyân! İslâm ve Müslümanlara düşmanlığın hâlâ mı devam ediyor? Ne yaparsan yap bu şekilde hareket etmekle onlara zarar veremezsin. Biz Ebû Bekir'i bu işin ehli olarak görüp halife yaptık, dedi. [326](#)

[304](#) Âl-i İmrân Süresi, 144

[305](#) Ebû Dâvud, 3141; Hâkim, *Müstedrek*, 3/59; İbn Hişam, *Sire*, 3-4/662; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/242; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/332; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 815.

[306](#) Ebû Dâvud, 3140; İbn Mâce, 1460; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/243; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/816.

[307](#) Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/244; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/816; Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/501.

[308](#) *Müsned*, 1/260; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/243-248; İbn Hişam, *Sire*, 662; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/280; Taberî, *Tarih*, 489; Süheyli, *Ravdü'l-Ünf*, 4/452, 456; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/815, 818; Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/502.

[309](#) *Sakfetü benî Sâide: Benî Sâide gölgeliği*

[310](#) Taberî, *Tarih*, 492.

[311](#) Taberî, *Tarih*, 486; İbn Hişam, *Sire*, 3-4/656; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/327; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 807.

- [312](#) Tirmizî, 1018; *Müsned*, 1/292; *Muvattâ*, 1/231; Ebû Ya'la, *Müsned*, 22; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/291; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/663; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/252; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/818; Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/515.
- [313](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/304.
- [314](#) Taberî, *Tarih*, 491
- [315](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/304.
- [316](#) Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/256.
- [317](#) Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 7/253; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/664; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/820; Şâmî, *Sübülü'l-Hudâ*, 12/237; Makrîzî, *İmtâu'l-Esmâ*, 14/585.
- [318](#) Taberî, *Tarih*, 487.
- [319](#) Hz. Ömer'in kızgınlığı Hz. Ali'nin biat etmemesinden ziyade sahabilerin bir arada olmasınadır. Endişesi kendi ve Hz Ebû Bekir adına olmadığı gibi iktidar endişesi de değildir. Endişesi ümmet adınadır. Tehdidine gelince, o yalnızca bu olayla ilgili değil genel tavrıdır. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında defalarca "Ya Resûlallah! Bırak şu münafığın başını vurayım." şeklindeki tepkileri gibi.
- [320](#) Hâkim, *Müstedrek*, 3/76; İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/975; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/809, 1006; Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/510.
- [321](#) İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/974; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/205; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/435.
- [322](#) Taberî, *Tarih*, 488; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/326.
- [323](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 828.
- [324](#) Halebî, *İnsânü'l-Uyûn*, 3/509.
- [325](#) Taberî, *Tarih*, 549; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/402.
- [326](#) İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 14/517; Taberî, *Tarih*, 488; İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/974; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/326; Suyûtî, *Târihu'l-Hülefâ*, 66.

Hız. Ebû Bekir Döneminde Ehl-i Beyt

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatı ashabını hüznü boğmuş, kedere gark etmişti. Ümmü Seleme annemizin ifade ettiği gibi; Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatını gören kimseye sonradan yaşadığı her acı hafif gelirdi.

Efendimiz'den sonra ashabının gözyaşları hiç dinmedi, kalplerine bitmeyen bir hüznü çöktü. Hz. Ali üzüntüsünden dünyadan kopup eve kapandı. Yalnızca cemaatle namaz için dışarı çıkıyordu. Bu yüzden ümmet için son derece hayatî olan biata ancak çağrılınca gidebildi.

Hız. Fâtıma iki büklümdü. Gülmeyi değil tebessümü bile unuttu. Hz. Âişe'nin dediği gibi,

– Hız. Fâtıma vefat edinceye kadar yalnızca bir kez tebessüm etti. Tek tesellisi canından öte sevdiği babasının “Yakın zamanda bana kavuşacaksın.” müjdesiydi. Efendimiz ile hayatı bire bir yaşamış, en yakınında olmuş, acı ve sevinci paylaşmış, çocukluktan itibaren onunla birlikte omuz omuza mücadele etmişti. Ona olan sevgisi, baba sevgisinin çok ötesindeydi. Genç yaşta dört tane nur yüzlü küçük çocuğundan, çok sevdiği eşinden ve can dostlarından ayrılacak olmasına rağmen onu teselli eden tek şey kısa bir süre sonra Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kavuşacak olmasıydı.

İnsanlar Hız. Fatıma ile yakından ilgileniyor, onu teselli etmeye çalışıyorlardı. Medineliler ve Medine dışından gelenler onu ziyaret ederek can parçası ile görüşmek suretiyle Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hatırlamak, onun kokusunu almak istiyorlardı. Bu ziyaretlerin birinden bahseden Abdullah ibn-i Mes'ûd şöyle der:

“Bir gün bir adam Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı Hız. Fâtıma'yı ziyarete gitti. İzin isteyip içeri girdi. Hâl hatır sorduktan sonra:

– Ey Allah Resûlü'nün kızı! Resûlullah sana hoşuna giden bir hatıra bıraktı mı diye sordu. Hız. Fâtıma:

– Evet, bıraktı, dedi. Sonra cariyesine:

– Şu hurma dalını bana getir diye seslendi. Hurma dalının bulunduğu yere bakan cariyeye yerinde olmadığını gördü. Kaygılandı. Bir daha bir daha aradığı halde onu bulamadı. Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) canından çok seven Hız. Fâtıma bir ağaç dalı bile olsa hatırasına son derece önem verirdi. Cariye hurma dalını bulamayınca heyecanlandı:

– Yazık sana! İyice arayıp onu mutlaka bul! O benim için Hasan ve Hüseyin kadar değerlidir, dedi. Tekrar etrafa bakınan cariyeye az sonra Efendimiz'den kalan hatırayı buldu.³²⁷

Hız. Ali, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) cemaate devam hakkında söylediklerini hiçbir zaman unutmadı. Müslümanların çok zor günlerden geçtiği bir dönemde cemaatin öneminin bir kat daha arttığının bilincindeydi. Gözyaşlarını içine akıtarak cemaate katıldı, Müslümanların dertleri ile dertlenerek destek oldu.

Ebû Müleyke (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından birkaç gün sonraydı. İkinci namazından sonra Hız. Ebû Bekir ile birlikte Mescid-i Nebvî'den çıkıp yürümeye başladık. Hız. Ali, Hız. Ebû Bekir'in hemen yanında yürüyordu. Biraz ilerde Hız. Hasan'a rastladık. Çocuklarla oyun oynuyordu. Onu gören Hız. Ebû Bekir duygulandı. Hemen yanına gitti. Severecek kucakladı. Bağına bastı, şefkatle sarıldı. Bir süre öylece durduktan sonra omzuna aldı.

– Anam babam sana feda olsun, diyerek sevdi. Sonra yanındakilere döndü:

– İnsanlar arasında Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) en çok Ali'nin oğlu Hasan benziyor, dedi.

Hiz. Ali oğlunun Sevgili Peygamberimize benzetilmesine sevindi. Sevinci tebessüm olarak yüzüne yansıdı. [328](#)

Hiz. Ali'nin Hizmetleri

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından sonra Hiz. Ebû Bekir'in yakınında yer alan Hiz. Ali, Şûrâ meclisinin en gözde üyelerinden biriydi. Görüşlerine özel önem verilir, müşkil meseleler ona sorulurdu. Ayrıca Hiz. Osman ve Zeyd ibn-i Sâbit ile birlikte halifenin yazışmalarını kaleme alırdı. [329](#)

Hilafetin daha ilk günlerinde İslâm âleminin dört bir tarafından dinden dönme haberleri geldiğinde büyük bir üzüntüye kapılan halife, istişare meclisini topladı. Hiz. Ali'nin de içinde bulunduğu meclis, ileri gelen sahabîlerden oluşuyordu. Halife, Hiz. Ömer gibi sahabîlerin itirazına rağmen, Hiz. Ali gibi düşünen sahabîlerin görüşünü benimseyip savaşa karar verdi. Medine'ye saldırmak için fırsat kollayan kabilelerle savaşmak için Zû'l-Kussa'ya gidilmişti. Yakın kabilelere haber salıp yardım istedi. Ordular hazırlanınca, kılıcını kuşanarak atına bindi. Ordunun başında dinden dönenlere karşı savaşa gidecekti. Halifenin savaşa gitmekte kararlı olduğunu gören Hiz. Ali öne atıldı. Hiz. Ebû Bekir'in bineğinin yularından tuttu.

– Nereye gidiyorsun ey Allah Resûlü'nün halifesi! Sana Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Uhud'da söylediğini söylüyorum. “Kılıcını kınına sok! Bizi kendinden mahrum etme!” Lütfen Medine'ye geri dön! Vallahi seni kaybedersek, İslâm âleminde nizam bozulur, bir daha istikrar sağlanamaz, sözleriyle halifeyi savaşa katılmaması için ikna etti. [330](#)

Hiz. Ebû Bekir'in aldığı kararlar ve hizmetlerini destekleyen Hiz. Ali, Kur'ân'ın cemi hususundaki hizmetinden son derece memnun oldu. Bunu her fırsatta dile getirir, takdirlerini belirtirdi.

– Kur'ân'a hizmette en büyük sevap Hiz. Ebû Bekir'e aittir. Zira Kur'ân'ı iki kapak arasında cem eden ilk kişi Hiz. Ebû Bekir'dir. [331](#)

Hiz. Ali'yi takdir eden, onun Efendimiz katındaki değerini hiçbir zaman unutmayan Hiz. Ebû Bekir, bu duygu ve düşüncelerini etrafındaki kişilerle paylaşmaktan çekinmezdi. Bir gün Hiz. Ali'yi görünce onu işaret ederek yanındakilere:

– Kim insanların Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) katında en değerli olanına bakmak isterse şu kişiye baksın, dedi. Devamla:

– O Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) en yakın akrabası, onun yolunu takip eden, ona büyük destek veren örnek şahsiyettir, dedi. Sözlerini duyan Hiz. Ali:

– O bana bunları söylemiş ama kendisi de son derece faziletli, Allah aşkı ile yanan, ümmete karşı son derece merhametli, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mağara arkadaşı, cömertliği ve hizmeti ile Allah Resûlü'ne en büyük desteği veren kişidir, karşılığını verdi. [332](#)

Yalancı peygamberler ve dinden dönenler meselesi halledilince cihada çıkan İslâm orduları cepheden cepheye koşmaya başladılar. Komutanlar merkezle irtibatlarını kesmiyor, yazdıkları raporlarla durumlarını bildiriyor, karşılaştıkları problemlerin çözümü için yardım istiyorlardı. Bir gün Hâlid ibn-i Velid'den halifeyi dehşete düşüren bir mektup geldi. Hemen istişare meclisini topladı. Onlara mektubu okuttuktan sonra:

– Bazı Arap beldelerinde erkekler hanımlarla nikâhlanır gibi birbirlerine yakınlık gösteriyormuş, diye söze başladı. Bu cürümü işleyenlere nasıl bir ceza verilmesi gerektiğini sordu. Sahabîler hem üzüldü, hem kızdılar. Her biri görüşlerini bildirdi. İçlerinde en sertisi Hiz. Ali'ydi. Önce:

– Bu malum kavmin dışında hiçbir milletin işlemediği bir suçtur. Bunlara unutulmayacak bir ceza verilmelidir. Benim görüşüm yakılarak cezalandırılması yönündedir, dedi.

Hız. Ali'nin ilmine büyük değer veren Hız. Ebû Bekir, görüşünü kabul etti. Bir mektup yazdırarak o cürümü işleyenlerin yakılarak öldürülmesini emretti. Bir süre sonra hata yaptığını düşünen Hız. Ali vakit kaybetmeden halifenin yanına gitti:

– Bu işi yapanların zina yapanlar gibi cezalandırılması gerekir. Evli olanlar evliler gibi recm edilmeli, bekâr olanlar bekârlar gibi cezalandırılmalıdır, diyerek görüşünü değiştirdiğini belirtti.³³³

Miras Meselesi

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatından haftalar hatta aylar geçtiği halde sahabilerin ve Ehl-i Beyt'in acısı hâlâ tazeydi. Onu unutmamış daha dün Rabb'ine yolcu etmiş gibiydiler. Yalancı peygamberler ve dinden dönenlerin çıkardığı fitne, acılarını daha da artırdı. Uzun süre yüzleri gülmez oldu. Ancak cephelerden iyi haberler gelmeye başlayınca rahatladılar. Hız. Abbâs'ın isteği üzerine maişet meselesini görüşmeye karar veren Hız. Fâtıma hazırlanıp Hız. Ebû Bekir'in yanına gitti. Selam faslından sonra babasının mirasını istedi. Hız. Ebû Bekir:

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mirası yoktur. Zira Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*): “Peygamberlere mirasçı olunmaz.” buyurdu, dedi.

Hız. Fâtıma, Hız. Ali ve Hız. Abbas, hadisi kabul etmekle birlikte mirasın kullanımını hususunda Hız. Ebû Bekir'den daha farklı düşünüyordular. Efendimiz'den kalan mirasın velayeti ve tasarruf hakkının halifeye değil Ehl-i Beyt'e ait olduğuna inanıyorlardı. Ayrıca Hız. Fâtıma Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Fedek arazisini kendisine hediye ettiğini söylüyordu.

Hız. Fâtıma'nın mirasla ilgili asıl itirazı babasından kalan mirası fakir ve ihtiyaç sahiplerine halifenin değil, kendisinin vermesiydi. Nitekim daha sonra halife olan Hız. Ömer, Hız. Ali'nin müracaatı üzerine bahsi geçen malların tasarruf hakkını ona verdi.

Hız. Ebû Bekir hadisi söyleyince itiraz eden Hız. Fâtıma:

– Öldüğün zaman sana kim mirasçı olacak diye sordu. Hız. Ebû Bekir:

– Çocuklarım ve ailem, dedi. Hız. Fâtıma:

– Peki, sen mirasçı olduğun halde ben niçin varis olamıyorum? Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mirası niçin bizden başkasına veriliyor diye sordu. Hız. Ebû Bekir:

– Ey Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mübarek kızı! Vallahi bende senin babandan miras kalan ne arazi, ne altın, ne gümüş, ne köle, ne de mal var, dedi. Hız. Fâtıma:

– Savaşlarda onun payına düşenleri Allah bize verdi. Onlar sende değil mi diye sordu. Hız. Ebû Bekir:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlar hakkında; ‘Onlar bizim yiyeceğimizdir. Allah, onlarla bizi doyuruyor, öldüğümde ise onlar Müslümanlara kalır’ buyurdu. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakınlarını koruyup gözetmeyi kendi yakınlarımdan fazla isterim. Şu mal için aramızda geçen tatsız konuşmadan dolayı çok üzgünüm. Ama Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gördüğüm uygulamanın dışına çıkamam. O mal dağıtımını size nasıl yaptıysa ben de o şekilde yapmak durumundayım, dedi. Söz alan Hız. Ali:

– Ey Ebû Bekir! Senin faziletini, Allah'ın üzerindeki lütfunu elbette biliyoruz. Kalbimizde sana karşı en küçük bir olumsuz düşünce yoktur. Lakin bu hususta aleyhimize karar verdin. Bizler Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mirasında (en azından tasarruf) hakkımızın olduğu görüşündeyiz, dedi.

Hız. Ali'nin sözlerinden dolayı duygulanan halifenin gözleri doldu. Yaşlar yanağından aşağı süzülürken kararının kendi arzularından dolayı değil Efendimiz'in sünnetine ittiba isteğinden kaynaklandığını anlatmaya çalıştı. İtirazını devam ettiren Hız. Fâtıma,

– O zaman Fedek arazisini bana ver. Babam orayı bana hediye etmişti, dedi. Halife:

– Doğrusun ey Allah Resûlü'nün kızı! Lakin Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) o arazinin ürünlerini size ihtiyacınız olanı verdikten sonra kalanını fakir, miskin ve yolda kalmışlara verdiğini gördüm. O malı ne yapacaksın diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Babam ne yaptıysa, sen ne yapacaksan ben de onu yapacağım. Fakirlere, miskinlere ve yolda kalanlara dağıtacağım. Bizim hayrımıza niçin engel oluyorsun, dedi. Hz. Ebû Bekir:

– Vallahi onu ben yapmalıyım, dedi. Hz. Fâtıma:

– Hayır, benim yapmam gerekir, diye ısrar etti. Hz. Ebû Bekir kabul etmeyince kırıldı.”[334](#)

Konuşmalardan da açıkça anlaşılacağı üzere ihtilaf nedeni sahabiler arasındaki mal-mülk sevgisi veya iktidar hırsı değil, hakkı ikame etme konusundaki görüş ayrılığıydı.

Babasından ayrı kalmaya daha fazla dayanamayan Hz. Fâtıma altı ay geçmeden hastalandı. Hastalığı her gün biraz daha artarak devam etti. Ehl-i Beyt'e, canından çok sevdiği Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) en değerli hatırasına sonsuz sevgi ve saygısı olan Hz. Ebû Bekir, geçici bir kırgınlığa rağmen irtibatı kesmemeye gayret etti. Hz. Fâtıma miras meselesinden dolayı kendisine kırılınca onu rahatsız etmemek adına bir süre ziyaret etmemenin doğru olacağını düşündü. O sırada da ilgisini kesmeyip uzaktan takip etti.

Hastalandığını haber aldığı anda çok üzüldü. Eşi Esmâ bint i Ümeys'e sık sık Hz. Fâtıma'nın yanına gitmesini, onunla yakından ilgilenmesini tembih etti. Hz. Fâtıma'nın durumunu eşinden sorup öğrenen halife, Hz. Ali'ye de sormayı ihmal etmedi. Hz. Ali'yi namazda gördüğü her seferde mutlaka:

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını nasıl diyerek durumunu sordu.[335](#)

Hz. Fâtıma'nın hastalığının her geçen gün biraz daha ağırlaştığını fark edince, Resûlullah'ın ciğerparesini ziyarete gitmeye karar verdi. Evine gitti. İçeri girmek için izin istedi. O sırada evde bulunan Hz. Ali:

– Ey Fâtıma! Ebû Bekir içeri girmek için senden izin istiyor, içeri gelmesini ister misin diye sordu. Hz. Fâtıma:

– Sen izin vermemi ister misin, diyerek eşinin görüşünü sordu. O:

– Evet, dedi. Hz. Fâtıma:

– O zaman içeri buyur et, dedi.

Hz. Ebû Bekir, içeri girip Hz. Fâtıma'nın gönlünü almaya çalıştı. Bir ara:

– Vallahi! Ben evimi, malımı, ailemi ve kabilemi, sadece Allah'ın, Resûlü'nün ve siz Ehl-i Beyt'in rızasını kazanmak için terk edip hicret ettim! deyince duyulanan Hz. Fâtıma;

– Ey Ebû Bekir! Ben senden razıyım, hakkım sana helal olsun diye cevap verdi.

Hz. Ebû Bekir çok sevdiği Hz. Fâtıma'nın gönlünü almış olarak huzurundan ayrıldı.[336](#)

En Sevgili'ye Yolculuk

Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefatına çok üzülen Hz. Fâtıma'nın hasret ateşi kalbini alev alev yakmıştı. Tek teselli kaynağı yakın zamanda ona kavuşacak olma müjdesiydi. Bu müjdeye rağmen yine de Efendimiz'in vefatından sonra hiç gülmedi. Kalbi hep Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) müjdesine asılı kalmış gibiydi. Gözü hep ufukta o ânın geldiğine dair bir işaret bekledi.

Rabbi özlemine daha fazla uzatmadı. Altı ay sonra hastalandı. Gittikçe ağırlaşıyordu. Belli ki, uhrevi âleme giden kutlu yolculuk başlamıştı. Durumun farkında olan hayâ timsali Hz. Fâtıma,

ölüm anını düşünmeye başlamıştı. Dahası o güne dair endişeleri vardı. Bir gün kendisini yalnız bırakmayan Hz. Ebû Bekir'in hanımı Esmâ bint-i Ümeys'e:

– Ben kadınlara yapılan cenaze merasiminden hoşlanmıyorum. Kadınlar kefene sarıldıktan sonra erkeklerin ellerinde götürülüyorlar. Vücutlarının hatları belli oluyor, insanlar onları görüyor. Yarın erkeklerin, vücudumun yanı başında olacak olmasından hayâ ederim, dedi. Esmâ hanım (*radıyallahu anh*):

– Ey Allah Resûlü'nün kızı! Sana Habeşistan'da gördüğüm bir şeyi göstereyim mi, dedi ve hemen kalktı. Evde bulunan hanımlardan birine yaş hurma yaprakları getirtti. Onları sanduka haline getirip elbiseleri içine koyarak, Habeşlilerin ölülerini koydukları tabutu tarif etti. Hz. Fâtıma Esmâ hanımın gösterdiği şeyi çok beğendi. Hatta Efendimiz'in vefatından sonra ilk kez tebessüm etti ve:

– Bu ne kadar güzel bir şey! Bu şekilde yapıldığında kadınlar, erkeklerin bakışından kurtulur. Sen beni örttüğün gibi Allah celle alâ da senin günahlarını örtün. Öldüğümde beni Ali ile sen yıka! Kimseyi içeri sokmayın, diye vasiyet etti.³³⁷

Kızının hayâ timsali olduğunu bilen Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu halinden dolayı ona güzel bir müjde vermişti. Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı hakkında şöyle buyurdu:

– Kıyamet günü olunca biri perde arkasından şöyle seslenecek:

– Ey İnsanlar! Muhammed ibn-i Fâtıma geçiyor. O geçinceye kadar başınızı eğin, gözlerinizi kapayın!³³⁸

Hz. Fâtıma'nın vefat anları ile ilgili bir başka haber de Hz. Ümmü Seleme'den rivayet edilir:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı Fâtıma'nın vefat ile sonuçlanan hastalığı sırasında sık sık yanına gidiyordum. Durumunu kontrol ediyor, hâl hatırını soruyor, yapabileceğim şeyler varsa yardımcı olmaya çalışıyordum. Her gün yaptığım gibi bir sabah yine yanına gittim. O gün her zamankinden daha farklıydı. Ağrıları çok artmıştı. Acı içinde kıvranıyordu. O sırada Ali bir iş için dışarı çıktı. Fâtıma bana:

– Ey anneciğim! Gusül abdesti almak istiyorum. Bana su döker misin, dedi. Hemen kalkıp su hazırladım. İşim bitince onun hazırlanmasına yardım ettim. Sonra ben su döktüm, o yıkandı. O ana kadar gördüğüm en güzel gusül abdestini aldı. Ardından:

– Ey anneciğim! Bana yeni elbiselerimi verir misin? dedi. Uzattığım elbiseleri giydi. Sonra:

– Ey anneciğim! Beni yatağıma götürür müsün? dedi. Kolundan tutarak odanın ortasında bulunan yatağına götürdüm. Usulca yerine yatırdım. Uzanınca yüzünü kibleye çevirdi. Ellerini yanaklarının altına koydu. Sonra bana döndü:

– Ey anneciğim! Ben şimdi ölüyorum. Temizlendim, artık kimse beni açmasın, dedi. Biraz sonra kelime-i şahadet getirerek öylece vefat etti. Tam o sırada Ali eve geldi. Olanları anlatarak hanımının vefat ettiğini söyledim. Çok üzüldü. Hemen yanına koştu. Gözyaşları yanaklarından aşağı ırmak gibi akıyordu.”³³⁹

Hz. Fâtıma'nın Vasiyeti

Hz. Fâtıma hastalandığı sırada evinde dört küçük çocuğundan başka bakımını üstlendiği iki yetim daha vardı. Bunlardan biri Zeyneb ablasının biricik kızı Ümâme idi. Ablası Rabbine vasil olunca kızı Ümâme'yi yanına almıştı.

Diğeri Abdullah ibn-i Mes'ade adında bir çocuktur. İslâm ordusu Fezâreoğulları ile savaştığı sırada esir alınan Abdullah ibn-i Mes'ade o sırada küçük bir çocuktur. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu kızı Hz. Fâtıma'ya hediye etti. Hz. Fâtıma çocuğu azad edip himayesi altına aldı. Bundan sonra Hz. Fâtıma'nın evinde onun terbiyesi altında büyüdü. O vefat edince Hz. Ali'nin yanında kaldı.³⁴⁰

Hız. Fâtıma'nın hastalığı arttıkça çocukların boynu bükölüyor, sokağa çıkıp oynamak hatta arkadaşları ile konuşmak bile istemiyorlardı. Annelerinden ayrılmamanın üzüntü ve korkusu kalplerini esir almış gibiydi. Şimdiye kadar amcaları, teyzeleri ve candan öte sevdikleri dedelerini Allah'a yolcu ettikleri için ölümün, ayrılığın, yetim ve öksüz kalmanın ne demek olduğunu çok iyi biliyorlardı. Endişe ve hüznün içinde her biri bir köşede sessizce gözyaşı döküyordu. Anneleri de benzer kaygı ve endişeler yaşıyordu. Hz. Ali ile sık sık konuşuyor, ona çocuklara gözü gibi bakmasını tavsiye edip duruyordu. Vefat edeceğini anlayınca Hz. Ali'yi yanına çağırıp:

– Ben ölürsem Zeyneb ablamın kızı Ümâme'yi sahipsiz bırakma! Onun ile evlen, diye vasiyet etti. Bundan sonra da çok yaşamadı.³⁴¹

Veda ve Vuslat

Her doğan ölür, her açan gül solar, ayrılık acısı kalpleri sızlatsa da seven sevdiğine elbette kavuşurdu. İşte bitmek bilmeyen zaman geçmiş, En Sevgili'ye vuslat vakti gelmişti. Takvimler hicretin on birinci yılının Şaban ayının yirmi yedinci Çarşamba gününü gösteriyordu. Ramazan ayına üç günün kaldığı o gün Hz. Fâtıma 28-29 yaşlarındaydı. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ciğerparası, can parçası, göz bebeği, ikindi ile akşam namazı arasında ruhunu Rahmân'a teslim ediyordu. Dünya ve dünyadakilere veda ederken ruhu ebedî âlemde bitmeyen bir vuslata kanat çırpıyordu.

Vefat haberi, bir anda bütün şehre yayıldı. Medine insanların ağlama ve feryat sesleri ile inledi. Halk Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiği gün gibi dehşet içinde kaldı, gözyaşlarına boğuldu. Hz. Fâtıma vefat ettiğinde en büyüğü sekiz yaşında olan dört çocuğunun boynu bükük kaldı. Kalbi hüznünü taşımakta zorlanan eşinin ağlamaktan gözlerinde yaş kalmamıştı.

Esmâ binti Ümeys, Selmâ Hanım'ı (Ümmü Rafî) yanına aldı. Hz. Ali'nin yardımını ile Hz. Fâtıma'yı gözyaşları içinde techiz ve tekfin ettiler. Annemiz hayâsından dolayı eşi Hz. Ali'ye:

– Beni gece defnet, diye vasiyet etmişti. Vasiyetini yerine getiren Hz. Ali, cenaze namazı ve defin işlemlerine başladı. Vefat ettiğini haber alan Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hemen evine gittiler. Hz. Ali'ye başsağlığı ve sabır diledikten sonra:

– Ey Hasan'ın babası! Cenaze hazır olunca bize haber gönder, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızının namazına gelelim, diye tembih ettiler. Hz. Ali, ziyaret sırasında Hz. Osman, Zübeyr ve Abdurrahman ibn-i Avf'ın da onlar ile birlikte olduğunu bildirir. Cenaze hazır olunca Hz. Ali halifeye haber gönderdi. Namaz kılınacağı zaman halifeye:

– Buyur namazı sen kıldır ey Ebû Bekir! dedi. Hz. Ebû Bekir:

– Lütfen sen geçip kıldır, dedi. Hz. Ebû Bekir'in ısrarı üzerine öne çıkan Hz. Ali eşinin cenaze namazını kıldırdı.³⁴²

Vakit oldukça ilerlemişti. Eşinin vasiyetini yerine getirmek için insanların dağılmasını bekleyen Hz. Ali, gece olunca harekete geçti. Fazla kişiye haber vermeden, eşini sessiz bir şekilde Cennetü'l-Bakî'ye defnetti.³⁴³

Hız. Abbâs, Hz. Ali ve amcasının oğlu Fadl, annemizin kabrine indiler. Onu incitmeden yavaşça kabre yerleştirip Rabb'ine yolcu ettiler.³⁴⁴

Hız. Fâtıma'nın vefatı Hz. Ali'yi çok etkilemişti. Sık sık eşinin kabrini ziyaret ediyor, duygularını sevgili eşi ile paylaşıyordu. Yine bir gün eşini ziyarete gitmişti. Kabrinin başına geçti. Kalbini açarak içini döktü. Kimseye söyleyemediği duygularını, hasretini can parçası ile paylaştı.

Ebû Erva bana senden bahsetti.

O anlatırken ölecek gibi oldum.

Sanki geçmiş bütün kederler üzerime yıkıldı.

*Bir araya gelen dostlar bir gün mutlaka ayrılırlar.
Ölünceye kadar süren dostluklar azdır.
Sevgilileri bir biri ardınca kaybetmek,
Dostluğun dünyada ebedi devam etmeyeceğini gösterir.
Yoksa benimle konuşmaktan kaçıyor musun?
Dost olduğumuzu unuttun mu?
Yoksa can dostun benden sonra yeni bir dostun mu olacak?
Bir gün hayatım sona erer, dünya ile alakam kesilirse,
İyi bil ki, bunun için asla üzülp kederlenmem.³⁴⁵*

Sevgili eşini hiç unutmayan Hz. Ali, aradan yıllar geçtiği halde anıları kalbinde hep taptaze kaldı. Onları anarak huzur bulur, sohbet sırasında sözü o günlere getirmekten zevk alırdı.

A'bad anlatıyor:

“Bir gün Hz. Ali ile yemek yerken bana baktı.

– Ey A'bad! Yemeğin hakkı nedir biliyor musun diye sordu. Ben:

– Nedir ey Ebû Tâlib'in oğlu? dedim.

– Bismillah! Allah'ım rızkını bize mübarek kıl, demektir, dedi. Sonra:

– Yemeği bitirdiğinde nasıl şükredeceğini biliyor musun?

– Nasıl şükretmeliyiz?

– Bizi doyuran ve içeceğe kandıran Allah'a hamdolsun, demektir. Sana Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızı Fâtıma'dan bahsetmemi ister misin? O Allah Resûlü'nün, (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ailesi içerisinde en fazla değer verdiği kişiydi. O benim eşimdi. Bir gün... diye başladı Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hizmetli isteme olayını anlattı.”³⁴⁶

Hiz. Fâtıma'nın Ardından

Hiz. Fâtıma vefat ettikten sonra çocukları ile daha yakından ilgilenen Hiz. Ali onları en güzel şekilde yetiştirmeye gayret etti. İyi birer Müslüman olmaları için İslâm'ın emir ve yasaklarını kimi zaman sözle, kimi zaman uygulayarak, kimi zaman da örnek olarak öğretti.

Hiz. Hüseyin anlatıyor:

“Bir gün babam abdest almak için benden su istedi. Hazırlayıp götürdüm. Ben su döktüm o abdest aldı. Önce üç kez ellerini yıkadı. Ardından üç kez ağzına su verip çalkaladı, üç kez burnuna su verip temizledi. Sonra üç kez yüzünü yıkadı. Peşinden sağ elini üç kez dirseklerine kadar yıkadı. Sonra sol elini aynı şekilde yıkadı. Başını bir kez mesh etti. Sağ ayağını topuklarına kadar üç kez yıkadı. Peşinden sol ayağını üç kez yıkadı.

Abdest bittikten sonra ayağa kalktı.

– Su kabını bana ver, dedi. Su kabını alıp kalan sudan birkaç yudum içti. Ayakta su içmesi beni şaşırttı. Şaşırdığımı fark edince:

– Şaşmana gerek yok. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) böyle yapardı, dedi.”³⁴⁷

Hiz. Ali çocuklarına şefkatle yaklaşır, merak ettiklerini sormalarına fırsat verirdi. Onun bu tavrından cesaret alan çocuklar, akıllarına takılan şeyleri babalarına çekinmeden sorarlardı.

Hiz. Hüseyin anlatıyor:

“Bir ara babama Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ev hayatının nasıl olduğunu sordum.

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) eve geldiğinde zamanını üçe ayırırdı. Bir kısmında Allah'a

ibadet eder, bir kısmında ev halkı ve ev işleri ile ilgilenir. Üçüncü kısmını da kendine ayırırdı. Kendine ayırdığı zamandan bir kısmını insanlarla paylaşır. Onlar için ayırdığı zamanda özel önem verdiği kişilere öncelik vermekle birlikte tüm insanlarla ilgilenirdi.

Onun ümmeti ile ilgilenirkenki tavrı görüşmede fazilet sahiplerine öncelik vermektir. İnsanlara dindeki faziletlerine göre zaman ayırırdı. İhtiyaç sahiplerine ayrıca zaman ayırırdı. Bunu ihtiyaçlarının azlık çokluk ve önemine göre ayarlardı. Problemlerini çözmek için onlarla birlikte koşuşturur, çözüme katkı sağlayabilecek sahabilerden yardım isterdi. İnsanları başkalarının problemleri konusunda duyarlı olmaya onlarla ilgilenmeye, ilgili yerlere yönlendirmeye veya ilgilileri haberdar etmeye teşvik eder:

– Söyleyeceklerimi burada olanlar olmayanlara iletin. İhtiyaçlarını herhangi bir sebepten dolayı bana bildiremeyenlerin ihtiyaçlarını bana bildirin. Kim ihtiyacını yetkililere iletemeyenin problemini yetkililere iletirse Allah kıyamet günü ayaklarını sabit kılar, buyururdu, dedi. Ben:

– Dışarıdaki tavrı ve ilişkileri nasıldı diye sordum.

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gereksiz ve boş sözler söylemez, insanlara kendini sevdiren, nefret ettirecek söz ve davranıştan sakınırdı. Aile ve kabilelerin değer verdiği kişilere ikramda bulunur, onu öne çıkarıp başkan seçer. Başkalarının ezmesine izin vermez, korurdu. Bunu yaparken kimseyi incitmezdi.

Ashabını sürekli gözetirdi. Doğrudan veya arkadaşları ve akrabaları vasıtasıyla hastalık ve sağlığını, sıkıntı ve sevincini öğrenir, hasta ise ziyaret eder, sıkıntısı varsa çözmeye çalışır, başarı ve sevincini paylaşarak tebrik eder ve desteklerdi. Hatası varsa tepki gösterir. Düzeltmesi için uyarır ve yol gösterirdi... dedi. Ben:

– İnsanlarla bir mecliste nasıl oturur, nasıl davranırdı? Arkadaşları ve dostları ile ilişkileri nasıldı? gibi sorular sordum. Babam tüm sorularımı uzun uzadıya cevaplandırdı. [348](#)

[327](#) Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 22/413.

[328](#) Buhârî, *Menâkıb*, 23, *Fedâilü's-Sahabe*, 22; Hâkim, *Müstedrek*, 4784; İbn Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 276; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 1596; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/8; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 828; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 91.

[329](#) Taberî, *Tarih*, 562; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/420.

[330](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1012; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 74.

[331](#) Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 78.

[332](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/320.

[333](#) el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, 13743; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 2/127; Kal'acî, *Mevsû'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebi Tâlib*, 534.

[334](#) Buhârî, *Fardü'l-Humus*, 1; Müslim, *Cihâd*, 16; Tirmizî, *Siyer*, 44; İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/314; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 7/280; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/829; İbn Hacer, *Fethü'l-bâri*, 2/1469; İbn Muhammed et-Taberî, *Riyâdu'n-nadre*, 126.

[335](#) Sallâbî, *Ali ibn-i Ebi Talib*, 137.

[336](#) Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 7/281; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/829.

[337](#) İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7175; Zehebî, *Siyeru Alâmi'n-Nübelâ*, 4467; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/82.

[338](#) İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7175.

[339](#) Müslim, 1243; *Müsned*, 6/460; İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 1074; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 9/210; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/128; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, 11/49.

[340](#) İbn Hacer, *İsâbe*, 4954.

[341](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/31.

[342](#) Müslim, 1759; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 13/125.

[343](#) Makrîzî, *İmtâu'-'esmä'*, 5/353.

[344](#) İbn Kesrevî, *Terâcim ve Mesânid*, 2/127.

[345](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/79.

[346](#) *Müsned*, 1/153; İbn Hanbel, *Fedâilü's-sahâbe*, 1207; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 5/21.

[347](#) Nesâî, *Tahâret*, 117; Makdisî, *Ehâdisü'l-muhtare*, 431. Hadis sahihtir.

Hz. Ömer'in Hilafet Döneminde Ehl-i Beyt

Sahabe ve Halkın Ehl-i Beyt'e Teveccühü

Efendimiz'den sonra Hz. Fâtıma'nın vefatına çok üzülen sahabilerin çocuklara olan sevgileri bir kat daha arttı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve Hz. Fâtıma'ya olan sevgilerini onlara yönelttiler.

Umeyr ibn-i İshâk (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Medine caddelerinde Hz. Hasan ile birlikte yürüyordum. Yolda Ebû Hüreyre ile karşılaştık. Ona büyük bir sevgi gösteren sahabî:

– Canım sana feda olsun, karnını aç! Allah Resûlü'ünden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gördüğüm gibi öpeyim, dedi. Hz. Hasan karnını açınca, göbeğini öptü. Efendimiz'in de çocukken onu bu şekilde öptüğünü söyledi.”³⁴⁹

Saîd ibn-i Ebî Saîd (*radıyallahu anh*) anlatıyor:

“Ebû Hüreyre ile otururken Hz. Hasan selam vererek yanımızdan geçti. Ben selamına karşılık verdiğim halde Ebû Hüreyre almadı. Şaşırdım. Dikkat edince sahabînin Hz. Hasan'ın geçtiğini fark etmediğini anladım.

– Ey Ebû Hüreyre! Şimdi Hz. Hasan selam vererek yanımızdan geçti, diye ikaz ettim. Telaşlandı. Hızla yerinden kalktı, koşarcasına Hz. Hasan'ın peşinden gitti. Giderken:

– Ey efendim, ey efendim diye sesleniyordu. Yine şaşırdım. Onunla konuşup geri dönünce:

– Sen ona efendim mi diyorsun diye sordum.

– Evet. Niçin şaşırdın? Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun hakkında defalarca “O seyyid'dir.” buyurdu, diye cevap verdi.³⁵⁰

Sahabiler Hz. Hasan ve Hüseyin'e son derece saygı gösterirdi. Dostluk ve arkadaşlıkları veya yaşlarının büyük olması bu saygıyı asla azaltmazdı. Onlara saygıda kusur etmeyenlerden biri de, Efendimiz'in amcasının oğlu “Tercümânü'l-Kur'ân” diye meşhur olan Abdullah ibn-i Abbâs'tı. O iki kardeşle de çok yakın dost ve arkadaşı.

Ziyâd'ın babası Müdrîk anlatıyor.

“Bir gün arkadaşlarla birlikte Abdullah ibn-i Abbâs'ın bağında oturuyorduk. Abdullah ibn-i Abbâs, Hz. Hasan ve Hüseyin ile birlikte yanımıza geldi. Onlara bağı gezdirdi, ağaçları gösterdi. Sonra bağın yanından akan suyun kenarına gidip oturdular. Karınları acıkan Hz. Hasan bana döndü:

– Yanınızda yemek var mı diye sordu.

– Evet, biraz önce ekmek pişirmiştik, diyerek ekmek, biraz tuz ve biraz da sebze getirdim. Getirdiklerimden bir miktar yedikten sonra bana iltifat etti.

– Ey Müdrîk! Ne kadar lezzetli olmuş, ellerine sağlık, diyerek memnuniyetini izhar etti.

Sofradan kalktıktan sonra Abdullah ibn-i Abbâs'tan izin isteyerek evine gitti. Kısa bir süre sonra elleri dolu bir şekilde geri göndü. Birbirinden leziz yiyecekler getirmişti. Bana:

– Ey Müdrîk! Bostanda çalışan işçilerin tamamını buraya çağır, dedi. Koşarcasına gidip arkadaşlarımı çağırdım. Sevinçle gelip sofraya oturdular. Onlar yemek yemeye başladıkları hâlde Hz. Hasan yemiyordu. Ona:

– Siz de buyursanız! dedim.

– Sizi seyretmek yemek yemekten daha çok hoşuma gidiyor, dedi.

Yemekten sonra kalkıp abdest aldılar. Gidecekleri zaman Abdullah ibn-i Abbâs hızlıca Hz. Hasan'ın bineğinin yanına gitti. Yularından tutarak bulunduğumuz yere getirdi. Tekrar gidip Hz. Hüseyin'in bineğini getirdi. Sahabînin iki kardeşe gösterdiği saygı dikkatimi çekmiş, olanları şaşkınlıkla izlemiştım. Onlar bağdan ayrılınca:

– Sen yaşça onlardan daha büyük olduğun hâlde niçin gidip develerinin yularından tutup yanlarına kadar getirdin? Bana emretseydin ben getirirdim, dedim.

– Ey çocuk! Onların kim olduğunu biliyor musun!? Onlar Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocukları. Bu kadarı bile benim onların bineklerinden tutup yanlarına getirmem için yeterli bir sebep değil midir? Onlara hizmet etme fırsatı bulmak Allah'ın bana bahşettiği büyük bir lütuftur, dedi.”[351](#)

Hız. Safiye annemizin cariyesi Selmâ Hanım çok güzel yemek yapardı. Peygamber Efendimiz onun yaptığı yemekleri beğenir, severek yedi. Bunu bilen Hız. Hasan bir gün arkadaşları ile sözleşip onun ziyaretine gitti.

Selmâ Hatun evinde otururken kapı çaldı. Gelenler En Sevgili'nin Reyhanı Hız. Hasan, Abdullah ibn-i Câfer ve Abdullah ibn-i Abbâs'tı. Büyük bir sevinçle onları içeri buyur etti. Hâl hatırlarını sordu. Yemek hazırlamak için kalkınca Efendimiz'i anmak, onunla bir an olsun yeniden yaşamak isteyen Hız. Hasan:

– Bize Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hoşlandığı, severek yediği bir yemek yapar mısın diye rica etti.

Efendimiz aralarında yokken Selmâ Hatun onun sevdiği yemeği nasıl yapabiliirdi. Buna gönlü nasıl dayanırdı? “Hayır yapamam. Lütfen bunu benden isteme” dercesine başını salladı. Hız. Hasan arzusunu tekrarladı. Selmâ Hatun boynunu büktü yalvarırcasına:

– Ey Oğlum, bugün onu benden isteme, size çok seveceğiniz başka bir yemek hazırlayayım, dedi. Lakin Hız. Hasan ısrar ediyordu.

– Lütfen o yemeği hazırla!

Rica eden herhangi biri değil, En Sevgili'nin reyhanıydı. Yapacak bir şey yoktu, Kalktı. Gençlere istedikleri yemeği yaptı. Üzerine biraz yağ, biraz biber ve baharat döktü. İtina ile hazırladığı yemeği getirip sofraya koydu ve:

– İşte size Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hoşlandığı ve severek yediği yemek, diyerek gençlere ikram etti.[352](#)

Efendimiz'i inanılmaz derecede seven halk, onun aşkı ve özlemi ile yanıyordu. Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'i gördükleri her yerde yanlarına koşuyor, bu özlemlerini biraz olsun gidermeye çalışıyorlardı.

Ebû Said (*radiyallahu anh*) anlatıyor:

“Hac'da Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'i gördüm. İmam ile birlikte ikinci namazını kıldıktan sonra kalkıp Hacerü'l-Esved'in yanına gittiler. Onu istilam ettikten sonra tavaf yaptılar. Tavaflarını bitirince iki rekât namaz kıldılar. Onları gören biri:

– Bakın, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) çocukları işte oradalar diyerek, Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'i gösterdi. Kâbe'de bulunan halk Peygamber Efendimiz'in torunlarını görünce bir anda sel gibi onlara doğru akmaya başladı. O sırada Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile gürüş yapan Rükâne'nin kabilesinden biri Hız. Hasan'ın yanına gitmiş onunla konuşuyordu. Halk akın edince görüşmesi yarım kaldı. Aşırı izdihamdan onunla konuşamadı. Bunu gören Hız. Hüseyin adamın

elinden tuttu. Konuşmasını tamamlayıncaya kadar halkı Hz. Hasan'dan uzaklaştırmaya çalıştı.”[353](#)

Halifenin Ehl-i Beyt Sevgisi

Ehl-i Beyt'i çok seven Hz. Ömer, bu sevgiyi her zaman gösterir, söz ve hareketleri ile ifade eder, onlara özel bir önem verirdi. Büyük fetihler birbirini takip edince İslâm Devletinin hazinesi dolup taşı. Bu varlığı insanlara yansıtmak isteyen Hz. Ömer, halka maaş bağlamaya karar verdi. Kime ne kadar maaş bağlanacağını görüşmek için Şûrâ heyetini yani meclisi topladı. Onlara fikirlerini sordu. Hz. Ali ve Abdurrahman ibn-i Avf söz aldılar:

– Maaş bağlamaya kendinden başla dediler. Peygamber aşığı Hz. Ömer:

– Hayır, vallahi bunu yaparken öncelikle Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakınlığı ölçü alacağım. Onun ailesine yakınlık derecesine göre maaş vereceğim, sonra akrabalarına öncelik tanıyacağım, dedi.

Dediği gibi de yaptı. Hz. Abbâs, Hz. Ali gibi Efendimiz'in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakın akrabalarına öncelik tanıdı. Bundan sonra belli ölçüler koyarak bütün kabile mensuplarına maaş bağladı. Bir kabiledaki insana maaş bağlarken onun İslâm davet mücadelesine verdiği desteği esas aldı. Önceliği Bedir Savaşı'na katılan Haşimoğulları'na verdi. Sonra Bedir'e katılan Ümeyyeoğulları, sonra Bedir Savaşı'na katılan diğer kabile mensuplarına Efendimiz'e yakınlıklarına göre maaş bağlandı. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Bedir Savaşı'na katılmadığı hâlde, sırf Efendimiz'in torunları oldukları için babaları Hz. Ali'ye bağladığı maaş kadar yani 5000 dirhem maaş bağladı.[354](#)

Hz. Ömer, fetihlerden gelen ganimetlerden halka dağıtırken de Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e özel muamele yapardı. Hicretin 16. yılında Hz. Hasan 14, Hz. Hüseyin on üç yaşına girmiş, görenlerin imrendiği pırıl pırıl gençler olmuşlardı. O günlerde Medain şehri fethedilince elde edilen ganimetler Medine'ye gönderildi. Hz. Ömer bu ganimetlerden oğlu Abdullah ibn-i Ömer'e 500 dirhem verirken Hz. Hasan ve Hüseyin'e ayrıcalık tanıyarak biner dirhem verdi.[355](#)

O dönemlerde Yemen'den halifeye büyük bir hediye geldi. Gelen Yemen kumaşiydi. Hz. Ömer bu kumaşları halka dağıttı. Onlarla kendilerine elbise diken halk çok sevindi. Bu sevinçlerini göstererek Hz. Ömer'e dua etmeleri halifeyi oldukça memnun etti. Bir gün Minber ile Ravza-ı Mutahhara arasında oturuyordu. Yeni elbiseler ile yanından geçen halk ona selam veriyor, elbiseler için dua ediyorlardı. Tam o sırada Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin evlerinden çıkarak ona doğru yürümeye başladılar. Hz. Ömer onları görünce şaşırıldı. Halk yeni elbiseler giymişken onların üzerinde eski elbiseler vardı. Son derece rahatsız oldu, üzüldü. Böyle bir hata yapıp onları ihmal ettiği için kendi kendine çok kızdı. Hemen yerinden fırladı. Yaptığı bu iyilikten dolayı kendini kutlayanlara:

– Vallahi şu an sizi giydirdiğim elbiselerden dolayı sevinemiyorum, dedi. Sahabiler:

– Niçin sevinmiyorsun? Halkını giydirmekle çok hayırlı bir iş yaptın, dediler. Hz. Ömer Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i gösterdi.

– Şu iki gençten dolayı sevinmiyorum. Küçük büyük herkes yeni elbiselerini giyinmiş dolaşırken onların üzerinde bu elbiseleri göremiyorum, dedi. Hemen Yemen'deki valisine bir mektup yazıp Hasan ve Hüseyin için çok acele birer elbise göndermesini istedi.

Mektup yerine ulaşınca vali emri yerine getirerek Efendimiz'in torunları için özel elbise gönderdi.[356](#)

Hz. Ömer'in Ehl-i Beyt sevgisi ailesine de geçmişti. Onlar da Ehl-i Beyt'i çok sever, son derece hürmet ederlerdi. Bir gün Hz. Ömer'in oğlu Âsım ile Hz. Hasan arasında bir arazi konusunda anlaşmazlık oldu. Hz. Hasan:

– Bana zaman ver, sana delil getirdiğimde oranın bana ait olduğunu anlayacaksın, dedi. Âsım:

– Buna gerek yok, arazi senin olsun, diyerek araziyi Hz. Hasan'a hediye etti.³⁵⁷

Hiz. Ömer; Hiz. Hasan ve Hüseyin'e karşı son derece şefkatle yaklaşır, onları Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gibi sever, müsamaha gösterirdi. Henüz on yaşında olan Hiz. Hüseyin bir gün Cuma namazını kılmak için camiye gitmişti. Bundan sonra neler olduğunu bizzat kendisi şöyle anlatır:

“Mescid-i Nebevî'ye gittiğimde Hiz. Ömer minberde hutbe okuyordu. Onu görünce dayanamadım. Hemen minberin yanına koştum. Basamakları hızla çıkıp Hiz. Ömer'in yanına vardım.

– Babamın minberinden aşağı in. Git kendi babanın minberinde otur, diye çıktım. Hiz. Ömer hiç kızmadı. Gayet yumuşak bir ses tonu ile:

– Doğru söylüyorsun, vallahı bu senin babanın minberidir. Ama benim babamın minberi yok ki! dedi. Beni tutup kucağına aldı. Başımı okşayıp sevdi. Konuşması bitinceye kadar minberde kaldım. O konuşurken ben çakıl taşlarıyla oynadım. Namazdan sonra Mescid-i Nebevî'den ayrılacağı zaman beni kucağına alıp eve götürdü. Benimle yakından ilgilendi. Sohbet ederken bir ara:

– Sana bu sözleri kim öğretti diye sordu. Ben:

– Vallahı kimse öğretmedi, dedim.”³⁵⁸

Efendimiz'in torunları Hiz. Ömer'in yanında apayrı bir yere sahiptiler. Onlara büyük değer verir, yaşlarının küçük olduğuna bakmadan muhatap olur, uzun uzun sohbet ederdi. Hiz. Hüseyin o günlerde yaşadığı bir başka anısını şöyle anlatır:

“Hiz. Ömer ile sohbet ettiğimiz bir gün:

– Anam babam sana feda olsun! Bir akşam konuğum olsan da yemeği birlikte yesek olmaz mı diyerek beni evine davet etti.

– Olur, gelirim, dedim. Aradan bir süre geçmişti ki verdiğim sözü hatırlayarak halifeye konuk olma niyeti ile yola çıktım. Evlerine yaklaştığımda halifenin oğlu Abdullah ibn-i Ömer ile karşılaştım.

– Nereden geliyorsun diye sordum.

– Halifenin yanından. Kendisi ile görüşmek için izin istedim ancak verilmedi, dedi. O sırada Şam valisi Muâviye ibn-i Ebî Süfyan ile önemli bir görüşme yaptığı için oğlu olmasına rağmen Abdullah ibn-i Ömer'e izin verilmemişti. Bana da verilmez diye düşündüm. İzin istemeden geri döndüm. Daha sonra Hiz. Ömer ile karşılaştığımda bana sitem etti.

– Bir süredir seni göremiyorum. Niçin gelmedin diye sordu. Ben:

– Geldim ancak Muâviye ibn-i Ebî Süfyan ile görüşüyordun. Abdullah ibn-i Ömer kendisine izin verilmediğini söyleyince onunla birlikte geri döndüm, dedim. Kapıdan geri dönmeme üzülen Hiz. Ömer:

– Sen onun gibi misin? Sen onun gibi misin? Bilmez misin sen izin verilmeye ondan daha önceliklisin. Sizden başka başımızın üzerinde yeri olan kim var, dedi.³⁵⁹

Ağlatan Ezan

Efendimiz'i canından çok seven Bilâl-i Habeşî, o vefat edince ne Medine'de durabildi ne de ezan okuyabildi. Her ezan okuduğunda yaşananları hatırlayıp dayanamayacağını düşündü. Medine'den ayrılarak bir daha ezan okumamaya karar verdi. Bunun için Hiz. Ebû Bekir'den izin istedi. İzin alamayınca, ısrar etti. Sahabînin Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve O'nunla yaşananları hatırlattığını düşünen Ebû Bekir, Bilâl-i Habeşî'nin kalmaması için ısrar etti. Halifeyi kıramayan Bilâl-i Habeşî vefat edinceye kadar Medine'de kaldı. Daha sonra cihad için Şam'a gitti.

Aradan yıllar geçti. Aşkının büyüklüğünden bir türlü Medine'ye gidemiyordu. Bir gün rüyasında Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gördü. Efendimiz rüyada ona:

– *Bu kadar ayrılık niçin Ey Bilâl? Niçin bizi ziyaret etmiyorsun*, buyurarak sitem ediyordu.

Uyandığında çok duygulandı ve üzüldü. Hemen hazırlanarak Medine'ye doğru yola çıktı. Doğruca Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kabrine gitti. Saatlerce ağladı. Gözyaşları âdeta ırmak olup Sevgililer Sevgilisi'nin toprağını suladı. Kabirden ayrıldıktan bir süre sonra Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i gördü. Onları öpüp kokladı bağrına bastı. Efendimiz'in torunları ona:

– Seher vakti Mescid-i Nebevî'nin üzerine çıkıp ezan okumanı çok özledik, dediler. Ezanı dinlerken geçmişi hatırlamak istiyorlardı. Hz. Ömer'e bile hayır diyen Bilâl-i Habeşî En Sevgili'nin sevgililerini kıramadı. Buna dayanamayacağını bilse de Mescid-i Nebevî'nin üzerine çıktı.

“Allah u Ekber! Allah u Ekber!” deyince sesi Medine'nin sokaklarında yankılanmaya başladı. Medine'yi bir anda duygu seli kapladı. Onun sesini duyan sahabiler, Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile geçirdikleri saadet günlerini hatırlayarak yediden yetmişe herkes ağlamaya başladı. Bilâl-i Habeşî (*radıyallahu anh*):

“Eşhedü en lâ ilâhe illallâh, Eşhedü en lâ ilâhe illallâh” deyince insanlar feryat ederek evlerinden fırladı, mescide doğru koşmaya başladılar. O:

“Eşhedü enne Muhammeden Resûlullâh, Eşhedü enne Muhammeden Resûlullâh” dediğinde, kadın-erkek, çocuk-yaşlı hiç kimse evinde kalmayıp yola koyulmuştu. Gözyaşı sel olup aktı. Feryatlar gök kubbeyi çınlattı. [360](#)

Hız. Ali'nin Yönetimdeki Yeri

İlim, irfan, anlayış, feraset, hizmet ve yaşantısı ile son derece saygın biri olan Hz. Ali, hilafetin ilk günlerinden itibaren yönetimde önemli görevler üstlendi. Hz. Ebû Bekir döneminde başlayan meclis üyeliği (bugünkü anlamda milletvekilliği), müsteşarlık, kadılık ve müftülük görevleri Hz. Ömer döneminde de devam etti. O zamanlar birçok görev henüz yeni yeni tanımlanıyordu. Pek çok konuda yetki ve sorumluluklar yeni yeni dağıtılıyordu. İlk zamanlar belli belirsiz olan bu yetki ve sorumluluklar gittikçe belirginleşti. Bu anlamda Hz. Ali'nin görevleri Hz. Ömer döneminde biraz daha netleşti.

Halifenin en yakınında bulunanlardan biri olan Hz. Ali, önemli din ve devlet işlerinin görüşüldüğü Şûrâ'ya çağrılan ilk kişilerdendi. Hz. Ömer onun olmadığı Şûrâ'da alınan kararların eksik olacağını söyler, her vesile ile görüşlerine çok değer verdiğini ifade ederdi.

Fetihler büyük bir hızla devam ediyordu. O sıralarda Hz. Ömer İranlıların Müslümanlarla savaşmak için Nihavend'de toplanarak 150.000 kişilik büyük bir ordu hazırladıklarını haber aldı. Durumu bildiren bölge komutanı mektubunu:

– Kûfe halkı senden bu ordunun karşısına çıkmak, rüzgar gibi eserek bütün güçleri ile savaşmak için izin istiyorlar, diye bitiriyordu. Mektubu okuyan halife durum değerlendirmesi yapmak üzere Şûrâ meclisini topladı. Gelenlere durumu anlattı:

– Bu günler, yarınların kimin olacağını gösteren günlerdir. Savaşı kazanan yarınlara sahip olur. Bu yüzden ordu ile birlikte oraya gitmek, yapabilirsem karşılıklarına dikilmek, Allah fethi nasip edinceye kadar savaşmak istiyorum.

Sözleri bitince Şûrâ'da bulunanlara görüşlerini sordu. Talha ibn-i Ubeydullah söz aldı:

– Ey Müminlerin Emiri! Pek çok konuda hüküm verdin, birçok problemi çözdün, büyük tecrübeler kazandın. Bu yüzden durumu bizden daha iyi değerlendirirsin. Aleyhinde hareket etmez, görüşlerine uyarız. Emret itaat edelim, çağır icabet edelim, sefere çık de çıkalım... dedi. Ondan sonra Hz. Osman söz aldı:

– Ey Mûminlerin Emiri! Şam ve Yemen halkına haber gönder ordu ile bölgeye hareket etsinler. Sen de Mekke ve Medine orduları ile yola revan ol. Kûfe ve Basra'dan takviye alarak düşman karşısına çık! Sen gidersen düşman güçleri Müslümanların gözünde küçülür, izzetin artar... dedi. Hz. Ali farklı düşünüyordu. Söz alıp fikrini beyan etti:

– Ey Mûminlerin Emiri! Savaşlarda zafer veya yenilgi insanların çok veya azlığı ile ilgili değildir. Bu Allah'ın ortaya çıkardığı dinidir. Onlar ise melekleyle desteklediği ve aziz kıldığı askerleridir. Şu ana kadar zaferden zafere koştu. Biz sözümüzde durmaya devam ediyoruz, elbette Allah vadini yerine getirip ordusuna yardım eder.

Şu an bulunduğun yer düzenin tesis edildiği merkezdir. Burada meydana gelecek olumsuz olaylar, daha sonra toparlanması mümkün olmayan çözümler ve dağılmalara neden olabilir. Şimdi Araplar az da olsa azizler. Burada dur, Kûfe'ye haber gönder...

Ey Mûminlerin Emiri! Eğer Şam halkının üzerine giderseniz bunu fırsat bilen Rumlar bir başka cepheden bütün güçleriyle saldırıya geçerler. Yemen'in üzerine giderseniz Habeşler saldırıya geçerler. Bu bölgede bir yere saldırıya geçerseniz, bütün kabileler yekvücut olup başka bir yerden saldırırlar. Öyle bir an gelir ki arkada bıraktığımız hanım ve çocuklar sizin için savaşıklarınızdan daha önemli olur.

Bana göre herkes yerinde kalsın. Basralılara haber gönder halkı üçe ayırsınlar. Bir grup şehri ve çocukları korusunlar. Bir grup fethedip de anlaşma yaptıkları bölgelerde kalarak anlaşmayı bozmalarına fırsat vermesinler. Üçüncü grup ise Kûfe'deki kardeşlerine yardıma gitsinler. İranlılar sabah kalktıklarında onları karşılarında görünce halifenin ana ordu ile oraya gittiğini sanarak korkuya kapılırlar... dedi.

Hz. Ali'yi dikkatle dinleyen Hz. Ömer:

– İşte bu fikri sevdim. Tâbi olunacak en yerinde görüş budur, diyerek Hz. Ali'yi takdir etti.³⁶¹

Hz. Ali'nin ilim ve görüşlerine güveni tam olan Hz. Ömer, din ve devlet işlerinde, dahası büyük küçük her konuda ona başvururdu. Mecliste ve meclis dışında onunla bire bir istişare eder, görüşünü sorardı. Beyt-i Makdis ve Medain fetihlerinde, Nihavend'e giderken daha pek çok konuda Hz. Ali'nin fikrine başvurdu. İlimin kapısı olan Hz. Ali, son derece zeki, bir o kadar da dikkatliydi. Bundan dolayı birçok problemi kolayca çözüyordu.

Allahu Tealâ “*Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal ve şans okları birer şeytan işi ve pisliktir. Bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.*³⁶²” âyeti ile içkiyi haram kıldı. Bu âyete dayanan âlimler, içki içmenin helal olduğunu söyleyenlerin kâfir sayılacağını ve öldürülmeleri gerektiğine hükmettiler. Buna rağmen Şam'dan Yezîd ibn-i Ebî Süfyân gibi bazı kimselerin içki içtikleri, “Bu bizim için helaldir.” dedikleri haberi geldi. Bu kişiler, “*İman edip salih amel işleyenlere tattıkları şeylerden dolayı günah yoktur.*”³⁶³ âyetini delil göstererek içki içmelerinde sakınca görmüyorlardı. Hâlbuki âyette içki haram kılınmadan önceki zamanlarda yenilen ve içilenlerden bahsediliyordu. Haberi alan Hz. Ömer ordu komutanına:

– Adamları etraflarındaki insanlara kötü örnek olmadan hemen bana gönder, diye mektup yazdı. Mektubu alan komutan âyeti tevil ederek içki içenleri Medine'ye gönderdi. Halife bu arada Şûrâ meclisini toplayarak suçlulara nasıl bir ceza vermeleri gerektiğini görüştü. Meclise katılan sahabiler:

– Adamlar Allah'ı yalanlamış, onun emretmediği şeyleri din olarak kabul etmişler. Bu yüzden boyunları vurulmalıdır, dediler. Hz. Ali'nin sükut ettiğini gören Hz. Ömer:

– Bu kişiler hakkında sen ne dersin ey Hasan'ın babası diye sordu. Hz. Ali:

– Benim görüşüm onlara öncelikle yanlışları anlatılıp, tövbe etmeleri teklif edilmelidir. Tövbe ederlerse helali haram sayma suçundan cezalandırılmamalı, yalnızca içki içtikleri için her birine

seksen değnek vurulmalıdır. Eğer gerçekleri öğrenmelerine rağmen tövbe etmeyip görüşlerinde ısrar ederlerse o zaman boyunları vurulmalıdır. Çünkü ancak o zaman Allah'ı yalanlamış ve Allah'ın emretmediği şeyi din olarak ihdas etme suçu işlemiş olurlar, dedi.

Hz. Ali'nin görüşünü benimseyen halife suçlulara hakikati anlatıp onlardan tövbe etmelerini istedi. Suçlular hatalarını anlayıp tövbe edince yalnızca içki içme suçundan dolayı cezalandırıldılar.³⁶⁴

Hicretin on sekizinci yılında Şam ve Filistin tarafında bulunan binlerce Müslüman taun hastalığından öldü. Bölge ile yakından ilgilenen halife yöneticilere mektup yazarak durumlarını sordu. Aldığı cevaplar halifeyi ziyadesi ile üzdü. Beldeleri gezerek halkın ne durumda olduğunu ve taunun etkisini bizzat görmek istedi. Sahabileri çağırıp istişare yaptı. Arzusunu anlatan halife, meclistekilere görüşlerini sordu. Toplantıda bulunan Kâ'bu'l-Ahbâr:

– Ey Müminlerin Emiri! Geziye nereden başlamak istiyorsun diye sordu.

– Irak'tan başlamayı düşünüyorum, dedi. Kâ'b:

– Sakın oradan başlama! Kötülük on parçaya ayrılırsa dokuzu doğudan çıkar, biri batıdan. İyilik on parçaya bölünse dokuzu batıda olur, biri doğuda. Bütün hastalıklar ordadır, dedi. Söz alan Hz. Ali:

– Ey Müminlerin Emiri! Kûfe hicretten sonra hicrettir. Orası İslâm'ın kubbesidir. Öyle bir zaman gelecek ki bütün Müslümanlar orada buluşup Kûfe halkına yardım edecekler, dedi. Sahabîyi dinleyen Hz. Ömer:

– Şam halkı taundan çok etkilendi. Öncelikle oradan başlayayım. Bir süre orada kaldıktan sonra duruma göre diğer beldeleri dolaşayım, dedi.³⁶⁵

Pek çok Şûrâ'ya katılan Hz. Ali'nin yaptığı öneriler genelde kabul görürdü. Onlardan biri de Takvimin başlangıcının tespiti görüşmesiydi. Şurada söz alan Hz. Ali “Başlangıç hicret, ilk ay Muharrem olsun!” diye teklif edince kabul edildi.

İrfan Pınarına Yöneliş

Hz. Ali'nin hikmetin kapısı olduğunu bilen halife, ona yalnızca devlet işlerinde danışmaz, irfanından da istifade ederdi. Her fırsatta sorular sorarak insanları bir de onun gözü ile tanımak ister, sosyal olayları onun penceresinden anlamaya çalışırdı.

Salim ibn-i Abdullah babasından naklen anlatıyor:

“Hz. Ömer bir gün Hz. Ali'ye:

– Bazen birtakım şeylere şahit olur, buna sahip olan kişilere gıpta ederiz. Sana üç şey sormak istiyorum. Onlar hakkında bilgiye sahipsen bildir, dedi. Hz. Ali:

– Nedir diye sordu. Halife:

– İnsanlar bir kişiden hiçbir hayır ve menfaat görmemesine rağmen onu severler. Hiçbir kötülük görmediği kişiye de buğz ederler. Bunun sebebi nedir diye sordu.

– Bu konuda bilgi sahibiyim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*): “Ruhlar grup gruptur. Karşılaştıkları zaman birbirlerini kokularından fark ederler. Tanırlarsa kaynaşır. Hoşlanmadıkları birileriye ihtilaf ederler.” buyurdu, dedi. Hz. Ömer:

– Bu birincisiydi. Söyler misin? İnsanlar konuşurken bazen söyleyecekleri şeyleri unuttur, bazen de net olarak hatırlarlar. Bunun sebebi nedir? Hz. Ali:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu hususta: “Her kalpte perde bulunur. Bunlar ayı gölgeleyen bulutlar gibidir. Ay parlarken bulut önüne geçtiğinde onu kararttığı gibi perde de kalbin önüne geçerek onu karartır. Bulutlar dağılınca ay yeniden parladığı gibi, kalpteki perde kalkınca kalb de

parıldar. Kişi konuştuğu sırada önüne perde gelirse sözlerini unutur, perde kalktığında hatırlar.” buyurdu, dedi. Hz. Ömer:

– Bu ikincisiydi. Söyley misin? İnsan çeşitli rüyalar görüyor. Kimi doğru kimi yanlış çıkıyor, bunun sebebi nedir? Hz. Ali:

– Bu hususta da Allah Resûlü’nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir hadis duydum. “Bir erkek veya kadın uyur, uykuya dalınca ruhu arşa çıkar. Uyandığında arşta yaşadıkları ile birlikte uyanır. Bu halde iken gördüğü rüya sadık rüyadır. Ruh arşa yükselemediği zaman gördüğü rüya ise yalandır.” buyurdu, dedi. Hz. Ömer:

– Yıllardır bu üç şeyin cevabını arıyordum. Beni ölmeden önce soruların cevabına ulaştıran Allah’a hamdolsun, dedi. [366](#)

Hz. Ömer’in Maaşı

Hz. Ömer halife olunca ashabın önde gelenleri ile bir toplantı yaptı. Onlara:

– Sizlerin de bildiği gibi ben ticaretle meşgul olan biriyim. Allah bana ailemin geçimini ticaretle sağlamamı lütfetmişti. Üstlendiğim bu iş ticaret yapmama engel oldu. Ne dersiniz hazine malından almam helal olur mu diye sordu. Sahabilerin çoğu:

– Elbette olur, derken Hz. Ali sessiz kaldı. Onun görüşüne özel bir değer veren halife:

– Sen ne dersin ey Ali diye sordu. Hz. Ali:

– Örfü göre senin ve ailenin geçineceği miktar ne ise ancak o kadar alabilirsin. Bunun ötesi olmaz, dedi. Sahabiler:

– Ali’nin görüşü yerindedir, diyerek Hz. Ömer’e belli bir miktar maaş bağladılar. [367](#)

Hz. Ömer ile Hz. Ali Arasındaki Dostluk

Hz. Ömer can dostu Hz. Ali ile yalnızca devlet işlerini konuşup fikrini almazdı. Özel hayatı ile ilgili konuları da konuşur, onun bilgisine müracaat ederdi. Bir ara rüya konusu kafasına takılmıştı. Bazı şeyler kafasında yerli yerine oturmuyordu. Hz. Ali ile baş başa kaldığı bir gün konuyu ona açtı.

– Bazı rüyalar garibime gidiyor, bir anlam veremiyorum. Mesela biri bir rüya görüyor. Uyandığında rüya gördüğünü bildiği halde sanki rüya onun elinden alınmış gibi hiçbir şey hatırlamıyor. Bazı kişiler de rüya görüyor ama rüyası ona hiçbir şey ifade etmiyor. Bunları düşündüğüm halde neden böyle olduğunu anlamıyorum, dedi. Hz. Ali:

– İsterseniz bunun sebebini size söyleyebilirim ey Müminlerin Emiri! Dedi ve ona cevap olarak Zümer Sûresi 42. âyeti okudu:

“Allah, ölenin ölüm zamanı geldiğinde, ölmeyenin ise uykusunda iken canını alır. Ölümüne hükmettiği canı alır, diğerini belli bir zamana kadar bırakır. Şüphesiz bunda iyi düşünecek bir kavim için ibretler vardır.” [368](#)

Hz. Ali’nin ilim, feraset ve takvasına güvenen halife zaman zaman yanına gider:

– Ey Ebû Hasan bana nasihat et! derdi. Yine o anlardan biriydi. Hz. Ali kendisinden öğüt isteyen halifeye şunları söyledi:

– Yakînini şüpheye, ilmîni cehalete çevirme! Zannını asla hakkın yerine koyma! İyi bil ki dünyadan sana düşen pay ancak sana verilip de senin aldıkların, taksim edilenden sana düşenler ve giyip eskittiğin elbiseler kadardır, dedi. Halife:

– Doğru söyledin ey Hasan’ın babası, dedi. Teşekkür ederek yanından ayrıldı. [369](#)

Dönemin Kadısı Hz. Ali

Hiz. Ömer ve Hiz. Osman döneminin kadısı Hiz. Ali idi.³⁷⁰ Hiz. Ali'nin verdiği hükme son derece güvenen Hiz. Ömer konuşmalarında bunu açıkça belirtmekle kalmaz halka duyururdu. Bir keresinde minberden halka bir konuşma yaparken şöyle dedi:

– Bizim en iyi hüküm verenimiz Ali, en iyi Kur'ân okuyanımız Übey'dir...³⁷¹

Hüküm verirken oldukça dikkatli ve titiz davranan Hiz. Ali, gerekli araştırmaları yaptıktan sonra karar verirdi. Suçlular genelde halifeye başvururdu. Halife bazen kendi hükmeder, bazen davayı Hiz. Ali'ye sevk eder, kimi zaman da görüşüne başvururdu. O olaylardan biri şöyle anlatılıyor:

“Bir gün gözleri yaş dolu bir kadın Hiz. Ömer'e geldi.

– Ben zina ettim. Lütfen beni recmet, diye yalvardı. Hiz. Ömer:

– Olmaz. Bana dört şahit getirmeden seni recmetmem, dedi. Kadın:

– Olur, getiririm, dedi. Oradan ayrıldı. Bir süre sonra dört şahitle halifenin huzuruna geldi. Şahitleri dinleyen halife kadının recmedilmesine karar verdi. Olanları izleyen Hiz. Ali itiraz etti:

– Ey Müminlerin Emiri! Cezalandırma işlemini durdur. Kadını çağırıp ‘Niçin zina ettin?’ diye sor. Belki geçerli bir özrü vardır, dedi. Hiz. Ali'yi dinleyen halife hanımı yanına çağırtdı.

– Niçin zina ettin diye sordu. Kadın:

– Ailemin bir devesi vardı. Onunla yolculuğa çıkmış, yanıma yalnızca su almıştım. Devemin sütü yoktu. Bizim bir ortağımız vardı. O da yolculuğa çıkmış, benim gibi yanına su almıştı. Lakin onun devesinin sütü vardı. Yolda su kabım delindi, suyum akıp gitti. Susayınca adamdan su istedim.

– Kendini bana teslim etmezsen sana su vermem, dedi. Ben:

– Bunu asla yapmam, dedim. Zaman geçtikçe susuzluğum artıyordu. Dayanma gücüm gittikçe azalıyordu. Tekrar tekrar su istedim, yalvardım. Ama o her seferinde:

– Bana teslim olmazsan kesinlikle su vermem, diye diretti. Her seferinde reddettim. Bir süre sonra susuzluktan ölecek hâle geldim. Ruhum bedenimden ayrılacak gibiydi. Tahammül gücüm kalmayınca adamın teklifini kabul etmek zorunda kaldım.

Kadın sözünü bitirince Hiz. Ali halifeye döndü: “Allah size ancak ölüyü (leşi), kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesileni yemeyi haram kaldı. Her kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa, başkasının hakkına saldırmadan ve haddi aşmadan bir miktar yemesinde bir mahzur yoktur. Şüphesiz Allah çokça bağışlayandır.” Bakara, 2/173 âyetini okudu. Sonra:

– Ben içinde bulunduğu durumun, bu hanım için âyette bahsedilen mecbur kalma hâli olduğu görüşündeyim, dedi. Bunun üzerine Hiz. Ömer kadının recm edilmesi emrini iptal etti.³⁷²

Çok zeki ve bir o kadar dikkatli olan Hiz. Ali, gelen davalarda kimsenin aklına gelmeyecek ipuçlarını yakalar, problemi kolayca çözerdi. Hiz. Ömer döneminde bir kadın Medineli gençlerden birinden hoşlanıyordu. Gence yakın olmak istedi. Fakat iffet timsali olan genç kadını reddetti. Hayır cevabına kızan kadın, gence tuzak kurdu. Bir yumurtayı kırdı, sarısını yere attı, beyazını eteğinin ön tarafına serpti. Sonra çığlık çığlığa halifenin yanına koştu.

– Şu adam bana galip gelip nefsimi hâkim oldu. Ailemin yanında beni rezil etti, dedi. Etrafındaki hanımlara elbisesine serptiği yumurta akını göstererek:

– Bakın beni ne hâle getirdi, diye ağladı, dövünüp yırtındı. Kadının sözlerini duyan Hiz. Ömer güngörmüş hanımlara:

– Gidip durumu öğrenin bana haber verin, dedi. Kadınla konuşan hanımlar, eteğindeki izleri inceledikten sonra geri döndüler:

– Kadının elbiselerinde meni izleri var. Galiba bahsettiği genç kadına saldırmış, dediler. Neye

uğradığını şaşırın genç çaresizlik içinde halifeye yalvarmaya başladı.

– Ey Müminlerin Emri! Beni bu beladan kurtar. Vallahi ben hiçbir kötülük yapmadım. Başkasının namusuna yan gözle bakmadım. Tam tersi kadın kendini bana arz ettiği halde ondan kaçıp durdum, dedi. Ortada açık delil varken gencin sözlerinin bir kıymeti yoktu. Halife yine de: “Suçlusun!” diyerek kestirip atmadı. Yanında bulunan Hz. Ali’ye döndü:

– Ey Hasan’ın babası! Kadınla gencin işleri hakkında sen ne dersin diye sordu. Hz. Ali kadına elbisesini değişmesini, üzerindeki elbiseyi kendine getirmesini söyledi. Emri yerine getirilince elbiseyi aldı, büyük bir dikkatle incelemeye başladı. Sonra orada bulunanlara:

– Bana kaynayan su getirin, dedi. Su gelince onu dava ile ilgili elbisenin üzerine döktü. Bir süre bekledi. Elbisenin üzerindeki yaşlık kuruyunca yumurta akı kaskatı kesildi. Yaşlığın yumurta olduğu belli oldu. Sahabî emin olmak için kokladı. Gerçekten yumurtaydı. Kadını biraz sıkıştırdıca konuşup her şeyi itiraf etti.[373](#)

Ali ibn-i Ebî Tâlib’e Sorun!

İlim şehrinin kapısı olan Hz. Ali, Hz. Ebû Bekir zamanında olduğu gibi Hz. Ömer döneminde de fetva veren sahabîlerin başında geliyordu. Hz. Ömer fetva sormak için kendisine gidenleri çoğunlukla Hz. Ali’nin yanına gönderirdi. Abdullah ibn-i Mesûd, Abdullah ibn-i Ömer, Abdullah ibn-i Abbas, Hz. Âişe gibi ilim otoriteleri kendilerine soru soranları zaman zaman Hz. Ali’ye yönlendirirlerdi. Hz. Ömer kendine fetva sormak için gelenlere çoğu zaman:

– Gidip Ali ibn-i Ebî Tâlib’e sorun! derdi. Bir gün bir adam Hz. Ömer’in yanına gitti:

– Ben gemi, at veya deve ile hacca gidiyorum. Nerede ihrama girmeliyim diye sordu. Hz. Ömer:

– Ali’ye git. Ona sor, dedi. Adam Hz. Ali’ye gidip sordu. Hz. Ali:

– Memleketinde gemiye binip yolculuk yapacağın yerde, dedi.[374](#)

Hz. Ömer hilafeti zamanında birçok kişiyi bu şekilde Hz. Ali’ye yönlendirdi.

Bir gün bir adam hastalanan devesini Medine’ye götürdü. Çarşıya varıp sattı. Satarken (cahiliyede yapıldığı gibi) devenin baş ve ayaklarını satıştan istisna etti. Anlaşmaya göre alıcı deveyi kestiği zaman baş ve ayakları satıcıya verecekti.

Deve iyileşince alıcı onu kesmekten vazgeçti. Birkaç gün sonra satıcı alıcının kapısını çaldı. Devenin başını ve ayaklarını istedi. Adam deveyi kesmekten vazgeçtiğini söyleyince tartışılar. Anlaşmazlık büyüyünce halifeye başvurdular. Durumu anlatıp ne yapmaları gerektiğini sordular. Adamları dinleyen Hz. Ömer:

– Ali ibn-i Ebî Tâlib’e gidin. Bana anlattıklarınızı aynen ona anlatıp sorunuzu sorun. Size ne yapmanız gerektiğinizi söyler, dedi. Adamlar oradan ayrılıp Hz. Ali’nin yanına gittiler. Olanları anlatıp fetva sordular. Hz. Ali alıcıya döndü:

– Deveyi alıp çarşıya gidin. Orada satışa sunun. Bu şekilde deveye verilen en yüksek fiyatı belirleyin. O fiyata göre baş ve ayakların değerini tespit edin. Alıcı buna göre devenin baş ve ayakların değerini satıcıya ödesin, dedi.[375](#)

Bir gün iki adam Hz. Ömer’in huzuruna giderek boşanma hakkında soru sordular. Hz. Ömer bir şeye tutunarak ayağa kalktı. Adamlarla birlikte yürümeye başladı. O yürüyor adamlar onu takip ediyorlardı. Mescid-i Nebevî’nin kapısına gelince durdu. İçerde başını önüne eğmiş öylece duran biri vardı. Halife o kişinin yanına gidip başında dikildi.

– Ey başını önüne eğen kişi! Cariyenin talakı hakkında ne dersin diye sordu. Adam hiç ses çıkarmadan başını kaldırıp halifeye baktı. İki parmağı ile işaret ederek cevap verdi. Halife adamlara döndü:

– İki talakla boş olur, dedi. Halifeyi hayretler içinde izleyen adamlar olanlara bir anlam veremediler. Sonunda dayanamayıp:

– Sübhanallah! Müminlerin Emiri olduğundan dolayı meselemizi çözmen için sana geldik. Sense bizi alıp şu adamın yanına getirdin. Adam sana cevap bile vermeyip sadece parmakları ile işaret etti. Adamın işaretine dayanarak sorumuza cevap verdin, diye sitem ettiler. Hz. Ömer gayet sakindi.

– Siz onun kim olduğunu biliyor musunuz?

– Hayır bilmiyoruz.

– O Ali ibn-i Ebî Tâlib'dir. Şahadet ederim ki Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun hakkında “Eğer yedi gökte bulunan varlıklar terazinin bir kefesine, Ali'nin imanı terazinin diğer kefesine konulsa Ali'nin imanı onlardan daha ağır gelirdi.” buyurdu.³⁷⁶

Hilafete Vekâlet

İslâm'ın medarı iftiharları olan dört halifeyi birbirine düşman gibi gösterenlere inat, onlar birbirlerini çok sever, makamlarını defalarca teslim edecek kadar güvenirlereydi. Nasıl olmasın ki! Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlardan sitayişle bahsettiğini her iki taraf da bizzat kendi kulakları ile duymuşlardı. Hz. Ali onlardan birini şöyle anlatıyordu:

“Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yanında oturduğum sırada Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in bize doğru geldiğini gördüm. Onlara bakan Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana döndü:

– Ey Ali! Bunlar nebi ve resûllerden sonra Cennet halkının yaşlı ve gençlerinin efendileridir, buyurdu.”³⁷⁷

Hız. Ömer, Hız. Ali'yi yerine vekil bırakarak bir grup sahabî ile birlikte Medine'den ayrıldı. Maksudı büyük bir ordu hazırlayarak Farslılara karşı savaşı komuta etmektir. Aves'e veya Sırar'a varıldığında mola verildi. O sırada Hız. Abbâs, Hız. Osman ve Abdurrahman ibn-i Avf halifenin yanına giderek savaşa çıkmasının doğru olmadığını söyledi ve istişare etmesini tavsiye ettiler. Halife fikirlerine son derece önem verdiği Hız. Ali'nin toplantıda olmamasının doğru olmayacağını düşündü. Hız. Ali ve Talha ibn-i Ubeydullah'a mektup yazarak yanına çağırtdı. Onlar gelince istişare meclisini topladı. Söz alan halife:

– Irak'a gitmek için yola çıkmışken sözlerine itimat ettiğim kişiler beni alıkoydular. Bu husustaki düşüncelerinizi söyleyin, dedi. Hız. Ali ve Abdurrahman ibn-i Avf gibi birkaç sahabî hariç kimse Hız. Ömer'in cepheye gitmesine itiraz etmedi. Söz alan Abdurrahman ibn-i Avf:

– Siz giderseniz yaşanan tüm olumsuzluklar diğer cephelere yansır. Bütün Müslümanların eli zayıflar. Birini komutan olarak atayıp geri dönmeniz daha uygun olur, dedi. Ondan sonra Hız. Ali söz aldı:

– Bana göre de Medine'ye dönmeli, Irak'ta bulunan komutanlara mektup yazarak çevre kabilelerden asker toplamalarını, bu şekilde kendilerini savunmalarını emretmelisiniz. Pek çok Arap kabilesi cihada çıkmak veya bir yerlere hicret etmek istiyor. Onları da Irak'a yönlendirirsiniz. Sayıları arttığında ilk Müslümanlardan olan bir sahabîyi başlarına atarsınız, dedi. Hız. Ali'nin sözlerini yerinde bulan Hız. Ömer Medine'ye döndü. Müsenna'ya mektup yazarak çevresindeki kabileleri cihada çağırmasını, yardım gelmeden kimse ile savaşa kalkışmamasını emretti.³⁷⁸

İkinci kez Kudüs'e giderken Hız. Ali'yi yerine vekil olarak bıraktı. Ebû Ubeyde ibn-i Mesûd Beytü'l-Makdis'i kuşatınca halk, fethedilen Şam kentleri ile aynı koşullarda barış yapmak istediklerini bildirdiler. Ancak bir şartları vardı. Barışı Hız. Ömer ile yapmak istiyorlardı. Halifeye bir mektup yazan sahabî halkın teklifini Hız. Ömer'e bildirdi. Teklifi olumlu karşılayan Hız. Ömer Kudüs'e gitmeye karar verdi. Hız. Ali'yi çağırarak düşüncesini bildirdi. Hız. Ömer hakkında endişe duyan Hız. Ali:

– Nereye gidiyorsun? Nefsine haksızlık ediyorsun. Her taraf düşman dolu, dedi. Hz. Ömer:

– Hz. Abbas hayatta iken cihada gitme fırsatını değerlendirmek istiyorum. Beni değil Hz. Abbas'ı kaybederseniz asıl o zaman kötü günler yaşar, ipin koptuğu gibi birbirinizden koparsınız, dedi. Dediği gibi de oldu. Hz. Abbas Hz. Osman'ın şehadetinden iki yıl önce vefat ettikten sonra fitne ortaya çıktı.

Halifenin kararlı olduğunu gören Hz. Ali daha fazla üstelemedi. Hz. Ali'yi yerine vekil bırakan halife yola çıktı. [379](#)

Halife hilafetinin sonlarına doğru hicretin yirmi üçüncü yılında müminlerin anneleri ile birlikte hac yapmak üzere Medine'den ayrıldığında yine Hz. Ali'yi yerine vekil bıraktı. [380](#)

Örnek Cömertlik

Hz. Ömer Yenbû' arazisini Hz. Ali'ye ikta olarak vermişti. Arazi devletin, kullanma hakkı Hz. Ali'nin olacaktı. İktayı kabul eden Hz. Ali bir süre sonra araziden bir kısmını halifeden satın aldı. Aldığı arazide kuyu kazmaya karar veren Hz. Ali, araştırma sonunda en uygun yeri tespit etti. Çalışanlara bu yeri kazmalarını söyledi. Adamlar kazmaya başladılar. Biraz derine indiklerinde yüzlerine su fişkırdı. Çok fazla olan su deve boynu kalınlığında çıkıyordu. Sevinç çılgınlıkları atan adamlar, birbirlerine sarıldılar. Ardından koşup Hz. Ali'ye müjde verdiler.

Aldığı habere ziyadesi ile sevinen Hz. Ali, verilen ikta arazisini zengin veya güçlü olmak için kullanmadığı gibi su kuyusunu da bu maksatla kullanmadı. Zira onun birilerinin sandığı gibi güçlü olmak, iktidar erkini kullanmak gibi bir derdi yoktu. Hele iktidar hırsı hiç yoktu. Hayatının her ânı buna şahittir. Onun hakkın hâkim olması için yaptığı mücadeleyi iktidar mücadelesiymiş gibi sunanlara, hâşâ iktidar uğruna kan döktüğü iftirasını atanlara binlerce kez yazıklar olsun.

Bilakis o her zaman olduğu gibi elindeki imkânı bazı yüzlerin ak bazılarının kara olacağı o günde yüzüm ak olsun diyerek Allah yolunda kullandı. İşte şimdi açılan bu kuyuyu ve kendine verilen araziyi Allah rızası için fakirlere, miskinlere, yolda kalmışlara bağışlıyordu.

Sonradan bir problem çıkmaması için bağışını bir yazı ile tescil etti.

“Bu Ali ibn-i Ebî Tâlib'in emri ve malı konusundaki hükmüdür:

Yenbû', Vadi'l-Kura ve Üzniye'de bulunan arazilerimi Allah yolunda, Allah için, onun rızasını umarak bağışladım. Ondan savaş ve barış zamanlarında Allah rızası için, onun yolunda infak edilsin. İslâm ordusunun askerlerine, yakın uzak akraba ve dostlara verilsin. O satılamaz, hibe edilemez, benim sağlığımda ve ölümünden sonra miras olamaz. Bunu yalnızca Allah rızası ve ahiret yurdunu kazanmak için istiyorum. Ancak Allah rızasını isterim. Hayırları kabul eden, varis kılan odur. O varis kılanların en hayırlısıdır.

Bu benimle Allah arasında yapılmış bir anlaşmadır.” [381](#)

Hz. Ali'yi Kıskananların Karşısına Dikilen Halife

Ehl-i Beyt'i kıskanma, onun kıymetini idrak edememe hastalığı Hz. Ömer döneminde de devam etti. O dönemde kıskançlık okları daha çok Hz. Ali'ye çevriliyordu. Bunu fark eden Hz. Ömer onu savunur, Allah ve Resûlü katındaki değerini anlatarak insanları uyarırdı. Kadir kıymet bilmekten bihaber olan insanların Hz. Ali'ye yüklendiklerini ve onun hakkında ileri geri konuştuklarını gören Hz. Ömer, çok kızdı.

– Ali'yi incitip durmayı bırakın. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun hakkında pek çok hasletten bahsetti. Vallahi onlardan birinin Hattâboğulları'nda olması üzerlerine doğan şu güneşten daha hayırlıdır. Bir gün Hz. Ebû Bekir, Abdurrahman ibn-i Avf, Osman ibn-i Affân, Ebû Ubeyde ibn-i Cerrâh'ın da içinde bulunduğu bir grupla Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyarete gittik.

O sırada Hz. Ümmü Seleme'nin evindeydi. Kapısına vardığımızda Ya'lâ ile karşılaştık. Duvara yaslanmış öylece duruyordu.

– Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ziyarete geldik. İçeri girmemiz için izin ister misin diye rica ettik.

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şu an evinde istirahat buyuruyor. Mescid-i Nebevî'de bekleyin birazdan yanınıza gelir, dedi. Biraz sonra Ali ile birlikte yanımıza geldi. Oturunca hemen etrafına halkalandık. Ali'ye dayanarak oturuyordu. Elini Ali'nin dizine koydu.

– Seninle iftihar ediyorum ey Ebû Tâlib'in oğlu! Sende bulunan yedi güzel hasletten dolayı insanlar seni (kıskanıp) çekişecekler. O hasletler başkasında bulunsa da sen yine de o kişiden daha faziletli olacaksın.

Sen bana ilk iman eden, yanımdan ayrılmayan kişisin. Allah'ın dinindeki önemli zamanları en iyi bilen, onların hakkını en iyi yerine getiren kişisin. Halka en iyi davranan, haklarını adaletle gözetmen birisin. Allah katında en büyük meziyete sahip insansın, buyurdu. Ravi yedincisini unuttum der. [382](#)

Bir seferinde bir adamın bir sebepten dolayı Hz. Ali ile çekiştiğini gören Hz. Ömer çok sinirlendi:

– Senin münafıklardan biri olduğunu sanıyorum, diye çıkıştı. Adam şaşırınca:

– Çünkü Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun hakkında “Senin benim yanımdaki durumun; Harun'un, Musâ'nın (*aleyhisselâm*) yanındaki durumu gibidir. Ancak benden sonra bir peygamber gelmeyecektir.” buyurdu. Buna rağmen sen hâlâ kalkmış onunla çekişiyorsun, dedi. [383](#)

Hz. Ali'ye karşı hürmette kusur etmeyen halife kıymetini bilir, bunu açıkça göstererek hâl ve sözleriyle insanlara örnek olurdu.

Halife bir gün Mescid-i Nebevî'de insanlarla oturmuş sohbet ediyordu. Sohbet sırasında bir adam Hz. Ali hakkında ileri geri konuştu. Çok üzülen ve bir o kadar kızan halife adamı susturdu. Ravza-i Mutahhara'yı gösterdi:

– Şu kabrin sahibini tanıyor musun? İstersen ben söyleyeyim. O Muhammed ibn-i Abdullah ibn-i Abdulmuttalib'tir (*sallallahu aleyhi ve sellem*). Düşüncesizce konuştuğun adam ise Ali ibn-i Ebî Tâlib'tir. Ali'den bahsetmek istersen onun hakkında güzel sözler söyle. Vallahi, iyi bil ki onu üzer ve incitirsen şu kabirde yatan zatı kızdırmış olursun, diyerek adamı uyardı. [384](#)

Hz. Ömer Dönemindeki Aile İlişkileri

Hz. Ömer döneminde Ehl-i Beyt'ten birçok kişi evlendi. Hz. Ali, Hz. Zeyneb'in kızı Ümâme ile, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm, Hz. Ömer ile, Hz. Hasan, İmrü'l-Kays'ın kızı Selmâ ile, Hz. Hüseyin ise Rübâb Hanım ile evlendi. Hanımını takdir eden ve onun için şiir söyleyecek kadar çok seven Hz. Hüseyin'in Sekine adında bir kızı oldu.

Hz. Zeyneb gençlik çağına geldiğinde pek çok talibi oldu. Hz. Ali taliplerin hepsine “hayır” dedi. Zira önceden beri en çok istediği şey, kızlarını kardeşi Hz. Cafer'in oğulları ile evlendirmektir. Hz. Zeyneb gençlik çağına girince onu ahlak timsali Abdullah ibn-i Cafer ile evlendirdi. [385](#) Abdullah şiirlere konu olacak kadar cömert biriydi. Hiçbir zaman evinden misafir eksik olmazdı. Eşi gelenleri en güzel şekilde ağırlar, hizmette kusur etmezdi. Örnek bir evlilikleri olan aile çok mutluydu. Ali, Avn, Abbas, Muhammed, Ümmü Gülsüm adlarında beş çocukları oldu. Her birinin doğumu ile yuvaları daha da şenlendi.

Ehl-i Beyt'i çok seven Hz. Ömer, öteden beri onlarla daha yakın olmak için kopmaz bir bağ kurmak istiyordu. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) “Kıyamet günü bütün nesepler ve vesileler kesilecek yalnızca benim nesebim ve vesilem kalacaktır.” [386](#) sözlerini duyduktan sonra bu arzusu daha çok arttı. Pek çok sahabî gibi onun da hayatta en çok istediği şey Efendimiz'in

soyundan gelen biri ile evlenerek hadiste bildirilen fazilete ulaşmaktı. Bu arzusunu gerçekleştirmek için Hz. Fâtıma'ya talip olduysa da hayır cevabı aldı. Çok istemesine rağmen diğer kızlarına talip olma fırsatı bulamadı. Ümidini kesmeyen Hz. Ömer, hâlâ Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) soyundan gelen biri ile evlenmek istiyordu. Kızlarının dördü de vefat eden Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) üç kız torunu vardı. Bunlardan Ümâme Hz. Ali ile evlenmişti. Zeyneb ile Ümmü Gülsüm ise henüz küçüklerdi.

Birkaç yıl bekleyen Hz. Ömer, hicretin on yedinci yılında bir gün Hz. Ali'ye konuyu açtı.

– Kızın Ümmü Gülsüm ile evlenmek istiyorum.

Hz. Ali kızlarını öteden beri Mûte'de şehit olan kardeşi Hz. Cafer'in oğulları ile evlendirmek istiyordu. Düşüncesini gizlemedi:

– Ben kızlarımı Cafer'in oğulları ile evlendirmeyi düşünüyorum, dedi. Hz. Ömer ısrar edince Hz. Ali:

– O henüz küçük, dedi. Hz. Ömer hâlâ ısrar ediyordu.

– Lütfen kızını benimle evlendir ey Ali! Sen de biliyorsun ki, yeryüzünde onu benden daha fazla gözetip rahat ettirecek biri yoktur, dedi. Hz. Ali yine:

– Kızımın yaşı daha çok genç ey Müminlerin Emiri, dedi. Hz. Ömer:

– Ben nefsanî bir arzudan dolayı değil, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hadisine nail olmak için evlenmek istiyorum, dedi. Hz. Ömer'in ısrar ettiğini gören Hz. Ali:

– Olur, diyerek razı oldu. Ancak kesin bir söz vermekten kaçındı, son sözü söylemeden önce kızı ile Hz. Ömer'i görüştürmek istiyordu. Ancak halifeye olan saygısından dolayı onun gelmesini uygun bulmadı. Kızına söylemenin de erken olduğunu düşündü. Bunun için kızını bir bahane ile halifeye gönderdi. Onu göndermeden önce Hz. Ömer'e:

– Ümmü Gülsüm'ü sana göndereyim, onunla görüş, olur dersen seninle nikâhlarım, dedi. Kızını yanına çağırdı.

– Üzerine bir örtü örtüp, halife'nin yanına git! Giderken şu hırkayı eline al. Oraya varınca halifeye ver. Ona: “Babam sana selam söyledi. Konuştuğunuz bu hırkayı sana gönderdi.” de. Eğer hırkadan hoşlanır alırsa orada bırak, yoksa bana geri getir, dedi. Hırkayı alan Hz. Ümmü Gülsüm bir refakatçi ile birlikte Hz. Ömer'in evine gitti. Kapıyı açan kişi gelenleri içeri buyur etti. Huzura varınca hırkayı ona uzattı.

– Babamın selamı var, bunu size gönderdi, dedi. Hz. Ömer:

– Ve aleyküm selam, deyip hırkayı aldı ve:

– Allah seni de babamı da hayra erdiresin. Sözleri ve gönderdiği hediye bizim kabulümüzdür, dedi. Cevabı alan Hz. Ümmü Gülsüm daha fazla beklemeden babasının yanına geri döndü. Olanlardan bir şey anlamamıştı. Babasının yanına dönünce:

– Ey babacığım! Halife gönderdiğin hırkaya bakmadı bile. Sadece bana baktı, dedi.

Vaktin geldiğini düşünen Hz. Ali, kızı Ümmü Gülsüm'ü karşısına aldı, konuyu anlatıp fikrini sordu. Kızı sessiz kalınca evliliğe rıza olduğunu anladı. Hz. Ömer'e haber göndererek teklifini kabul ettiğini, isterse nikâhlarını kıyabileceklerini bildirdi.

Hz. Ömer, aldığı haberden dolayı çok sevindi. Doğruca Mescid-i Nebevî'ye Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) minberinin yakınında oturan Muhacirlere yanına gitti. Hz. Osman, Zübeyr ibn-i Avvâm, Talha ibn-i Ubeydullah, Abdurrahman ibn-i Avf'ın içinde bulunduğu gurubun arasına oturdu. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) soyundan biri ile evlenmekten dolayı çok mutluydu. Sevinçten yerinde duramıyordu. Sahabîlere:

- Evleniyorum. Beni kutlayın diyerek sevincini paylaşmalarını istedi. Sahâbiler:
- Kiminle ey Mûminlerin Emiri diye sordular. Hz. Ömer:
- Ümmü Gülsüm bint-i Ali ile, dedi. [387](#)

Evlilik kararı verilince hemen düğün hazırlıklarına başlandı. Hicretin 17. yılının Zilkade ayında güzel bir düğün yapıldı. Hz. Ömer Ümmü Gülsüm için mehir olarak 40.000 dirhem verdi. Uzun yıllar Hz. Ömer ile evli kalan Hz. Ümmü Gülsüm çok mutlu oldu. Zeyd ve Rukiye adında iki çocuğu oldu. Halifeden çok şey öğrenerek, güzel ahlakla bezendi. Vefat edinceye kadar her zaman eşine maddi manevi destek oldu.

Peygamber torunu Hz. Ümmü Gülsüm, pek çok gece derin uykusundan kalktı, eşi ile insanların yardımına koşarak, dertlerine çare olmak için çırpındı. Her zaman insanlara hizmeti kendine şiar edinen eşinin yanında oldu. Eşini engellemek bir yana işini kolaylaştırmak hatta yardımcı olmak için elinden geleni yaptı.

Hz. Ömer tıpkı Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) eş ve kızlarına tavsiye ettiği gibi sevgili eşine zühdü tavsiye etti. Hz. Ümmü Gülsüm de “Ben halife hanımıyım.” demeden hizmet etti, eşinin tavsiyelerini kabul ederek zahide hanımlar gibi yaşadı.

İbn Kesîr anlatıyor:

“Hz. Ömer'in komutanlarından Sâriye, İran ordularını yenmiş büyük ganimetler elde etmişti. Ganimetlerin beşte birini Medine'ye gönderdi. Gönderilenler arasında Hz. Ömer'e hediye edilmek üzere konulmuş göz alıcı kıymetli mücevherler de vardı. Komutanın elçisi Medine'ye geldiğinde Hz. Ömer asası elinde, ayakta durmuş bir grup Müslümana yemek ikram ediyordu. Elçi onu tanımıyor, o da elçiyi tanımıyordu. Yanlarına yaklaşır selam verdi. Selamı alan Hz. Ömer adama:

– Otur, sen de ye, dedi. Adam sofraya oturarak yemeye başladı. Yemek bitince Hz. Ömer kalkıp evine gitti. Yemeğini bitiren elçi, getirdiği malları halifeye teslim etmek için ayağa kalktı. Sofradakilere:

– Mûminlerin Emiri'nin evi nerede diye sordu. Tarif edilince malları da yanına alarak halifenin evine gitti. İzin isteyerek içeri girdi.

Hz. Ömer eve gittiğinde eşini içeri buyur eden Hz. Ümmü Gülsüm, hemen yemek hazırlayıp sofraya kurmuştu. Tam yemeye başlayacaklarında adam çıka geldi. Hz. Ömer, adamın biraz önce doymadığını yemek için evine geldiğini sanarak misafiri sofraya davet etti. Sofrada ekme, zeytin ve tuz vardı. Birlikte yemek yedikten sonra elçi:

– Ben Sâriye ibn-i Zenim'in elçisiyim ey Mûminlerin Emiri! dedi. Hz. Ömer ona:

– Merhaba hoş geldin, diyerek iltifat etti. Yanına yaklaşarak büyük bir tevazu ile dizini dizine değdirip ondan yaptıkları savaş hakkında bilgi aldı. Elçi getirdiği kıymetli eşyaları Hz. Ömer'e sundu. Onları komutanın kendisine hediye olarak gönderdiğini söyledi. Hz. Ömer kendisine gönderilen hediyeleri kabul etmeyip, askerlere dağıtılmak üzere geri gönderdi. [388](#)

Bizans İmparatoru Müslümanlarla savaşmayı bırakıp anlaşma yapınca, İmparator ile halife arasında yazışmalar başladı. Akıllı ve aktif bir hanım olan Ümmü Gülsüm annemiz aradaki ilişkiyi daha da güçlendirmek için kraliçeye güzel bir mücevher kutusu, koku, içecek gibi hediyeler hazırlayıp İmparatora giden elçi ile gönderdi.

Hediyeleri alan kraliçe, bir peygamber torunundan geldiği için çok sevindi. Onları değerli kutulara koyup özenle sakladı. Arkadaşlarını ve cariyelerini yanına çağırdı, hediyeleri gösterip sevincini onlarla paylaştı. Hemen bir teşekkür mektubu yazdı. Kıymetli hediyeler hazırlatıp, gelen elçi ile Hz. Ümmü Gülsüm'e gönderdi. Annemiz birbirinden güzel olan hediyeleri çok beğendi. Ancak kraliçeden hediyeler geldiğini duyan Hz. Ömer, hemen ezan okutarak halkın toplanması için bir

duyuru yaptırdı.

Vakitsiz okunan ezan Müslümanların önemli bir iş için çağrıldığı anlamına geliyordu. Endişelenen Müslümanlar hemen Mescid-i Nebevî'ye koşular. Hz. Ömer gönderilen hediyeleri anlatarak, eşinin bu hediyeleri alamayacağını söyledi. Sahabilerin çoğu Hz. Ümmü Gülsüm'ün hediyeleri almasında bir mahzur olmayacağını söyledilerse de Hz. Ömer:

– Eğer o Müminlerin Emiri'nin eşi olmasaydı, kraliçe yine de bu hediyeleri ona gönderir miydi diyerek hediyeleri alıp Beytü'l-Mâl'e gönderdi. Eşinin bütün bunları Allah rızası için yaptığını bilen annemiz, olanları duyunca eşine kızmak bir yana teşekkür ederek dua etti. [389](#)

[349](#) Müsned, 7462; İbn Hibban, *Sahih*; 6965.

[350](#) Hâkim, *Müstedrek*, 3/169.

[351](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/22.

[352](#) Makrîzî, *İmtâu'l-esma'*, 6/165, 10/52; Kâdi İyâz, *Şifâ*, 2/278.

[353](#) İbn Asâkir, *Tarih'i-Dimeşk*, 14/69.

[354](#) Taberî, *Tarih*, 630; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/502; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/21; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1597.

[355](#) Gazalî, *Makâmatü'l-Ülemâ*, 161.

[356](#) İbn Hacer, *İsâbe*, 1721; Mizzî, *Tehzib'ul-Kemâl*, 1323; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/127.

[357](#) Makdisî, *Ensâb*, 416.

[358](#) İbn Hacer, *İsâbe*, 1721; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 2/1284; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/128; Mizzî, *Tehzibü'l-kemâl*, 1323; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 140.

[359](#) İbn Hacer, *İsâbe*, 1721; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/127; Mizzî, *Tehzibü'l-kemâl*, 1323.

[360](#) İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 493. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Hilal&Abdullah KARA, *Üç Bilal*.

[361](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/7; Taberî, *Tarih*, 647, 678.

[362](#) Mâide Süresi, 90

[363](#) Mâide Süresi, 93

[364](#) İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 2/128; Kal'acı, *Mevsü'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 95.

[365](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi'l-Tarih*, 2/561.

[366](#) Hâkim, *Müstedrek*, 4/439; Ebû Nu'aym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2026.

[367](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/277; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi'l-Tarih*, 2/504; Şâmî, *Sübülü'l-Hüdâ*, 7/97.

[368](#) Sallabî, *Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 150.

[369](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/67.

[370](#) Taberî, *Tarih*, 582.

[371](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/24.

[372](#) Abdurrezak, *Musannef*, 7/326; el-Hindî, *Kenzü'l-ummal*, 13599; Kalacî, *Mevsü'atü fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 112.

[373](#) İbn Kayyûm, *Turuku'l-hikmet*, 48; Sallabî, *Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 1/144.

[374](#) İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 1/162; İbn Kesîr, *Tefsîr*, 2/103; Kal'acı, *Mevsü'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 208.

[375](#) Abdurrezak, *Musannef*, 8/194; *Mevsü'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 138.

[376](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/389; *Mevsü'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 437.

[377](#) Müsned, 1/602.

[378](#) İbn Hibban, *es-Siretü'n-nebeviyye*, 2/461; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/450; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1044; el-Külâî, *İktifâ*, 2/415. (Bazı kaynaklar bu olayın H.14'te Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs'ın Irak ordu komutanlığına atanması sırasında olduğunu nakleder.)

[379](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/500.

[380](#) Sallabî, *Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 1/146.

[381](#) Abdurrezak, *Musannef*, 10/375; Kal'acı, *Mevsü'atü Fıkh-ı Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 626.

[382](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/65; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/315.

[383](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/345.

[384](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/77.

[385](#) İbn Hacer, *İsâbe*, 4593.

[386](#) Ibn Hacer, *Isābe*, 12229.

[387](#) Hâkim, *Müstedrek*, 3/142; Heysemî, *Mecmau 'z-zevâid*, 173; Aburrezzak, *Musannef*, 6/162; Ibn Sa'd, *Tabakât*, 8/463; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 2/537; İbn Abdilber, *İstiâb*, 4/1954; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 7578; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, 10/201; İbn Abdî rabih, *Ikdü'l-ferid*, 7/88.

[388](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 7/130; Taberî, *Tarih*, 4/178.

[389](#) Taberî, *Târih*, 2/61.

Halife Seçimi

Hz. Ömer suikasta uğrayıp ağır şekilde yaralanınca etrafındakiler:

– Ey Müminlerin Emiri! Senden sonra halife olacak kişiyi seçer misin, diye rica ettiler. O Hz. Ali’yi kastederek:

– Ben de sizler gibi ümmeti bir arada tutacak, işlerini hakka riayet ederek yürütecek birini halife kılmak istedim. Bunları düşünürken uyukladım. O sırada gördüğüm rüya üzerine vazgeçip kimsenin sorumluluğunu almamaya, Efendimiz gibi seçimi halka bırakmaya karar verdim. Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Cennetle müjdelediği şu kişilerden birini seçin... dedi. [390](#)

Hz. Ebû Bekir gibi kendisinden sonra halife olacak birini tavsiye etmedi. Sahabîlerin ileri gelenlerinden ve her biri Aşere-i Mübeşşere’den olan altı kişinin ismini verdi. Bu altı kişinin, içlerinden birini halife olarak seçmesini tavsiye etti.

Amr ibn-i Meymûn anlatıyor:

“Hz. Ömer’in suikasta uğramasına şahit oldum. Ağır yaralanınca yanındakilere:

– Bana Ali, Osman, Talha ibn-i Zübeyr, Abdurrahman ibn-i Avf ve Sa’d ibn-i Ebî Vakkâs’ı çağırın, dedi. Sahabîler gelince onlardan yalnızca Hz. Ali ve Hz. Osman ile görüştü. Hz Ali’ye:

– Ey Ali! Umulur ki şu insanlar Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan yakınlığının ve Allah’ın sana verdiği ilim ve derin kavrayışın kıymetini bilirler. Eğer bu işi üstlenirsen, görevini layığı ile yapmak hususunda Allah’tan sakın! Allah aşkına Hâşimoğulları’nın insanların omuzlarına çıkarak ezmesine izin verme, dedi. Sonra Hz. Osman’a döndü:

– Ey Osman! Umulur ki insanlar senin Allah Resûlü’ne

(*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan akrabalığının, yaşının ve şerefının kıymetini bilirler. Eğer bu işi üstlenirsen, görevini layığı ile yapmak hususunda Allah'tan sakın! Allah aşkına Ebû Muitoğulları'nın insanların omzuna çıkmasına izin verme, dedi. Ardından Süheyb ibn-i Sinân'a muhacir ve ensarın ileri gelenlerini toplamasını emretti. Sahabîler toplanınca onlara:

– Hilafeti aralarından birini seçmeleri için Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hayatının son anına kadar kendilerinden razı olduğu ilk muhacirlerden altı kişiye bırakıyorum.

Ebû Talha'ya:

– Yanına ensardan elli kişi al. Ben öldükten sonra onları üç gün içinde birini halife seçmeleri için zorla, dedi. Süheyb ibn-i Sinân'a:

– Üç gün insanlara namaz kıldır. Bu sırada şu kişiler bir eve girip birini halife seçinceye kadar orada kalsınlar. Onların seçtiğine muhalefet edenin boynunu vurun! dedi...

Halife adaylarına ise şu tavsiyede bulundu:

– Seçim konusunu istişare edin. İçinizden biri biriniz tarafından seçilirse görüşmeye devam edin. Dört kişi birini, iki kişi birini seçerse, dört oyu olanı halife yapın. Oy üçe üç şeklinde olursa Abdurrahman ibn-i Avf'ın bulunduğu tarafı tercih edin. Dinleyin ve itaat edin.”[391](#)

Hiz. Ömer'e yapılan saldırı bütün İslâm âlemini yasa boğmuştu. Olanlara çok üzölen Hiz. Ali halife ile yakından ilgilendi. Şehadetinden kabre konuncaya kadar yanından ayrılmadı.

Hiz. Ömer'in şehit edildiğı günleri anlatan Abdullah ibn-i Abbâs:

“Hiz. Ömer ruhunu teslim ettiğinde ben oradaydım. Son nefesini verince yatağına uzatıldı. Vefat ettiğini duyan insanlar

akın akın geldiler. Techiz ve tekfinden sonra namazını kılıp dua ettiler. Henüz defnedilmediği o sırada biri omzuma dokundu. Başımı kaldırıp omzuma dokunan kişinin Ali ibn-i Ebû Tâlib olduğunu gördüm. Halifeye rahmet okuyup dua etti. Sonra:

– Ey Müminlerin Emiri! Amelinden dolayı Allah’ın senden daha çok sevdiği birini geride bırakmadın. Allah yemin ederim ki, Allah’ın seni iki arkadaşın (Efendimiz ve Hz. Ebû Bekir) ile bir araya getireceğine inanıyorum. Bu şekilde düşünmemin sebebi Allah Resûlü’nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sürekli duyduğum şu sözlerdir:

– Ben, Ebû Bekir ve Ömer şuraya gittik. Ben, Ebû Bekir ve Ömer şu yere girdik. Ben, Ebû Bekir ve Ömer şuradan ayrılıp çıktık...»³⁹²

Hz. Ömer ebedî âleme uğurlandıktan sonra Hz. Âişe veya Misver’in evinde toplanan halife adayları içlerinden birini seçmek için görüşmelere başladılar. Günlerce konuşup istişare yaptılar. Zaman geçtiği halde bir sonuç alınmaması üzerine harekete geçen Abdurrahman ibn-i Avf onlara:

– Hanginiz hilafet hakkından vazgeçerek içinizden en faziletlisini seçmek üzere hakemlik görevini üstlenir, diye teklif etti. Sahabîlerin sustuğunu görünce konuşmasına devam etti.

– Ben halife seçilmekten vazgeçiyorum. İsterseniz sizin aranızdan birini seçebilirim, dedi. Hz. Osman:

– Ben kabul ediyorum, dedi. Diğerleri:

– Biz de razı olduk dediler. Fakat Hz. Ali sessiz kaldı. Durumu fark eden Abdurrahman ibn-i Avf:

– Sen ne dersin ey Hasan’ın babası diye sordu. Hz. Ali:

– Bana arzularına tabi olmayıp hakkı gözeteceğine, akrabalık gayreti gütmeyeceğine, ümmetin faydasını önceleyeceğine dair güvence verirsen seçim hakkını sana veririm, dedi.

– Görüşmeler esnasında benimle olacağına, seçtiğim kişiyi kabul edeceğine söz verirken ben de sana söz veririm, dedi. Hz. Ali de kabul edince Abdurrahman ibn-i Avf hakem oldu. O andan itibaren hararetli konuşmalar cereyan etti. Zübeyr ibn-i Avvâm Hz. Ali'nin halife olmasından yanaydı. Talha ibn-i Ubeydullah oy hakkını Hz. Osman'a, Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs ise Abdurrahman ibn-i Avf'a verdi.

Abdurrahman ibn-i Avf üzerindeki sorumluluğu en güzel şekilde yerine getirmek için görüşmeyi halife adayları ile sınırlamadı. Muhacir, ensar, komutanlar ve ulaşabildiği kadar çok insanla hatta hanımlar, çocuklar hatta Medine'de bulunan konuklarla tek tek görüştü. Görüştüğü kimselerin çoğu Hz. Osman'ın halife olmasını istiyordu. Bunu tespit ettikten sonra Hz. Ali'ye:

– Bir an için seni halife yapmayacağımı farz edersen kimi halife yapmamı istersin diye sordu. Hz. Ali:

– Osman ibn-i Affân'ı, dedi. Abdurrahman ibn-i Avf:

– Sana biat edersek Abdulmuttaliboğulları'nı halkın sırtına bindirmeyeceğine, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sünneti doğrultusunda hareket edeceğine Allah adına söz verir misin? dedi. Hz. Ali:

– Henüz olmamış bir şey için Allah'a söz vermem. Bilgim ve imkânım ölçüsünde, gücümün yettiği kadarı ile Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yolundan ayrılmam, dedi.

Abdurrahman ibn-i Avf benzer soruları Hz. Osman'a da sordu. İlk soruya:

– Kendim dışında halife olarak Ali ibn-i Ebî Tâlib'i seçerim, dedi. İkinci soruya:

– Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve önceki halifelerin yolunu takip etmeye söz veririm, diye cevap verdi. [393](#)

Bundan sonra neler olduğunu Misver ibn-i Mahreme anlatıyor:

“Üçüncü gün gece yarısı olduğunda dayım Abdurrahman ibn-i Avf, uyanıncaya kadar odamın kapısına vurdu. Sesi duyunca uykudan sıçradım. Hemen koşup kapıyı açtım.

– Haydi, git bana muhacirlerden Zübeyir ve Sa’d’ı çağır. Onlarla konuşup istişare etmek istiyorum, dedi. Gece yarısı beni onları çağırmaya gönderdi. Emrini yerine getirdim. Onlarla istişaresi bitince tekrar bana döndü:

– Gidip Hz. Ali’yi çağır, dedi. Hz. Ali gelince onunla gece yarısına kadar sessizce konuştu. İstişare bitince umutlu bir şekilde ayrılıp gitti. Abdurrahman ibn-i Avf’ın Hz. Ali ile ilgili endişesi vardı. (O halife seçilmezse halkın başkasına biat etmeyeceğinden kaygılanıyordu.) Hz. Ali gidince:

– Osman’ı bana çağır, dedi. Hz. Osman gelince sabah ezanı okununcaya kadar konuştular. Ezan okununca konuşmayı kestiler. Sabah namazını kıldıktan sonra halife adayları minberin yanında toplandılar. O sırada Medine’de bulunan muhacir, ensar ve uzak beldelerde görev yapan ordu komutanları Mescid-i Nebevî’ye çağırıldı. Komutanlar o yıl Hz. Ömer ile hac yapmış henüz görev yerlerine dönmemişlerdi. Halife şehit edilince yeni halife seçilinceye kadar Medine’de kaldılar. Sahabîler toplanınca hamd, salât ve selam okuyan Abdurrahman ibn-i Avf:

– Ey Ali! İnsanlarla görüştim. Onların bu iş için hiç kimseyi Osman’a denk görmediklerini tespit ettim. Lütfen bu hususta aklına bir şey gelmesin. Allah ve Resûlü ile halifelerin sünneti üzere biat ediyorum, diyerek Hz. Osman’a biat etti. Ondan sonra muhacir, ensar, komutanlar ve halk biat etti.”[394](#)

Abdurrahman ibn-i Avf halife seçiminde büyük bir fedakârlık yapıp hilafet hakkından vazgeçmişti. Aşere-i Mübeşşere’den

olan sahabî çok zengindi. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e çok yakın, yönetimde etkindi. Üstelik altı halife adayından Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs onun amcasının oğlu idi ve kendi seçim hakkını ona vermişti. Bütün bunlardan dolayı halife olmak için gayret gösterebilirdi. Ama bunu yapmayıp halife seçimine yardımcı olmak için hakkindan vazgeçti.

Bunca fedakârlığına rağmen Hz. Ali sevgisini bahane eden bazı insanlar, ona da çamur attılar. Güya Efendimiz'in sitayişle bahsettiği o örnek insan, akrabası olduğu için Hz. Osman'ın tarafında yer almış, hâşâ Hz. Ali'ye oyun yapmıştı. Onlara göre Hz. Ömer aslında çok önceden Hz. Osman'ı belirlemiş, Abdurrahman ibn-i Avf ile anlaşarak oyunla halife olmasını sağlamıştı.³⁹⁵

Böyle bir oyuna girmek son derece anlamsızdı. Zira Hz. Ömer de tıpkı Hz. Ebû Bekir gibi birini halife seçebilirdi. Kimse de itiraz etmezdi.

Abdurrahman ibn-i Avf'ın akrabalık bağına gözeterek Hz. Osman'ı seçmesi de tutarsız bir iddiadan ibarettir. O dönemde insanları harekete geçiren ve birbirine kenetleyen inanç dışındaki en önemli faktör kabile bağlarıydı. Akrabalık bağlarından daha çok baba tarafı anlaşılıyor, evlilikle oluşan akrabalık fazla önemsenmiyordu.

Abdurrahman ibn-i Avf, Hz. Osman'ın kabilesinden gelmediği gibi, kabileleri de birbirini desteklemiyordu. Aksine Abdurrahman ibn-i Avf'ın kabilesi olan Zühreoğulları sosyal ve siyasi olaylarda Haşimoğullarını destekliyordu. Hz. Osman ile aralarındaki akrabalık ise yalnızca Abdurrahman ibn-i Avf'ın, Hz. Osman'ın akrabalarından Ukbe ibn-i Muit'in kızı ile evli olmasından ibaretti. Üstelik evlilik bağı seçimin belirleyici unsuru olsaydı Hz. Ömer Hz. Ali'yi halife seçerdi. Zira halife, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm ile evliydi.

³⁹⁵ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi'l-Târih*, 3/66.

[391](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/61; Belâzurî, *Ensâbu'l-eşraf*, 5/16; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/50; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/35.

[392](#) Buhârî, *Fedâilü's-Sahabe*, 62; Müslim, *Fedâilü's-Sahabe; Müsned*, 1/112; İbn Mâce, 98.

[393](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/61; Belâzurî, *Ensâbu'l-eşraf*, 5/21; Taberî, *Tarih*, 703; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/68; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1093; Suyûtî, *Târîhu Hulefâ*, 151.

[394](#) Buhârî, *Ahkâm*, 43; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/68; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1093; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 16/152.

[395](#) A. Murtaza Askerî, 1/190.

Hiz. Osman D6neminde Ehl-i Beyt

Hiz. Ali diğer halifeler d6neminde olduğu kadar ağırlıklı olmasa da Hiz. Osman zamanında da y6netimde s6z sahibiydi. 6nceki halifeler zamanında olduğu gibi istişare meclisinin en 6nemli 6yelerinden biriydi. Fetva verir, anlaşmazlık durumunda kadılık yapardı.

Hiz. Osman'ın K6fe valiliği yapan anne bir kardeşi Velid ibn-i Ukbe içki iğmekle suğlanınca K6fe halkından bir grup onu tutup Medine'ye g6t6rd6ler. Halife'ye şikayet ederek içki iğtiğini s6ylediler.

Hiz. Osman şik6yetçilere:

– Valiyi içki iğerken g6rd6n6z m6 diye sordu. Adamlar:

– Hayır, g6rmedik, dediler. Hiz. Osman:

– O halde neden içki iğtiğini s6yl6yorsunuz diye sordu. Adamlardan biri:

– İçki içen insanlar gibi kustuğunu g6rd6m, dedi. Diğeri:

– Sakalından içki damladığını g6rd6m, dedi. İddia çok zayıf olmasına rağmen fitnenin daha fazla b6y6mesinden endişe eden halife valinin cezalandırılmasına karar verdi. Durumu haber alan Hiz. Ali halife ile g6r6řt6. Hiz. Osman:

– Vali sana teslim, had cezasını uygula! dedi. Hiz. Ali suğluyu getirttikten sonra oğluna:

– Kalk ey Hasan ona vur, diye emretti. Hiz. Osman:

– Bu iş için niçin onu seğtin. Başka birini g6revlendirseydin, diye tavsiyede bulundu. Hiz. Ali yeğenine d6nd6:

– Kalk ey Abdullah ibn-i Cafer, onu kırbaçla, dedi. Abdullah ibn-i Cafer vurmaya başladı. Hiz. Ali vurulanları tek tek sayıyordu. Kırka gelince:

– Yeter, dur. Allah Res6l6 (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve Hiz. Eb6 Bekir, içki cezası için kırk celde/sopa uyguladı. Hiz. 6mer onu seksene çıkardı. İksi de uygulanabilir ama ben kırkı tercih ediyorum, dedi.[396](#)

Hiz. Ali'nin ilmine değer veren Hiz. Osman, problem olduğunda kendisine başvururdu. Bir keresinde hac için Mekke'ye gitmişti. Kudeyd denilen yere gelince kuş avlayan avcılar onları tabaklara koyup Hiz. Osman ve yanındaki kişilere ikram ettiler. İkrâm edilenler ihramlı oldukları için:

– Biz ihramlıyız, diyerek yemekten sakındılar. Hiz. Osman:

– Onları ne avladık, ne de avlanmalarını emrettik. İhramda olmayan kişiler avlayarak bize ikram ettiler. Yiyebilirsiniz, dedi. S6z6n6n doğruluğundan emin olmak için birini Hiz. Ali'ye g6nderdi. Adam, olanları anlatınca Hiz. Ali rahatsız oldu.

– Allah aşkına! İçinizde Allah Res6l6'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) avlanmış vahşi merkep (zebra) getirildiğini bilen veya g6ren yok mu? Allah Res6l6 (*sallallahu aleyhi ve sellem*): “Biz ihramlıyız, onu ihramlı olmayanlara ikram edin buyurarak, kabul etmedi. Buna sahabilerden on iki kişi şahit oldu. Allah aşkına! Allah Res6l6'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) avlanan kuş yumurtası getirildiğinde “Biz ihramlıyız, onu ihramlı olmayanlara ikramı edin buyurmadı mı?” Buna da on iki kadar kişi şahit oldu, dedi.

G6nderilen kişi geri d6n6p Hiz. Ali'nin s6zlerini bildirince ikram edilenleri yemekten vazgeğen Hiz. Osman devesine binerek yola devam etti.[397](#)

Hiz. Osman da 6nceki halifeler gibi 6nemli konularda istişare meclisini toplardı. Hiz. Ali ise istişareye ağırılanların başında gelirdi.

Misver ibn-i Mahreme anlatıyor:

“Mısır valisi Abdullah ibn-i Sa’d, halife ile görüştüğü sırada Afrika’ya sefer düzenlenmesini teklif etti:

Vali sözünü bitirince bana dönen halife:

– Ey İbn Mahreme! Bu konuda ne düşünüyorsun diye sordu.

– Olur, dedim. Halife:

– Bu gün Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabının ileri gelenlerini topla! Onlarla istişare edelim. Onlar da uygun görürse sefer düzenleriz. Ali, Talha, Zübeyr, Abbâs’a şu şu isimlere git. Mescid-i Nebevî’ye gelmelerini söyle. Onların dışında kimse olmasın. Sonra Ebû Avar’ı (Saîd ibn-i Zeyd) çağır, dedi.

Toplantı başladı. Sahabîler fikirlerini beyan ettiklerinde Saîd ibn-i Zeyd böyle bir seferin doğru olmayacağını söyledi. Hz. Osman:

– İslâm ordusunun Afrika’ya gönderilmesini niçin doğru bulmuyorsun diye sordu.

Sahabî, Hz. Ömer’in bu husustaki olumsuz düşüncesine binaen doğru bulmadığını belirtti. Hz. Ali ve diğer sahabîler olumlu görüş beyan edince, halka konuşma yapan halife onları Afrika’nın fethine katılmaya teşvik etti. Abdullah ibn-i Zübeyr ve Ebû Zer gibi sahabîler orduya katılarak cihada çıktılar.”[398](#)

Kur’ân’ın çoğaltılması konusu gündeme gelince hemen istişare heyetini toplayan halife sahabîlerin görüşüne başvurdu. Hemen hepsi halifeyi desteklediler. Halifeyi destekleyen Hz. Ali gerek hayatında gerekse hayatından sonra onu yerenlere karşı çıkararak halifeyi savundu. Tenkit edenleri görünce:

– Ey insanlar! Osman hakkında haddi aşmayın. Hakkında hayırdan başka bir şey söylemeyin. Vallahi Mushaf için yaptıklarını bizlerden oluşan bir meclisin görüşünü alarak yaptı. Vallahi halife olsaydım ben de onun yaptığını yapardım.”[399](#)

Allah Resûlü’nün (s.a.s.) Reyhanları Cihad Meydanlarında

Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) reyhanları Hz. Osman döneminde yirmili yaşlarına gelmişlerdi. Hicretin otuzuncu yılında 25-26 yaşlarına geldiklerinde cihad için cepheye gitmeye karar verdiler. Akriba ve dostları ile vedalaşarak Kûfe’ye gittiler. O sırada Kûfe valisi Saîd ibn-i Âs’tı. Reyhanların gittiği yıl vali Taberistan üzerine sefere çıkmaya hazırlanıyordu. Buraya o güne kadar hiçbir İslâm ordusu gitmemişti. Hicretin otuzuncu yılında yola çıkan orduda Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Abdullah ibn-i Abbâs, Abdullah ibn-i Ömer, Abdullah ibn-i Amr, Abdullah ibn-i Zübeyr ve Huzeyfe ibn-i Yemân gibi sahabîlerin göz bebekleri vardı.

O yıl o bölgede bir İslâm ordusu daha vardı. Basra valisi Abdullah ibn-i Âmir komutasındaki bu ordunun hedefi Horasan’dı. Kûfe ordusundan daha hızlı ilerliyor, geçtiği yerleri tek tek İslâm topraklarına katıyordu. O Nisâbûr’a vardığında Kûfe ordusu Kumis’e kadar ilerledi. Savaşmaya cesaret edemeyen Kumisliler Huzeyfe ibn-i Yemân’ın Nihavend fethinden sonraki anlaşma şartlarına uygun bir anlaşma yapmayı teklif ettiler. Teklifi kabul eden komutan anlaşma yapıp yola devam etti. Hızla ilerleyerek Taberistan’ın başka bir beldesi Cürcan’a ulaştılar. Cürcan halkı da savaştan kaçınıp yılda iki yüz bin dirhem vermek üzere anlaşma yaptılar. Ardından Tamise’ye geçildi. Barışı kabul etmeyen Tâmiseliler savaş düzeni aldılar. Efendimiz’in reyhanları diğer sahabîlerle birlikte ön saflardaydı. Savaş başlayınca cesaretle ileri atıldılar. Kılıçları havada kavis çizerken düşman safları arasında kahramanca savaştılar. Savaş her geçen saat daha da şiddetleniyor, Müslümanlar namaz kılmaya bile fırsat bulamıyorlardı. Huzeyfe ibn-i Yemân askerlere bir konuşma yaparak korku namazının nasıl kılınacağını anlattı. Ordu ikiye ayrıldı. Bir bölümü düşman ile

savaşırken diğer bölümü namaza başladı. İkinci rekâta savaşanlar namaza, namaz kılanlar ise savaşa gittiler. Daha sonra her iki grup da kalan rekâtlarını tamamladılar.

O gün bütün sahabiler kahramanlık destanı yazıyordu. Daha fazla direnemeyeceklerini anlayan düşman ordusu barış istedi. Tekliflerini kabul eden komutan barış anlaşması imzaladı. Reyhanlar sefer tamamlanınca yeni bir sefere çıkmak üzere İslâm ordusu ile Kûfe'ye geri döndüler.⁴⁰⁰

H. Osman'ın Şehadeti

Mekke Fethi'nden sonra İslâm toprakları inanılmaz bir hızla büyüdü. Bu bütün İslâm düşmanlarını dehşete düşürdü. Hemen harekete geçtiler. Münafıklar açıkça ortaya çıkmak yerine faaliyetlerini derinden yürüttüler. Kapalı kapılar ardında buluşup planlar yapıp fırsat bulduklarında fitne çıkararak isyan ettiler. Hz. Ömer'in dirayeti ve sert tavrı sebebiyle doğrudan kendisini hedef almaya cesaret edemeyen fitneciler, valilere saldırdı, yanlışlarını abartarak ve sürekli şikayet ederek yıpratmak suretiyle fesat çıkardılar. Sonunda halifeyi şehit ederek önlerindeki aşılmaz engeli yollarının üzerinden kaldırdılar.

Aynı şeyi Hz. Osman zamanında da devam ettirdi, büyük fitne çıkarmak için denemeler yaptılar. Hz. Osman'ın yumuşak yüzlü oluşu ve yönetim kademelerinde bulunan akrabalarının yanlışları fitnecileri cesaretlendirerek inlerinden çıkarmaya yetti. Oklarını halifeye yönelttiler.

Abdullah ibn-i Sebe adındaki Yahudinin İslâm'a girmesi ile faaliyetlerini hızlandırdılar. Derin güçleri birleştiren adam, onları çok iyi bir şekilde örgütledi. İslâm âleminin dört bir yanını gezdi. Bir yandan bu bağlantıları pekiştirirken bir yandan da yeni fikirler üreterek insanların kafasını karıştırdı, tuzağına düşenleri büyük bir ustalıkla istediği yöne kanalize etti. Önce:

– Biz Müslümanlar Hz. İsa'nın (*aleyhisselâm*) geri döneceğine inandığınız halde Muhammed'in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dönmeyeceğini söylememiz hayrete verici bir şey. Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) geri dönmeye ondan daha layık değil mi? gibi sözlerle *ric'at* fikrini ortaya attı. Söylemini âyet ve hadislerle delillendirmeye çalıştı. Ancak kimseyi aldatamadı. Fikirlerine iltifat eden olmadı. Bu kez:

– Her peygamberin bir vâsîsi varken bizim peygamberimizin neden olmasın. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) son peygamber, Hz. Ali ise son vâsîsidir. “Muhammed'in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vâsîsi yoktur.” diyen kişiden daha zalim kim vardır, dedi. Sözü insanlar arasında makes bulunca her gün biraz daha yüksek perdeden söylemeye devam etti. Zeminin hazır olduğunu düşündüğü zaman hedefe yöneldi. Eleştiri oklarını halifeye yöneltti.

– Hz. Ali, vâsîliğini yerine getirmek ve ümmetin işini üstlenmek üzere harekete geçti. Lakin Osman haksız yere bunu ondan aldı. Bu onun hakkıdır. Bir an önce yönetim Osman'dan alınıp gerçek sahibine verilmelidir, diyerek halkı halifeye karşı kışkırttı.

İnsanlar Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'i çok sevdiği için halifenin hedefe konulması fikri toplumda kolayca taraftar buldu. Sözlerinin tabana yayılması için halkı yönetimin çok kötü olduğuna inandırmalıydı. Etrafına toplanan adamları yönlendiren İbn Sebe, önce valileri hedef aldı. Onları yıpratarak halkın gözünden düşürmeye çalıştı. Böylece hem halifenin destek aldığı dalları kesiyor hem suçları halifeye yüklüyordu.

Fitne çıkarmayı büyük bir cihad gibi gösteren İbn Sebe, adamlarını emri bil maruf yapmak üzere halkın içine saldı. İnsanları hakka çağırdıklarını sanan adamlar, cihad aşkı ile koşuyor, gece gündüz fitne ateşi yakıyorlardı. Halk fikirlerine teveccüh gösterdikçe işi ilerletti. Valilerden sonra eleştiri oklarını doğrudan Hz. Osman'a yöneltti. Akrabalarını gözetmesinden başladı, Hz. Rukiye'nin hastalığını görmezlikten gelerek Bedir savaşına katılmamasına kadar akıllarına ne geldiyse sayıp döktü. İşin garibi “Mushafları Çoğaltmak” gibi son derece büyük hizmetlerini bile ters yüz edip büyük günah olarak anlattı, anlattırdı. Halkı arkalarına rahatça alabilmek için özellikle sahabî

çocuklarını yanlarına çekmeye çalıştı. Gece gündüz, büyük çaba ve gayretle fitne tohumu ekti, yalan ve iftiralarla sonunda halifeyi sahabî çocukları ve halkın gözünden düşürmeyi başardı.

Şehir şehir gezerek İslâm âleminin her köşesinde taban oluşturan İbn Sebe, Mısır'ı merkez yaptı. Burada özel olarak yetiştirdiği davetçileri belli şehirlere gönderdi. Onlar vasıtası ile fikirlerini yayıp her şehirde taraftar topladı. Son derece gizli hareket eden bu örgüt düzenli olarak haberleşiyor, organize hareket ediyordu. Sözüm ona her davetçi bulunduğu şehirdeki vali ve diğer yöneticilerin yaptığı yanlışları (!) ânında arkadaşlarına bildiriyor, haber bir anda bütün İslâm coğrafyasına yayıyorlardı.

Merkezde belirlenen hareket stratejisi anında bütün şehirlere ulaşıyor, emri alan örgütler aynı anda harekete geçiyordu. Her yerden aynı ses çıkınca sözleri daha inandırıcı ve daha etkili oluyordu. Örneğin Basralı biri çevresinden valinin yaptığı yanlışları duyunca, önceleri valiye kızıp geçiyordu. Fitnecilerin marifeti ile Kûfe, Şam, Mısır valilerinin de benzer yanlışlar yaptığını haber alınca işin şahsi değil sistemden kaynaklandığını düşünmeye başladı. Kara propaganda ile fikri pekişti. Sorunun halifenin hatasından kaynaklandığı fikrine vardı. Fitnecilerin de abartarak anlatıp yönlendirmesi ile halifeye karşı kızgınlık önce öfkeye bir süre sonra kine dönüştü⁴⁰¹

Harıl harıl çalışan merkez boş durmuyor, sürekli ince hesaplarla planlar yapıyor, sırası gelenleri birbiri ardınca sahneye koyuyordu. Emellerine ulaşmak için her şeyi meşru görüyor, ahlaki değerleri yok sayıyorlardı. Hz. Âişe, Hz. Ali, Talha ve Zübeyr adına mektuplar yazarak el altından İslâm merkezlerine gönderiyor, attıkları iftiralarla halkı halifeye karşı kin ve nefretle dolduruyorlardı. Peşlerine düşenlerin çoğunun perde arkasından haberi yoktu. Hatta halifeden hesap sormak için Medine'ye gittiklerinde kendilerine destek olmayan Hz. Ali'ye kızdı güya gönderdiği mektupların hesabını sormaya kalktılar.⁴⁰²

Gittikçe yayılan fitne, sonunda Medine'de yaşayan sahabîleri rahatsız edecek boyutlara ulaştı. Bir şeylerin yanlış gittiğini fark eden Müslümanlar kaygılarını Hz. Ali, Talha ve Zübeyr gibi sahabîlerin ileri gelenleri ile paylaştılar. Söylenenleri ciddiye alan sahabîler vakit kaybetmeden halifeye gittiler.

– Diğer şehirlerde olanları biliyor musun diye sordular. Halife:

– Hayır. Bütün şehirlerden güzel haberler geliyor, dedi. Sahabîler duyduklarını anlatınca üzülen halife:

– Sizler benim arkadaşım, müminlerin şahidisiniz. Lütfen ne yapmamız gerektiğini söyleyin, dedi. Hz. Ali:

– Güvendiğin kişileri yanına çağır. Her birini bir şehre gönder. Bir süre orada kalsın, sorup soruştur, ne olup bittiğini öğrensinler, dedi. Teklifi yerinde bulan halife olanları yerinde incelemek için Muhammed ibn-i Mesleme'yi Kûfe'ye, Üsâme ibn-i Zeyd'i Basra'ya, Ammâr ibn-i Yâsir'i Mısır'a, Abdullah ibn-i Ömer'i Şam'a gönderdi. Gittikleri şehirlerde araştırma yapan sahabîler bir süre sonra geri döndüler. Ammâr ibn-i Yâsir hariç bütün sahabîler yönetimle halk arasında ciddi bir sorun olmadığını tespit ettiler.

Teftişle görevli sahabîlere görünmek istemeyen fitneciler, Ammâr ibn-i Yâsir'in akrabalarını gözetiyor diye halifeye kızdığını bildikleri için ona farklı davrandılar. Sahabîyi yolda karşılayarak valiyi şikâyet edip hakkında birçok şey söylediler. Geri dönen Ammâr ibn-i Yâsir şikâyetleri halifeye aynen anlattı.⁴⁰³ Sahabînin sözlerini dikkate alan halife hemen bir duyuru hazırlayıp bütün şehirlere gönderdi.

“Bilmenizi isterim ki her hac mevsiminde yöneticileri toplayıp hak ve adaletten ayrılmamaları için söz aldım. Halife olduğum günden itibaren ümmet için iyiliği emredip kötülükten sakındırdım. Doğrudan veya valiler vasıtası ile gelen bütün isteklerinizi yerine getirdim. Ben ve ailemin halk üzerindeki haklarımdan her zaman vazgeçtim. Aldığım habere göre bazı kimseler beni suçluyor,

bazıları ise alabildiğine saldırıyorlarmış.

Ey görünmeden saldıran ve gizli gizli suçlayanlar! Bende veya valilerde hakkı olduğunu iddia edenler hac mevsiminde gelip beni bulsunlar. Ya hakkını isteyip alsın veya bağışlasınlar. Şüphesiz ki Allah bağışlayanları sever. Lakin fesatlık etmesinler.”

Duyurudan etkilenen halk gözyaşına boğuldu. Problemin peşini bırakmayan halife valilerini görüşmeye çağırıp onlarla istişare etti. Her birine neler olduğunu ve çözüm için ne yapılması gerektiğini sordu. Saîd ibn-i Âs:

– Bu son derece gizli planlanıp yürütülen bir iş! Asıl hedeften habersiz insanların kulağına çeşitli şeyler fisıldanıyor, meclisler gezilerek yönetim aleyhinde konuşmalar yapılıyor, dedi. Halife:

– Çare nedir diye sorunca,

– Fitneciler yakalanıp cezalandırılmalı, kökleri kurutuluncaya kadar üzerlerine gidilmelidir, dedi. Abdullah ibn-i Sa’d:

– Halkı savaşa meşgul edelim. Fitnecilerin bir kısmı senin verdiklerinle güç kazandığı halde aleyhine hareket ediyor. Onlara verdiklerini geri al! Böylece sana karşı direnme güçleri kalmaz, dedi. Abdullah ibn-i Âmir:

– Bir miktar mal verip kalplerini kazanalım. Böylece aleyhte hareket etmelerini önleriz, dedi. Amr ibn-i As:

– Onlara yumuşak davrandın. Cezalandırmayı sürekli erteledin. Ömer’den fazlasını verdin. Bana göre, sen de önceki halifelerin izlediği yolu takip etmeli, sert davranman gereken yerde sert, yumuşak olman gereken yerde yumuşak olmalısın. İnsanları kötülüğe sevk edenlere sert, iyilikleri için çalışanlara karşı yumuşak olmalısın. Sen iyi kötü demeden herkese kanat gerdin, dedi. Valileri dinleyen halife, fitnenin durdurulması için çeşitli kararlar aldı. Emirler vererek tedbir alınmasını istedi.⁴⁰⁴

Görüşmelerden bir süre sonra Hz. Ali, Hz. Talha, Zübeyir ve Sa’d ibn-i Ebî Vakkâs’ı yanına çağırarak halife endişelerini dile getirerek ne yapması gerektiğini sordu. O sırada yanında bulunan Muaviye ibn-i Ebî Süfyân halifeyi teselli etti ve Hz. Ali, Talha, Zübeyir ve Sa’d’a:

– Sizler Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahabileri ve şu an yeryüzünde yaşayan en faziletli kişilersiniz. Elbette sizden başkasının ümmete halife olması düşünülmaz. Şu yaşlı adam zorla değil sizlerin seçimi ile başa geldi. (Sakin ha bazı insanların baskısına boyun eğerek onu hilafetten alaşağı etmeyi aklınızdan geçirmeyin.) Biraz bekleyin. Çok sürmeden Rabbine vasıl olur. İçinizden biri yerine geçer. Bu şekilde olması herkes için daha hayırlı olur.

Bu aralar etrafta sizleri yanlışa sürüklemesinden korktuğum pek çok söz dolaşüyor. Bunlar sizin de kulağınıza gelmiştir. Elbette bu tür sözler onların yakıştırması, sizi asla bir şeylerin peşinde olmakla suçlayamaz. Lakin lütfen fitnecilerin size yaklaşmasına izin vermeyin, dedi.

Hz. Ali:

– Sanırım bir şey ima ediyorsun ama lütfen bunu yapma! Bildiğin bir şey varsa açıkça konuş, dedi. Hz. Osman araya girdi.

– Yeğenim doğru söylüyor. Akrabalarımı kayırdığım söyleniyor. Halbuki Allah Resûlü de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) akrabalarını gözetir, onların ihtiyaçlarını giderirdi. Bildiğiniz gibi ben ticaret yapan, iyi kazanan biriydim. Halife olunca kazanç yolum ortadan kalktı. Ben de ihtiyacım kadarını Beytül-Mâl’den aldım. Yanlış yaptığımı düşünüyorsanız onları geri alın! Bunu yaparsanız size karşı çıkmam, dedi. Sahabiler:

– Hayır, doğru yaptın! Yanlış olan Mervan’a on beş bin, İbn Esid’e elli bin dirhem vermemdir. Bu parayı onlardan geri al, dediler. Dediklerini yerine getiren halife, verdiklerini geri alıp hazineye

koydu. Sahabiler oradan memnun olarak ayrıldılar.

Hz. Muaviye halifenin Medine’de güvende olmadığı yönünde bir konuşma yaptı. Sonra:

– İstersen birlikte Şam’a gidelim! Şam halkı itaatkârdır. Orada güvende olursun, dedi. Halife:

– Sonunda boynuma ip de atılacağı bilsem yine de Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) komşusu olmayı hiçbir şeye değişmem, diyerek teklifi kabul etmedi.

– Seni korumaları için bir ordu göndereyim, dedi. Halife:

– Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) komşularının yerini daraltmak istemem, dedi.

– Ordudan destek alır, güçlenirsin, dedi. Halife:

– Allah bana kâfidir. O ne güzel vekildir, diyerek kabul etmedi. Muaviye ibn-i Ebî Süfyan Şam’a döneceği zaman Hz. Ali ve Talha’nın bulunduğu bir grup muhacire:

– Halifeyi size emanet ediyorum. Ona destek olun, hayrı tavsiye edin. Bununla mutlu olur, diyerek vedalaştı. Hz. Ali:

– Vallahi bu işte hayır görmüyorum, dedi. Zübeyir ibn-i Avvâm:

– Vallahi bu günden daha çok göğsümüzü daraltan bir durum olmamıştı, diyerek endişelerini belirttiler.[405](#)

Halifeyi değersizleştirme planlarını devreye koyan fitneciler, alabildiğine ileri gitmişlerdi. Dedikodular artınca Hz. Ali’ye giden halk, halife ile görüşerek durumu bildirmesini söyledi. Halife ile görüşen Hz. Ali:

– İnsanlar senin hakkında ileri geri konuşuyorlar. Vallahi sana ne diyeceğimi bilmiyorum. Söylenen şeylerden senin gibi ben de haberdar değilim. Olmayan şey hakkında ne denilebilir ki diye söze başladı. Halifenin faziletlerini, Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yakınlığını belirtip birlikte yaşadıkları örnek hayattan bahsetti. Hz. Osman:

– Hz. Ömer Muğire ibn-i Şube’yi vali yapınca suç olmazken, ben Abdullah ibn-i Âmir’i vali yapınca kınanıyorum.

– Evet, ama Ömer valiler üzerinde çok etkindi. Yanlış yaptıkları zaman en sert şekilde cezalandırırdı. Halbuki sen akrabalarına merhametinden cezalandırmada zaafa düşüyorsun.

– Onlar senin de akrabaların.

– Onlar yakının olabilir, lakin bu görevleri yapacak daha faziletli insanlar var.

– Bildiğin gibi Ömer hilafeti boyunca Muaviye’yi vali yaptı.

– Allah aşkına sen Muaviye’nin Ömer’den ne kadar çok korktuğunu bilmiyor musun? Halbuki şimdi senin adını kullanarak insanlara emirler yağdırıyor. Bunları bildiğin halde hesap sormuyorsun.[406](#)

Hz. Ali gidince halife iki kişiyi yanına çağırdı:

– Şu kişilerin yanına gidip ne söylediklerini, ne yapmak istediklerini öğrenin, emrini vererek İslâm Merkezlerine gönderdi. Bilgi toplayan görevliler bir süre sonra geri döndüler. Cuma günü bir konuşma yapan Hz. Osman fitnecilerin tenkit ettiği hususları tek tek söyleyip cevaplandırdı.

Fitneciler işlerin istedikleri gibi gittiğini düşünüyorlardı. Daha da ileri giderek halifeyi halkın önünde küçük düşürmeye ve insanları yönetime karşı cesaretlendirmeye çalıştılar. Halife Cuma hutbesini okurken bir ara:

– Bütün arzum Allah’ın kitabını en iyi şekilde uygulamaktır, dedi. Saflar arasından biri kalktı.

– Allah’ın kitabını senden başka uygulamayı talep edecek biri kalmadı mı diye hakaret etti. Hz.

Osman:

– Sen yalancının birisin! Eğer Allah'ın kitabının uygulanmasını dert edinseydin bunu imam Cuma hutbesini okurken ve bu şekilde konuşarak dile getirmezdin, dedi. Yanındakiler adamı oturtmaya çalıştırlarsa da o oturmadı. Konuşmasına devam edip kargaşa çıkardı.

Fitnecilerin en fazla üzerinde durduğu ve halkın aklını çeldiği konu Mısır valisinin cezalandırdığı arkadaşlarının ölümüydü. Şikayetler çoğalınca fitnenin büyümesinden endişe eden Hz. Ali tekrar halifeye gitti:

– Adamlar cinayet işlendiğini iddia ediyorlar. Ölenin kanının yerde kalmamasını, öldürenin cezalandırılmasını istiyorlar. İş büyümeden valiyi azlet ve aralarında hüküm ver. Valinin adamlar üzerinde hakları varsa hemen yerine getir, dedi. Mısırlıları dinleyen halife problemi halledeceğine dair söz verip adamları memleketlerine gönderdi. Ancak daha sonra ölen kişinin Mısır'daki faaliyetlerini öğrenip fitnenin arkasındaki kişilerden biri olduğunu anlayınca valiyi azletmediği gibi kanın hesabını sormaktan vazgeçti.⁴⁰⁷

Halifeyi Öldürme Girişimleri

Hicretin 35. yılıydı. Vaktin geldiğini düşünen fitneciler, Recep ayında dört büyük İslâm merkezinden hareket edip, beş yüzer kişilik gruplar hâlinde Medine'ye doğru yola çıktılar.

İşin başındakilerin hedefi halifeyi öldürüp büyük bir fitne ateşi yakmaktı. Hz. Ebû Bekir'in oğlu Muhammed gibi pek çok kişi bu hedeften habersizdi. Halka umre ve hac için Medine'ye gittiklerini söylediler. İkinci maskeyi harekete geçirdikleri insanlara karşı taktılar. Onlara Medine'ye valileri Abdullah ibn-i Sad'ı şikayet ederek yerine kendilerinden birini vali yapmak, hoşlarına gitmeyen uygulamaların kaldırılmasını istemek için gittiklerini söylediler.

Mısırlıları Amr ibn-i Büdeyl ibn-i Varaka, Abdurrahman ibn-i Udeys, Kinâne ibn-i Bişr ve Sevâd ibn-i Hemrân komuta ediyordu. Hz. Ebû Bekir'in oğlu Muhammed asilerle birlikte yola çıkarken Ebû Huzeyfe'nin oğlu Muhammed valinin aleyhlerindeki hareketlerine engel olmak üzere geride kaldı. Komutanların her birinin sahabî çocukları olması İbn Sebe'nin kimliğini ve gerçek niyetini gizleyerek halkın değer verdiği kişileri yanına çekmeyi başardığını gösteriyordu.

Gizliliği ana ilkeleri yapan fitneciler, dışarıya hac ve umre için yola çıkmış görüntüsü verse de Mısır valisini inandıramadılar. Yola çıktıklarını haber alan vali hedeflerini tahmin etmekte zorlanmadı. Hemen bir mektup yazıp halifeye gönderdi. Ona Mısırlıların asıl niyetinin hac değil, halifeyi öldürmek olduğu mesajını ilettiler.

Halife Hz. Ali'den Yardım İstiyor

Tek merkezden yönetilen fitneciler, üç şehirde bir araya toplanıp, aynı anda Medine'de olacak şekilde harekete geçtiler. Basralılar Zû Huşub'a varınca konakladılar. Plan gereği Hz. Talha taraftarı olacaklar. Onu yanlarına çekecek, halife olmasını savunacaklardı. Bu şekilde hem Müslümanları bölecek, hem Talha ibn-i Ubeydullah'ı, kabilesini ve sevenlerini yanlarına çekmiş olacaklardı. Kûfeliler aynı maksatla A'vas'ta konakladılar. Onlar Hz. Zübeyr'i destekleyecekler, ümmeti bir parçaya daha böleceklerdi. Cuhfe'de konaklayan Mısırlılar ise Hz. Ali'yi destekleyeceklerdi. Oyun içinde oyun kurup hiç sönmeyecek bir fitne ateşi yakma peşindeydiler.

Önce halkın tepkisini ölçecek, ortam müsaitse şehre girip fitne ateşini yakacaklardı. Aralarındaki irtibatı Ziyâd ibn-i Nadr ve Abdullah ibn-i Esem sağlıyordu. Gurupları dolaşip nasıl hareket edeceklerini bildiriyor, alınan kararları iletiyorlardı. Guruplara:

– Medine'ye girmek için acele etmeyin, bizi de zorlamayın. Ortam hazır olmadan şehre girmeye kalkışırsak hata yaparız. Halk niçin geldiğimizi sormadan karşımıza dikilir, sonuna kadar bizimle savaşıp. Öncelikle onları ikna etmeyi denemeliyiz. Bunu başarırıksa bizimle savaşmayıp yanımızda yer alırlar, dediler.

Gelenler hedeflerini gerçekleştirmek için ince bir plan yapmışlardı. Nihai hedefleri İslâm âlemini derinden sarsacak ve etkisi yüz yıllar boyunca sürecek ihtilafın başlangıcı olmalıydı. Aralarında sıkı irtibat olmasına rağmen Medine'ye girmek için ayrı ayrı hareket ettiler. Plana uyarak Basralılar Hz. Talha'ya, Kûfeliler Hz. Zübeyir'e, Mısırlılar Hz. Ali'nin yanına adam gönderdiler. Şikayetlerini bildirerek yardım istediler. Ancak sahabiler olumlu cevap vermek bir yana yaptıklarının fitne ve fesat çıkarmak olduğunu, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yıllar önce kendilerinden bahsedip lanetlediğini söyleyerek yanlarından kovdular. Kızan âsiler, taktıkları maskeleri çıkardılar. Kalplerinde sakladıkları niyetlerini açığa vurup gerçek yüzlerini gösterdiler. Hatta:

– Halife problemleri çözmezse öldürürüz, diyerek tehditler savurmaktan çekinmediler.

Cuma günü Mescid-i Nebevî'ye giden âsiler, namaz kıldılar. Hutbe okuyan halife konuyu şehre girmek isteyen âsilere getirdi. Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kendilerinden bahsedip lanetlediğini bildirdi. Sonra:

– Aklınızı başınıza alın. Bu işten vazgeçerek hatanızı sevaba çevirin, dedi. Muhammed ibn-i Mesleme ayağa kalktı:

– Ben buna şahidim, diyerek hadisi duyduğunu söyledi. Yanında bulunan âsilerden Hükeym ibn-i Cebele sahabinin elbisesini çekip oturtmak istedi. Zeyd ibn-i Sâbit kalkıp halifenin sözlerini doğrulamak isteyince onu da Muhammed ibn-i Ebî Kuteyre oturtmaya kalkıştı. Adamlara tepki gösteren halk âsileri dışarı attılar. Halife üzüntüden minberde bayıldı. Halk alıp evine götürdü.

Red cevabı alan âsiler şehri terk edip arkadaşlarının yanına gittiler. Adamların Medine sokaklarında gezmesinden rahatsız olan halk gidişlerine çok sevindi. Tekbir getirerek sevinçlerini gösterdiler. Olanları duyan halife Hz. Ali ile görüştü. Ona:

– Ey amcaoğlu! Seninle hem yakın akrabayız, hem üzerinde büyük bir hakkım var. Olanları biliyorsun. Lütfen bana yardım et! Sen son derece saygın birisin, insanlar katındaki değer çok büyüktür. Adamlarla konuşursan seni dinlerler. Gidip adamlarla konuş, geldikleri yere geri dönmelerini sağla, diye rica etti. Hz. Ali:

– Onlara ne söylememi istersin diye sordu. Halife:

– Nasıl düşünüyorsan onu söyleyebilirsin, görüşlerine uyacağım, dedi.

Bunun üzerine Muhammed ibn-i Mesleme, Sa'd ibn-i Zeyd, Ebû Cehm, Cübeyr ibn-i Mut'im, Hakim ibn-i Hizam, Abdurrahman ibn-i Attâb, Ebû Useyd es-Sa'dî, Zeyd ibn-i Sâbit, Hasan ibn-i Sabit, Ka'b ibn-i Mâlik ve Ebû Humeyd'in de içinde bulunduğu otuz kişilik bir sahabî grubunu yanına alan Hz. Ali âsilerle görüşmeye gitti.

– Halifeyi niçin öldürmek istiyorsunuz diye sordu. Âsiler:

– O Hima arazisinde develeri otlattı, mushafları yaktı. (Kur'ân, halife tarafından oluşturulan ilmî bir heyet tarafından gözden geçirilerek çoğaltılmış sonrasında eski nüshalar yakılmıştı) Seferde iken namazı tam kıldı. Yaşlı sahabileri bırakıp gençleri vali yaptı. Akrabası olan Ümeyyeoğullarını gözetti, dediler. Hz. Ali:

– Doğrudur. Hima arazisinde develerin otlamasına izin verdi fakat bunlar kendi develeri değil zekât develeriydi. Hz. Ömer de böyle yapardı. Yazılan nüshaların dışındaki Kur'ân âyetleri yakılınca ihtilaf bitti, insanlar ittifak ettiler. Mekke'ye gittiğinde kendi memleketi olduğu için mukim olmaya niyet ederek namazlarını tam kıldı.

Gençlere gelince, o âdil ve layık olanları vali yaptı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Attâb ibn-i Esid'i 20 yaşında Mekke valisi yapmıştı. İnsanlar tenkit etmesine rağmen Üsâme ibn-i Zeyd'i ordu komutanı yapmıştı. Kabilesini gözetmesine gelince Allah Resûlü de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) adalet ölçüsü içerisinde Kureyşlileri başka insanlara tercih ediyordu. Vallahi Cennetin anahtarı bende olsa Ümeyyeoğullarını oraya koyardım, dedi.

Âsiler ikna olunca halifenin Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve diğer halifelerin yolunu takip edeceğine dair söz alıp geri döndüler. Hz. Ali geri dönünce Hz. Osman'a âsilerle arasında geçenleri anlattı. Şartlarını bildirdi. Âsilerin beş şartı bir istekleri vardı. Şartları:

Sürülenler memleketlerine geri gönderilecek.

Hazineden mahrum edilenlere hakları verilecek.

İnsanlar feyden (ganimetlerden devlet için ayrılan pay) faydalandırılacak.

Taksimat âdil bir şekilde yapılacak.

Valiler emin ve güçlü kimseler arasından atanacak.

Halifenin akrabalarını vali yapmasından rahatsız olduklarını bildiren âsiler, Mısır valiliğine Muhammed ibn-i Ebî Bekir'in, Basra'ya Abdullah ibn-i Âmir'in atanmasını, Ebû Musa el-Eşari'nin Kûfe valiliğinde kalmasını istediler.⁴⁰⁸

Âsilerin şartlarını halifeye bildiren Hz. Ali

– Halka bir konuşma yap! Bundan böyle akrabalarını başkalarına tercih etmeyeceğini söyle. Sözünü ihmal etmeden hemen yerine getir. Yoksa başkalarının gelmeyeceğinden emin olamazsın, diye tavsiyede bulundu.

Tavsiyeye uyan halife, Cuma hutbesinde halktan özür diledi. O sırada gözlerinden yağmur gibi yaş boşalıyordu. O ağlıyor cemaat ağlıyordu. Zorla da olsa konuşmaya devam etti:

– Vallahi bir köle bile hakkı söylese onun sözleri doğrultusunda hareket edeceğim. Vallahi bundan böyle malları sizi razı edecek şekilde dağıtacağım. Hatta daha fazlasını yapacağım. İsteddiğiniz zaman benimle görüşebileceksiniz, dedi. Ağlamaktan daha fazla konuşamayan halife minberden inerek namazı kıldırıp evine gitti. İçeri girdiğinde Mervan, Said ve birkaç akrabası evde onu bekliyordu. Mervan:

– Ey Müminlerin Emiri! Konuşayım mı susayım mı? dedi. Halifenin hanımı Nâile bint-i Ferâfise perde arkasından:

– Lütfen konuşma! O bir söz verdi. Sözünü yerine getirmezse insanlar onu suçlayıp öldürecekler, dedi. Mervan:

– İşimize karışma! Vallahi baban düzgün abdest almasını bile bilmiyordu, diye kızdı. Hanım:

– Yavaş ol! Babam hakkında yalan söylüyorsun, onu görmedin bile! Bu uyarı üzerine Mervan konuşmak için halifeden tekrar izin istedi. İzin alınca halifeyi yaptığı konuşmadan dolayı zillet ile suçladı.

– Böyle yaparsan kapında insandan geçilmez. Bak işte şimdiden kapıya birikmişler bile, dedi.

Halife söz verdiği şeyleri yapmaya kararlıydı. Bu kez işlerinin zor olacağını biliyorlardı. Üç gün halifenin yanında kaldılar. Konuşa konuşa nihayet fikrini değiştirdi veya isteklerini yaptırmayı başardılar. Halifenin kabul etmemesi için ısrar ettikleri şeylerden biri hilafetin kapılarını halka açmasıydı. Akrabaları:

– İnsanlar istekleri yapıldıkça hep daha çoğunu ister. Bir süre sonra asla karşılayamaz hale gelirsin, diyerek itiraz ettiler. İkna olan halife:

– Onları geri çevirmekten hayâ ederim, sen konuş, dedi. Mervan dışarı çıktı:

– Niçin toplandınız, ne istiyorsunuz? Derdiniz ne? İktidarın elimizden gitmesini mi istiyorsunuz? Hemen evinize geri dönün. Vallahi iktidarın elimizden gitmesine asla izin vermeyiz, diye çıkıştı. Ümitlerini kaybeden halk daha fazla beklemeyip dağıldı. İçlerinde bulunan Abdurrahman ibn-i Esved, doğruca Mescid-i Nebevî'de bulunan Hz. Ali'nin yanına gitti. O sırada Muhammed ibn-i Ebî

Bekir ve Ammâr ibn-i Yâsir ile sohbet eden Hz. Ali, yaşananları duyunca çok üzüldü. Halife ile birlikte verdiği sözlerden dolayı mahcup oldu. Ammâr ibn-i Yâsir ve Muhammed ibn-i Ebî Bekir:

– Mervan yine insanlara yapacağını yaptı, diye kızdılar. Hz. Ali Abdurrahman ibn-i Esved'e:

– Hz. Osman'ın Cuma hutbesini dinledin mi diye sordu.

– Evet, dedi. Hz. Ali:

– Peki, Mervan'ın insanlara söylediklerini duydun mu? dedi

– Evet, deyince Hz. Ali:

– Müslümanların başına gelenlerden Allah'a sığınırım. Ey Allah'ın kulları! Sizin için ne yapabilirim? Olaylardan uzak durup evimde oturduğumda "Akrabalık bağını ve üzerindeki hakkımı gözetmiyor, beni yalnız bırakıyorsun." diyor. Destek olduğumda istediğini elde ediyor. Ama biraz sonra Mervan yanına varıyor. Yaşının verdiği tecrübeye ve Efendimiz'in sahabisi olmasına rağmen Mervan'ın etkisinde kalıyor. Mervan onunla oynar gibi dilediği şekilde yönlendiriyor, diye içini döktü.

Biraz sonra halifenin elçisi yanlarına gelip halifenin kendisini çağırdığını söyledi. Çok kızgın olan Hz. Ali:

– Ona söyle bundan böyle ne yanına giderim, ne ziyaretine, diye bağırdı. Ama dayanamadı. Her şeye rağmen yine kalkıp halifeye gitti. İçeri girer girmez söze başladı.

– İyi bil ki sen Mervan'ı sevsen de o seni sevmiyor. O sadece seni yönlendiriyor, dinini ve aklını tahrif ediyor. Vallahi Mervan ne dini hakkında ne de kendi şahsi menfaatleri hakkında doğru kararlar veremez. Bundan böyle seni tenkit etmek için bir daha buraya gelecek değilim. Lakin şunu iyi bilmeni isterim ki bu şekilde davranarak insanların güvenini kaybettin, dedi.

Hz. Ali çıkınca endişe ile içeri giren hanımı halifeye:

– Ali'nin sözünü duydum. Bundan sonra Mervan'ın etkisinde kaldığın sürece sana yardım etmez, dedi. Halife:

– Ne yapmamı istersin diye sordu. Hanımı:

– Önceki halifelerin yolunu izle! Mervan'ın dediklerine uyarsan sonunda seni öldürtür. O halkın yanında değeri olmayan, kimse tarafından sevilmeyen biri. Görmüyor musun? O sana yakın olduğu ölçüde halk senden uzaklaşıyor. Ali'yi geri çağır işlerini düzeltsin. O hem yakınının, hem sana asla isyan etmeyecek biri, dedi.

Hanımını dinleyen halife ümitsiz de olsa Hz. Ali'yi çağırdı. Tahmin ettiği gibi oldu. Hz. Ali daveti kabul etmedi. Bu arada Nâile Hanımın sözlerini duyan Mervan acele ile halifenin evine gitti. Nâile hanıma çıkışmak istedi. Ancak halife:

– Tek bir kelime söylersen karşılığını alırsın. O doğru söylüyor diyerek konuşmasına izin vermedi. Yüz bulamayan Mervan daha fazla beklemeden evden ayrıldı.

Halife o gece gizlice Hz. Ali'nin evine gitti. Onunla görüşüp ikna etmeye çalıştı.

– Bundan böyle sözümden dönmeyecek, dediklerini yapacağım, diyerek destek istedi. Çok kırılgan olan Hz. Ali:

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) minberinden söz verdiğin halde daha o gün evine gider gitmez sözünden döndün. Mervan dışarı çıkarak seslerini duyurmak için kapıda bekleyenlere ağzına geleni söyleyerek rahatsız etti, dedi. Hz. Ali'den destek sözü alamayan halife üzüldü:

– Beni yardımsız bıraktın. Bundan böyle insanlar bana karşı cüretkâr olacaklar, diye sitem etti. Hz. Ali:

– Vallahi sana en fazla ben destek oluyorum. Hata yaptığında problemlerini çözeceğin bir şey söylüyorum. Kabul ediyorsun. Sonra Mervan geliyor. Benim sözlerimi unutup onu dinliyorsun. Bu durumda ne yapabilirim, diyerek sıkıntısını dile getirdi. Hz. Ali'ye hak veren halife bundan sonra dikkatli olmaya söz verdi. İyi niyet göstergesi olarak Muhammed ibn-i Ebî Bekir'i Mısır valisi yaptı. Valilik ve diğer şartları kabul ettiğine dair bir yazı yazıp Mısırlılara verdi.⁴⁰⁹

Hz. Ali ve diğer sahabîlerin konuşmalarından ikna olan veya ikna olmuş gibi yapan isyancılar memleketlerine geri dönmek üzere yola çıktılar. Küfeliler doğruya giderken Mısırlılar batıya doğru ilerlediler. Âsiler gidince olayları endişe içinde takip eden Medineliler rahat bir nefes aldı.

Üç gün yol alan Mısırlılar, üçüncü gün deve üzerinde yol alan siyahî bir köleye rastladılar. Şüpheli davranışları olan köle, bir o tarafa bir bu tarafa gidiyor, takip ediliyormuşçasına sürekli etrafına bakınıyordu. Abartılı hareketleri âdeta “Benden şüphelenin, beni yakalayın.” der gibiydi. Mısırlılar da öyle yaptı. Adamın peşine düştüler. Kısa bir kovalamacadan sonra yakalayıp sorguladılar.

– Kimsin? Burada ne arıyorsun? Nereden gelip nereye gidiyorsun? Soruları cevaplandıran köle:

– Halifenin mektubunu valiye teslim etmek üzere Medine'den Mısır'a gidiyorum, dedi. Adamlardan biri Muhammed ibn-i Ebî Bekir'i göstererek:

– Mısır valisi işte burada. Mektubu ona verebilirsin, dedi. Köle:

– Ben onu kastetmedim, diyerek mektubu vermek istemedi. Âsiler köleyi sıkıştırınca çelişkili şeyler söylemeye başladı. Bir keresinde:

– Mektubu Hz. Osman gönderdi, derken bir başka sefer:

– Mervan gönderdi, diyordu. Âsiler:

– Mektubu ver, deyince köle:

– Bende mektup yok, diye inkar etti. Asiler aradıkları halde hiçbir şey bulamadılar. Köleyi sıkıştırdılar ama konuşturamadılar. Tekrar tekrar aradılar. Nihayet aradıklarını eşyalarının arasında buldular. Mısırlıları bir araya toplayan Muhammed ibn-i Ebî Bekir mektubu açarak herkesin gözü önünde okumaya başladı.

“Abdullah ibn-i Udeys, Amr ibn-i Hamık, Sevad ibn-i Hımran ve Urve ibn-i Nebah geldiğinde, her birine yüz değnek vur, saçlarını ve sakallarını tıraş et, haklarında hüküm verinceye kadar hapsed! Sen de yeni bir emre kadar görevine devam et. Onların elindeki yazıyı ise alıp iptal et. Emrim gelinceye kadar hepsini hapsed.”

Mektup okunduğunda dehşete düşen Mısırlılar büyük bir öfke ile yerlerinden fırladılar. Develerine binip Medine'ye doğru yola çıktılar. Muhammed ibn-i Ebî Bekir mektubu adamlarından birine verdi.

– Bunu bizden önce Hz. Ali, Zübeyr, Talha, Zeyd ibn-i Said ve Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs'a ulaştır, dedi. Emri yerine getiren adam hızlıca Medine'ye varıp mektubu sahabîlere verdi. Durumu öğrenen sahabîler halifeye çok kızdılar. Bir süre sonra âsiler de Medine'ye ulaştılar. Önde gelen sahabîler ile görüşüp halifeye karşı yanlarına almak istediler. Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs ve Zeyd ibn-i Said:

– Sizin işinize karışmak istemiyorum, diyerek uzak durmayı tercih ettiler. Ardından Hz. Ali'ye gittiler.

– Allah düşmanının bize yaptıklarını gördün mü? Haydi, birlikte halifeye gidip bunun hesabını soralım, dediler. Âsileri desteklemekten kaçınan Hz. Ali:

– Vallahi sizinle birlikte hareket etmem, dedi. Âsiler:

– O zaman niçin bize halife aleyhinde o kadar mektup yazdın diye hesap sormaya kalkıştılar. Şaşkına dönen Hz. Ali:

– Vallahi ben size hiçbir mektup yazmadım, dedi. Bu kez şaşırma sırası âsilerdeydi. Perde arkasında olanlardan onların da haberi yoktu. Şaşkın bir şekilde bakiştılar. Âsileri sükûnete davet eden Hz. Ali, halife ile görüşeceğini söyledi.

Rahat duramayan âsiler oradan ayrılınca Muhammed ibn-i Mesleme'ye gittiler. Olayı anlattılar.

– Ali ibn-i Ebî Talib bizim için halife ile görüşmeye söz verdi, diyerek kendilerine yardımcı olmalarını istediler. Onlardan ayrılan sahabî Hz. Ali'nin yanına gitti. Hz. Ali sahabilerin ileri gelenlerini çağırıldı. Yakalanan köle, mektup ve deveyi aldı, hep birlikte halifenin yanına gittiler. O sırada halifenin yanında bulunan Mervan:

– İzin ver gelenlerle ben görüşeyim, dedi. Hz. Osman:

– Sus! Bu iş seni ne ilgilendirir. Dışarı çık, diye tersledi. Gelenleri içeri buyur edip görüştü. Sahabîler durumu anlattılar. Halifeye deveyi gösteren Hz. Ali:

– Bu deve senin mi diye sordu. Şaşırın halife:

– Evet, benim, dedi. Köleyi gösterdi:

– Köle senin mi?

– Evet benim.

– Şu mühür senin mi?

– Evet benim. Bütün bunları niçin soruyorsun?

– Şu mektubu okur musun, diyen Hz. Ali elindeki kağıdı halifeye uzattı. Mektubu okurken dehşete düşen halife:

– Vallahi bu mektubu ne yazdım ne de yazılmasını emrettim, diye yemin etti. Hz. Ali ve yanındakiler halifeye inanmakla birlikte:

– Nasıl oluyor da senin kölen, senin deven ve mührünle senin adına yazılı bir mektubu senin valine götürüyor senin bundan haberin olmuyor, demekten kendilerini alamadılar.

Bunu şüphelendikleri için değil işin vahametini anlatmak için söylediler. Ne söyleyeceğini şaşırın halife yemin etmekten başka çare bulamadı. Olanları şüphe ile karşılayan Hz. Ali mektubu getiren adamdan hemen sonra Mısırlılar ile yüz Basralı ve iki yüz Kûfeli isyancının aynı anda Medine'ye girdiğini görünce şüphesi daha da arttı. Adamların karşısına dikildi.

– Ey Kûfeliler! Ey Basralılar! Bana söyler misiniz günlerce farklı yönlerde doğru yol aldıktan sonra Mısırlıların olayından nasıl haberdar oldunuz? Aranızda bu kadar mesafe varken aynı zamanda Medine'ye nasıl vardınız? Vallahi bu önceden planlanmış bir oyundur, diye çıkıştı.

Mektubu yazan el ile asiler arasında irtibat olmadan zıt yöne giden grupların aynı zamanda Medine'de buluşmaları imkansızdı. Bu büyük bir soru işareti olarak kalırken mektubun kim tarafından yazıldığı da tam olarak çözülemedi. Yaygın görüşe göre mektup Mervan'ın el yazısı ile yazılmıştı. Bundan dolayı sahabiler halifenin evine sığınmış olan Mervan'ın yargılanmak üzere kendilerine teslim edilmesini istediler. Lakin halife buna razı olmadı. Bunun üzerine sahabiler kızarak dağıldılar.⁴¹⁰

Hz. Osman'ın Evinin Kuşatılması

Âsiler istediklerini elde etmiş, arzuladıkları ortamı hazırlamışlardı. Mektup olayından sonra halifenin Mervan'ı koruması halkı iyiden iyiye rahatsız etti. Kırılarak evlerine çekildi, bir anlamda âsilerle halifeyi baş başa bıraktılar. Desteğini kaybeden Hz. Osman, bir süre daha Mescid-i Nebevî'ye gidip namaz kıldırmaya devam etti. Bu sırada halife kendini savunuyor, âsiler ise kara propaganda yaparak onu öldürmeyi meşru hale getirme yolunda adım adım ilerliyorlardı.

Hiz. Ali kırğın olmasına rağmen meydanı âsilere bırakmak istemiyordu. Zira bunu yaptığında geliyorum diyen felaket, daha büyük boyutlara ulaşacaktı. Bunun için Hiz. Osman ile görüştüklerinde yanlarında bulundu. Âsiler önce bütün valilerini görevden azlet dediler, ardından:

– Bu konuda ya doğru söylüyorsun veya yalan! Eğer yalan söylüyorsan, haksız yere öldürülmemizi emrettiğin için hilafetten alaşağı edilmen gerekir. Doğru söylüyorsan, yapılan bunca şeyden habersiz olman yönetim zafiyetini ve gafletini gösterir. Bu halde olan birinin halifeliği sürdürmesine izin vermeyiz. Hilafetten kendi isteğın ile ayrıl, diyerek baskı yaptılar. Halifelikten çekilmesini söylediler. Hiz. Osman bunu kabul etti.

– Derdiniz mal mülk ve iktidar ise alın yönetim sizin olsun. Ben yalnızca namaz kıldırayım, diyerek hilafeti manevi yönü kendinde kalmak şartı ile onlara bıraktı. Lakin âsiler bunu kabul etmediler. Bunun üzerine halife:

– Allah'ın giydirdiğı gömleğı çıkarmam, diyerek âsileri reddetti.

Bir ara Abdurrahman ibn-i Udeys:

– Mısır'dan seni öldürmek üzere yola çıktık. Ali ibn-i Ebî Tâlib ile Muhammed ibn-i Mesleme bizi engelledi, taleplerimizin yerine getirileceğı hususuna kefil oldular. Onlara güvenip memleketimize geri döndük. Yolda köleni işte şu mektupla yakaladık... diye çıkıştı. Sesler gittikçe yükseldi, tartışmanın dozu kaçmaya başladı. İşin büyüyeceğini fark eden Hiz. Ali tartışmayı bitirmek için meclisi terk edip evine gitti. O gidince âsiler tartışmayı bırakıp dağıldılar.[411](#)

O günlerde Medine halkı büyük bir fitneye maruz kaldı. İsyancılar her köşede halifeye karşı olur olmaz şeyler söyleyip duruyorlardı. Halk fitneye alet olmamak için evlerine kapandı. Buna rağmen yine de fitneden tamamen kurtulamadılar. İsyancılar bir şekilde halka ulaşip kara propagandalarını yapmaya devam ettiler. Şehrin cadde ve sokaklarından sonra Mescid-i Nebevî'yi de ele geçirip Cuma hutbelerinde yalan ve iftiralarla halifeyi karalayıp isyanlarını haklı göstermeye çalıştılar. Ortamın hazır olduğuna inandıkları an Hiz. Osman'ın evini kuşattılar. Abdurrahman ibn-i Udeys Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) minberine geçerek Cuma namazını kıldırdı. Ardından hutbe okudu. Konuşma sırasında:

– Abdullah ibn-i Mesûd bana anlattı. O da Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) duymuş. Efendimiz: “Osman, İslâm düşmanı Utbe'den daha yanlış yoldadır... buyurdu, dedi. Olayı anlatan râvi:

Şaşkınlıktan donup kalmıştım. Hutbe bitince hemen camiden ayrılıp Hiz. Osman'ın yanına koştum. Halife bana:

– Neler oldu diye sordu. Hutbede söylenenleri anlattım. Üzülen Hiz. Osman:

– Udeys'in oğlu yalan söylüyor. O Abdullah ibn-i Mesûd'dan asla böyle bir söz duymamıştır. Tıpkı Abdullah ibn-i Mesûd'un Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) duymadığı gibi. Ben Rabbim tarafımdan on kez öne çıkarıldım. Udeys'in oğlu benimle bunu konuşsaydı kendisine söylerdim. Ben Müslüman olan dördüncü kişiyim. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) kızını bana emanet etti. O vefat edince diğerini nikâhladı. Vallahi ne cahiliye döneminde ne de Müslüman olduktan sonra zina etmedim, hırsızlık yapmadım. Ne şarkı ne yalan söyledim. Allah Resûlü'ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) biat ettikten sonra ona biat ettiğim sağ elimle avret mahalline dokunmadım. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında Kur'ân'ı ezberledim. Müslüman olduğum günden beri bu Cuma hariç, her Cuma'ya gidişte mutlaka bir köle azat ettim, dedi.[412](#)

Âsileri yönlendirenler yalnızca halkı değil kendi arkadaşlarını da aldatıyorlardı. Abdullah ibn-i Ömer ile âsilerden birinin arasında geçen bir konuşma âsilerin Medine'ye gelişlerinin gerçek sebebini bilmediğini ortaya koyuyordu. Planlayıcıların aksine yapılanların doğuracağı sonuçlardan bile habersizlerdi.

Abdullah ibn-i Ömer anlatıyor:

“Hz. Osman’ın hilafetinin son günlerinde ona karşı olan biri bana geldi. Halife aleyhine konuşmaya başladı. Tenkit ettikçe çok rahatsız oldum. Sözü bitince:

– İyi bil ki ümmeti Muhammed’in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) en faziletlisi Hz. Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman’dır. Vallahi Hz. Osman’ın hakka uymayan işini, büyük günahlardan herhangi birini işlediğini bilmiyorum. Lakin bütün mesele şu mal. Halife ondan size verdiğinde razı oluyorsunuz. Akrabalarına verdiğinde ise kızılıyorsunuz. Sizler Rumlar ve Farslılar gibi olmak istiyor, başınızda bulunanları öldürmedikçe rahat edemiyorsunuz, dedim. Adam:

– Allah içimizi biliyor ya onu asla öldürmek istemiyoruz, diye cevap verdi.”[413](#)

Olaylar hızla çıkmaza doğru gidiyordu. Durumu fark eden Mervân halifeye:

– Âsilere istediklerini ver. Olaylar yatışınca hepsini yakalatıp cezalandır. Halifeye baş kaldıranlara verilen sözün yerine getirilmesi gerekmez, dedi. Hz. Osman onu dinlemedi. Hz. Ali’yi çağırdı.

– İnsanların durumunu görüyorsun. Kanımı dökmeyeceklerinden emin değilim. Lütfen âsilerle konuş, dağılmalarını söyle, diye rica etti. Hz. Ali:

– İnsanların senin canından çok adaletine ihtiyaçları var. Bu olmadan sakinleşmezler. Onlara söz verdiğin şeyleri hâlâ yerine getirmedi. Bu kez de beni zor duruma düşürme, dedi.

Halife istenilenleri yapacağını ve sözünü yerine getireceğini yemin ederek tekrarladı. Halifeyi kırmayan Hz. Ali, isyancılarla yeniden görüştü. Bir süre önce yaşananları hatırlatan asiler:

– Artık verilen sözlere güvenmeyiz. İcraat istiyoruz, dediler. Hz. Ali geri dönüp durumu halifeye bildirdi. Halife:

– İsteklerini hemen bir günde yerine getiremem. Bana biraz zaman tanısınlar, dedi. Hz. Ali:

– Medine valisi için üç gün, şikayet edilen diğer valiler için elçilerinin onlara kavuşacakları zamana kadar beklerler, dedi. Bunun için yazılı söz aldı. Halifenin yanından çıktıktan sonra konuşmayı halkla paylaşan Hz. Ali, beklemelerini söyledi. Üç gün geçtiği halde değişen bir şey olmayınca Muhammed ibn-i Mesleme âsilerle konuşup durumu ilettiler. Halifeye darılan halk yeniden evlerine çekildiler.[414](#)

Şartların hazır olduğuna karar veren âsiler Hz. Osman’ın evini kuşattılar. Kuşatma sahabeleri çok üzdü. Hz. Ali halifeye haber gönderdi:

– İzin verin, emrimdeki 500 kişi ile gelip sizi fitnecilere karşı koruyayım, dedi. Halife:

– Hayır, benim yüzümden kimsenin kanının akmasını istemiyorum, diyerek yardım teklifini kabul etmedi. Bunun üzerine Hz. Ali, oğulları ve yeğenlerini halifeyi korumak için evine gönderdi. Hz. Osman, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’i kılıçlarını sıyırmış olarak kendini savunmak için evine geldiklerini görünce telaşlandı. Kendi yüzünden onlara bir zarar gelmesinden korktu.

– Allah aşkına evinize geri dönün! Ben burada Allah’ın emri gerçekleşene kadar beklerim, diye âdeta yalvardı. Geri dönmeleri için ısrar etti. Ancak Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin bunu kabul etmeyip onu sonuna kadar savundular.[415](#)

Ebû Hüreyre (*radıyallahu anh*) o an oradaki tablolardan birini şöyle anlatır:

“Hz. Osman ile evinde mahsur kaldığımız sırada bizden bir adam öldürüldü. Ben:

– Ey Müminlerin Emiri! Bizden biri öldürüldü. Şimdi çarpışmanın tam zamanı, dedim. Hz. Osman:

– Hayır. Bana kılıcını atacağına söz ver ey Ebû Hüreyre! Onlar benim canımı istiyorlar. Ben de canımı vererek müminleri koruyacağım, dedi. İsrar edince kılıcımı kaldırıp attım. Hâlen onun

nerede olduğunu bilmiyorum. O sırada Abdullah ibn-i Ömer, Abdullah ibn-i Selâm, Abdullah ibn-i Zübeyr, Hz. Hasan, Muhammed ibn-i Hâtib, Zeyd ibn-i Sâbit onu savunmak için orada benimle birliktelerdi.[416](#)

Olaylar çığırından çıkınca evinde kalmaya karar veren Hz. Ali, halife ve yanındakilerin susuz kaldıklarını, öğrenince harekete geçti. Âsiler su konusunda çok kararlıydı. İçeri bir yudum su bırakmıyorlardı. Hz. Ali hizmetine bakan kimselere su vererek halifenin evine gönderdi. İsyancılar onları engelleyince yanlarına gidip bir konuşma yaptı:

– Bu yaptığınızı bırakın Müslümanlar, müşrikler bile yapmaz. Şu kişilere su ve yiyecek göndermemize engel olmayın! Rumlar ve İranlılar bile bu durumda su ve yiyeceğin ulaşmasına engel olmazlardı, dedi.

Ancak isyancılar zulümlerine devam ederek suyun eve ulaşmasına engel oldular. Su götürmeye çalışan müminlerin annesi Ümmü Habîbe'nin de katırının yüzüne vurdular. Annemiz ısrar edince ipleri keserek suların yere devrilmesini sağladılar. Annemiz az kalsın yere düşüyordu. Medineliler koşup onu tutarak eve götürdüler.

İşin kolaylıkla halledilmeyeceğini anlayan Hz. Ali, hizmetlilerine ne pahasına olursa olsun suyu içeri ulaştırmalarını emretti. İsyancılarla çatışmaya giren adamlar, suyu zorla da olsa halife ve yanındakilere ulaştırdılar.

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, savunma sırasında âsilerle çatışmaya girip yaralanmalarına rağmen Hz. Osman'ın şehit edilmesine engel olamadılar. Halifenin şehadet haberi Hz. Ali'yi üzüntüden iki büklüm etti. Onu savunanlara ve oğullarına kızdı.

– Siz orada iken Hz. Osman nasıl öldürülür diye bağırdı. O kızgınlıkla yanına gelen Hz. Hasan'a bir tokat attı, Hz. Hüseyin'in sırtına vurdu. Abdullah ibn-i Zübeyr ve yeğenlerine sitem etti.

– Yazıklar olsun! Allah da biliyor ki onun kanının akıtılmaması için elimden geleni yaptım, diyerek evine gitti.

Bu olay inananları derin bir hüzne sevk etti. Olanları en ince detayına kadar öğrenmeye çalıştılar. Onlardan biri de Abdulâlâ ibn-i Heysem'di. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e:

– Hz. Osman'ın katilleri arasında ensar ve muhacir'den herhangi biri var mıydı diye sordu. Onlar:

– Hayır, sahabeden hiç kimse yoktu. Onlar yalnızca Mısır halkından toplanıp gelen kişilerdi, dediler.[417](#)

Âsilerin Medine'ye kadar gelip halifenin evini kuşatması sonucunda Hz. Osman'ı şehit etmeleri yüzyıllar sonra yaşayan müminleri bile üzüntüye gark eden tarihin kaydettiği en büyük fitnelerden biriydi. Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sık sık insanları derinden sarsan bu ve benzeri fitnelere dikkat çekerek ashabını uyarırdı. Hz. Osman'ın şehadetinin İslâm Tarihindeki en önemli kırılma noktalarından biri olacağını haber veren Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*):

– Üç olayda kendini kurtaran kişi gerçekten kurtuluşa ermiştir, buyurdu. Sahabiler:

– Onlar nelerdir ya Resûlallah diye sordular.

– Benim ölümüm, hakkı yerine getiren ve sabreden halifenin katledilmesi, deccalın ortaya çıkması, buyurdu.[418](#)

Fitne Ateşi Yüzyılları Kuşatıyor

Akıtılan kan fitneyi bitirmedi. Aksine bir anda tüm Müslümanları içine çekti. Cevapsız sorular, suçlamalar, şüpheler, su-i zanlar, dedikodular, kaygı ve korkular...

Herkes üzgün, şaşkın, korku ve panik içinde, etraf toz duman... Bu kadar büyük bir kargaşa

çıkarmakla yetinmeyen fitneciler, Hz. Osman'ı katletmekle kalmayıp fitnelerinin kıyamete kadar sürmesi için dünyanın sonuna kadar yaşayacak tüm Müslümanlar üzerine atmakla meşguldüler. Yalan, iftira, hile, tuzak, yanlış anlama ve anlaşılmalılar...

Halife şehit edildikten sonra zaman durdu. Herkes şaşkın ve kaygılıydı. Her an her şey olabiliirdi. Çakılan bir kıvılcım ile kan gövdeyi götürebilir, halifeyi şehit etme cüretini gösteren âsiler, daha büyük cinayetlere girişebilirlerdi. Medine'de bulunan insanlar hem kendi hem ümmet adına büyük endişe ve korku içindelerdi.

Bir, iki, üç gün geçtiği halde halen fiili durum devam ediyordu. Şehrin sokaklarını tutmuş olan isyancılar, sürekli korku, dehşet, fitne ve fesat saçıyorlardı. Acı içinde kıvranan insanlar bir yandan suçlu ararken bir yandan "Bu durumdan nasıl kurtuluruz?" sorusunun cevabını bulmaya çalışıyorlardı.

Çözüm için akıllarda tek bir isim vardı. Efendimiz'in kardeşim dediği Hz. Ali. Başından beri gözler önündeydi. Çözüm için o âna kadar büyük gayret sarf etti. Ancak girişimleri her seferinde halifenin etrafını saran ve iktidardan vazgeçmek istemeyen akrabaları tarafından baltalanıp sonuçsuz bırakıldı.

Hz. Osman'ın akrabaları olan Ümeyyeoğulları Hz. Ali'nin çözüm sürecinde kayıtsız şartsız halifenin yanında olmasını istiyorlardı. Böylece o sorunu çözecek, Ümeyyeoğulları iktidar nimetlerinden faydalanmaya devam edeceklerdi. Hz. Ali ve ona yardımcı olan sahabiler halifeye hak ve adaletin yanında olmak şartıyla destek vermeyi tercih ettiler. Bu, Ümeyyeoğulları'nın iktidarlarının sarsılması anlamına geliyordu. Bundan rahatsız olan Ümeyyeoğulları daha ilk günden Hz. Ali'yi suçladı, adil bir çözüme ulaşmasını engellediler. Bununla kalmadı, fitne ateşinin sönmeye için gösterdiği onca çabayı iktidarı ele geçirme gayreti olarak değerlendirip, halka bu şekilde lanse ettiler. Suçlamalara üzülen Hz. Ali, feryad ederek suçlamaları reddetti. İçinde kopan fırtınayı şöyle ifade etti.

"Allah'ım! Osman'ın kanından beri olduğumu sana arz ediyorum. Osman'ın öldürüldüğü gün aklım başımdan gitti. Daha fazla bir şey yapabilir miydim diye nefsimi kınadım. Olaydan hemen sonra biat için bana geldiler. Onlara:

– Osman henüz defnedilmeden onu öldüren kişilerin biatını almaktan hayâ ederim, dedim. Yanımdan ayrıлып gittiler. Bir süre sonra tekrar gelip biat etmek istediler. Ümmetin sıkıntısını görmeme rağmen yine reddettim. Durum sorun haline gelince biatları kabul ettim. İnsanlar:

– Ey Müminlerin Emiri diye hitap edince, üzüntüden kalbim çarpmaya başladı. Allah'ım! Osman'ı razı olarak katına al diye dua ettim.

Ümeyyeoğulları benim Osman'ı katlettiğimi iddia ediyor. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki onu katletmedim, bunu kalbimden bile geçirmedim. Bilakis onları bundan menettim ama bana karşı çıktılar."⁴¹⁹

Fitnecilerin kendilerini savunmak ve haklı göstermek adına Hz. Ali gibi sahabilerin yanlarında olduğunu ima etmeleri, yeri geldiğinde yüksek sesle dile getirmeleri Ümeyyeoğulları'nın söylemlerini destekledi. Hz. Osman daha hayatta iken Hz. Ali suçlu ilan edildi.

Hz. Osman'ın şehit edilmesinin üzerinden günler geçtiği halde henüz bundan sonra ne olacağı belli olmamıştı. Baskı, tehdit, kaos ve anarşi ortamı aynen devam ediyordu. Bu durumun daha fazla devam etmeyeceğini düşünen sahabiler halife seçmek için harekete geçtiler.

Peki, kim halife olacaktı? Halife olmak bir anlamda Hz. Osman'ın cinayetine ortak olmak değil miydi? İçin için yanan kor ateşi kim eline alırdı ki?

İnsanların aslandan kaçtığı gibi halife olmaktan kaçtığı bir sırada bütün ümmetin kabul edebileceği birini bulup halife yapmak imkânsız kadar zordu. Kimse tüm servetini İslâm için harcamış, ilk günden itibaren İslâm davet mücadelesinin çilesini çekmiş ve Efendimiz'in iki kızı ile

evlenmiş bir halifenin akıtılan kanının üzerinde oturmak istemezdi. Hele onu şehit eden fitnecilerin hakimiyeti ellerinde bulundurduğu bir ortamda, onların gölgesinde. Bunun kişiye felaketten başka bir şey getirmeyeceğini herkes bilirdi.

Ümmetin felakete sürüklendiğini gören muhacir ve ensardan oluşan bir grup Hz. Ali'nin yanına gitti:

- İnsanlara mutlaka bir imam gerekiyor, dediler. Hz. Ali:
- Ben bu görevi üstlenemem. Yalnızca seçtiğiniz kişiyi kabul eder, halifenin vezirliğini yaparım, dedi. Sahabiler:
- Senden başkasını seçmeyiz, dediler. Hz. Ali “hayır” derken onlar ısrar etmeye devam ettiler...

Yalnızca sahabiler değil fitneciler de halife arıyordu. Bunun için Hz. Ali'den başlayarak kapı kapı dolaştılar. Çalmadıkları kapı kalmadı. Lakin tüm kapılar yüzlerine kapandı. Dahası kimse yüzlerini görmek, onlarla aynı karede görünerek isimlerini lekelemek istemiyor, herkes köşe bucak kaçıyor, bir taraflara gizleniyordu. Sonuç alamayan fitneciler çaresizlik içinde kıvranıyordu. İnsanlar onların seçtiği halifeyi kabullenmek bir yana Mescid-i Nevbevî'ye atadıkları imamı bile reddettiler. Ardında namaz kılmamak için cemaati terk ettiler.

Halkın Mescid-i Nebevî'den mahrum olmasına gönlü razı olmayan Hz. Ali araya girdi. Ebû Eyyûp el-Ensârî'ye imamlık yapması için rica etti. Kabul edince sorun kısmen çözüldü. Ama hilafet sorunu hâlâ duruyordu. Medine'de inanılmaz bir gerginlik ve kaos vardı. Gerginlik dalga dalga bütün İslâm coğrafyasına yayılıp insanların uykularını kaçırıyordu. Birazcık kulak kabartan herkes daha büyük fitne ve felaketlerin ayak seslerini duymakta güçlük çekmiyordu. Belli ki biri zamanında müdahale etmezse Müslümanlar bir daha doğrulamamak üzere paramparça olacaklardı.

Peki, ama kim müdahale edecekti? Kor ateşini kim avuçlayacaktı? Hangi yiğit, onu bırakmadan sonuna kadar elinde tutmayı başaracaktı? Ümmetin bütün eleştiri oklarını ve tenkitleri kim karşılayabilecekti? Dahası hiç kimsenin istemeyeceği bir konumu kabullenerek, hakkı nasıl savunacaktı?

Kendini ümmet için feda edecek bir yiğidin ortaya çıkması gerekiyordu. Bütün yanlış anlamalara göğüs gelecek, âsilerin asla affedilmeyecek cinayetlerinin gölgesinde kalacak, hedef hâline gelecekti. Büyük ihtimalle bir süre sonra dün cephede Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile birlikte omuz omuza savaştığı can kardeşleri ile karşı karşıya gelecekti. Bütün bunları ve daha fazlasını, ölüm dâhil her şeye meydan okuyacak büyük bir kahramana ihtiyaç vardı. Sahabilerin ileri gelenlerinden Abdullah ibn-i Abbâs'ın Hz. Ali'yi uyarırken söylediği sözler durumu net bir şekilde özetlemekteydi:

“Eğer hilafeti üstlenirsen kendine yazık edersin. Halife olursan ne yaparsan yap insanlar bundan böyle kıyamete kadar Hz. Osman'ın kanının hesabını senden sorarlar.”[420](#)

Yaşananlar, âsileri arka planda yönetenlerin umurunda dahi değildi. Zira onların istedikleri tek şey kaostu. Tüm planlarını bunun üzerine kurmuşlardı. Daha Medine'ye gelirken her grup başka bir sahabîyi halife adayı seçmişti. Lakin sahabîlerin Hz. Ali'yi halife yapma girişimleri onları endişeye sevk etti. Hz. Ali'nin halife olması, Müslümanları bir araya toplayıp karşılarına dikilmesi fitnecilerin sonu demekti. Buna fırsat vermemek için harekete geçtiler. Medine'ye sokak sokak hakim olma fırsatını sonuna kadar kullandılar. Âsiler halife seçmeye kalkışmakla fitne ateşinin üzerine benzin dökmüş oldular.

Kor Ateşi Avucuna Almak

Hz. Ali fitne ateşi yakıldığı andan itibaren elini yakacağını bile bile içine dalarak ümmeti selamet sahiline çıkarmaya çalıştı. Lakin Hz. Osman'ın akraba sevgisi ve bazı akrabalarının iktidar hırsı ile bu sevgiyi istismar etmeleri ateşi daha da alevlendirdi. Buna fitnecilerin uzun soluklu planı

çalışmaları da eklenince, problem, içinden çıkılmaz sorun yumağı haline dönüştü.

Fitneciler gelinen noktada iktidarda yer edinme fırsatını yakalamışlardı. Bundan sonra planlarının ikinci perdesine geçtiler. Halkın kendilerini halife yapmayacağını çok iyi bildikleri için kukla yapacakları birini arıyorlardı. Mısırlılar Hz. Ali'ye, Kûfeliler Hz. Zübeyr'e, Basralılar ise Hz. Talha'ya gitti.

– Halifemiz ol diye teklif ettiler. Sahabiler onları kesin bir dille reddetti. Ancak onlar sahabilerin peşini bırakmayıp baskı yaptılar. Sahabiler kaçıp saklanmaya çalışılsa da takiplerinden kurtulamadılar. Onlardan evet cevabı alamayınca Abdullah ibn-i Ömer ve Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs gibi sahabilerin ileri gelenlerinden birçok kişiye teklif götürdüler. Lakin hiçbirini ikna edemediler.

Âsiler sahabilerden birini halife yapınca onun etrafında kümeleneceklerdi. Böylece iktidarda söz sahibi olarak hem kendilerini koruma altına alacak, hem halifeyi yaptıkları cinayetlere ortak etmiş olacaklardı. Ümmetin tüm kızgınlık, kin ve nefret okları yeni halifeye çevrilecek, böylece parçalanan ümmet arasında kolayca bitmeyen ihtilaf tohumu ekeceklerdi. Halifeye kızıp biat etmeyenlerle halife arasında çıkacak iç savaş bütün şehirlere yayılacak, İslâm âlemi sonu belli olmayan bir kaosa sürüklenip paramparça olacaktı.

Sahabiler halife olmayı kabul etmediğinde ise fitne ortamında başsız kalan ümmet, paramparça olup birbirleri ile savaşacaklardı. Bu düşünmesi bile tüyleri ürpertecek büyük bir felaket demektir. Derin güçler ikinci tabloyu daha fazla istiyordu. Ama yaptıklarının hesabını vermekten korkan âsiler, kendilerinin seçtiği bir halifenin arkasına gizlenmeyi tercih ediyordu. Zira bunu yapmadıkları takdirde ya Medine'de kalmaya devam edecek veya memleketlerine döneceklerdi. Medine'de daha fazla kalamayacakları açıktı. Memleketlerine döndüklerinde hem halifeyi öldürdükleri için, hem yerine bir halife seçmedikleri için halka hesap vermek durumunda kalacaklar, ölüm ile yüzleşmekten kurtulamayacaklardı.

Âsiler, halifenin şehadetinden sonra başta Hz. Ali olmak üzere Talha ibn-i Ubeydullah, Zübeyr ibn-i Avvâm, Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs, Abdullah ibn-i Ömer'in kapısını tek tek çalıp halife olmalarını istediler. Sahabiler hayır demekle kalmadı, onlardan köşe bucak kaçtılar. Aradan beş gün geçtiği halde sahabileri razı edemeyen âsiler halkın ileri gelenlerini bir araya topladılar:

– Ey Medine halkı! Sizler şûrâ ehlisiniz. İmamı siz tayin edersiniz. Verdiğiniz karar ümmeti bağlar. Şimdi birini halife yapın. Biz o kişiyi kabul edecek, kendisine biat edeceğiz. Size bu günün sonuna kadar müsaade. İsteğimizi yerine getirdiniz getirdiniz. Yoksa Ali, Talha, Zübeyr ve daha pek çok sahabîyi öldürür, Medine'yi kana bularız, diye tehdit ettiler. Adamların kararlı olduğunu gören Medineliler tekrar Hz. Ali'nin yanına gittiler:

– Ümmetin içinde bulunduğu durumu biliyorsun. Lütfen biatımızı kabul et, diye âdeta yalvardılar.

Kaçmak çözüm değildi. İslâm âlemi her geçen gün daha büyük bir felakete doğru sürükleniyordu. Sahabilerden biri kendini ateşe atmazsa Müslümanlar paramparça olacaktı. Görünen o ki Ehl-i Beyt dışında hiç kimsenin onları bu durumdan kurtarmaya gücü yoktu.

Ümmeti etraflarında toplama güçlerinin olmadığı farkında olan büyük sahabiler ölüm tehditlerine rağmen teklifleri reddetmişler, geriye yalnızca Hz. Ali kalmıştı. Halk gibi o da çaresizdi. Lakin ümmet gözünün önünde yanarken hiçbir şey yapmadan öylece durmak istemiyordu. Medineliler sık sık yanına gidip biat tekliflerini yenilediler. Her seferinde: "Senden başkası olmaz." dediler.

Kendini ve ümmeti nelerin beklediğini çok iyi bilen Hz. Ali, mahzun ve çaresizdi. Müthiş bir basirete sahip olan gönüller sultanı bundan sonra olabilecekleri şöyle özetliyordu:

– *Lütfen başkasını bulun. Bizi bin bir yüzü, bin bir rengi olan olaylar bekliyor. Bu hercümerç içinde ne kalpler mutmain olur ne de akıllar olayları kavrar.*

Üzüntüden iki büklüm olan Medineliler:

– Allah aşkına! Ne durumda olduğumuzu görmüyor musun? Fitnenin hangi boyutlara ulaştığının farkında değil misin? İslâm'ı ve Müslümanları bekleyen tehlikeyi bilmiyor musun? Allah'tan korkmuyor musun diye sitem edip yalvardılar. Hz. Ali:

– Bu şartlarda size evet dersem bildiğim o belanın içine girmiş olacağım. Bana biat etmekte ısrar etmezseniz sizden biri gibi davranır, halife olan kişiye biat ederim, diyerek içi kan ağlayarak teklifi reddetti.

Maksadı ümmeti halifeden mahrum ederek, fitne ile baş başa bırakmak değil, fitne ateşinin daha fazla alevlenmesini engellemektir. Yoksa o ümmeti kurtarmak adına yanıp kül olmaya çoktan razı olmuştu. Ama hemen evet derse isyancıların yaptıkları cinayetler onun üzerine yapışp kalacaktı. Onun olayların arkasında olduğunu söyleyenler, iddialarını daha yüksek sesle dillendireceklerdi. Halife olması bir anlam ifade etmeyecek, hatta fitnenin katlanarak artmasına sebep olacaktı.

Hız. Ali'nin halife olmaktan kaçındığını gören âsiler halk üzerindeki baskılarını artırdı. Şehrin ileri gelenlerini kılıçların gölgesinde Hız. Ali'ye gönderdiler. Yanma zamanı olduğunu gören Hız. Ali, biatın Mescid-i Nebevî'de halkın gözü önünde ve onların rızasıyla yapılması şartı ile kabul etti. Kendisine ilk olarak Talha ibn-i Ubeydullah biat etti.[421](#)

Biatın şüphe ve şaibeden uzak olması için azami gayret gösteren Hız. Ali, sahabîler ve halkın biatını açıktan herkesin gözü önünde aldı. Lakin ne yaparsa yapsın âsilerin kuşatması altında bulunan bir şehirdeydi. Etrafı onlarla çevriliydi. Dıştan bakınca görünen tablo Hız. Ali'nin tamamen aleyhineydi. Zira birkaç gün önce Medine'yi kana bulayıp ümmeti felakete sürüklemek üzere olan âsilerle aynı karede mütalaa ediliyordu. Bu tabloda rahatsız olan bazı sahabîler Hız. Ali'yi çok sevmelerine ve takdir etmelerine rağmen Ka'b ibn-i Mâlik, Mesleme ibn-i Muhallad, Ebû Saîdi'l-Hudrî, Muhammed ibn-i Mesleme, Zeyd ibn-i Sâbit, Rafî ibn-i Hudeyc, Fadale ibn-i Ubeyd, Ka'b ibn-i Ucre, Üsâme ibn-i Zeyd, Süheyb ibn-i Sinân, Abdullah ibn-i Selâm, Seleme ibn-i Selâme, Kudâme ibn-i Mazûn ve Muğîre ibn-i Şube gibi birçok sahabînin biat etmeye gönülleri elvermemişti. (Bazı kaynakların aksine İbn Sa'd bu sahabîlerin bir çoğunu hemen biat edenler arasında sayar.)

Biatten hemen sonra Hız. Ali ile Hız. Talha ve Hız. Zübeyr arasında geçen konuşma ortaya çıkan tabloyu açıkça gösteriyordu. Hız. Ali eve gidince bir grup sahabî ile hemen ardından yanına giden Hız. Talha ve Zübeyr:

– Sana suçluları cezalandırman şartı ile biat ettik. Çevrendeki şu adamlar halifeyi katletti, sonra cezadan kurtulmak için senin yanına geldiler, dediler. Hız. Ali:

– Kardeşlerim. Bildiğiniz şeyden habersiz değilim. Lakin şu anda bizlere hâkim durumdadır. Kendilerine karşı bir şey yapamaz durumda olduğumuz adamları nasıl cezalandırabilirim. Aranızda dolaşan, sokak sokak her yeri işgal eden, istediğine istediği gibi zulmeden şu adamlara karşı söylediğiniz gibi bir şey yapmaya imkânım var mı?

– Hayır yok.

– Vallahi ben de sizin gibi düşünüyorum. Lakin cahilî bir tavırla karşı karşıyayız. Adamların her şehirde taraftarları var. Şeytan bir yol gösterdiği zaman mutlaka ona uyan birileri çıkar. Olaylar başlayınca insanlar olanlara farklı farklı pencerelerden bakarlar. Kimileri sizler gibi kimileri onlar gibi düşünür. Kimileri ise tamamen farklı görüşü benimserler.

Bir süre bekleyelim, fitne bulutları çekilsin. Heyecanlar yatışsın, insanlar sakinleşsin, kalpler rahatlasın. O zaman hak yerini bulur...[422](#)

Hedefteki Halife

Hız. Osman'ı şehit etmek üzere yola çıkıncaya kadar yalnızca âsiler ve onların suçladığı kimseleri yakan fitne ateşi, adım adım büyüyerek bütün Müslümanları içine çekti. Hız. Ali, bu süreçte ikna edip eylemlerinden vazgeçirmek için âsilerle defalarca görüştü. Halife adına veridiğı sözler yerine gelmemesine rağmen, halife tarafından yapılan hiçbir yardım çağrısını reddetmedi. Fitneyi sonlandırmak için büyük gayret sarfetti. Ne kadar büyük fedakârlık yaparsa yapsın yine de Ümeyyeoğullarının "Ali ibn-i Ebî Talib âsileri destekliyor." suçlamasından kurtulamadı. Zira onlar; bütün insanların doğru veya yanlış ayrımı yapmadan, Ümeyyeoğullarının yaptıklarını sorgulamadan, yapılan hataları görmezden gelerek her durumda halifenin yanında olmasını, istiyorlardı. Hız. Ali ise halifenin yardımına koşarken yalnızca haktan yana oldu. Fitnenin ortadan kalkması için yalnızca âsilerin yanlışlarını değil, halifenin ve halifenin çevresinde olan kişilerin yanlışlarını da söyledi.

Hız. Ali'nin haktan yana koyduğu net tavır, iktidar nimetlerinden sonuna kadar faydalanan birçok kimseyi son derece rahatsız etti. Hız. Ali'ye karşı tavır aldı, ilk günden itibaren onu suçladı, âsilerden daha çok onun hakkında kara propaganda yaptılar. Hız. Osman'ın şehadeti ile Mekke ve diğer illere dağılınca, Hız. Ali hakkında ürettikleri iftiralarını bütün İslâm coğrafyasına taşıdılar.

Hız. Ali hilafeti kabul edince Ümeyyeoğulları ve onlar gibi düşünen kişiler Hız. Ali'nin âsilerle aynı safta olduğu iftiralarını daha yüksek sestten pervasızca dile getirmeye başladılar.

Hız. Ali ümmetin daha büyük bir felakete sürüklenmesini önlemek için istemeden halife olunca, cezalandırılmaktan kurtulmak isteyen âsiler, Hız. Ali'nin etrafını çevirdi, onun askeri yardımcısı ve taraftarı oldular. Şehrin hakimiyetini ellerinde tuttıkları için Hız. Ali'ye rağmen pek çok konuda kararı onlar veriyor, Hız. Ali'ye ve halka baskı yapıyorlardı. İktidarlarını güçlendirmek için Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs, Abdullah ibn-i Ömer gibi sahabileri yakalayıp halifenin huzuruna getirerek zorla biat ettirmeye kalkıştılar. Sahabiler "Hayır." deyince kılıçlarını çektiler:

– Biat etmezseniz sizi hemen şuracıkta öldürürüz, dediler. Sahabilerin zor durumda olduğunu gören Hız. Ali olaya müdahale etti. Sa'd ibn-i Ebî Vakkâs için:

– Bırakın gitsin. Zorlamayın ne zaman isterse o zaman biat etsin, dedi. Onu bıraktılar ama Abdullah ibn-i Ömer'i bırakmadılar. Kefil istediler. Sahabînin ölümle burun buruna geldiğini gören Hız. Ali:

– Onu da bırakın gitsin. Onun kefilini benim, dedi. Âsileri ikna etmek için:

– O küçükkende böyle huysuzdu, diyerek serbest kalmasını sağladı.

Her dakika birine baskı yapan, tehditler savuran ve can yakan âsileri sadece Hız. Ali firenleyor, cinayet işlemlerini önliyordu. Buna rağmen yapılan zulümlerin hepsi Hız. Ali'nin hanesine yazılıyordu. Her geçen gün daha fazla suçlanan Hız. Ali, çıkarlarını kaybedenlerin kıskırtması ile kısa sürede insanların hedefi hâline geldi.[423](#)

Halifenin şehadeti ile infiale kapılan halkın öfkesi geçmiyor, gözyaşları dinmiyordu. Yüreklere dolduran öfke, pimi çekilen bomba gibiydi. Patlayıp İslâm âlemini Cehennem yerine çevirmesi an meselesiydi. Bunun için bir kıvılcım yeterdi. Şam, Kûfe, Basra, Mısır, Mekke halkı sokaklara dökülmüş, bir an önce katillerin karşısına dikilip her birini kendi elleri ile boğmak istiyordu. Biri öne çıkıp yürümeye başladığında binlerce kişi ardından gitmeye hazırды. Canlarını kurtarma derdinde olan isyancılar, büyük bir panik içinde kendilerini korumaya çalışıyorlardı. En küçük hareketten şüpheleniyor, Medine halkının kıpırdamasına izin vermiyorlardı. İnsanlar çok gergin, diken üzerinde, etraf toz dumandı. Her şey yanlış anlaşılmaya müsaitti. Her an her şey olabilirdi. Herhangi sıradan bir olay bile krize, iyi yönetilmediği takdirde büyük bir fitneye dönüşmeye müsaitti.

Hız. Ali halife olunca Abdullah ibn-i Ömer'e:

– Ey Abdullah ibn-i Ömer, Şam halkı sana itaat eder. Gel seni Şam’a vali yapalım. Hazırlanıp oraya git, dedi. Ancak o, fitnenin kol gezdiği bir ortamda yönetimde yer almak istemiyordu.

– Beni affet, bu görevi bana verme, diyerek kabul etmekten kaçındı. Hz. Ali ısrar edince çaresiz kalan sahabî kurtuluşu şehirden uzaklaşmakta buldu. Önce ablası Hz. Hafsâ’ya sonra anneliği Hz. Ali’nin kızı Ümmü Gülsüm’e giderek durumu anlattı. Valilik konusunda istişare etti. Görev almak istemediğini bildirerek Hz. Ali’yi ikna etmelerini istedi. Hanımlar olayların içine karışmak istemeyince:

– O zaman hac için Mekke’ye gideyim. Böylece buradan uzaklaşmış olurum, dedi. Anne ve kardeşinin oluru alınca hızla hazırlandı. Bir engelle karşılaşmamak için gizlice Medine’yi terk ederek Mekke’ye doğru yola çıktı.

İleri gelen sahabileri adım adım takip eden âsiler, Abdullah ibn-i Ömer’i ortalarda göremeyince hemen araştırmaya koyuldular. Şehri terk ettiğini anlayınca panik içinde Hz. Ali’ye koştular:

– Abdullah ibn-i Ömer bize karşı savaşmak için Şam’a gitmiş, diye şikayet ettiler. Ne olduğunu öğrenmek isteyen Hz. Ali hemen etrafa adamlar saldı. Onlara sahabiyi bulup yanına getirmelerini, emretti. Adamların sahabiyi aramaya çıktığını haberdar olan Hz. Hafsâ ve Hz. Ümmü Gülsüm acele ile evlerinden çıkıp Hz. Ali’yi aradılar. Onu çarşıda buldular. Abdullah ibn-i Ömer’in Şam’a değil hac için Mekke’ye gittiğini söylediler. Hz. Ali hemen adam göndererek sahabinin peşine düşenleri geri çağırttı.⁴²⁴

Hz. Hafsâ durumdan haberdar olmasaydı, muhtemelen adamlar Abdullah ibn-i Ömer’e ulaşacaklardı. Zorla geri götürüldüğünde kırgınlık olacaktı. Sahabînin geri dönmek için direnme, peşine gidenlerin o kaos ortamında sahabîye kaba davranma ihtimali oldukça fazlaydı. Hatta direndiği için öldürme ihtimalleri bile vardı. Böyle bir şey olsaydı Hz. Osman’dan sonra Hz. Ömer’in oğlunun öldürülmesi fitnenin içinden çıkılmaz bir hal almasına sebep olacaktı. O ortamda bu ve benzeri olayların olması oldukça yüksek bir ihtimaldi.

³⁹⁶ Müslim, *Hudud*, 38; Ebû Dâvud, *Hudud*, 4480; İbn Mâce, *Hudud*, 2571; *Müsned*, 1/82; *Dârimi*, 2/175; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 2/128; Abdurrezzak, *Musannef*, 7/379; Ebû Ya’la, *Müsned*, 504; el-Hindî, *Kenzü’l-Ummal*, 13686; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/107.

³⁹⁷ Ebû Dâvud, 1849; *Müsned*, 1/100; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 1/185; Abdurrezzak, *Musannef*, 4/427; Taberî, *Tefsir*, 7/70.

³⁹⁸ Sallabî, *Ali ibn-i Ebî Tâlib*, 161.

³⁹⁹ İbn Hacer, *Fethü’l-Bârî*, 9/18.

⁴⁰⁰ Belâzurî, *Futühu’l-Büldân*, 326; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/111.

⁴⁰¹ Taberî, *Tarih*, 759; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/155; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1102.

⁴⁰² Taberî, *Tarih*, 758; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/395.

⁴⁰³ Taberî, *Tarih*, 759; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, 3/156; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/392.

⁴⁰⁴ Taberî, *Tarih*, 759; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, 3/156; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1102.

⁴⁰⁵ Taberî, *Tarih*, 760; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, 3/157; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/393, 1103

⁴⁰⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1103.

⁴⁰⁷ İbn Şebbeh, *Târihu’l-Medine*, 1108, 1158; Taberî, *Tarih*, 768; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/161; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/393; Suyûtî, *Târihu’l-Hulefâ*, 155; Diyar-ı Bekrî, *Hamis*, 2/161.

⁴⁰⁸ İbn Şebbeh, *Târihu’l-Medine*, 1137; İbn Hayyât, *Târihu Halife*, 125; Taberî, *Tarih*, 761; Belâzurî, *Ensâbu’l-Eşraf*, 5/62; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/163; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/392-395; Suyûtî, *el-Avasım ve’l-Kavasım*, 72.

⁴⁰⁹ Taberî, *Tarih*, 767; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/155, 164; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1103.

⁴¹⁰ İbn Şebbeh, *Târihu’l-Medine*, 4/1160; İbn Hayyât, *Târihu Halife*, 125; Taberî, *Tarih*, 763, 769, 771; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/160; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/396; Suyûtî, *Târihu’l-Hulefâ*, 155.

⁴¹¹ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, 3/170.

⁴¹² İbn Manzûr, *Muhtasar*, 14/306.

⁴¹³ İbn Şebbeh, *Târihu’l-Medine*, 3/1115.

⁴¹⁴ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, 3/170.

⁴¹⁵ İbn Şebbeh, *Târihu’l-Medine*, 4/1149; İbn Sa’d, *Tabakât*, 8/128; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, 1/173; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*,

1/400.

[416](#) İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1046. İbn Kudâme, *Ensâb*, 180.

[417](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/173; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/400; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 157; Sellâbî, *Hasan ibn-i Ali*, 172.

[418](#) İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 6/204.

[419](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/82; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, 159.

[420](#) Taberî, *Tarih*, 790; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi'l-Târih*, 3/191; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 3264.

[421](#) Taberî, *Tarih*, 792; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1129.

[422](#) Taberî, *Tarih*, 791, 794; İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/31; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, 3/196; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1129.

[423](#) İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi'l-Târih*, 3/197.

[424](#) Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 3314.

Cemel Vakası

Halkın infialini çok iyi değerlendiren Ümeyyeoğulları onları istediği tarafa yönlendirdiler. Bunu devam ettirmek için Hz. Ali'ye "Hz. Osman'ın katillerini hemen teslim et!" talebini tekrarlayıp durdular. Sürekli propaganda yaparak insanların bu talebe kitlenmesini başardılar. Âsilerin estirdiği terör Hz. Ali'yi yıpratırken karşı tarafı âdeta haklı çıkarıyordu. Çaresiz kalan Hz. Ali, durumu anlatmaya çalıştıysa da sesini duyuramadı. Çoğu zaman kendini savunma imkânı bile bulamadı. Sesler her geçen gün biraz daha yükseliyordu. Katillerin teslim edilmesi talebi, gündemin tek maddesi olma özelliğini korumaya devam ediyordu.

Zamanın hac mevsimi olması ve Medine'den kaçan Ümeyyeoğulları'nın Mekke'de toplanması şehri daha da hareketlendirmişti. Hz. Âişe gibi hac için Mekke'de olan sahabiler, âsilerin Medine'de olmasından dolayı orada kaldılar. Bu arada Talha ibn-i Ubeydullah ve Zübeyr ibn-i Avvâm gibi önde gelen sahabiler de Mekke'ye geldiler. Etraf toz dumandı. Kimi âsileri, kimi Hz. Ali'yi suçluyor, kimi başka şeyler söylüyordu. Ortam fitne çıkarmak ve insanları bir yöne kanalizetmek için çok müsaitti. İnsanlar âdeta kıvılcımın çakmasını bekliyordu.

Ümmetin içine düşmüş olduğu duruma çok üzülen sahabiler, fitneden çıkışın tek yolunun suçluların cezalandırılması olduğunu düşünüyorlardı. Bir an önce yakalanıp halifenin intikamı alınmadıkça sükûnet sağlanamazdı. Bunu Hz. Ali'ye defalarca söyledikleri halde sonuç alamamışlardı. Onlardan farklı düşünen Hz. Ali, zamanı gelmeden içinde bulunan ortamda, suçluları cezalandırmaya kalkışmanın daha büyük bir fitneye sebep olacağı görüşündeydi.

Hz. Âişe Mekke'de bulunanlara uzun bir konuşma yaparak düşüncesini ve talebini sert bir üslupla dile getirdi. Halifenin şehit edilmesinden duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Âsilerin yaptıklarından dolayı Hz. Ali'yi suçlayanları eleştirerek, söylenenlerin yanlış olduğunu açıkça belirtti.

Konuşma insanların Hz. Âişe etrafında kümelenmeye başlamasına sebep oldu. Ümeyyeoğulları gibilerinin teşviki ile dalga dalga büyüyen kalabalık orduya dönüştü. Hz. Âişe ve sahabilerin etrafında kümelenen insanlar, bir süre sonra onları harekete zorlamaya başladılar.

Hz. Âişe, Şam'ın desteği ile Hz. Ali'yi baskı altına alarak katilleri teslim olmaya zorlamayı düşünüyordu. Bu maksatla yola çıktı. Birlikte yola çıktıkları kişilerin tamamının hedefi aynı değildi. Ümeyyeoğulları gibi grupların farklı hesapları vardı. Her bir grup, insanları bu hesap doğrultusunda yönlendirmeye çalışıyordu. Grupların teşvikiyle yola çıkan topluluk kısa sürede binleri geçti. Hedef Şam'dı. Fakat bir grup:

– Şam'da bulunan Muâviye sizinle aynı düşüncededir. Oraya gitmeye gerek yoktur. O muhalefet edenlere gereken cevabı verir, dedi. Bunun üzerine eski Basra valisi Abdullah ibn-i Âmir devreye girdi. Basralıların Talha ibn-i Ubeydullah'ı sevdiğini söyleyen vali:

– Basra'ya gidersek halk bizi destekler. Onlar da Mekkeliler gibi ayaklanıp bize katılırlar, diyerek topluluğun yönünü Basra'ya çevirdi.⁴²⁵

Mekke'de bunlar olurken Medine'de bulunan Hz. Ali, tüm Müslümanların hilafetin etrafında kenetlenmesi için harekete geçti. Birlik sağlanmadan fitnenin sona ermesi hayaldi. Asıl problem bu birliğin nasıl sağlanacağıydı.

Hz. Ali'nin Vali Atamaları

Âsilerin halifeyi şehit etmeleri birçok devasa problemi ortaya çıkarmıştı. Bunların başında vali atamaları geliyordu. Valilerin değişmesi, yıllardır iktidar nimetinden sonuna kadar faydalanan Ümeyyeoğulları ve onları destekleyenlerin ellerindekileri kaybetmeleri anlamına geliyordu. Düne kadar yarı aç yarı tok yaşayan ve insanların fazla değer vermediği sıradan insanlara "Mevki-makamlarınızı bırakın, para musluklarını terk edip saraylardan çıkın." demek onlar için ölümle eş

değerdi. İktidar ve onun sağladığı sayısız nimeti terk etmemek için ölüm dâhil pek çok şeyi göze alabilirlerdi.

İsyan ve ardından gelen olaylar Müslümanların, içine düştükleri dünyevileşme felaketi ile yüzleşmelerine neden oldu. Bunun halifenin şehit edilmesi gibi büyük isyanın ardından gelmesi en hafif tabirle felaket habercisiydi. Lakin Müslümanlar bu ur kesilip atılmadan iflah olmazdı. Nitekim fitne bu ortamda neşv ü nema bulmuş, İslâm halifesi dünyevileşme ve iktidar kavgası sonucunda şehit edilmişti.

Daha kötüsü, çözüm mercii olan yeni halife ve büyük sahabîler güç sahibi değillerdi. Medine sokaklarına âsiler, diğer şehirlere ise Ümeyyeoğulları hâkimdi. Halifenin diğer şehirlerin desteğini almadan âsileri cezalandırması mümkün değildi. Diğer şehirlerden yardım istediğinde, yardım alamayacağı gibi Ümeyyeoğulları'nın büyük bir güç kazanmasına vesile olacaktı. Böylece insanları isyana sevk eden sebepler ortadan kalkmak bir yana daha da artmış olacağı gibi saltanat sahiplerini güçlendirip devlet terörü estirmelerine sebep olacaktı. Sahabîler ikinci hatta üçüncü plana düşecek, meydan Kur'ân'ın savaş açtığı güç ve kudreti yegane ölçü kabul eden ehl-i dünya ile fitnecilere kalacaktı.

Uçurumdan aşağı düşmeden ip gibi incecik bir yolda yürümek durumunda kalan Hz. Ali, bir yandan isyancıları ürkütmeden yola devam etmek, bir yandan idareyi Ümeyyeoğullarından almak durumundaydı. Her ikisi de imkansız kadar zordu. Ümmet hızla felakete doğru yol alıyordu. Onları ancak sahabîlerin tam desteğini alarak sahili selamete çıkarma ihtimali vardı.

Lakin içinde bulunulan ortamda hiç istemediği halde dışarıdan bakıldığında Müslümanların halifesini öldüren katillerle aynı karede görünüyordu. Buna Ümeyyeoğulları'nın suçlaması ve halk arasında dolaşan dedikodular da eklenince insanlarla arasına kalın duvarlar örülüyordu.

Her şeye rağmen ümmeti ne isyancıların ne de ahireti arkalarına atıp dünyaya dalan zalimlerin ellerine bırakamazdı. Alev alev yansa da ümmeti kurtarmak adına ateşin içine daldı. İlmin kapısı olan Hz. Ali'nin ufku çok ötelere uzanıyordu. Onun ilmini ve Efendimiz katındaki yerini bilen birçok sahabî kendisine güvenerek teslim oldular. Ancak Hz. Âişe, Talha ibn-i Ubeydullah, Zübeyr ibn-i Avvâm, Ebû Musâ el-Eşarî, Hz. Muâviye gibi sahabîler katillerin cezalandırılması ile problemin büyük ölçüde çözüleceğine inanıyordu. Fitne, fesat, güvensizlik ve dedikodu ortamı, bu durumdan bir an önce kurtulma arzusu herkesin görüş alanını daraltıyordu.

Görüş ayrılığı sahabîlerin yeni halifeye destek olmaktan kaçınmalarına sebep oldu. Ancak bu kadarla kalmadılar. Ümmeti içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmak adına düşünceleri doğrultusunda harekete geçtiler. Onların çıkışları fitne ve dünyevileşme liderlerini sevince boğdu.

Teenni ile hareket eden Hz. Ali, halife olur olmaz bütün valilerle irtibata geçmiş, mektup göndererek biat etmelerini istemişti. Lakin sonuç alamadı. Hiçbiri katiller cezalandırılmadan biat etmek istemiyordu. Sabırla ikna etmeye çalıştı. Ama olmadı. Mevcut yöneticilerin, problemlerin sebebi ve dünyevileşmenin temsilcileri olduğunu düşünen Hz. Ali, onları görevde tutmak istemedi. Zira onların görevde kalması fitneye sebep olan zeminin devam etmesi anlamına gelecekti. Valilerin değiştirilmesi ise tıpkı Muğîre ibn-i Şube'nin dediği gibi başlı başına büyük bir problem olacaktı. Hz. Ali bütün riskleri göz önüne alarak valileri değiştirmeye karar verdi.

Osman ibn-i Huneyf'i Basra'ya, Ümmare ibn-i Şihhâb'ı Kûfe'ye, Abdullah ibn-i Abbâs'ı Yemen'e, Kays ibn-i S'ad'ı Mısır'a, Sehl ibn-i Huneyf'i Şam'a vali olarak gönderdi. Yola çıkan Sehl ibn-i Huneyf Tebuk'te bir grup süvari ile karşılaştı. Süvariler:

- Kimsin diye sordular.
- Vali, dedi.
- Nerenin valisi diye sorduklarında:

– Şam, dedi.

– Hz. Osman gönderdiyse buyur gel. Yoksa geri dön, diye çıktılar.

– Olanları duymadınız mı diye hayretle sorunca:

– Evet duyduk. Haydi, Ali ibn-i Ebî Tâlib'in yanına git, diye bağırıldılar. Süvarilerle tartışmanın doğru olmayacağını düşünen Sehl Medine'ye geri döndü.

Filistin'e giden Kays ibn-i Sad'ı da süvariler karşıladı. Uyanık davranan vali "Kimsin?" sorusuna:

– Hz. Osman'ı sevenlerdenim. Onun taraftarlarını arıyorum, diyerek Mısır'a girdi.

Halk gruplara ayrılmıştı. Bir grup kayıtsız şartsız Hz. Ali'ye biat ederken, bir grup biat için katillerin cezalandırılmasını şart koşuyor, bu yapılmazsa savaşacaklarını söylüyorlardı.

Osman ibn-i Huneyf hiçbir problemle karşılaşmadan Basra'ya giderek göreve başladı. Basra halkı üç gruba ayrılmıştı. Bir grup Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılmasını isterken, diğer grup onların karşısında yer aldı. Üçüncü grup ise: "Medine halkını takip ederiz. Onlar ne yaparsa biz de onu yaparız." diyordu.

Ummâre ibn-i Şihâb ise Hz. Osman'ın katillerini aramak için yola çıkan Tüleyha ibn-i Huveylid tarafından geri gönderildi. Yeni valinin karşısına çıkan Tüleyha:

– Geri dön! Halkın yeni bir valiye ihtiyacı yoktur. Direnirsen boynunu vururum, diye tehdit etti.

Problem çıkarmanın doğru olmadığını düşünen vali, Medine'ye geri döndü. [426](#)

Hz. Ali Yola Çıkıyor

Müslümanların paramparça olduğunu görmek Hz. Ali'yi kahrediyordu. Üstelik gönderdiği valiler şehirlerden içeri bile girememişti. Göreve başlayanlar ise diken üstündeydi. Tablo tek kelimeyle vahimdi. Bir an önce müdahale edilmezse İslâm âlemi paramparça olacaktı. Hemen bir ordu kurdu, yola çıkmak için emir verdi. Bu son derece tehlikeliydi. Çıkışları büyük felaketlerin başlangıcı olabilirdi. Halifenin Medine dışına çıkmak istediğini öğrenen Ebû Eyyûb el-Ensârî hemen yanına koştu:

– Ey Müminlerin Emîri! Burada durmalısın. Medine, Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hicret ettiği, kabri şeriflerinin ve minberinin bulunduğu yerdir. Burası İslâm'ın kalesi, koruyucu bir zırh gibidir. Eğer insanlar senin lehine hareket ederlerse, bulunduğun hâli devam ettirirsin. Gruplaşıp aleyhine hareket ederlerse Medinelilerle birlikte onlarla mücadele edersin. Direnmene rağmen seni Medine'den çıkmaya zorlarsa o zaman çıkışın anlayışla karşılanır, dedi.

Hz. Ali onun sözlerini yerinde bularak Medine'den çıkma fikrinden vazgeçti. [427](#) Bir süre daha Medine'de kaldı. Ancak gelen haberler hiç hoş değildi. Bu halde Medine'de kalamayacağına karar veren halife, koruyucu zırhını çıkarıp ateşin içine dalma pahasına yola çıktı. Şehirleri tek tek ziyaret edecek, halkla konuşup onları ikna etmeye çalışacaktı. Birlik ve beraberlik başka türlü sağlanamazdı. Babasının bir kez daha ateşin içine girdiğini gören Hz. Hasan kendini tutamadı. Medine'den çıkıp Rebze'ye vardıklarında gözyaşları içinde babasının yanına gitti:

– Ey Müminlerin Emiri! Evinde kalsan olmaz mı? Seni evinden çıkarıp ölüme sürüklüyorlar. Seni ne zaman tehlikelere karşı uyarsam beni hiçbir zaman dinlemedin. Yarın sana kimse yardım etmeyecek, diyerek ağladı.

Hz. Ali oğlunun haklı olduğunu biliyordu. İnsanların onu katilleri saklamakla suçladığı, sürekli aleyhinde konuştuğu bir ortamda onları hilafet etrafında birleştirmek beyhude bir gayret gibiydi. Yine de her şeye rağmen yapmalıydı. Oğluna dönen Hz. Ali:

– Dilediğini dilediği kimselerle imtihan eden, dilediğine dilediği kişiler vesilesi ile afiyet veren Allah'a hamd olsun. Vallahi bu işi zâhirine rağmen bätını için üstlendim, dedi. Sonra:

– Neden ağlıyorsun. Ne zaman beni uyardın da ben seni dinlemedim, diyerek şaka yollu sitem etti.
Hz. Hasan:

– Hz. Osman kuşatıldığında sana “Medine’den ayrıl. O şehit edildiği zaman burada olma!” dedim.
Ama sen beni dinlemeyip kaldın.

Hz. Osman şehit olduktan sonra, diğer şehirlerden ve kabilelerden heyetler gelip sana biat ettiklerini bildirmeden kimseden biat alma dedim. Ama sen yine beni dinlemedin.

Şu iki sahabî sana karşı harekete geçtiğinde evinde oturup etrafın sakinleşmesini bekle, dedim
yine dinlemeyip bildiğini yaptın. Şimdi buraya kadar geldik, dedi.

Oğlunun sevgisinden dolayı kendisi hakkında endişe duyması hoşuna giden Hz. Ali, ona ufkunun
diğer insanlardan çok ötelere ulaştığını işaret eden şu cevabı verdi.

– Ey Oğul! Eğer Hz. Osman kuşatıldığında şehirden ayrılıysaydım, onu kuşatanlar çok geçmeden
bizi de kuşatacaklardı. Biat için diğer şehirden gelenleri beklemem için beni uyarmana gelince bu
benim değil Medinelilerin işiydi. Beni biat için zorladılar, onlara muhalefet etmek istemedim. Talha
ve Zübeyr’in çıkışları Müslümanlara büyük zarar verecekti. Buna müdahale etmeseydim, devleti
yönetemez duruma gelecek kadar acze düşerdim.

Evden çıkmamam konusuna gelince bu kadar hercümerç içinde benden kendimi emniyete almamı
mı istiyorsun? Ne dersin? Korkaklar gibi eve kapanayım, sonra evimi kuşatsınlar:

– Korkak korkak diye bağırırsınlar mı? Bunu mu istiyorsun? Rahat ol ey oğul! Ben fitne konusunda
uzun uzadıya düşünüp yapılması gerekenleri yapmazsam kim düşünüp yapacak?⁴²⁸

İnanılmaz bir kaos yaşandığı için Hz. Ali’nin hakkı savunma adına durduğu yeri, oğlu Hasan gibi
pek çok sahabî de tam olarak anlayamamıştı. Anlasa bile gelinen noktada akması kuvvetle
muhtemel olan Müslüman kanına sebep olmak istemiyorlardı. Efendimiz’in fitneden uzak
durmalarını emreden hadisleri kulaklarında çınladıkça evlerine kapanmak, insanlardan kaçıp
kurtulmak istiyorlardı. Lakin şimdi eve girme değil halife etrafında kenetlenme zamanıydı. Onların
tereddütleri Hz. Ali’nin işini zorlaştırıyor, olayların iyice çıkmaza girmesine neden oluyordu.

Medine’den ayrılan Hz. Ali öncelikle Şam’a gitmeyi planlıyordu. Hz. Âişe ve beraberindekilerin
Basra’ya gittiğini haber alınca ordunun güzergâhını değiştirip Basra’ya yöneldi. Rebze’ye varınca
Muhammed ibn-i Ebî Bekir ve Muhammed ibn-i Cafer’i yardım istemek üzere Kûfe’ye gönderdi.
Elçiler Kûfe’ye vardıklarında vali Ebû Musa el-Eşarî’nin olaylara karışmamaya kararlı olduğunu
halka da bu yönde tavsiyede bulunduğunu gördüler. Fikirlerini değiştirmeyince geri döndüler. Hz.
Ali, bu kez onları ikna etmek için Abdullah ibn-i Abbâs, Ammâr ibn-i Yâsir ve oğlu Hz. Hasan’ı
gönderdi. Vali halkı tarafsız kalmaya teşvik etmekte ısrar edince istemeyerek de olsa Ebû Musa el-
Eşarî’yi görevden alarak Kurze ibn-i Ka’b’ı vali olarak atadı. Ancak bu yeterli değildi. Halkın ikna
edilmesi gerekiyordu. Hz. Ali’nin gönderdiği sahabiler bu görevi de üstlendiler. Halka hitap eden
Hz. Hasan:

– Ey insanlar! Emirinizin davetine icabet edip kardeşlerinizin yanına gidin! Yakın zamanda
herkesin oraya yöneldiğini göreceksiniz. Akıbetinin hayırlı olmasını isteyen akıllı insanlar Emir’e
şimdi katılırlar. Davetimize icabet edin! Bizim ve sizlerin karşı karşıya kaldığı şu sıkıntı konusunda
bize yardım edin! dedi.

Ondan sonra konuşma yapan Ammâr ibn-i Yâsir, Hz. Âişe hakkındaki sözlerinde son derece
dikkatliydi.

– Vallahi, çok iyi biliyorum ki o bizim annemiz, Peygamberimiz’in (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dünya ve
ahirette eşidir. Lakin Allah hepimizi böyle bir şeyle imtihana tâbi tuttu. İyi düşünün sonra karar
verin. Ona veya buna (Hz. Ali ile Hz. Âişe’yi kastediyor) tâbi olun.

Sahabilerin konuşmalarından etkilenen halktan altı yedi bin kişi Hz. Ali'nin ordusuna katıldı. Yolda iki bin Şamlı daha onlara katıldı. Etraftan gelenlerle birlikte on iki bin kişilik bir ordu oldu.⁴²⁹

Haveb Suyu

Hız. Âişe ve yanındakiler Basra'ya doğru yol alırken geniş bir vadide bulunan Haveb suyunun bulunduğu yere vardılar. Mola verip konaklamaya hazırlanacakları sırada çevrede yaşayan bedevilerin köpekleri havlamaya başladı. Köpek sesini duyan Hz. Âişe daldı. Akli yıllar öncesine gitti. Yanındakilere:

– Şu suyun ismi nedir diye sordu. Adamlar:

– Haveb suyu, dediler. Dehşet içinde kalan Hz. Âişe, büyük bir telaşla ellerini birbirine vurdu. “İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râci’un.” âyetini okuduktan sonra:

– Ah diye inledi. Ardından:

– Hemen geri dönmeliyiz, dedi. Şaşırın adamlar:

– Niçin? Ne oldu? dercesine baktılar. Hz. Âişe:

– Bir gün Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) benim de içinde bulunduğum hanımlar ile birlikte oturmuş sohbet ediyordu. Bize döndü:

– Keşke Haveb köpeklerinin hanginize doğru havlayacağını bilseydim diye buyurdu. Hadisi naklettikten sonra devesine vurup çöktü. Etrafındakilere:

– Beni hemen geri götürün. Vallahi Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hadisinde bahsettiği hanımı benim, dedi. Annemizin sözleri ve arzusu bir anda bütün ordu içinde yayıldı. Harekete geçen grup liderleri Hz. Âişe'nin etrafını sardılar. Sevdiklerini devreye sokarak geri dönme fikrinden vazgeçirmeye çalıştılar. Hz. Âişe direndikçe baskılarını daha da artırdılar. Manevi kuşatmalarını onu yola devam etmeye ikna edinceye kadar devam ettirdiler. Sonunda çok sevdiği yeğeni Abdullah ibn-i Zübeyr'i devreye soktular. İkna etmekte zorlanınca:

– Sana söylenen söz yanlış. O suyun adı Haveb değil, dedi. O Hz. Âişe ile konuşurken etraflarını sarmış olan askerler:

– Ali ibn-i Ebî Tâlib büyük bir ordu ile Basra'ya doğru yola çıkmış, diyerek Hz. Âişe üzerinden baskı yapacak sloganlar atıyorlardı.⁴³⁰

Hız. Âişe Annemiz ihbar-ı nebinin ne anlama geldiğini en iyi bilenlerden biriydi. Üstelik onu bizzat kendi kulakları ile duymuştu. Bütün bunlara rağmen yola devam etmesi Efendimiz'i canından çok seven Hz. Âişe'nin ne kadar büyük bir baskı ve kuşatma altında olduğunu göstermektedir.

Ordu Basra'ya yaklaşınca Ahnef ibn-i Kays gibi şehrin ileri gelenlerine elçi gönderen Hz. Âişe geldiklerini haber verdi. Elçilerden haberdar olan vali Osman ibn-i Huneyf, sahabilerden İmrân ibn-i Husayn ve Ebû'l-Esved ed-Düelî'yi yanına çağırdı. Niçin geldiklerini öğrenmek için gönderdi.

– Haram ayında, haram beldede Hz. Osman'ı şehit eden canilerden akıttıkları kanın hesabını sormak için yola çıktığını söyleyen Hz. Âişe, Nisâ sûresinin 114. âyetini okudu. Hz. Talha ve Zübeyr'e giden elçiler:

– Niçin geldiniz diye sordular. Onlar:

– Halifenin kanının hesabını sormak için, dediler. Elçiler:

– Sizler Hz. Ali'ye biat etmediniz mi? deyince

– Evet, ama o sırada boynumuzda âsilerin kılıcı vardı. Baskıdan dolayı biat ettik, şimdi baskı altında değiliz. Ali, bizimle katiller arasına girdiği sürece halifeliğini kabul etmeyeceğiz, dediler.

Geri dönen elçiler durumu anlatınca üzülen vali, Abdullah ibn-i Mesûd'un rivayet ettiği hadisi hatırladı. Efendimiz hadislerinde:

– Otuz beş yılında büyük olaylar olacak, buyurmuştu.⁴³¹ İmrân ibn-i Husayn'a dönen vali:

– Ne yapmamızı tavsiye edersin diye sordu.

– Evime gidip oturacak, olaylar bitinceye kadar dışarı çıkmayacağım, dedi. Vali:

– Ben senin gibi düşünmüyorum. Hz. Ali gelinceye kadar onların şehre girmesine engel olacağım, dedi. Ardından halka merkezî camide toplanmaları için duyuru yaptırdı. İnsanlar gelince silahlanıp savaşa hazırlanmalarını söyledi. O minberde iken biri ayağa kalktı:

– Ey insanlar! İnsanlar korkudan buraya sığınmak için gelmişse doğru yere gelmişler. Zira burası kuşların bile kendilerini emniyette hissettikleri bir beldedir. Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılmasını talep için gelmişlerse onlarla ne diye savaşaacağız? Gelin beni dinleyip savaşmayın. Onlara geldikleri yere gitmelerini söyleyin, dedi. Başka biri kalktı:

– Hayır, onlar Hz. Osman'ın katillerini cezalandırmak için bizden yardım istemeye gelmişler, dedi. Adamın konuşmasından bazı kimselerin Hz. Âişe ile irtibat halinde olduğunu anlayan vali konuşmacıyı yakalatıp cezalandırdı.

Hazırlıkları tamamlayan vali gelenleri durdurmak için Basra'dan ayrıldı. Merbed mevkiine varınca burada konaklayan Hz. Âişe ve ordusunu kuşatma altına aldı. Hz. Âişe ve sahabiler askerlere konuşma yaparak, halifenin katillerini cezalandırmadan geri dönmemeleri için kararlılık göstermelerini istediler. Basra ordusu gelenlerin etrafında tur atarak psikolojik baskı yapıyordu. Gelenler askerleri taşıyınca geri çekildiler. Bu arada Hz. Âişe'ye seslenen Cariye ibn-i Kudâme:

– Ey Müminlerin Annesi! Vallahi Hz. Osman'ın şehadeti senin deveye binip silahların gölgesinde buralara kadar gelmeden daha hafiftir. Kendi arzunla geldiysen lütfen evine geri dön. Zorla getirildiysen insanlardan seni evine götürmeleri için yardım iste, dedi.

Hz. Osman'ı şehit edenlerden Hükeym ibn-i Cebele, komutası altındaki askerlerle gelenleri taciz edip savaşa zorladı. Durumu izleyen Hz. Âişe askerlere çatışmaktan kaçınmalarını emretti. Lakin Hükeym durmak bilmiyor, üzerlerine gitmeye devam ediyordu. Hz. Âişe adamlara sağ tarafa doğru geri çekilmelerini emretti. Mazinoğulları mezarlığına kadar çekildiler. Basra ordusu gece olunca geri çekilenleri çember altına aldı. Sabahın ilk ışıklarıyla tekrar saldırıya geçince şiddetli bir savaş oldu. Karşılaşmada çok sayıda kişi öldü. Durumun vahametini görenlerin araya girmesi ile anlaşma yapıldı.

Anlaşmaya göre Hz. Talha ve Hz. Zübeyr kerhen biat etmişlerse vali Basra'yı onlara bırakıp gidecek, istekleri ile biat etmişlerse orduyu alıp geri döneceklerdi. Kadı Ka'b ibn-i Sevr'i durumu öğrenmek üzere Medine'ye gönderdiler. Cuma namazında Mescid-i Nebevî'ye giden kadı ayağa kalktı:

– Talha ve Zübeyr kendi arzuları ile mi yoksa zorla mı biat etti diye sordu. Mescid-i Nebevî sessizliğe büründü. Kimseden ses çıkmıyordu. Sessizliği bozan Üsâme ibn-i Zeyd:

– Âsiler tarafından biata zorlandılar, dedi. Konuşmasına kızan bazı kişiler, üzerine giderek sahabiyi dövmeye kalkıştılar. Süheyb ibn-i Sinân, Ebû Eyyüb el-Ensârî gibi sahabiler araya girerek Üsâme ibn-i Zeyd'e saldırılarına engel oldular. Etraf sakinleşince:

– Bizlerin sustuğu bir hususta neden konuştuğun diye sitem ettiler. Sahabî:

– Vallahi için buralara geleceğini tahmin etmedim, dedi.

Bu arada durumdan haberdar olan Hz. Ali valiye:

– Onlar ayrılık için değil cemaate ve fazilete tabi olmaları için zorlandılar. Biatlerinden

vazgeçmek istiyorlarsa vazgeçsinler. Ama niyetleri başka ise ona göre davran, diye mektup yazdı. Mektubu alan vali:

– Bu farklı bir durum, diyerek Medine’den gelecek olan haberin bağlayıcılığının kalmadığını bildirdi.[432](#)

Basra’nın Ele Geçirilmesi

Valinin anlaşma ile ilgili farklı bir yorum yaptığını duyan Hz. Talha ve Zübeyr ibn-i Avvâm birini valiye göndererek kendisi ile konuşmak istediklerini bildirdiler. Vali görüşmeyi reddetti. Görüşmekte ısrar eden sahabiler akşam olunca bir grup adamla birlikte şehre sızdılar. Akşam namazını camide kıldılar. Lakin vali o akşam namaza gelmemiş, namazı Abdurrahman ibn-i Attâb kıldırmişti.

Akşam namazı kılındığı sırada Basra’nın ayak takımından iki grup birbiri ile tartışmış, tartışma büyüyünce kavgaya tutuşmuşlardı. Çok sayıda ölü ve yaralı vardı. Olayı duyan Hz. Talha ve Zübeyr ibn-i Avvâm adamlarını vali konağına gönderdiler. Valiyi alan adamlar bir süre sonra sahabilerin yanına döndüler. Kavgayı yapanlar olay yerine gelen valiye saldırmış saçını sakalını yolmuşlardı. Acınacak haldeydi. Valinin halini gören sahabiler üzüldüler. Durumu Hz. Âişe’ye bildirip fikrini sordular. Annemiz valiyi serbest bırakmalarını emretti.

Valinin devreden çıkarılması ile şehri ele geçiren Hz. Âişe, Abdurrahman ibn-i Ebî Bekir’i Beytü’l-Mâl’in başına getirdi. Sahabiler Beytü’l-Mâl’da bulunanları halka dağıttılar. Kritik noktalara asker yerleştirerek şehri kontrolleri altına aldılar. Hâlen Basra’da bulunan âsiler ve taraftarları Hükeym ibn-i Cebele komutasında 300 veya 700 kişilik bir ordu ile saldırıya geçtiler. Çatışmada Hükeym ibn-i Cebele ve Mücaşi ibn-i Mesûd ile yetmiş kişi öldü. Komutanları ölünce ordu dağıldı. Bu çatışmadan sonra Hz. Âişe’nin taraftarları büyük bir güç kazandı.

Basra’da olanları haber alan Hz. Ali, şehre doğru yola çıktı. İki ordu Basra yakınında karşılaştılar. Hz. Ali’nin ordu komutanları, Ammâr ibn-i Yâsir, Hz. Hüseyin, Abdullah ibn-i Abbâs, Muhammed ibn-i Ebî Bekir, İlba ibn-i Haysem es-Sedusî veya Abdullah ibn-i Cafer’di. Diğer ordunun komutanları ise Abdullah ibn-i Hakim ibn-i Hizâm, Talha ibn-i Ubeydullah, Abdullah ibn-i Zübeyr, Abdullah ibn-i Âmir ibn-i Kürz ve Mervân ibn-i Hakem’di.[433](#)

Engellenen Barış

İki ordu karşı karşıya gelince Hz. Âişe çevresindekilerle konuşmalar yaparak fikirlerini sordu. Büyük İslâm kahramanlarından Ka’ka’a ibn-i Amr’a:

– Hz. Osman’ın katillerini bulma işini nasıl halledeceğiz diye sordu. Ka’ka’a:

– Bu iş sakın olmayı, katillere kısas uygulanması konusunda teenni ile hareket etmeyi gerektirir. Hz. Ali’ye biat ederek onunla ittifak etmek iyilik işareti, rahmet müjdesidir. Bu Hz. Osman’ın katillerinden intikam almak için güç birliği yapmaktır. Eğer bunu yapmaktan sakınır çekişmeye devam eder işi savaşa kadar götürürseniz, bu büyük bir şerre ve mülkün yok olmasına sebep olur. Gelin güzel olanı, barışı tercih ederek önceki gibi hayrın anahtarı olun! Bizleri belaya sokmayın! Onu isterseniz Allah belayı hemen gönderir. Allah aşkına bundan sakının!

Hz. Âişe ondan farklı düşünmüyordu. Fitneciler ve dünyaya dalanların baskı ve oyunları ile oraya kadar gelmiş, çıkış yolu arıyordu. Ka’ka’a ibn-i Amr’ın sözleri bitince:

– Çok güzel söyledin! Gidip Hz. Ali ile konuş! O da senin gibi düşünüyorsa hemen barış yapalım! dedi.

Hz. Ali ile konuşuldu. Bu noktaya gelmiş olması onu da çok sevindirdi. O, barış ve afiyeti sağlamak için çalışırken fitne derinlerde çok hızlı bir faaliyet içindeydi. Hz. Ali’nin ordusu içinde bulunan Hz. Osman’ın katilleri, münafıklar ve derin devlet kurma çabası içinde olanlar, barışı

savaşa çevirmek için sürekli yeni fitne meşaleleri tutuşturup duruyorlardı. Görüşmeler bittiğinde akşam olmuştu. Hz. Ali de Hz. Talha ve Hz. Zübeyir de kendilerine bağlı olanlara sabah olur olmaz dağılıp memleketlerine geri dönmesi emrini verdi.[434](#)

İşte o gece derin fitneyi planlayıp servis eden, çıkardığı fitneler ile şeytanı bile kışkırtan Abdullah ibn-i Sebel sabaha kadar uyumamışlardı. En derinlerde her iki ordunun içinde bulunan adamlarıyla konuşup, zehirlerini şırınga edip durdular. Yaktıkları fitne ateşleri sabaha kadar Cehennem topuna dönüştü. Ümeyyeoğullarından makam, mevki, güç ve menfaat peşinde koşanlar ateşe benzinle koşular. Sahabilere rağmen barış savaşa dönüştü. İslâm Tarihi'ne kara leke olarak yazılan Cemel Vakası vuku buldu. O Cehennemden içinden oğlu Hz. Hasan'a seslenen Hz. Ali şöyle diyordu:

– Ey Hasan! Bütün bunları biz mi yapıyoruz? Keşke bundan yirmi yıl önce ölmüş olsaydım!

Savaşın gerçek galibi devlet içindeki fitne odakları yani bir nevi derin devletti. Hakka karşı büyük bir zafer kazanan fitne, etrafı yakıp yıkarak ilerledi. Bir yerde Cemel bir başka yerde Sıffin oldu. Alevleri binlerce yıl sonra bile elleri yakan bir Cehennem olup Müslümanları daha dünyada iken yaktı.

Muhammed ibn-i Hatib anlatıyor:

“Cemel Savaşı bittikten sonra öldürülen kimseler arasında geziyorduk. Hz. Hasan tıpkı Mus'ab ibn-i Umeyr gibi utancından başını kumlara gömen birini gördü. Gidip başını çevirince içi yandı:

– ‘İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci’ün.’ Vallahi bu Kureyş’in seyyitlerinden biri, dedi. Hz. Ali:

– Evet öyle. ‘İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci’ün.’ O çok iyi salih bir gençti. Babasına karşı çok iyi bir evlat olması ölümüne sebep oldu, dedi. Muhammed ibn-i Talha'yı bu hâlde gören Hz. Ali üzüntüden perişan olmuş, olduğu yere çöküp kalmıştı. Onun bu kadar çok üzüldüğünü gören Hz. Hasan, babasını teselli etmek için:

– Sen onu buraya gelmemesi için uyarıydın. O senin sözüne rağmen geldi. Bu sözler bile Hz. Ali'yi rahatlatmadı.

– Bundan yirmi yıl önce ölmüş olmayı ne kadar çok isterdim, sözlerini tekrarladı.[435](#)

Fitneciler ve saltanattan vazgeçemeyenler barışı engellemek için son ana kadar fitne tohumu ekip durdular. Kab ibn-i Süver el-Ezdî, fitneden uzak durmak için yiyecek ve içeceğini alıp inzivaya çekilmişti. Birileri Hz. Âişe'ye ondan bahsetti.

– Bütün Ezdliler onu çok sever, hiçbiri karşı çıkmaz. Sizinle olursa Ezdliler de sizinle olur, dediler. Hz. Âişe devesine binip Kab ibn-i Ezdî'nin yaşadığı yere gitti. Seslendiği halde cevap veren olmadı. Hz. Âişe:

– Ben senin annen değil miyim? Senin üzerinde hakkım yok mu? deyince konuştu. Hz. Âişe:

– Ben insanların barışmasını istiyorum. Bunun için yardım eder misin, dedi. Hz. Âişe'nin sözleri çok hoşuna gitti. Kur'ân'ını aldı. Annemizin devesinin yularından tutup savaş meydanına gitti. Barış için iki ordu arasında mekik dokumaya başladı. Başaracağından korkan hainler, onu susturmak için harekete geçtiler. Nereden geldiği belli olmayan bir ok ile şehit edildi.[436](#)

Yalnızca onu değil yanlısının farkına vararak barışa yönelen Talha ibn-i Ubeydullah ve diğerleri de öldürüldü. Barış adına atılan adımların önü kesilip söylenen sözler susturuldu. Tüm şer güçler söz birliği etmişçesine aynı hedefe yönelmişti. Her biri kendi tarafından fitne oklarını atarak tarafları savaşa sürüklediler.

Zir ibn-i Hübeyş anlatıyor:

“Zübeyr ibn-i Avvâm'ı öldüren Cürmûz, Hz. Ali ile görüşmek için izin istedi. Kapıda bekleyen

kişi içeri girdi:

– Zübeyr ibn-i Avvâm'ın katili Cürmuz içeri girmek için izin istiyor, dedi. Görüşmeyi kabul etmeyen Hz. Ali:

– İçeri alma! Hz. Safiyye'nin oğlunun katili Cehenneme girecek. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun hakkında: “Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim Zübeyr'dir.” buyurdu, dedi.⁴³⁷

Fitneciler hiç durmadılar. Cemel'den sonra Sıffin ve Nehrevan savaşını körüklediler. Nihayetinde Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'i şehit edip Hz. Hasan'ı defalarca zehirlediler.

⁴²⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1131; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/405.

⁴²⁶ Taberî, *Tarih*, 797; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1130.

⁴²⁷ İbn Hibban, *Sahih*, 2/283.

⁴²⁸ Taberî, *Tarih*, 5/482; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1131; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/47.

⁴²⁹ Buhârî, *Fiten*, 18; *Müsned*, 4/265; Taberî, *Tarih*, 5/516; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/405.

⁴³⁰ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1031.

⁴³¹ *Müsned*, 1/390; Ebû Davud, *Fiten*, 4245.

⁴³² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1132.

⁴³³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1132; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/405.

⁴³⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 7/739; Taberî, *Tarih*, 5/516.

⁴³⁵ İbn Abdilberr, *İstiab*, 3/1372; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 4738.

⁴³⁶ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/405.

⁴³⁷ Tirmizî, 3744; *Müsned*, 681; Tayâlisî, *Müsned*, 158; İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/105; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 1/119; Hâkim, *Müstedrek*, 3/367.

Hz. Ali'nin Halifelik Dönemi

Yaklaşık dört buçuk yıl halifelik yapan Hz. Ali, halife olunca İslâm merkezlerine yeni yöneticiler atadı. Yezîd ibn-i Kays'ı Rey, Mihnef ibn-i Süleym'i İsfahân valiliğine getirdi. Daha sonra Mihnef'i görevden alıp yerine Amr ibn-i Seleme'yi atadı. Valiler de Hz. Ali gibi çok zor şartlarda görev yapıyorlardı. Amr ibn-i Seleme göreve başlar başlamaz Horasan hududu yakınında bulunan Hülvan'da Hariciler ile savaşmak zorunda kaldı.

Cemel ve Sıffin savaşından sonra Haricilerle savaşan Hz. Ali, hilafeti boyunca büyük problemler yaşadı. Zamanının çoğu fikrî ve fiilî mücadele ve savaşlarla geçti. Müslümanların birbirleri ile savaşması yüreğinde onulmaz yaralar açtı. Savaşları önlemek için, olayları yanlış değerlendiren ve nasları yanlış anladığı için isyan edenleri ikna etmeye büyük gayret gösterdi. İsyancıları sabırla dinledi, sorularını tek tek cevaplandırarak ikna etmeye çalıştı. Bilgisini ölçmek için sorulan soruları bile cevaplandırmaktan kaçınmadı.

Ebû'l-Esved ed-Dilî anlatıyor:

“Bir gün büyük bir grup Hz. Ali'nin çevresinde oturmuş sohbet ediyorduk. Sohbet derinleşince etrafındakiler:

– Arkadaşlarımı bize anlatır mısın, diye rica ettiler. Hz. Ali:

– Hangi arkadaşları mı diye sordu. Onlar:

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabından olan arkadaşlarımı, dediler.

– Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabının tamamı benim arkadaşımıdır. Siz hangisini tanımak istiyorsanız onun hakkında bilgi vereyim, dedi. Onlar:

– Mesela ismini andığında her zaman kendisine dua ettiğin Abdullah ibn-i Mesûd'dan bahset, dediler. Ardından Huzeyfe ibn-i Yemân, Ebû Zer, Selmân-ı Farisî ve Ammâr ibn-i Yâsir'i sordular. Her birinin özelliklerini sayarak hayırla yâd eden Hz. Ali, onlardan övgü ile bahsetti. Orada bulunan Abdullah ibn-i Kevâ:

– Ey Müminlerin Emiri! “وَالذَّارِيَاتِ ذُرُؤًا”nın manası nedir diye sordu.

– “Rüzgar”dır, dedi. Abdullah ibn-i Kevâ:

– فَالْحَامِلَاتِ وَفُؤًا'nın anlamı nedir, diye sorunca Hz. Ali onun “bulut” olduğunu söyledi.

– فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا'nın anlamı nedir diye sordu. Hz. Ali “gemi” olduğunu söyledi.

– فَالْمَقْسِمَاتِ أَمْرًا'nın anlamı nedir diye sordu. “Melek” olduğunu belirten Hz. Ali:

– Bu şekilde sayıp durma diyerek soru tarzının doğru olmadığını bildirdi. Soruya devam eden Abdullah ibn-i Kevâ:

– Ayda kararına nedir diye sordu. Hz. Ali sorunun art niyetli olduğunu düşünerek kızdı.

– Kör insan körce soru sorar. Ben ilim derken bu tür şeyleri öğrenmeyi ve öğretmeyi kastetmiyorum. Öğrenmek için sor, kendince beni zor duruma düşürmek için değil. Faydasız ve seni ilgilendirmeyen şeyleri bırakıp faydalı olanları sor, dedi. Abdullah ibn-i Kevâ:

– Vallahi bunu gerçekten bilmek istiyorum, dedi. Samimiyetle sorduğuna inanınca: “Biz geceyi ve gündüzü birer âyet (delil) olarak yarattık. Nitekim Rabbinizin nimetlerini araştırmanız, ayrıca yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için gecenin karanlığını silip (yerine eşyayı) aydınlatan gündüzün aydınlığını getirdik. İşte biz her şeyi açık açık anlattık.”⁴³⁸ âyetini okuyan Hz. Ali:

– Aydaki kararına âyette bahsedilen şeydir, dedi. Birkaç garip kelimenin anlamını soran Abdullah ibn-i Kevâ bu kez:

- Gökle yer arasının mesafesi ne kadardır diye sordu. Hz. Ali:
- Allah'a dua eden kulun O'na ulaşması kadardır.
- Doğu ile batı arasındaki uzunluk ne kadardır?
- Güneşin günlük yolu kadardır.
- Zü'l-Karneyn kimdir?
- Allah'ın Ehl-i Kitap'tan inkâr eden bir topluma gönderdiği kişidir. Bu toplum önceleri hak üzereyken daha sonraları Rab'lerine şirk koşular. Kendilerinden dinî hükümler uydurdular. Bâtılta oldukları halde kendilerini hak üzere sandılar. Delalette oldukları halde hidayette olduklarını zannettiler. Yanlış bir hayat tarzları olduğu halde iyi şeyler yaptıklarını düşündüler.

İkna olan Abdullah ibn-i Kevâ:

- Vallahi başka soru sormayacak senden başkasına da tâbi olmayacağım, dedi.[439](#)

Halkla Bütünleşen Halife

Hz. Ali savaş meydanlarında büyük bir mücadele vermesine rağmen hiçbir zaman halkı ihmal etmedi. Dertleri ve sorunlarıyla her zaman yakından ilgilendi. Nerede ve hangi şartlarda olursa olsun tıpkı Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gibi öğlen ile ikindi arasındaki vaktini insanlara ayırırdı. Onları dinledi, ihtiyaçlarını gidermeye ve problemlerini çözmeye çalıştı.

Nezzâl ibn-i Sebre anlatıyor:

“Hz. Ali öğlen namazından sonra oturur, insanların ihtiyaçlarını gidermek için onlarla tek tek ilgilenirdi. Bunu defalarca gördüm. İkinci namazına kadar sorunlarını dinleyerek çözmeye devam eder, ikindi vakti gelince abdest alması için su getirilmesini isterdi...”[440](#)

Halkı İrşad ve İlme Teşviki Öncelerdi

Hayatının hiçbir döneminde halktan uzak fildişi kulelerde olmayı düşünmeyen gönül sultanı her zaman halk ile iç içeydi. Onlarla oturur, sohbet eder, ilim irfan öğretmek için irşad ederdi. Ahireti hatırlatır, iyilik ve güzelliğe teşvik ederdi.

“*Dünya arkasını dönmüş gidiyor. Ahiret ise önümüzde. Her ikisinin de talibi var. Siz ahiret talibi olun, dünyanın talibi değil.*” derdi.[441](#)

Esnaflarla tek tek ilgilenir onlara:

“*Dünya; sadıklar için sıdk evi, onu anlayanlar için kurtuluş yeri, ondan istifade edenler için zenginlik mekânı; Allah'ın vahyinin indiği, meleklerin salât ettiği, peygamberlerin secde ettiği, velilerin manevi ganimetler elde ettiği yerdir. Ondaki rahmetten faydalanarak Cenneti kazanın. Kim onu yererse ehli dünyayı tanır, bir gün ondan ayrılacağını bilir, sıkıntı ve belası ile sevinci eşit olur, diyerek irşad ederdi.*”[442](#)

İnsanları iyilik ve güzelliğe yöneltmek için her fırsatı değerlendiren gönüller sultanı, bir seferinde onlara şöyle diyordu:

“*İnsanlar arasında, kuşlar arasındaki arı gibi ol! İnsanlar onu rahatsız ettikleri halde onlar buna aldırmadan kendilerine en değerli gıdayı sunarlar. İnsanlar onların karnında taşıdığı bereketi bilselerdi bunu asla yapmazlardı. Dilleriniz ve bedenlerinizle halkla birlikte olsanız da kalbiniz ve amellerinizle yalnızca iyilerle olun. İyi bilin ki kişiye ancak kazandığı vardır ve insanlar kıyamet günü sevdikleri ile birlikte olacaklardır.*”[443](#)

Bir başka zaman şöyle diyordu:

“*Hayır; mal veya çocukların çok olması değil, amel ve hilmin çok olmasıdır. Hayır; Rabbine*

yaptığım ibadetle övünmek değil, iyilik yaptığında hamd etmek, yanlış yaptığında Allah'tan af dilemektir. Dünya ancak iki kişi için hayırlıdır. Biri günah işlediğinde tövbe edip, hatasından kurtulan diğeri hayra koşandır.”⁴⁴⁴

İnsanlarla sohbet eden gönüller sultanı, kalplerini ve akıllarını aydınlatırdı. Soru sormalarına fırsat verir, soruları en veciz şekilde cevaplandırırdı. Bir soru üzerine şu harika açıklamayı yaptı.

“Tevfik, hayırlı bir komutan; güzel ahlak, hayırlı bir yakın; akıl, hayırlı bir arkadaşı; edeb hayırlı bir miras; yalnızlık ise kibirden daha tehlikeli bir felakettir.”⁴⁴⁵

Bir sohbet sırasında kendisine:

– İman nedir diye soran kişiye şu müthiş cevabı verdi.

– İman dört şeyi her an aktif halde yaşamaktır: Sabır, yakîn, adalet ve cihad.

Sabır, dört kısımdır: Aşkta, şefkatte, zühdde ve murakabede sabır. Cennete âşık olan şehvetlerden uzak durur. Cehennem ateşinden dolayı kendine şefkat gösteren haramlardan yüz çevirir. Dünyaya meyletmeyen zahid, başına gelenlere feryat etmez. Ölümü murakabe eden ve onu anıp duran hayra koşar.

Yakîn dört kısımdır: Anlayışta basiret, hikmette te'vil, ibretimiz şeylerden ders çıkarmak ve öncekilerin yoludur. Basiretli biri hikmeti tevil eder, hikmeti tevil eden olaylardan ibret alır. Olaylardan ibret alan öncekiler gibi olur.

Adalet dört şeyle sağlanır: Anlayış, İslâmi hüküm, ilim ışığı ve hilm bahçesiyle. Anlayışı güçlü olan kimse bütün ilimleri açıklayabilir. Bilen İslâm'ın hükümlerini anlar. Hilim sahibi işlerinde ifrata kaçmaz, insanlarla iyi ilişkiler kurarak güzel bir hayat yaşar.

Cihad da dört kısımdır: İyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak, her zaman ve mekânda doğruluktan yana olmak, fasıkları kınamaktır. İyiliği emreden müminleri desteklemiş olur. Kötülükten sakındıran münafıkların burnunu yere sürtmüş olur. Doğru söylemek aleyhine olan şeylerden kurtarır. Fasığı kınayan ve ona kızan kimse, Allah'ın gazabından korunur.”⁴⁴⁶

Çarşı-Pazar Teftişi yaparak Halkını Tanıyan Yönetici

“Ben insanı fesada sürükleyen köşklerde oturup kalmam.” diyen Hz. Ali, çarşı-pazar gezer, bunu yaparken boş durmaz, yabancıya yol gösterir, zayıf ve yaşlılara yardım eder, ihtiyacı olanlarla ilgilenerken problemini çözmeye çalışırdı.”⁴⁴⁷

Yapılan rivayetler sahabînin sık sık çarşı-pazara çıktığını, esnafı teftiş ederken irşad ettiğini gösterir. Ebcer ibn-i Hürmüz anlatıyor:

“Küfe’de iken Hz. Ali ile karşılaştım. Üzerinde bacaklarına kadar uzanan bir cübbe, elinde baston vardı. Çarşı pazar dolaşıyor, insanlara Allah'tan sakınmalarını, alışveriş yaparken, ölçü, tartı ve diğer hususlarda İslâm'ın emir ve yasaklarına dikkat etmelerini ve doğru söylemelerini tavsiye ediyordu.”⁴⁴⁸

Ondan övgü ile söz eden Ebû Saîd:

“Hz. Ali, çarşıya gider. Esnaflara: ‘Ey çarşı esnafı! Allah'tan korkun, yemin etmekten sakının! İyi bilin ki yemin, görünüşte daha fazla satış yapmanızı sağlasa da gerçekte kazancın bereketini yok eder. Hakkı ile alan ve hakkı ile veren kimseler hariç, tüccarlar facirdir. Selam üzerinize olsun.’ şeklinde konuşmalar yapardı. Üç-beş gün ara ile çarşıya uğrar, esnafı denetler, işlerini hakkı ile yapmalarını öğütlerdi.”⁴⁴⁹

Çarşıya gittiğinde yalnızca teftiş etmez, alışveriş yapar, ihtiyacı olan şeyleri satın alırdı. Bu alışverişten birine şahit olan Mutarrif gördüklerini şöyle anlatır:

“Hz. Ali’yi çarşıda gördüm. Bastonu elinde halktan biri gibi dükkânları dolaşıyordu. Son olarak bir elbise pazarına gitti. Satıcılardan biri halifenin elbiselere baktığını görünce:

– Gömlek alır mısın? Tanesi üç dirheme! Çok güzel gömleklerim var, dedi. Halife cevap vermeden kim olduğunu tanıyan adam, yanlış bir şey yapmaktan çekinerek dükkânın başka tarafına gitti. O sırada genç biri geldi. Gömleklerden birini halifeye üç dirheme sattı. Dükkân sahibinin oğlu olan genç, oradan ayrıлып babasının yanına gitti. Sevinçle yaptığı satıştan elde ettiği kârı bildirdi. Telaşlanan adam Hz. Ali’nin yanına koştu.

– Ey Müminlerin Emiri! Şunu al diyerek bir dirhem uzattı. Hz. Ali:

– Bu nedir diye sordu. Adam:

– Çocuk senden fazla para almış, o gömleğin fiyatı iki dirhemdi, dedi. Hz. Ali:

– Alamam. Ben aldığımdan razıyım, o sattığından razı, diyerek parayı kabul etmedi.⁴⁵⁰

Vaaz ve Hutbelerle Halkı İrşad

Cuma namazı ve başka vesilelerle halka hitap eden Hz. Ali, yaptığı konuşmalarla yalnızca kendisini dinleyenleri değil, yüz yıllar sonra yaşayacak milyonlarca insanı irşad etmiştir. Yalnızca halka değil âlimlere ve yöneticilere de konuşma yaparak onları da aydınlatmıştır. Bir seferinde âlimlere seslenen halife:

“Ey Kur’ân hamilleri! Onunla amel edin. İyi bilin ki âlim, öğrenen ve öğrendiği ile amel edendir. İlmi ile ameli uyum içindedir. İlerde birtakım insanlar gelecek. Onların ilimleri boğazlarından aşağı (kalplerine) inmeyecek. Gizlide yaptıkları açıkta yaptıklarına uymayacak. Birbirlerine karşı övünecekler. Sohbet arkadaşları başkaları ile oturduğunda onlara kızacaklar. Bilmenizi isterim ki birbirlerine kızıp öfke duyarak sohbet edenlerin o mecliste yaptıkları ameller Allah’a yükselmez.”⁴⁵¹

“Size gerçek âlimin kim olduğunu söyleyeyim mi? O, insanları Allah’ın rahmetinden ümidini kesmeye yöneltmeyen, Allah’ın yasaklarına cevaz vermeyen ve başka bilgilere olan rağbetinden dolayı Kur’ân’ı bir kenara itmeyendir. İyi bilin ki ilimsiz ibadette ve bilinçsiz ilimde hayır yoktur. Üzerinde düşünmeden yapılan okumalarda da hayır yoktur.”⁴⁵²

“Amelin kabulüne amelden daha fazla özen gösterin. Takva ile yapılan amel az olmaz da kabul edilen amel az olur mu?”⁴⁵³

Cuma günü hutbeden yöneticilere seslenen gönül sultanı onlara halka nasıl davranmaları gerektiğini söylerdi:

“Ey yöneticiler! İyi bilin ki yönettiğiniz insanların sizin üzerinizde hakkı vardır. O hak; adil hükmetmek ve paylaşmaktır. Şüphemiz olmasın ki Allah’ın en sevdiği iyilik, adil imamın hükmüdür.”⁴⁵⁴

⁴³⁸ İsrâ Sûresi, 12

⁴³⁹ Darakutnî, İlel, 3/208; Makdisî, Ehâdisü’l-muhtare, 494. İsnadı sahihtir.

⁴⁴⁰ Müsned, 1/78, 1/159; Tirmizî, Şemâil, 209; Nesâî, Kübra, 132; İbn Huzeyme, Sahih, 16.

⁴⁴¹ İbn Manzûr, Muhtasar, 18/67.

⁴⁴² İbn Manzûr, Muhtasar, 18/69.

⁴⁴³ İbn Manzûr, Muhtasar, 18/71.

⁴⁴⁴ Ebû Nu’aym, Hilyetü’l-evliyâ, 1/75; İbn Cevzî, Sıfatü’s-Safve, 120.

⁴⁴⁵ İbn Manzûr, Muhtasar, 18/71.

⁴⁴⁶ Ebû Nu’aym, Hilyetü’l-evliyâ, 1/74; İbn Manzûr, Muhtasar, 18/74.

⁴⁴⁷ Ebû Ammâr, Ashâbu’r-Resûl, 1/203.

[448](#) İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1112; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/61; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 1/437.

[449](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/26.

[450](#) *Müsned*, 1/158; Ebû Ya'la, *Müsned*, 327; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/83; İbn Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 119.

[451](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/71.

[452](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/77; İbn Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 121; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/72.

[453](#) Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/75; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/72.

[454](#) İbn Abdilber, *Temhid*, 2/284; Ebû Ammâr, *Ashâbu'r-Resûl*, 201.

Adil Halife

Adalet timsali olan Hz. Ali ne kendi ne de yakınları için adaletten taviz vermedi. Devlet gelirlerini elinde tutmadı, geldiği gibi hak sahiplerine dağıttı. Yetkilerini kendi ve yakınlarının lehine kullanmak bir yana, o ve yakınları her zaman fedakârlık yapan tarafta oldu.

Ebû İshâk es-Sebî`den nakledilir:

Hz. Ali fey mallarını tıpkı Hz. Ebû Bekir gibi taksim ederdi. Beytü`l-Mâl'a gelen malı bekletmez, hemen o gün dağıtırdı. O gün yetişmezse kalan mallar ertesi gün dağıtırdı.

– Ey dünya git başkasını aldat, der. Akraba ve tanıdıklarına asla özel muamele yapmazdı. Birini görevlendireceği zaman ehliyet ve dinî hayatını esas alırdı. Yetki verdiği kişileri görev yerine göndereceği zaman dikkat etmeleri gereken hususları tek tek anlatır, öğüt verirdi.

Seçtikleri kişilerin ihanetlerini duyunca çok üzüldü. Vakit geçirmeden bir mektup yazar:

– Size Rabb`inizden bir öğüt indi. Ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Hile ile insanların mallarını elinden almayın. Yeryüzünde fesat çıkarmayın. Eğer inanıyorsanız bilin ki Allah katındakiler sizin için daha hayırlıdır. Ben sizin başınızda bekçilik yapamam.

Mektubum eline geçtiği andan itibaren hazinedeki mallara dokunma! Hazinenin anahtarını yerine göndereceğim kişiye teslim et, diye emrederdi. Sonra ellerini semaya kaldır:

– Allah`ım! Sen de biliyorsun ki ben onlara halka zulmetmelerini veya senin hakkını terk etmelerini emretmedim, diye valilerin yaptığından dolayı af dilerdi.”[455](#)

Ebû İshak`a benzer şeyler söyleyen Ebû Hayyân:

“Hz. Ali Beytü`l-Mâl`da olan malları dağıtıktan sonra ilgililere Beytü`l-Mâl`ı süpürüp temizlemelerini söylerdi. İş bitince mekân kıyamet günü kendisine şahit olması için orada iki rekât namaz kılardı.”[456](#)

Yine bir gün mal gelmişti. Hz. Ali`nin kızı Ümmü Gülsüm, malların halka dağıtıldığını haber alınca ilgililere:

– Gelen baldan bir miktar da bize gönderin, diye haber gönderdi. Annemizin ricasını yerine getiren görevli, iki küp bal, iki küp yağ gönderdi. Dağıtımı titizlikle takip eden Hz. Ali namazdan çıktıktan sonra doğruca dağıtım merkezine gitti. Küpleri saymaya başladı. Eksik çıkınca ilgili kişiye onları nereye gönderdiğini sordu. Halifenin tavrını bilen görevli:

– Emredilen yere gönderdim, diyerek bilgi vermekten sakındı. Hz. Ali adamı sıkıştıınca:

– Ümmü Gülsüm`ün evine gönderdim, dedi. Kızan Hz. Ali:

– Sana Müslümanların ‘fey`ini Müslümanlara dağıtmanı emretmedim mi, diye çıkıştı. Hemen o an birine, kızının evine gidip küpleri geri getirmesini emretti. Küpler gelince kontrol etti. Birinin üzerinden bir miktar alınmıştı. Tüccarlardan bir bilirkişî çağırttı. Boş ve dolu küpleri tarttırarak ne kadar eksildiğini tespit ettirdi. Eksilenin parasını hesaplatıp hazineye ödedi. Kalan bal ve yağın halka dağıtılmaya devam etmesini emretti.[457](#)

Bu kadar titiz olmasına rağmen konuşmalarında zaman zaman konuyu gündeme getirerek

halka hesap verirdi. Ali ibn-i Ammâr anlatıyor:

“Bir seferinde halka hitap eden Hz. Ali:

– Ey insanlar! Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin ederim ki size ait maldan az veya çok hiçbir şey almadım, dedi. Cübbesinin içinde koku bulunan bir şişe çıkardı. İnsanlara göstererek:

– Bu hariç! Onu bana İran yöneticilerinden biri hediye etti, dedi. Kendisine özel olarak hediye edilmesine rağmen konuşması bittikten sonra Beytü’l-Mâl’a gitti.

– Bunu alın, diyerek kokuyu görevlilere teslim etti.”⁴⁵⁸

Herkes İçin Adalet

Kendisi dahil hiç kimseye özel muamele yapılmamasını isteyen halife bunu her defasında yaşayarak gösterdi. Çarşıda dolaşırken bir süre önce kaybettiği zırhını bir Hristiyan’ın elinde görünce şaşırın halife önce “Yanılmış olabilirim.” diyerek duraksadı. Yeniden dikkatle baktı. Yanılmamıştı. Zırh kesinlikle onundu. Koşarcasına adamın yanına gitti.

– Bu zırhı nereden aldın. O benim zırhım, diye çıkıştı. Adam ısrarla zırhın kendisinin olduğunu söyledi. Halife olduğu için konuşmaya bile gerek duymadan çekip elinden alabilir, zırhını çaldığı için en ağır şekilde cezalandırabilirdi. Ancak bunu yapmadı.

– İddianda ısrarlıysan kadıya başvuralım, dedi. Adam olur diyerek kabul edince Kadı Şüreyh’e başvurular. Kadı davalı ve davacıyı içeri aldı. Halifeye sıradan biri gibi davranarak olayı anlatmalarını söyledi. Hz. Ali:

– Bu adamdan şikayetçiyim. Elinde gördüğün zırh benim zırhım. Onu herhangi bir kişiye satmadığım gibi hediye de etmedim, dedi. Hristiyan’a dönen kadı:

– Müminlerin Emiri’nin iddiası hakkında ne dersin diye sordu. Hristiyan son derece saygılı bir şekilde:

– Müminlerin Emiri’ne yalan söylüyor diyemem. Lakin bu zırh benimdir, dedi. Hz. Ali’ye dönen kadı:

– Ey Müminlerin Emiri! Zırhın senin olduğuna dair bir delilin var mı diye sordu. Kadının taraf tutmama tavrından memnun kalan Hz. Ali tebessüm etti.

– Hayır, herhangi bir delilim yoktur, dedi. Kadı:

– O halde zırh, Müminlerin Emiri’ne değil diğer kişiye aittir, diyerek Hristiyan’ın olduğuna hükmetti. Hayretler içinde kalan Hristiyan, zırhı alıp sevinçle dışarı çıktı. Fakat bu uzun sürmedi. Çok geçmeden olanları düşünmeye başladı. Bir süre yürüdükten sonra geri döndü.

– Ben şahadet ederim ki böyle bir hükmü ya bir Peygamber veya ona uyanlardan biri verir. Müminlerin Emiri beni cezalandırmak yerine kadıya götürdü. Kadı gerçeği tahmin ettiği halde delil olmadığından onun değil benim lehime hükmetti. Kelime-i şahadet getirerek Müslüman oldu. Sonra:

– Ey Müminlerin Emiri! Vallahi zırh senindi. Ordunla birlikte Sıffin savaşına giderken, sizi takip ettim. Fırsat bulunca eşyalar arasına dalarak zırhı çaldım, dedi. Sevinen Hz. Ali:

– İslâm ile şereflendiğin için zırhı sana hediye ediyorum, dedi. Kalbi huzurla dolan adam

teşekkür ederek evinin yolunu tuttu.[459](#)

Zühdün Öncüsü

Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gibi sade yaşamayı tercih eden Hz. Ali'nin, halife olduğunda yaşam tarzında herhangi bir değişiklik olmadı. Yine az yedi, sıradan insanlar gibi giyindi. Ekmeğini ihtiyaç sahipleri ile bölüştü.

Çok kalabalık bir aileye sahip olan Akîl ibn-i Ebî Tâlib, Sıffin savaşından sonra Kûfe'ye giderek kardeşi Hz. Ali'ye konuk oldu. Abisini içeri buyur eden Hz. Ali oğlu Hz. Hasan'a:

– Amcanla ilgilen, ona yeni elbise ver. Sefer elbiselerini yıkat, dedi. Elbiselerini değiştiren dinlenen sahabe akşam olunca yemeğe çağrıldı. Sofrada sadece ekmeğe, tuz ve bakla vardı. Şaşırın sahabî:

– Bunlardan başka yiyecek yok mu diye sordu. Hz. Ali:

– Hayır, hepsi bu kadar, dedi. Susan sahabî yemek bittikten sonra:

– Ey Müminlerin Emiri! Bu günlerde fakir düştüm. Çok fazla ihtiyacım ve borcum var. Bana yardımcı ol! dedi. Hz. Ali:

– Ne kadar borcun var diye sordu.

– Kırk bin dirhem, dedi. Hz. Ali:

– Şu an yanımda bu kadar para yoktur. Biraz sabret! Yakında diğer Müslümanlarla birlikte ben de ücretimi alacağım. Ücretim kırk bin dirhem, onu alınca sana yardımcı olurum, dedi. Akîl ibn-i Ebî Tâlib:

– Elinin altında o kadar büyük bir hazine varken, bana sabretmemi söylüyorsun öyle mi diyerek sitem etti. Kardeşinin sözlerine kızan Hz. Ali, yanında bulunan bir adama döndü:

– Onu çarşıdaki dükkânlara götür. Kilitlerini kır, ne kadar mal istiyorsa alsın, dedi. Akîl:

– Ne yani! Benden hırsızlık yapmamı mı istiyorsun diye çıkıştı. Hz. Ali:

– Sen de benden hırsızlık yapmamı istiyorsun? Benden Müslümanlara ait olan hazineden borç da olsa onlardan habersiz olarak alıp sana vermeme sonra yerine bırakmamı istemiyor musun, dedi.

Hz. Ali, abisinin çok sıkıştığının farkındaydı. Ona yardım etmek için çare aradı. Biraz düşündü:

– İstersen seni Yenbû' kalesine göndereyim. Orada sana istediğini verirler, dedi. Ancak Akîl ibn-i Ebî Tâlib buna tahammül edemeyecek kadar zor durumdaydı. Hz. Ali'yi beklemedi:

– Hayır, ben istediğimi verecek birinin yanına giderim, dedi. Hanımının yakın akrabası olan Hz. Muâviye'nin yanına gitti. Sahabeyi karşısında gören Hz. Muâviye şaşırıldı.

– Niçin Ali ve arkadaşlarını bırakıp buraya geldin diye sordu. Sahabî:

– Onlar Bedir savaşındaki Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve sahabîleri gibi yaşıyorlar. Siz ise Uhud savaşına katılan Ebû Süfyân gibi yaşıyorsunuz. Dahası o günkü Ebû Süfyân'ın bile sizler gibi yaşamadığını düşünüyorum, dedi. Soru sorduğuna pişman olan Hz. Muâviye daha ağır sözler duymamak için susmayı tercih etti. Misafirin ağırlanmasını emrederek yanından ayrıldı.

Ertesi gün koltuğuna oturan Hz Muâviye, yanına bir koltuk konulmasını emretti. Salon hazır olunca insanların içeri alınmasını emretti. Dahhâk ibn-i Kays içeri girince yanındaki koltuğa oturmasını işaret etti. Bir süre sonra adamlarından birine Akîl ibn-i Ebî Tâlib'i çağırmasını emretti. Sahabî içeri girince koltukta oturan adam dikkatini çekti. Hz. Muâviye'ye:

– Yanındaki adam kim diye sordu.

– O Dahhâk ibn-i Kays'tır, dedi. Kendisine laf atılacağını tahmin eden sahabî buna fırsat vermemek için önce davrandı:

– Hakir insanları yükseltip noksanlarını gideren Allah'a hamd olsun. Bir zamanlar bunun babası bizim hayvanları Ebtâh'ta otlatıyordu. Görüyorum ki kabiliyetleri onu sana arkadaş yapmış, dedi. Sahabîye dönen Dahhâk ibn-i Kays:

– Ben Kureyşlilerin yaptığı iyilik ve güzellikleri, Akîl ise olumsuzluklarını biliyor, diye cevap verdi. Sahabî bir başkasını gösterdi.

– Bu kim diye sordu. Hz. Muâviye:

– Ebû Musâ el-Eşarî, dedi. Sahabî onun babası ile ilgili de bir şeyler söyledi. İşin istenmeyen noktalara varacağını anlayan Hz. Muâviye:

– Tamam maksadını anladım, dedi. Adamlarına:

– Ona 50.000 dirhem verin, diye emretti. Sonra sahabîye döndü:

– Benim ile kardeşinin durumunu nasıl görüyorsun diye sordu.

– Kardeşim ahiretim için daha hayırlı, sen ise dünyam açısından hayırlısın. Zor durumda olduğum için şu an dünyayı seçmiş buldum. Rabbim akibetimi hayır eylesin, dedi. Konuşmayı daha fazla uzatmak istemeyen Hz. Muâviye etrafındaki bazı adamların sözlerini hatırladı.

– Ahmak dediğiniz adam bu mu diyerek yanlış bilgi verdikleri için adamlarına kızdı. [460](#)

Halifenin hayatından bir başka kesiti ise Antere anlatıyor:

“Mihrican günü Ruhbe'de bulunan Hz. Ali'nin ziyaretine gittim. Yanında İranlı yöneticiler ve onların getirdiği hediyeler vardı. İçeri giren Kamber:

– Ey Müminlerin Emiri! Sen eli fazlasıyla açık bir kişisin. Şimdi bunları dağıtırsın. Hâlbuki ailenin bunlara ihtiyacı var. İzin verirsen onları senin için saklayayım, dedi. Misafirlerin yanında ses çıkarmayan Hz. Ali, başı ile olur işareti yaptı. Hediyeleri alan Kamber huzurdan çıktı. Hz. Ali de görüşmeler bitince evine döndü. İçeri girdiğinde ileride, bir köşede duran kap dikkatini çekti. Yanına yaklaştığında içinin altınla dolu olduğunu gördü. Öfkeden yüzü kıpkırmızı oldu:

– Anan sana ağlasın ey Kamber! Evimize büyük bir ateş koymuşsun, dedi. Altın dolu kabı aldı. Vakit geçirmeden hemen o an ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Ardından:

– Ey dünya! Yakamdan düş! Git başkalarını aldat! dedi. [461](#)

Takvanın Zirvesi

Tarih kaynakları onun takvasını anlatan örneklerle doludur. Onlardan birini Abdullah ibn-i Zübeyr şöyle anlatır:

“Hz. Ali’nin ziyaretine gittiğim günlerden birinde bize bir kap yemek ikram edildi. Yemeği azımsadım. Etraftaki ördekleri göstererek:

– Allah hayrını versin Müminlerin Emiri! Şu ördeklerden birini kestirip ikram etseydin ya! Allah hayrını artırır, malını bereketlendirirdi, dedim. Hz. Ali:

– Bir halifeye Beytü’l-Mâl’dan yalnızca iki kap yemek alması helal olur. Birini kendi ve ailesi yer, diğerini insanlara ikram eder, buyurdu.”⁴⁶²

Tevekkül ve Teslimiyeti

Halifenin tevekkül ve teslimiyetini Ebû Nasr’ın anlattığı tek bir örnek bile ortaya koyuyordu.

“Eşas ibn-i Kays’ın etrafında halkalanmış sohbet ederken, elinde bastonu olan bir zat yanımıza geldi. Yüzü örtülü olduğu için tanımadık ama Eşas hemen tanıdı.

– Müminlerin emri siz misiniz!? dedi. Evet dercesine başı ile işaret etti. Eşas ibn-i Kays:

– Bu saatte tek başınıza sokaklarda dolaşıyorsunuz!? Siz sürekli savaşa çıkan birisiniz. Maazallah biri bunu fırsat bilerek size kötülük yapmaya kalkışır, diyerek endişesini dile getirince,

– Allah’ın her kulu gibi beni de çevreleyen bir koruması vardır. O herkes gibi beni de korur. Lakin kader geldiğinde hiçbir şey ona engel olamaz. O zaman olacak olur. İstisnasız her insanı gözetten bir melek vardır. Hayvanına binerken veya başka zamanlarda kendisini sürekli uyarır:

– Dikkat et, dikkat et, deyip durur. Kader geldiğinde o melek uyarıyı bırakıp geri çekilir, dedi.⁴⁶³

⁴⁵⁵ İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1111.

⁴⁵⁶ İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1113; Ebû Nu’aym, *Hilyetü’l-evliyâ*, 1/81; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/436.

⁴⁵⁷ İbn Cevzî, *Sıfatü’s-safve*, 119; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/60.

⁴⁵⁸ Ebû Nu’aym, *Hilyetü’l-evliyâ*, 1/82; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 8/3; Ebû Ammâr, *Ashâbu’r-Resûl*, 1/201.

⁴⁵⁹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/63.

⁴⁶⁰ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/115.

⁴⁶¹ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/58.

⁴⁶² *Müsned*, 1/78; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/60; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/437; Heyet, *Müsnedü’l-Cami*, 13/386.

⁴⁶³ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/87.

Hz. Ali'nin Şehadeti

Müslümanların zayıf oldukları zamanlarda açıkça düşmanlık edip işkence yapanlar, güçlendikleri zaman haktan yanaymış gibi görünerek, gerçek yüzlerini gizlediler. Gizli planlar yapıp sinsice hareket ettiler. Hz. Osman'ı evinde şehit eden bu zalimler, daha önce Hz. Ömer'i sonrasında ise Hz. Ali'yi camide şehit ettiler. Hariciler gibi birçok firkanın ortaya çıkmasına ön ayak olduktan sonra onları Hz. Ali gibi hakkın bayraktarlığını yapanlar üzerine saldırdılar.

Ümmeti büyük bir kaos içine sürüklemek isteyen Hariciler, bunun için üç kişi görevlendirdiler. Plana göre Himyerli Abdurrahman ibn-i Mülcem Hz. Ali'yi, Temimli Berk ibn-i Abdullah Hz. Muâviye'yi, başka bir Temimli Amr ibn-i Bükeyr ise Amr ibn-i Âs'ı öldürecekleri. Adamlar, cinayetleri ümmeti kurtarmak için yapacaklarına inandırıldı. Planlar tamamlanınca harekete geçildi. Her biri cinayeti işleyeceği şehre doğru yola çıktı. Kûfe'ye gelen Abdurrahman ibn-i Mülcem, vakit kaybetmeden Haricilerle irtibata geçti. Çevre ve güvенеbileceği kişiler hakkında bilgi aldı. Bu sırada babası ve kardeşi Nehrevan savaşında Hz. Ali'nin askerleri tarafından öldürülen Kutâm bint-i Şecene adında bir hanımla tanıştı. Hanımı çok beğenen adam, kendisine talip oldu. Kadın:

- Şartlarımı yerine getirirsen seninle evlenirim, dedi. Abdurrahman şartlarını sorunca,
- Üç bin dirhem mehir ve Ali ibn-i Ebî Tâlib'in öldürülmesi, dedi.
- Ben de bu maksatla buradayım. İsteddiğin mehri de veririm.

Güveneceği kişileri tespit eden suikastçı, konuyu Şebîb ibn-i Bücre el-Eşcaî'ye açıp yardım istedi. Ona:

- Dünya ve ahiret şerefini ister misin diye sordu. O:
- Evet. Nasıl elde edeceğim.
- Ali ibn-i Ebî Tâlib'i öldürerek.
- Annen sana ağlasın! Bana böyle bir işi nasıl teklif ediyorsun? Bunu asla yapamayız.
- Koruması yoktur. Namaza tek başına gidiyor. Bir yerde gizlenir, namaza giderken âniden karşısına çıkıp öldürürüz. Ölmez sağ kalırsak, başarmış oluruz. Ölürsek dünyada meşhur olur, ahirette Cennete gideriz.
- Yazıklar olsun. Ne söylediğinden haberin var mı? İlk Müslümanlardan ve sahabîlerin önde gelenlerinden birini öldürdüğümüz için mi Cennete gideceğiz? Vallahi bunun doğru bir şey olduğunu sanmıyorum.

– Niye böyle düşünüyorsun. O Allah'ın dini hususunda insanları hakem yapmadı mı? Pırlanta gibi salih kardeşlerimizi öldürmedi mi? İnançlarında şüpheye düşme... diyerek ikna etti. Olur, cevabı alınca gece onun evinde kalarak cinayet planı yaptılar. Suikast için en uygun yerin cami olduğuna karar verdiler. Oranın özellikle seçilmesi halkın daha fazla infialine sebep olacağından. Kılıçlarını zehirleyip sabah olmadan, erkenden camiye gittiler. Hz. Ali'nin camiye girip-çıkacağı kapının önünde beklemeye başladılar. Bundan sonra neler olduğunu Hz. Hasan anlatıyor:

“Sabah namazı için erkenden camiye gidip babamın yanına oturdum. Bana: ‘Bir gece yatıp uyudum. Gece ailem beni uyandırdı. Kalkıp oturdum. Uykusuzluktan gözlerime hakim olamıyordum. O sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi. Ona: Ya Resûlallah! Ümmetinden birileri bana husumet besler, şiddet gösterirse ne yapayım diye sordum. Karşılık vermeme istemeyen Efendimiz, zor durumda kalırsam beddua etmemi söyledi...’

Biz konuşurken müezzin İbn Nebâh içeri girdi.

- es-Salat diyerek namaza çağırdı. Babamın elinden tutup kalkmasına yardımcı oldum. Müezzin önünde ben arkasında yürüyordum. Her zaman olduğu gibi caminin kapısından çıktı.

– Ey insanlar! Namaz, namaz diyerek ikaz etti. İki kişi dışında tüm cemaat namaz için harekete geçti. Daha sonra kapıda bulunan biri kılıcını çıkararak:

– Hüküm Allah’a aittir sana değil ey Ali!, diye bağırdı. Ardından ikinci kişi kılıcını çekti. Bir anda Hz. Ali’nin üzerine saldırarak vurmaya başladılar. Abdurrahman’ın kılıcı ön taraftan karnına doğru isabet etti. Şebib’in kılıcı boyun tarafına isabet etti, diye anlattı.

Babam dışarı çıktıktan hemen sonra:

– Adamı kaçtırmayın, diye bağırdığımı duydum. Ben ve orada bulunanlar olay yerine doğru koştuk. Şebib kaçıp kurtuldu. Yalnızca Abdurrahman’ı yakalayabildik...

Halk Abdurrahman ibn-i Mülcem’in üzerine atıldı. Hemen oracıkta paramparça edeceklerdi. O an acı içinde kıvranırken bile hakkın yanında olan Hz. Ali’nin sesini duydular.

– Adamın zulmü sizi farklı bir yanlışa sürüklemesin diye cemaati uyarıyordu. Uyarıyı emir telakki eden cemaat adamı yakalayıp bağladı, Hz. Ali’nin emrini beklediler.

Abdurrahman ibn-i Mülcem, babamın yanına getirilince:

– O bizi öldürmek istiyor bizse onun yaşamasını istiyoruz. Onu hapsedin. Güzel yemek ve yumuşak yatak verin! Kurtulursam ister affeder ister cezalandırırım. Ölürsem onu bana gönderin, onunla Rabbim katında hesaplaşacağım, dedi. Orada bulunan Abdullah ibn-i Sübey’:

– Vallahi, Ey Müminlerin Emiri! Bizler böyle bir durumda adamın bütün neslini yok ederiz, dedi. Hz. Ali:

– Allah aşkına benim için katilimin dışında birini öldürmeyin, diye kesin bir talimat verdi.

Bu arada birileri koşup Hz. Ali’nin ailesine haberi ulaştırdı. Haberi alan camiye geldi. Kız kardeşim Ümmü Gülsüm gözyaşları içinde katil ile konuştu.

– Ey Allah’ın düşmanı! Müminlerin Emiri’ni mi öldürdün diye çıkışarak ona hesap sordu. Ancak katil bütün değerlerini kaybetmişti. Hayâsızca sırtarak kardeşime:

– Hayır, ben Müminlerin Emiri’ni değil, yalnızca senin babanı öldürdüm, dedi. Hıçkırıklara boğulan kardeşim:

– Bütün kalbimle inanıyorum ki, babam gittiği yerde sıkıntılardan uzak huzur içinde olacaktır, dedi. Katil edepsizce:

– Öyle ise niçin ağlıyorsun diye alaycı bir soru ile cevap verdi. Sonra Annemizi daha fazla üzme istercesine:

– Önce bir kılıç satın aldım. Bir ay boyunca ona zehir sürdüm. Korkumu atıp, cesaretimi topladım. Emelime ulaşmak için gelip babanı öldürdüm. O kılıç Ukkaz panayırında bulunan herkesi öldürecek kadar zehirliydi, dedi. Kardeşim katilin konuşulmayacak kadar edepsiz biri olduğunu anlayınca konuşmayı kesip, oradan ayrıldı.”[464](#)

Halk Hz. Ali’yi kurtarmak için seferber olmuştu. Tüm müdahaleler sonuçsuz kalınca toplumun ileri gelenleri Hz. Ali’ye:

– Ey Müminlerin Emiri! Sizi kaybetmek üzereyiz. Sizden sonra bizi kimin yönetmesini istersiniz? Hz. Hasan’a biat edelim mi diye sordular. Halifenin atama ile değil seçimle gelmesini isteyen Hz. Ali:

– Bu konuda size ne emir veririm, ne de sizi yasaklarım. Siz daha iyi bilirsiniz. Size tıpkı Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yaptığını tavsiye ederim. O kimseyi halife bırakmadı. Eğer Allah sizin için hayır dilerse tıpkı Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat edince sizleri hayırlı biri üzerinde birleştirdiği gibi sizi birleştirir, dedi.[465](#)

Hz. Ali'nin Vasiyeti

Şehit olacağını anlayan Hz. Ali, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i yanına çağırarak onlara şu vasiyette bulundu:

“Size Allah’a karşı takva sahibi olmanızı tavsiye ediyorum. Dünya ve içindekiler size yönelse dahi siz onlara yönelmeyin. Kaybettiğiniz hiçbir şeye ağlamayın. Her zaman hakkı ve hakikati söyleyin. Yetime merhamet edin. Yardım isteyenin yardımına koşun. Ahiret için hazırlanın, zalimin hasmı, mazlumun yardımcısı olun. Kınayanın kınamasından çekinmeden kitap ve sünnete göre amel edin. Muhammed ibn-i Hanif’e bakan Hz. Ali:

– Onlara söylediklerimi aklında tuttun mu diye sordu.

– Evet, dedi. Hz. Ali:

– Onlara tavsiye ettiğim şeyleri sana da tavsiye ediyorum. Kardeşlerine saygıda kusur etme. Üzerindeki haklarını yerine getirmeye özen göster, emirlerini yerine getir. Onlardan habersiz bir iş yapmaya kalkışma!

Sonra Hz. Hasan’a döndü.

– *Ey oğlum! Sana takvayı, namazı vaktinde kılmanı, zekâtını yerine ulaştırmanı, abdesti güzel bir şekilde almanı tavsiye ediyorum. Bilmeni isterim ki abdestsiz namaz olmadığı gibi zekâtı engelleyen namazı da kabul edilmez.*

Kızgınlığını yenip sana karşı yapılan haksızlıkları bağışla! Sıla-i rahmi ihmal etme! Sana cahilce davrananlara yumuşak davran! Dinde anlayışlı ol, kararında sebat et, Kur’ân’ı rehber edin, güzel komşuluk yap, kötülüklerden sakın, insanlara iyiliği emredip kötülükten sakındır!⁴⁶⁶

Ey oğlum! Sana gizli ve açık her yerde takvaya riayet etmeyi, kızdığın veya razı olduğun zamanlarda hakkı söylemeyi, zengin ve fakirlikte tutumlu olmayı, dost ve düşmana karşı adil olmayı, canlı olduğunda da üzerine tembellik çöktüğünde de amel etmeyi, sıkıntı ve genişlik anında Allah’tan razı olmanı tavsiye ediyorum.

Ey oğlum! Cennete gitmemekten daha büyük şer, Chennemden kurtulmaktan daha büyük hayır yoktur. Cennetin dışındaki her nimet onun yanında çok küçüktür. Cehenneme nispetle her bela afiyet sayılır.

Ey oğlum! Nefsinin ayıbını gören kişi başkasının ayıpları ile uğraşamaz. Allah’ın taksim ettiğine razı olan, kaçırdıkları şeylerden dolayı hüzünlenmez. Haksız olarak kılıç çeken kişi aynı kılıçla öldürülür.

Kardeşine kuyu kazan, kendi kazdığı kuyuya düşer. Kardeşinin sırlarını çıkaran kişinin ayıpları ortaya saçılır. Başkası ile alay eden, aynı konuda hafife alınır. Kendi hatalarını unutan başkalarının hatalarını büyük görmeye başlar. Görüşümü beğenen sapar, kibirlenen zelil olur.

Kötülük yapılan mekânlarda bulunan ithama maruz kalır. Aklını öne çıkarıp başkasını dinlemeyenin ayağı kayar. Âlimlerle oturanlar saygınlık kazanır. Kişi ne ile fazlaca meşgul olursa onunla tanınır. Çok konuşan çok hata yapar, hatası fazlalaşmanın hayâsı azalır. Hayâsı azalanın sakınması azalır. Sakınması azalanın kalbi ölür. Kalbi ölen Cehenneme girer.

Ey oğlum! Edepen hayırlı mirastır. Güzel ahlak en iyi dosttur.

Ey oğlum! İnsanı kurtuluşa götüren yol on kısma ayrılır. Bunlardan dokuzu (Allah’ı anmak hariç) susmak, biri sefih insanların meclisinden uzak durmaktır.

Ey oğlum! Fakirliğin süsü sabır, zenginliğinki şükürdür.

Ey oğlum! İslâm’dan daha yüce bir şeref, takvadan daha aziz bir değer, veradan daha sağlam sığınmak, tövbeden daha iyi şefaatiçi, afiyetten daha güzel elbise yoktur. Hırs yorgunluğun

anahtarıdır. İş yapmaya başlamadan önce gerekli tedbirleri almakta acele etmek, pişmanlıktan kurtarır. İnsanlara düşman olarak ahirete hazırlanmak ne kötü azıktır.

Öğrenmesi, ameli, sevgisi, kızması, alması, bırakması, konuşması, susması, işi ve sözü Allah için olana müjdeler olsun!⁴⁶⁷

Hiz. Hasan'ın ağladığını görünce:

– Ey oğlum! Niçin ağlıyorsun diye sordu.

– Neden ağlamayayım ki, bugün senin dünyadaki son, ahiretteki ilk günün olacak, dedi. Hiz. Ali:

– Ey oğlum dört şeyi iyice aklında tutar ona göre hareket eder, dört şeyden de kaçınırsan yaptığın hatalar sana zarar vermez, dedi. Hiz. Hasan:

– Yapmam gerekenler nedir diye sordu. Hiz. Ali:

– En büyük zenginlik akıldır. En büyük fakirlik ahmaklıktır. En fena yalnızlık kibirdir. En güzel şeref güzel ahlaktır, dedi. O:

– Sakınmam gereken dört şey nedir diye sordu. Hiz. Ali:

– Ahmakla arkadaş olmaktan sakın, sana iyilik etmek istediği zaman bile zarar verir. Yalancı ile arkadaş olmaktan sakın; ızağı yakın, yakını uzak kılar. Cimri ile arkadaşlık etmekten sakın çünkü kendisine çok ihtiyacın olduğu zaman senden köşe bucak kaçır. Facir ile arkadaş olmaktan sakın, zira seni en küçük menfaate satar, dedi. Vasiyeti bitince:

– Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun, dedi. Bundan sonra son nefesine kadar “Lâ ilâhe illallah. Lâ ilâhe illallah...” dedi. Bu şekilde ruhunu teslim etti.⁴⁶⁸

Ramazan'ın on dokuzuncu Cuma günü 63 yaşında iken sabah namazında suikasta uğrayan Hiz. Ali, yirmi birinci Pazar günü ruhunu Rahman'a teslim etti. Babasını ebediyete yolcu eden Hiz. Hasan halka bir konuşma yaptı. Babasının hayatından örnekler vererek faziletlerinden bahsettikten sonra:

– O; Kur'an'ın indiği, Hiz. İsa'nın Rabb'ine yürüdüğü, Hiz. Musâ'nın vefat ettiği gün öldürüldü. Allah ona salât ve selam etsin!⁴⁶⁹

Bu gece önceki insanların fazilette kendisini geçemediği, sonrakilerin de faziletine kavuşamayacağı bir insan vefat etti. Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) ona sancağı verdiğinde sağına Cebrâil (aleyhisselâm), solunda Mikâil (aleyhisselâm) geçer; onlarla birlikte savaşır zafer kazanmadan dönmezdi.

Vefatından sonra geriye bıraktığı altın ve gümüş paranın hepsi, ailesine almayı düşündüğü hizmetli için ayırdığı 700 dirhemdir. Şüphesiz ki Allah onun ruhunu Hiz. Musâ'nın vefat ettiği, Hiz. İsa'nın ruhunun urûc ettiği, Kur'an'ı inzal buyurmaya başladığı günde kabzetti.

Ey İnsanlar! Beni tanıyan tanır. Tanımayan bilsin ki ben Hiz. Ali'nin oğlu, müjdecî ve uyarıcı, insanları Allah'a çağırın, parıldayan ışık olan peygamberin torunuyum. Ben Cebrâil'in (aleyhisselâm) hanesine indiği Ehl-i Beyt'ten biriyim. Ben Allah'ın kendilerinden kötülükleri gidererek tertemiz yaptığı Ehl-i Beyt'e mensubum. Ben, Allah'ın her Müslüman'a sevmeyi farz kıldığı Ehl-i Beyt'tenim. Allah (tebâreke ve teâlâ) Peygamberine:

“De ki: Ben bu risalet ve irşad hizmetinden ötürü, sizden akrabalık sevgisinden başka beklediğim hiçbir karşılık yoktur. İşte kim böyle bir sevgi olsun, başka iyi işler olsun gerçekleştirirse, Biz de onun o iyiliğinin sevap ve mükâfatını kat kat artırırız. Çünkü Allah Gafur'dur, Şekûr'dur (çok affedicidir, kullarının az işlerini fazlasıyla ödüllendirir).”⁴⁷⁰ buyurmaktadır.

Âyette geçen iyilik yapmaktan maksat, bizim yani Ehl-i Beyt'in sevgisidir. Kim bizi severse yaptığı

iyiliklerin sevabı kat kat artar.”

Konuşması bittiğinde gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslatmıştı. Dinleyenlerin hepsi de hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu.⁴⁷¹

Kabri Kaybolan Halife

Hız. Ali'nin kabrinin yeri hakkında ihtilaf edilir. Nerede olduğu konusunda farklı görüşler ileri sürülür. Bazı âlimler, vefat ettiği gün yıkanıp kefenlendikten sonra geceleyin gizlice Kûfe'de yaşadığı eve defnedildiğini söylerken, bazıları Kûfe camisine, başka birileri ise Neced'e defnedildiğini söyler.

Ebü Cafer: “Hız. Ali'nin kabrinin yeri bilinmemektedir.” derken⁴⁷², İbn Asâkir bu hususta Hız. Hasan'dan şu sözü nakleder: “*Babam Ali ibn-i Ebî Talib'i Ca'de ibn-i Hübeyra'nın odasına defnettik.*”⁴⁷³

İbn Asâkir'in naklettiği bir başka görüşünde şöyle der:

“Ailesi, Hariciler ve benzeri düşmanlarının kabrini açıp halifenin naaşına zarar vermelerinden korkuyordu. Bu nedenle Hız. Hasan, Hız. Hüseyin, Abdullah ibn-i Cafer, İbn Hanife'nin de aralarında bulunduğu aileden bir grup, Hız. Ali'nin naaşını aldı, geceleyin gizlice şehrin dışına çıkıp, bilinmeyen bir yere defnettiler.”⁴⁷⁴

Muhammed ibn-i Habîb'den ise şu nakil yapılır:

“Hız. Hasan, Hız. Muaviye ile anlaşma yaptıktan sonra babasının kabrini Medine'ye Hız. Fâtıma'nın kabrinin yanına nakletti.”⁴⁷⁵

Bu hususta nakledilen efsanevi rivayetler de vardır. Onlardan birini nakleden İsbâ ibn-i Dâbbe,

“Üzerine bolca kâfür serpilmiş Hız. Ali'nin naaşı bir sandukaya konuldu. Medine'ye götürülmek üzere bir katıra yüklendi. Cenazeyi götürenler Taylıların yurduna vardıkları gece katır üzerindeki sanduka ile birlikte kayboldu. Sandığın içinde altın olduğunu sanan Taylı hırsızlar onu katırla birlikte alıp götürdüler. İlerde sandığı açtıklarında içinde cenaze olduğunu görünce hayal kırıklığına uğradılar. Naaşın Hız. Ali'ye ait olduğunu bilmeden bir yere defnettiler. Katırı da kesip yediler.”⁴⁷⁶

Hız. Ali'nin Ardından

Gönüller sultanı Hız. Ali şehit olunca, ona körü körüne düşman olan, kin ve nefretinin nedenini dahi bilmeden saldıranlar dışında herkes üzgündü. Havada uçan kuşlardan denizde yüzen balıklara kadar bütün canlılar onun için gözyaşı döküyordu. Onlardan biri de savaştığı Hız. Muâviye idi. Her zaman olduğu gibi kendini ziyarete gelenlere, geldiği yerlerin durumunu soruyor önemli olaylar hakkında bilgi alıyordu. Ziyaretçilerden biri Hız. Ali'nin şehit edildiğini söyleyince çok üzüldü.

– İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciün. Senin vefatınla ilim, hilim, fazilet ve fıkıhta ne kadar çok şey kaybettik, diye iç geçirdi. Şaşırın eşi:

– Dün onunla savaşıp mücadele ederken şimdi ölümüne mi üzülyyorsun diye sorunca

– Ne dediğinin farkında mısın? Ali ibn-i Ebî Tâlib'in vefatı ile ilim, fazilet ve fıkıh adına ne kadar çok şey kaybedildiğini, bütün bunların onunla birlikte gittiğini bilmiyor musun diye çıkıştı. Sahabînin üzüntüsünü yadığayanlardan biri de kardeşi Utbe idi.

– Şam halkı sakın bu sözlerini duymasın, diye tepki gösterdi. Ona da kızan Hız. Muâviye:

– Beni bırak. İşine bak, diye kardeşini tersledi.⁴⁷⁷

Yıllar, geçen zaman onun için dökülen gözyaşlarını dindirmede. Kalblerdeki hüznün hiç gitmedi. Sevgi seli büyüdükçe iktidarlarından korkanlar, gönül sultanına saldırıp hakaretler savurmaya

devam etmekle kalmadı, halkı buna zorladı. Onları gören kraldan çok kralcı ahmaklar, harekete geçmekte gecikmediler. Onun kim olduğunu unutarak dil uzatmaktan çekinmediler. O günlere ait bir hatırasını anlatan Sehl ibn-i Sa'd şöyle der:

“Mervân ailesinden biri Medine'ye vali olduktan sonra bir ara beni yanına çağırdı. Konuşma esnasında Hz. Ali'ye hakaret edip, sövmemi emretti. Ben:

– Olmaz, sahabîlerin ileri gelenlerinden hiçbirine dil uzatmam, dedim. Israrına rağmen ben kabul etmeyince:

– Bari “Allah Ebû Tûrâb'a lanet etsin.” de, dedi. Ben:

– Bunu hiç söylemem. O Ali ibn-i Ebî Tâlib'in en çok sevdiğim isimdir. Kendisi de bu isimle hitap edilmesinden çok hoşlanırdı, dedim. Merak eden vali:

– Neden? Bununla ilgili neler olduğunu anlatır mısın? dedi.

– Olur, diyerek Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ona bu ismi nasıl verdiğini anlattım.⁴⁷⁸

Gönül Sultanı'nın ardından hüzne boğulanlardan biri de Hz. Âişe idi. Olayın nasıl olduğunu merak ediyor, Kûfe'den gelenlere sorup öğrenmeye çalışıyordu.

İyâz ibn-i Ömer anlatıyor:

“Kendisi perde arkasında olduğu halde Hz. Âişe'nin huzurunda oturuyorduk. O sırada Irak'tan dönen Abdullah ibn-i Şeddâd yanımıza geldi. Hz. Âişe ona:

– Ey Abdullah! Sorduğum sorulara doğru cevap verebilecek misin?

– Elbette söylerim. Niçin söylemeyeyim?

– Bana Hz. Ali'yi öldüren kişileri anlatır mısın? Onu nasıl öldürdüler?

– Hz. Ali Sıffin Savaşı'ndan sonra içlerinde 8000 kurrânın bulunduğu ordu ile yola devam etti. Kûfe yakınında Harûra denen yerde konakladı. Askerlerinden bir kısmı hakem olayından dolayı onu suçladılar. Hakkında:

– O, Allah'ın kendisine giydirdiği gömleği, verdiği hilafet sıfatını çıkarıp attı. Allah'ın dini konusunda hakemliği kabul etti. Halbuki hüküm ancak Allah'a aittir, dediler. Ordudan ayrılıp biraz ötede karargâh kurdular. Söylenenleri duyan Hz. Ali ezan okutup:

– Kur'ân hamilleri ve kurrâlar / Kur'ân ilimlerine vâkıf olan hafızlar minberin yanında toplansınlar, diye duyuru yaptırdı.

Davete icabet eden hafızlar mescidi doldurdular. Hz. Ali bir önceki halife tarafından yazdırılıp İslâm Merkezlerine gönderilen İmam Mushaf'ı getirtti. Önüne koyduktan sonra:

– Ey Mushaf! İnsanlara hakkın ne olduğunu bildir, dedi. Şaşırان kurrâlar:

– Ey Müminlerin Emiri! Ne yapmak istiyorsun! O sahifelere yazılmış yazıdır. Bizler onu okur, hakkında konuşuruz, dediler. Hz. Ali:

– Sizin arkadaşlarınız Allah'ın kitabını aramızdan çıkardılar. Halbuki Allah celle ala kitabında bir kadınla erkek hakkında şöyle buyurdu: “*Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak isterlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.*”⁴⁷⁹

Şüphesiz ki ümmeti Muhammed'in akan kanını durdurmak bu kadın ve erkeğin anlaşmalarından daha önemlidir. Allah Resûlü de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Hudeybiye'de Kureyşliler adına Süheyl ibn-i Amr ile anlaşma yaparken ben bizzat orada o anlaşmayı yazan kişiydim. Efendimiz bana “Muhammed Resûlullah” yaz dedi. Süheyl ibn-i Amr: “Allah'ın Resûlü olduğuna inansaydık sana karşı çıkmazdık.” dedi. Bunun için Muhammed ibn-i Abdullah yazdık. “Bismillahirrahmanirrahim”

yazılmasına dahi itiraz ettiler. Efendimiz itirazlarını kabul edip, istedikleri şekilde düzeltirdi. Allah azze celle kitabında “Allah Resûlü’nde sizin için en güzel örnekler vardır.”⁴⁸⁰ buyurmuyor mu, diyerek Hakem olayının İslâm’a aykırı olmadığını Kur’ân ve Sünnetten deliller sunarak anlattı. Bundan sonra Abdullah ibn-i Abbâs’ı yanına çağırdı. Harûra bölgesine gittikleri için kendilerine “Harûriler” denilen kişilerle konuşmak üzere yanlarına gönderdi. Askerler arasına giren Abdullah ibn-i Abbâs onları ikna etmeye çalıştı. Askerlere hitap eden İbn Kavâ:

– Ey Kur’ân hamilleri! Gelen Abdullah ibn-i Abbâs’tır. Sizler onu iyi tanımıyor olabilirsiniz. Ama ben onu çok iyi tanıyorum. O, Kur’ân’ı çok iyi bilenlerden biridir. Zuhuf sûresinin 58. âyeti o ve kavmi hakkında indi. Sakın onunla Allah’ın kitabı hakkında tartışmaya kalkışmayın, onu dinlemeden geri göndermeye bakın, dedi. Onlar:

– Bilakis tartışmalıyız. Hakkı söylerse bunu anlar ve tâbi oluruz. Yanlış söylerse karşı çıkıp sustururuz, dediler.

Abdullah ibn-i Abbâs üç gün aralarında kalıp onlarla tartıştı. İbn Kavâ dahil 4000 kişinin hatasını görüp Kûfe’ye dönmesini sağladı. Daha sonra Hz. Ali gelip bir konuşma yaptı. Kalanlarını ikna ederek dağılmalarını sağladı.

Hz. Âişe:

– Ey Şeddâd’ın oğlu! Onlarla niçin savaştınız?

– Yol kesip kan döktükleri ve zimmet ehlini öldürmeyi helal saydıkları için.

– Allah aşkına bunu da mı yaptılar?

– Kendisinden başka ilâh olmayan Allah’a yemin ederim ki bunu da yaptılar.

– Irak halkının Zû-Suda diye isimlendirdiği kişi hakkında bilgi verebilir misin?

– Onu gördüm. Hz. Ali ile birlikte, öldürülmesine şahit oldum. Hz. Ali halkı çağırarak onlara:

– Bu adamı tanıyor musunuz diye sordu. Nerdeyse herkes onu tanıyordu. Hepsini:

– Biz onu falan oğullarının veya filan oğullarının mescidinde gördük diyerek her biri başka bir mescit ismi söyledi. Sürekli camilere gitmesine rağmen onu mescidin dışında görüp tanıyan yoktu. Hiç kimse onun gerçekte kim, nereli veya hangi kabileden olduğunu bilmiyordu. Biraz araştırılınca mescit mescit gezerek fitne tohumları ektiği anlaşıldı.

– Irak halkı adamın aleyhine bilgi verince Hz. Ali onun hakkında ne dedi?

– Allah ve Resûlü doğru buyurmuşlar, dedi.

– Bundan başka ne dedi?

– Başka bir şey söylemedi.

– Allah Ali’ye rahmet etsin. Şaşırdığı bir şey olduğunda hep böyle söyler, dedi.

– Olaylar bu şekilde devam etti, diyerek sözü bitirdi.”⁴⁸¹

⁴⁶⁴ Taberî, *Tarih*, 3/155-156; İbn Sa’d, *Tabakât*, 3/35; İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1123-1127; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/89; İbn Kesir, *Câmiu’l-mesânid*, 19/89, 105.

⁴⁶⁵ İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1128; Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ*, 1/437; İbn Kesir, *el-Bidâye*, 7/35; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/92.

⁴⁶⁶ Taberî, *Tarih*, 6/62.

⁴⁶⁷ İbn Hanbel, *Fedailü’s-Sahabe*, 2/560.

⁴⁶⁸ İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/94.

⁴⁶⁹ Hâkim, *Müstedrek*, 4688.

⁴⁷⁰ Şûrâ Sûresi, 23

⁴⁷¹ İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 32757; İbn Hibban, *Sahih*, 6936; Hâkim, *Müstedrek*, 4802; İbn Kesir, *Câmiu’l-mesânid*, 19/193; Şâmî, *Sübülü’l-Hüdâ*, 11/67.

[472](#) İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1122; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/94.

[473](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/94.

[474](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/94.

[475](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/95.

[476](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/95.

[477](#) İbn Abdilber, *İstiab*, 3/1108; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/98.

[478](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 17/302.

[479](#) Nisâ Sûresi, 35

[480](#) Ahzâb Sûresi, 21

[481](#) *Müsned*, 1/86; Ebû Ya'la, *Müsned*, 474; Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, 6/235; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/51; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 1/1153. İsnadı sahihtir.

Bitmeyen Fitne

Hz. Ali şehit edildikten sonra halife olan Hz. Hasan hilafette altı ay kaldı. Halife olduğunda İslâm âlemi fiilen ikiye bölünmüştü. Bir tarafta Şamlıların halife olarak kabul ettiği Hz. Muâviye diğer tarafta Kûfeli'lerin halife olarak ilan ettiği Hz. Hasan vardı. Hz. Hasan halife olduğu ilk günden itibaren savaş baskısı ile karşı karşıya geldi. Müslümanların birbirleri ile savaşmasını istemeyen peygamber torunu, baskılara uzun süre direnemedi. Büyük bir ordu ile Şam üzerine gitmek zorunda kaldı. Karşı taraf da savaşa hazırды.

Müslümanların birbirlerini öldürmesine göz yummak istemeyen Hz. Hasan tüm baskılara rağmen Hz. Muâviye ile görüşerek onun lehine feragat ederek halifelik görevinden çekildi. Böylece fitne durmasa da İslâm âlemi birleşerek tek vücut haline geldi. Hz. Hasan'ın halifelikten feragati Kûfe ve Şam tarafındaki fitnecileri çok rahatsız etti. Hz. Hasan'ı defalarca zehirlediler.

Hilafeti bıraktıktan sonra Kûfe'de kalmak istemeyen Hz. Hasan Medine'ye döndü. Vefat edinceye kadar Medine'de yaşadı. Hicretin 49. yılı Sefer ayında Medine'de vefat etti. Medine Valisi Saîd b. Âs'ın kıldırıldığı cenaze namazının ardından Cennetü'l-Baki'de annesinin yanına defnedildi

Hz. Hasan'ı yeniden halife yaparak İslâm âlemini ikiye bölmek isteyenler bunu başaramadılar. O vefat edince Hz. Hüseyin'e gittiler. On yıl boyunca halife olması için teklif üstüne teklif götürdü, baskı yapıp durdular. Sahabî Hz. Muâviye vefat edinceye kadar tüm teklifleri reddetti.

Yezîd halifeliğini ilan edince dünya sefahetine dalarak, içki içen, İslâm ahlakından uzak birinin halife olmasını

kabullenemedi. Yezîd'in biate zorlaması bardağı taşıran son damla oldu. Biat etmemek için Mekke'ye gitti. Şam ve Kûfe'nin baskısı burada da bitmedi. Bir taraf biat etmesini isterken öbür taraf halife olmasını istiyordu. Kûfeli'lere uzun süre direnen Hz. Hüseyin sonunda Kûfe'ye gitmeye karar verdi. Çoğu iktidar nimetlerinden faydalanmak için çırpınan Kûfeliler, Emevilerin küçük bir baskısı ile dağıldılar. Ehl-i Beyt'i ve onlar ile yola çıkan bir avuç insanı Emeviler ile başa bıraktılar.

Kûfe valiliğine getirilen İbn Ziyâd, Ömer ibn-i Ebî Vakkâs komutasındaki bir orduyu Hz. Hüseyin ve çevresindekileri durdurmak için görevlendirdi. Kerbala'da Ehl-i Beyt'i kuşatan zalimler hasta olan Ali ibn-i Hüseyin hariç bütün erkekleri şehit ettiler.

Kerbela'da Hz. Hüseyin'in yanında olan hanımı Rübâb Hatun, eşinin şehit olduğunu görünce üzüntüden aklı başından gitti. Gözyaşları sel olup aktı. Bundan sonra da asla dinmedi. Her sene eşinin kabrini ziyaret etti. Her gittiğinde kabrin başında saatlerce kalıp gözyaşı döktü. Oradan ayrılırken her seferde bir şiirle duygularını dile getirdi.

*“Seneye buluşmak üzere Allah'ın selam ismi üzerine olsun.
Senin için bütün bir yıl boyunca ağlayan kişi bile mazur sayılır...”*

Hz. Hüseyin şehit edildikten sonra pek çok tanınmış kişi onunla evlenmek istedi. Ancak o:

– Vallahi Allah Resûlü'nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sonra başka bir sığınak istemeyeceğim gibi, Hz Hüseyin'den sonra hiç kimse ile aynı çatı altında olmayı istemem, diyerek teklifleri reddetti.

Kızları Sekine Hanım büyüdüğünde babası Hz. Hüseyin gibi ilim, irfan, ahlak ve fazilette insanlara örnek oldu. Gençlik

çağına girdiğinde dillere destan olacak kadar güzel bir hanım oldu. Hatta zamanında ondan daha güzel bir hanım yoktur sözü dilden dile dolaştı.[482](#)

Hz. Ali'nin, Kendi Adına Konuşanlara Verdiği Cevap

Hz. Osman'ın şehadeti ve sonrasında gelişen olaylarda Hz. Ali'yi suçlayan Emeviler ve iktidar nimetinden sonuna kadar faydalanan kimseler, yıllarca Ehl-i Beyt'e karşı fütursuzca saldırıp hakaretler savurup durdular. İnsanları yönlendirip aleyhlerine kışkırttılar. Ehl-i Beyt'i sevenler de buna reaksiyon göstererek karşı tarafı suçladılar. Ortam fitneciler, çıkarıcılar ve cahillerin at koşturmasına son derece müsait bir hâle geldi. Her iki taraf da ölçüsüzce konuşuyor, hakaretler savuruyor, suçluyor, iddialarını ispatlamak için sözleri ve olayları saptırıyor, Müslümanların göz bebeklerine çamur atmayı âdeta ibadet sayıyorlardı.

Fitneciler, Ehl-i Beyt'e duyulan kin ve düşmanlığı, yapılan hakaret ve zulümleri gördükçe sevinçten göklere uçuyorlardı. Fitne ve fesadı daha çok derinleştirmek için Ehl-i Beyt'i sevenlerin kulağına sahabî düşmanlığı üflediler. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Âişe, Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Hz. Muâviye, Amr ibn-i Âs gibi sahabîler başta olmak üzere nerdeyse bütün sahabîleri suçlayıp düşman ilan ederek ümmete ikinci büyük fitne kapısını açtılar. Öfkeyi nesilden nesle aktararak kemikleştirdiler.

Halbuki Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'i suçlayıp karalamak, onları küçük düşürecek sözler söyleyerek hakaretler savurmak yalnızca fitneciler ve halkı çıkarları doğrultusunda yönlendirenlerin işine yaradı. Tıpkı Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Âişe, Hz. Osman gibi sahabîleri suçlayıp karalamanın onların ekmeğine yağ sürmekten başka bir şeye yaramadığı

gibi.

Emevîler ve onlara uyan çıkarıcılar Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'i Allah düşmanı ilan ederek, fitne çıkarmakla suçlarken karşı taraf da anlamsızca zorlamalarla Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman gibi Efendimiz'in gözbebeği sahabîleri zalim ilan ettiler. Bunu âdetâ kendilerine biricik ilke edindiler. Kinlerini yüzyıllarca sürdürerek nesilden nesle aktardılar. Yapılanlar kan dökmek, birilerinin siyasi emellerine alet olmak ve İslâm kardeşliğini yok etmek isteyen fitnecilerin işini kolaylaştırmaktan başka bir işe yaramadı.

İslâm düşmanları her asırda bu söylemleri kullanarak Müslümanların tek yumruk, tek yürek ve tek ses olmasına kolayca engel oldular. Aradan on dört asır geçtiği halde değişen bir şey olmadı. Pek çok İslâm devleti Cemel, Sıffin ve devamında gelişen olaylar yüzünden düşmanlıklarını sürdürmeye devam etti. Halk yoksulluktan kıvranırken birileri her yıl milyarlarca dolarlık kaynakları küresel silah tüccarlarına kaptırmakta. Her gün biraz daha fazla palazlanan bu güçler, Müslümanların tarihte kalması gereken düşmanlıklarını daha fazla kullanıp tekrar tekrar hatırlatarak düşmanlıkları körüklemekteler.

Sahabîlere atılan iftiraları duydukça kahrolan Hz. Ali, konuşulanların yanlışlığını haykırmaktan bitap düştü. Her fırsatta konuyu gündeme getirerek Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman'ın faziletini sürekli haykırdı. Lakin katılmış kalplere, yıkanmış beyinlere sesini duyuramıyordu. Üstlerine vazifeymiş gibi Hz. Ebû Bekir'den Hz. Osman'a kadar tüm halifelerin hilafetlerini sorgulayarak suçluyorlardı. Onlara cevap vermek Hz. Ali'ye kalıyordu.

Hz. Hasan anlatıyor:

“Babam Hz. Osman'ın şehadetinden sonra Talha ibn-i

Ubeydullah ve adamlarının peşinden Basra'ya giderken bir konak yerinde ayağa kalkan Abdullah ibn-i Kevâ ve İbn Ubâd:

– Ey Müminlerin Emiri! Sana buraya gelmeni Allah Resûlü mü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) emir veya vasiyet etti yoksa ümmetin farklı görüşler ileri sürüp ihtilaf ettiği şu dönemde sen mi böyle bir görüşe vardın diye sordu. Babam:

– Vallahi Allah Resûlü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tasdik eden ilk kişi iken onu yalanlayanların ilki olmam. Vallahi Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ansızın vefat etmediği gibi, bir anda da öldürülmedi. Söylemek istediğini söyleyecek çokça vakti oldu. Eğer Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hilafet konusunda bana bir emri veya vasiyeti olsaydı, onu asla Temimli kardeşime (Hz. Ebû Bekir) bırakmaz, Ömer ibn-i Hattâb'ı onun minberine çıkarmazdım. (Allah Resûlü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) emrine rağmen hakkımı elimden aldıklarını düşünseydim) Yanımda şu cübbemden başka bir şey olmasa bile, ikisini de şu ellerimle öldürürdüm. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hastalığı sırasında müezzin namaz için izin istemeye geldiğinde beni gördüğü halde:

– Ebû Bekir'e söyleyin insanlara namaz kıldırırsın, buyurarak namazı onun kıldırmasını emretti. Bana emretseydi hemen kalkar namazı kıldırırdım. Hanımı: “Ebû Bekir yufka yüreklidir. Senin makamına geçtiğinde insanlara sesini duyuramaz. Ömer'e emretsen de namazı o kıldırsa!” dediğinde, “Sizler Yusuf'un (*aleyhisselâm*) hanımları gibisiniz.” buyurarak kızdı. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat ettiğinde Müslümanlar hilafet konusunda bu hususu dikkate aldılar. Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) din konusunda onu seçince Müslümanlar da dünya konusunda seçtiler. Müslümanlar biat ettiklerinde ben de onlarla birlikte biat ettim... dedi⁴⁸³

Başka bir sefer:

“Allah Resûlü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dinimiz konusunda tercih ettiğini biz dünyamız için tercih ettik. Namaz İslâm’ın asî rüknü, dinin direğidir. Ebû Bekir dinin emînidir. Bundan dolayı liyakatli görüp biat ettik. Bizden iki kişi bile ona karşı çıkmadı. Ben Ebû Bekir’e karşı sorumluluğumu yerine getirdim. Emrine itaat ettim. Onunla birlikte ordusunda savaştım. Bir şey verdiğinde aldım... dedi.[484](#)

Hiz. Ebû Bekir’den her zaman sitayişle bahseden Hiz. Ali, halife olduğu dönemde aleyhinde konuşanları, “*Beni Ebû Bekir ve Ömer’den üstün tutan kişiye iftira atan kişiye verilen cezayı veririm.*” diyerek azarlardı.[485](#)

Allah Resûlü’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) olan yakınlığından dolayı halifelige en uygun kişi olduğunu düşündüğü anların da olduğunu belirten Hiz. Ali, bundan sonra nasıl bir tavır takındığını anlatarak, sevenlerine nasıl davranmaları gerektiğini açıkladı.

Hiz. Ali anlatıyor:

“Allah Resûlü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vefat edince ona olan yakınlığımdan dolayı yönetime en fazla benim hak sahibi olduğumu düşündüm. İnsanlar Ebu Bekir’i seçtiler. Dinledim ve itaat ettim. Ebû Bekir vefat edince, yine yönetime benden daha uygun birinin olmadığını düşündüm. Ömer halife oldu. Dinledim itaat ettim. O vefat edince yine en uygun kişinin ben olduğunu sandım. Ömer hilafet için benim de içinde bulunduğum altı kişiyi teklif etti. Altı kişi Osman’ı seçti. Bu kez de dinleyip itaat ettim. Osman vefat edince insanlar bana gelerek kendi rızaları ile biat ettiler. Vallahi o zaman karşımda kılıç ve İslâm’ın emirlerine muhalefet gördüm.” diye sitem etti.[486](#)

Radıyallahu anhum

[482](#) İbn KesİR, *el-Bidâye*, 2/1285.

[483](#) Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefa*,173; İbn Manzûr, *Muhtasar*,18/41; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*,1/436; Halebî,*İnsânü'l-Uyûn*,3/513.

[484](#) İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/183; İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safve*, 1/257; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/41.

[485](#) İbn Abdilberr, *İstîab*, 3/973.

[486](#) İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/41.

Kaynaklar

- Ahmed ibn-i Hanbel (241/855), *Müsned*, I-VI, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- el-‘Aynî Bedruddin Ebi Muhammed Mahmud ibn-i Ahmed (250/855), *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahihi'l-Buhârî*, I-XVI, Beyrut, 1998.
- Bediüzzaman Said Nursî, *Risale-i Nur Külliyyatı*, I-II, Nesil Yayınları, İstanbul, 2004.
- el-Belâzurî, Ebû'l-Hasen Ahmed ibn-i Yahya ibn-i Câbir (279/893), *Ensâbu'l Eşrâf*, I-XXV, Dımeşk, 1997.
- el-Beyhakî, Ahmed ibn-i Hüseyin (458/1065), *Delâilu'n-Nübüvve*, I-VII, Beyrut, 1985.
-, *Sünen*, I-X, Beyrut.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i İsmail (256/870), *el-Câmiu's-Sahih*, I-VIII, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh ibn-i Abdirrahman (255/871), *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Diyar-ı Bekrî, *Hamîs*, I-II, Beyrut.
- Ebû Dâvud, Süleyman ibn-i Eş'as es-Sicistânî (275/891), *es-Sünen*, I-V, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Ebû Nu'aym el-İsbahânî, *Hilyetü'l-Evliyâ*, I-X, Beyrut.
-, *Delâilu'n-Nübüvve*, Haydarabad, 1950.
- Ebû Ya'la, *Müsned*, I-VII, Beyrut, 1998.
- Halebî, Nurettin Ali ibn-i İbrahim, *İnsânu'l-Uyun*, I-III, Lübnan, 2006.
- Hâlid Abdurrahman Akk, *Uzamâ Havle'r-Resûl*, I-III, Beyrut, 1991.
- Hâkim en-Nisabûrî (405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-IV, Riyad.
- Heysemî, Ali ibn-i Ebî Bekir (807/1404), *Mecma'u'z-Zevâid*

- ve Menba'u'l-Fevâid*, I-X, Beyrut, 1967.
- el-Hindî, Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Efâl*, I-II, Beyrut, 2005.
- İbn Abdilberr, İbn Ömer Yusuf ibn-i Abdillâh ibn-i Muhammed (463/1071), *el-İstîab fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, I-IV, Kahire.
- İbn Abdirrâbih, Ebû Ömer ibn-i Ahmed ibn-i Muhammed (328/940), *Kitâbü Ikdu'l-Ferîd*, I-III, Kahire, 1293.
- İbn Ebî Şeybe, Abdullâh ibn-i Muhammed, *el-Musannef*, XVI, Riyad, 2004.
- İbn Hacer, Şihabuddin Ahmed ibn-i Ali el-Âskalânî (852/1448), *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-IV, Beyrut, 2004.
-, *Fethu'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, I-XII, Mısır, 1319-1329.
- İbn Hayyan, Vekî', Muhammed ibn-i Haleh, *Ahbâru'l-Kudât*, Beyrut, 2001.
- İbn Hişam, Ebû Ahmed Abdülmelik (218/833), *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, I-IV, Mısır.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail (774/1372), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-II, Lübnan, 2004.
-, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, I-VIII, İstanbul, Kahraman Yayınları, 1985.
-, *Sîretü'n-Nebevî*, I-II, Beyrut.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i Yezid, *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- İbn Manzûr, *Muhtasar Tarih-i Dimeşk li İbn Asâkir*, I-XXIX, Suriye, 1984.
- İbn Sa'd, Muhammed (230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Beyrut.
- İbn Seyyidi'n-Nâs, Fethu'd-Din ibn-i Seyyidinnas el-Yamurî el-Endelûsî (743/1342), *'Uyûnu'l-Eser*, I-II, Beyrut, 1993.
- İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman ibn-i Ali (597/1201),

- Sıfatü's-Safve*, Beyrut, 2005.
- İbnü'l-Esîr, İzzüddin Ebû'l-Hasan Ali ibn-i Muhammed (630/1232), *Üsdü'l-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, I-VII, Kahire, 1970
-, *el-Kâmil fi't-Târih*, Beytü'l-Efkâr, Beyrut.
- Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, I-II, Kahire, 2004.
- Kal'acî, Muhammed Revvâs, *Mevsû'atü Fıkhi Abdullah ibn-i Abbas*, Beyrut, 1996.
- Kara Hilal, Abdullah, *Gül'ün Goncası Hz. Fatıma*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.
-, *Sahabelerin Şehadet Anları*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.
-, *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.
-, *Hanım Sahabeler Ansiklopedisi*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008.
- Kur'ân-ı Kerîm Açıklamalı Meâli*, TDV, Ankara, 1999.
- el-Makrizî, Takiyyüddin Ahmed ibn-i Ali (845/1444), *İmtâu'l-Esmâ'*, I-XV, Beyrut, 1999.
- Mâlik ibn-i Enes (179/795), *el-Muvatta*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim ibn-i Haccac el-Kuşeyrî en-Nisaburî (261/874), *el-Camiu's-Sahih*, I-III, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed ibn-i Şuayb (303/915), *Sünen*, I-VIII, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.
- Nevevî, Ebû Zekeriyya Yahya ibn-i Şeref (676/1278), *el-Minhâc Şerhu Sahîhi Müslim*, I-XVIII, Beyrut, 1998.
- en-Nisâbûrî, Ebû Saîd Abdülmelik ibn-i Muhammed ibn-i İbrahim (406/1013), *Şerefü'l-Mustafâ*, I-VI, Mekketü'l-Mükerrame, 2003.
- er-Razî, Fahrettin, *et-Tefsiru'l-Kebîr*, I-XXXII, Tahran.

es-Suyûti, Celâleddin Abdurrahman ibn-i Ebî Bekir (911/1505), *Dürrü'l-Mensur fi't-Tefsîr bi'l-Mesûr*, I-VIII, Beyrut, 2001.

....., *Târîh-i Hulefâ*, İstanbul, 1952.

es-Süheylî, Abdurrahman (581/1185), *Ravdü'l-Ünf fi Tefsîr's-Sîreti İbn Hişâm*, I-VI, Beyrut.

eş-Şâmî, Muhammed ibn-i Yusuf es-Sâlihî (942/1536), *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Beyrut, 1993.

Taberânî, Ebû'l-Kasım Süleyman ibn-i Ahmed (360/972), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, I-XXV.

....., *Dua*, Beyrut, 2001.

Taberî, Ebû Cafer Muhammed ibn-i Cerîr (310/922), *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülk*, I, Beytü'l-Efkâr.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed ibn-i İsa (297/909), *Sünen*, I-VI, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Vâhidî, Ebû'l-Hasan Ali ibn-i Ahmed, *Esbabü'n-Nüzûl*, Kahire. 2003.

Vâkîdî, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i Ömer (207/823), *Kitabü'l-Megâzî*, I-III, Beyrut, 1984.

ez-Zehebî, Muhammed ibn-i Ahmed ibn-i Osman (748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, I-III, Beyrut, 2004.